

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM

Természettudományi Kar

Földtudományok Doktori Iskola

Az „Egy övezet, egy út”

és a kínai geopolitikai gondolkodás

PhD-értekezés

Horváth Levente

Témavezetők:

Prof. Dr. Dövényi Zoltán DSc., Pécsi Tudományegyetem, TTK

Dr. habil. Salát Gergely PhD., Pázmány Péter Katolikus Egyetem, BTK

PÉCS, 2021

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	5
2. Szakirodalmi összefoglaló.....	9
2.1. A geopolitika és a világrend irodalmi áttekintése	9
2.2. A kínai ókori bölcsek és a kínai kultúra irodalmi áttekintése.....	10
2.3. A Kínával kapcsolatos irodalom áttekintése	11
2.4. Az „Egy övezet, egy út” irodalmi áttekintése.....	11
3. Célkitűzések, hipotézisek.....	13
4. Kutatási módszerek.....	16
4.1. Módszertan I.: Primer analízis.....	16
4.2. Módszertan II.: Szekunder analízis	17
5. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés bemutatása.....	18
5.1. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés történelmi előzményei	18
5.2. A Selyemút Gazdasági Övezet és a 21. századi Tengeri Selyemút.....	24
5.3. A kínai kezdeményezés öt alappillére	28
6. Az „Egy övezet, egy út” gyökerei, avagy az ókori Selyemút	32
6.1. Az ókori Szárazföldi Selyemút.....	32
6.2. Az ókori Tengeri Selyemút.....	34
6.3. Az ókori Selyemút felfedezése a 19–20. században.....	36
7. Az „Egy övezet, egy út” gondolkodásbeli háttere, avagy a kínai geopolitika fejlődése.....	39
7.1. A Nyugat geopolitikája.....	40
7.2. Kína geopolitikája.....	43
7.2.1. A kínai geopolitika gyökerei	45
7.2.1.1. Kínai katonai stratégiák a különböző korokban.....	46
7.2.1.2. Kína nagy bölcsei és filozófusai a geopolitika tükrében	55
7.2.2. Kínai geopolitika hajtásai	58
7.2.2.1. Kína megalakulásától a modern korig (Kr. e. 221–Kr. u. 1949)	58
7.2.2.2. A kínai modern kori geopolitika fejlődése	62
7.2.2.3. A kínai geopolitika legújabb kora.....	63
7.2.2.4. A kínai geopolitika mint tudományág	67

7.2.3. A kínai és nyugati geopolitika különbségei.....	69
7.2.4. Az „Egy övezet, egy út” és a kínai geopolitikai gondolkodásmód	74
7.2.4.1. Kínai vezetők és az ókori művek.....	75
7.2.4.2. A kínai geopolitikai gondolkodás és az „Egy övezet, egy út” kezdeményezése.....	76
7.2.4.3. Összefoglaló az „Egy övezet, egy út” kínai geopolitikai gondolkodásmód megértéséhez	79
8. Az „Egy övezet, egy út” közvetlen gazdasági előzményei.....	82
9. Az „Egy övezet, egy út”, avagy az Új Selyemút.....	88
9.1. „Egy övezet, egy út” = 1 övezet és 1 út?	88
9.2. Selyemútfajták	90
9.3. A Kínából kiinduló gazdasági folyosók	101
9.4. Az „Egy övezet, egy út” pénzügyi háttere.....	103
9.4.1. Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank (AIIB).....	104
9.4.2. Selyemút Alap (Silk Road Fund).....	105
9.5. A Selyemutat támogató multilaterális kapcsolatok	106
9.5.1. Esettanulmány: a Kína–KKE együttműködés jelentősége a kínai multilaterális kapcsolatokban.....	107
9.5.1.1. A Kína–KKE együttműködés összehasonlítása más kínai multilaterális kapcsolatokkal	107
9.5.1.2. Kínai OFDI Európában	110
9.5.1.3. A KKE régió fontossága Kína multilaterális kapcsolatai között	115
9.6. Nemzetközi reakciók a geopolitika tükrében	117
9.6.1. Kína és az Egyesült Államok kapcsolata.....	117
9.6.2. Kína és Oroszország kapcsolata	119
9.6.3. A Washington–Peking–Moszkva háromszög.....	122
9.6.4. Kína és India kapcsolata	123
9.6.5. Kína és Japán kapcsolata	126
9.6.6. Kína és az Európai Unió kapcsolata	129
9.6.7. Kína és Magyarország kapcsolata	134
9.7. Az „Egy övezet, egy út” eddigi eredményei és jövője	138
10. Konklúzió	141
11. A kutatás további irányai	152

Köszönetnyilvánítás	154
Ábrajegyzék	155
Táblázatok jegyzéke	155
Függelék I. – Kína történelmi időszakaszai	156
Függelék II. – Kínai nevek névmutatója	157
Irodalomjegyzék	159
A kutatáshoz kapcsolódó saját publikációim jegyzéke	171

1. BEVEZETÉS

„道生一，一生二，二生三，三生万物”

„A 'Dao'¹ szülte az egyet, az egy a kettőt, a kettő a hármat, a három a mindenséget”

Lao-ce (老子): Tao Te King, az Út és erény könyve (道德经)

A 21. század kezdetén az új világrend kialakulását láthatjuk, tapasztalhatjuk. Az elmúlt évek nemzetközi politikai hírei az USA és a reneszánszát élő Kína súrlódásairól, kereskedelmi háborúiról, konfliktusairól, továbbá az atlanti korszakot felváltó eurázsiai korszakról szólnak, doktori értekezésem írásakor pedig még a koronavírus világjárványtól is hangosak.

A hidegháborút követően az Egyesült Államok maradt az egyetlen szuperhatalom, és ezzel megalkotta az egypólusú világrendet, amelynek keretében a „világ csendőreként” a liberális demokrácia és a szabadság elveit terjesztette, terjeszti. Azonban az elmúlt két évtizedben új, globális jelentőségű gazdasági térségek, hatalmi központok alakultak ki, többek között Kína lett az egyik legnagyobb esélyes, hogy az USA mellett szupernagyhatalommá váljon. Henry Kissinger volt amerikai külügyminiszter és Zbigniew Brzezinski, az USA korábbi nemzetbiztonsági tanácsadója Kína felemelkedésében látja az eddigi egypólusú világrend megtörését, és úgy gondolják, hogy egy hosszú geopolitikai konfliktussorozatot követően többpólusú világrend fog kialakulni.

Kína az 1978-as „reform és nyitás” politikát követően hatalmas gazdasági növekedést és rendszerbeli változást produkált, amelynek köszönhetően a 21. század elejére már gazdasági nagyhatalommá nőtte ki magát. A kínai állami vezetők részben a kínai ókori bölcsek, stratégiák és filozófusok tanításának alapjaira helyezve, hosszútávon gondolkozva, a nyugati rendszerek alapos tanulmányozásával új stratégiákat dolgoztak ki, hogy Kína visszanyerje korábbi méltó helyét a világban, és ismét Kína lehessen a „Középső Birodalom” – *de nem hegemon hatalom* –, mint ahogy az az ország kínai nevében – Zhongguo, 中国 – is megtalálható.

A 2013-ban megválasztott Xi Jinping államfő (习近平, 2013–) egy új külpolitikai irányvonalat képviselve elindította az „Egy övezet, egy út” (Yidai, Yilu, 一带一路, angolul Belt and Road Initiative, BRI) kezdeményezést, ami meglepte a nyugati országokat, de legfőképp az Egyesült Államokat, amely megszokta, hogy egyedüli szuperhatalomként működhet az általa kialakított világrendben. A nyugat-európai országok kezdetben halogatták az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésben való részvételt, de hosszas mérlegelést követően az

---

¹ A Dao jelentése: út, természettörvény, erény.

utolsó pillanatban – az USA legnagyobb csalódására – jelezték részvételi szándékukat a kezdeményezésben és a hozzá kapcsolódó pénzügyi, infrastrukturális intézmények létrehozásában. A BRI mára az egyik legnagyobb, országokon és földrészeken átívelő infrastrukturális, gazdasági, pénzügyi és kulturális program lett, amelyben több, mint 130 ország vesz részt. Emellett a kezdeményezés keretében számos új pénzügyi intézmény, alap jött létre, amely megváltoztathatja az eddigi gazdasági világrendet is. 2015 óta a kezdeményezés a napi világsajtóban állandó téma, továbbá a BRI volt az egyik gyújtópontja a későbbi amerikai–kínai konfliktusoknak is. Ebből kifolyólag fontos és aktuális témának tekinthetjük az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést, amelynek alapos megismerése a későbbiekben igen fontos lehet az országok részére, hogy megfelelően tudjanak beilleszkedni a jelenleg is alakulóban lévő új világrendbe.

Kína politikai és gazdasági megerősödésével egyre több tanulmány készül Kína nemzetközi politikájáról, határproblémáiról, szigetvitáiról a Dél-kínai-tengeren és „*gazdasági gyarmatosításáról*” az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés jegyében, amelyek mind a kínai geopolitika kiemelkedő pontjai. Azonban a legtöbb szerző kínai nyelvtudás és kulturális ismeretek nélkül kezd bele tanulmányok megírásába, nyugati gondolkodással, terminológiákkal és definíciókkal vizsgál egy 5000² éves kultúrával rendelkező, a nyugatitól teljesen eltérő földrajzi, történelmi és kulturális háttérrel rendelkező országot. Mivel az „*Egy övezet, egy út*” egy kínai kezdeményezés, mindenképp érdemes kínai „*szemüvegen*” keresztül is megvizsgálni, megérteni a mögötte meghúzódó stratégiát.

A magyar Kína-szakértők jelentős része is kínai nyelvtudás nélkül, a Kínával ellenséges amerikai és nyugat-európai kutatások és cikkek alapján boncolgatja Kína geopolitikai törekvéseit. Kutatásomban Kínában töltött 12 évem során megszerzett kínai nyelvtudásomat, kínai kultúra-, hely- és gondolkodásismeretemet felhasználva a fentebb említett szakmai hiányosságokat igyekszem ellensúlyozni. Kína egyik vezető egyetemén³, a sanghaji Fudan Egyetemen végeztem rektori kitüntetéssel egyetemi tanulmányaimat kínai nyelven, ahol Magyarország és a kelet- és közép-európai (KKE) régió kínai kapcsolatait vizsgáltam, majd Magyarország sanghaji főkonzuljaként, később a „*keleti nyitás mesteratyja*”, Matolcsy György jegybankelnök elnöki főtanácsadójaként még közelebből is szemtanúja lehettem az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés kialakulásának és formálódásának Kínában.

---

² A kínai – és nyugati – közvélemény is Kína kapcsán 5000 éves kínai civilizációról beszél, azonban a nyelvemlékek alapján tudományosan 3500 éves kínai civilizáció bizonyított, amely tulajdonképpen az 5000 éve létezett neolitik kultúrából nőtt ki. Mivel a kínai gondolkodásban az „*5000 éves kínai civilizáció*” egy alaptétel, ezért a továbbiakban a tanulmányomban én is 5000 évesként tüntetem fel.

³ A QS World University Ranking besorolása szerint a világ 34. legjobb egyeteme.

Ezen tapasztalataimat, ismereteimet és kutatásaimat felhasználva, kínai forrásokra támaszkodva értekezésemmel új geostratégiai szemlélettel újítást igyekszem behozni a jelenlegi magyarországi Kína-kutatások világába, új nézőpontokkal újítom meg az eddigi kutatási eredményeket, amelynek keretében a kínai kezdeményezésről és a kínai geopolitikai gondolkodásról nem a nagy gyarmatosító és háborúzó nyugati államok szemszögéből – amelyet a nyugati világ jól ismer –, hanem a konfuciuszi tanításokon alapuló, 5000 éves kultúrával rendelkező, másokat nem leigázó fél szemszögéből is megvizsgálom a 21. század egyik legnagyobb multilaterális együttműködését.

A kutatásomat főképp kínai szakirodalomra alapoztam, de emellett természetesen nem hanyagoltam el a nyugati és magyar kutatók munkásságát sem. PhD értekezésemben először bemutatom az „*Egy övezet, egy út*” meghirdetését és annak alapjait, majd a hipotéziseim mentén vizsgálom a kínai kezdeményezés történelmi előzményeit és annak magyar vonatkozásait, továbbá a kínai geopolitikai gondolkodásmód gyökereit és annak fejlődését, amely alap lesz az „*Egy övezet, egy út*” egyes politikai törekvéseinek megértéséhez. A történelmi előzményekhez kapcsolódóan segítségképpen a „*Függelék I.*”-ben időrendben felsorolom a kínai dinasztiákat.

A továbbiakban bemutatom az elmúlt 40 év fejlődését Kínában, arra fókuszálva, hogy miként készítették elő az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést gazdasági, politikai és diplomáciai szempontból. Ezt követően részletesen feltárom az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés részterületeit, hogy teljes képet adjak a jelenleg is tartó folyamatokról, változásokról. Geopolitikai szempontból fontos megvizsgálni, hogy a többi nagyhatalom hogyan viszonyult Kínához, és az elmúlt 70 évben milyen diplomáciai kapcsolatokat alakítottak ki Kínával, ugyanis ezek alapozták meg az országok jelenlegi geopolitikai véleményét és hozzáállását a kínai kezdeményezéshez. Bár Magyarország nem nagyhatalom, de a nemzetközi kitekintés során a magyar–kínai kapcsolatokat is bemutatom és részletezem. Ezt követően elemzem az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés elmúlt hét évének eredményeit, hogy egy aktuális képet lássunk a kínai kezdeményezés állapotáról.

Végezetül a felállított hipotézisek szerint a különböző fejezetekben vizsgált részletek alapján összegzem a kutatási eredményeimet, amelyek, remélem, hasznosak lesznek minden olvasó számára.

Értekezésemben a kínai szavak, személynevek, valamint a városok és tartományok neveinek említésekor a már megszokott magyar átírást használtam, zárójelben pinyinrel és kínai karakterekkel kiegészítve, hogy még pontosabb legyen a beazonosítás. A magyar olvasók számára még ismeretlen, a magyar szakirodalomban magyar átírással meg nem jelent kínai

neveknél, városoknál a kínai pinyin átírást használtam. Az értekezésem végén található „*Függelék II.*”-ben a disszertációban előforduló valamennyi kínai név magyar, pinyin átírásos és kínai írásjegyes leírása megtalálható.

2. SZAKIRODALMI ÖSSZEFOGLALÓ

„读万卷书，行万里路”

„Olvass tízezer könyvet és utazz tízezer mérföldet”

Dong Qichang (董其昌)⁴: Műtermi feljegyzések (画禅室随笔)

A kutatási téma jellegéből kifolyólag a dolgozat szekunder analíziseken alapszik. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés friss témának számít, amelyről külön doktori értekezés a magyar egyetemek online PhD disszertációs adatbázisa szerint nem található. De még Kína külpolitikájával foglalkozó magyar doktori értekezések is csak elenyésző számban találhatók, ezek közül Eszterhai Viktor (2017) „*A guanxi múltja, jelene és jövője – egy alternatív kínai külpolitikai modell*”, Szilágyi Judit (2015) „*Washingtoni vagy pekingi konszenzus? Világgazdasági súlyponteltolódások az Egyesült Államok és Kína között*”, Sárvári Balázs (2017) „*A kínai felzárkózás gazdaságpolitikai és geopolitikai vonatkozásai 1949-től 2007-ig*”, Szunomár Ágnes (2012) „*Kínai nagyhatalmiság*”, és Vörös Zoltán (2015) „*Partner vagy agresszor? A 21. századi Kína geopolitikai aspirációi az ország fő tengeri kereskedelmi útvonala mentén*” című munkája emelhető ki, amelyek Kína külpolitikájával, a világrendbeli amerikai–kínai versengéssel foglalkoznak, vagy éppen Ázsia geopolitikai színterével, mint Horváth Csaba Barnabás (2013) „*Ázsiai erőegyensúly*” című disszertációja. Átfogó „Egy övezet, egy út” kezdeményezésről szóló disszertáció vagy könyv még nem jelent meg Magyarországon, egyes tanulmánykötetek a témával kapcsolatos címmel azonban elérhetők, mint például Péti Márton (2017) szerkesztésében „*Az Új Selyemút Gazdasági övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói*”, Moldicz Csaba (2020) szerkesztésében „*A Geopolitical Assessment of the Belt and Road Initiative*”, de ezek nem egészében mutatták be az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, hanem különböző témájú tanulmányokat közöltek.

Ennek a hiányosságnak a pótlása érdekében az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés kapcsán a geopolitika és a világrend szemszögéből kezdtem újszerű kutatásomat.

2.1. A geopolitika és a világrend irodalmi áttekintése

Tanulmányaim és kutatásom során a nagy nyugati szerzők geopolitikáról és a világrendről írott alkotásai, mint például Henry Kissinger (2017a) „*Világrend*”, (2008) „*Diplomácia*” és (2017b) „*Kínáról*” című művei, Zbigniew Brzezinski (2017) „*A nagy sakktábla*” című könyve alapján átfogó képet kaptam a történelem során, de főképp a 20. században végbement geopolitikai és

---

⁴ Dong Qichang (1555-1636) Ming-kori kínai politikus, kalligráfus.

világrendbeli változásokról. Kissinger és Brzeziński Kína felemelkedésében látja a jelenlegi egypólusú világrend megtörését, és úgy tartják, hogy egy többpólusú világrend fog kialakulni, amely egy hosszú geopolitikai konfliktussorozat keretében fog kibontakozni az eurázsiai sakkjárában.

A geopolitika és geostratégia pontos definiálásához kapcsolódóan a néhai Tóth József professzor (2002: 310–327.) által szerkesztett „Általános társadalomföldrajz” 8.2-es fejezetében bemutatott politikai földrajz, továbbá Szilágyi István (2018) „A geopolitika elmélete” című munkája adták meg a szakmai alaphangot, amelyek bemutatják a geopolitika mint tudományág fejlődését a nyugati definíciók szerint. Csizmadia Norbert (2016) „Geopillanat” című könyve pedig bemutatta a 21. század geopolitikai változásait, amelyben már olvashatunk a kínai „Egy övezet, egy út” kezdeményezés geopolitikai vonatkozásairól. Azonban az említett művekből – habár teljeskörű képet adnak a geopolitikáról és a világrendről – hiányoltam a kínai geopolitikáról szóló leírását, a kínai megközelítéseket az egyes történelmi eseményekhez. Ebből kifolyólag szekunder kutatásomat Kína neves politikai földrajz- és geopolitikai szakértőinek kínai nyelven íródott könyveivel folytattam, mint Ye Zicheng (1998) „Geopolitika és Kína külpolitikája” (地缘政治与中国外交), a Wang Enyong (2017) szerkesztette „Politikai földrajztudomány” (政治地理学), Zhang Wenmu (2015) „Kína geopolitikájáról” (中国地缘政治论), Liu Zheng (2017) „Kína geopolitikai stratégiája” (中国地缘政治的战略选项), Ni Shixiong (2015) „Hazánk geopolitikája és geostratégiája” (我国的地缘政治及其战略研究) című művekre támaszkodva ismerkedtem meg a kínai geopolitikai gondolkodásmód gyökereivel és fejlődésével. Ezen művek nagy segítséget adnak, hogy megismerjük a kínai külpolitikai és külgazdasági tevékenység mögött megjelenő kínai gondolkodást, hogy megértsük Kína nézőpontját is. A kínai geopolitikai kutatók a kínai külpolitikát összekötötték az ókori kínai stratégiák és bölcsék tanításaival, amelyek mind a mai napig felfedezhetők a kínai hétköznapi gondolkodásban.

2.2. A kínai ókori bölcsék és a kínai kultúra irodalmi áttekintése

A kínai geopolitika történelmét bemutató fentiekben felsorolt könyvek számtalan hivatkozást tesznek az ókori kínai katonai stratégiák és bölcsék műveire, ezért a kínai geopolitika gyökereinek mélyebb megértése céljából kutatást végeztem az ókori kínai művek kapcsán is. Jiang Taigong „Hat titkos tanítása”, Guan Zhong „Kuan-ce”, Szun-ce „A háború művészete”, Han Fej-ce „Wu du”, Lao-ce „Tao Te King” című műveit használtam fel eredeti kínai kiadásban és magyar fordításban – amennyiben ilyen megtalálható volt.

Az ókori kínai bölcsek és stratégiák műveiben számtalan olyan gondolat felmerül, amely a mai napig hatással van a kínai gondolkodásra. Ezenkívül ezen értékes művek a kínai iskolákban jelenleg is kötelező olvasmányok, így még nagyobb hatással lehet a jelenkori vezetők stratégiai gondolkodására.

Tanulmányomban több ókori bölcs és stratégia művéből idézek kínaiul és saját vagy már létező magyar fordításban.

2.3. A Kínával kapcsolatos irodalom áttekintése

Kína történelmével és kultúrájával kapcsolatban a 19. századi neves magyar geográfusoktól, kutatóktól és utazóktól kezdve (Lóczy Lajos, Cholnoky Jenő, Stein Aurél), a 20. századi nagy magyar Kína-kutatókig (Tálas Barna, Jordán Gyula, Polonyi Péter, Vámos Péter) bezárólag megvizsgáltam a magyar véleményeket és leírásokat Kínáról. Majd a nemzetközi kutatók Kínával kapcsolatos írásait is kutattam. A nyugati szakirodalom széleskörűen vizsgálja a kínai gazdasági felemelkedést és nemzetközi előretörést, továbbá egyre többen Kínát, mint az amerikai hatalom megdöntőjét, az új világrend megalkotóját látják (Pillsbury, 2016, Spalding, 2019, Hamilton et al., 2020, Mahbubani, 2020).

Ezt követően pedig a kínai nézőpontot a kínai szerzők művein keresztül tanulmányoztam, amelyek egy békés, gazdasági együttműködést vizionálnak, továbbá hangsúlyozzák, hogy Kínának nincsenek hegemon hatalmi törekvései, mindössze egy harmonikus világot szeretnének látni (Wang, 2017a, 2017b, Li et al., 2020, Ge et al., 2016). A kínai szakirodalom ezen kívül támpontot ad a kínai geopolitika története, a kínai ókori bölcsek munkássága megértéséhez (Liu, Z., 2017, Zhang, 2017, Wang, E., 2017) és az „*Egy övezet, egy út*” előzményeinek áttekintéséhez (Ni, 2015).

2.4. Az „Egy övezet, egy út” irodalmi áttekintése

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés, ahogy már említésre került, viszonylag új téma Kína vonatkozásában. Habár magyar nyelvű könyv vagy PhD disszertáció nem jelent meg a kínai kezdeményezésről, az elmúlt 5 évben számtalan magyar szakértő (Salát Gergely, Eszterhai Viktor, Szunomár Ágnes stb.) tollából született írás az „*Egy övezet, egy út*” aktuális eseményei kapcsán. A nyugati szerzők és kutatók pedig a geopolitikai veszélyeket és a Nyugat fenyegetettségét találják meg a kínai kezdeményezésben (Spalding, 2019, Hamilton, 2020, Hillman, 2020, Markley, 2020). Ezen kívül a nyugati médiában (Financial Times, Economist, The Guardian, CNN, BBC News, CNBC stb.) is igen sok kritika fogalmazódik meg a kínai

külpolitikai tevékenységek kapcsán, de egyik sem foglalkozik a kínai gondolkodásmóddal, a kínai megközelítéssel.

Kínában viszont annál több szakkönyv, tanulmány és cikk került kiadásra az „Egy övezet, egy út” kapcsán, amelyek kínai szemszögből világítanak rá az eseményekre. A China Institutes of Contemporary International Relations 2018-ban adta ki az „Az »Egy övezet, egy út« olvasókönyv” (“一带一路”读本) című könyvet, amelyben a kínai kezdeményezések kapcsán felvetődő kérdések alapján mutatja be összefoglalóan az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést. Wang Yiwei (2017a) „Egy övezet, egy út”: Kína felemelkedésével járó felelősség” („一带一路”: 中国崛起的天下担当) című művében is összefoglalja az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés eseményeit és a kapcsolódó projekteket, intézményeket. Ugyancsak Wang Yiwei (2017b) tollából született meg a „A világ átjárható, az »Egy övezet, egy út« logikája” (世界是通的”一带一路”的逻辑) című mű, amely a kínai kezdeményezést a kínai gondolkodás szempontjából mutatja be.

Ezeken kívül „Az »Egy övezet, egy út« olvasókönyv” („一带一路” 读本) és „A világgazdaság földrajzát megváltoztató »Egy övezet, egy út« (改变世界经济地理的一带一路) című művek híres kínai közgazdászok, mint például Lin Yifu, a Világbank volt alelnöke, illetve Li Yining és Zheng Yongnian híres kínai professzorok tanulmányaival magyarázza meg a kínai kezdeményezés mögött meghúzódó gondolatokat.

A kínai könyvek részletesen bemutatják az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést a kínai gondolkodás és a kínai politikai ismeretek szemszögéből, ezek adtak további támaszt, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésről hiánypótló tanulmányt készítsék.

3. CÉLKITŰZÉSEK, HIPOTÉZISEK

„切问而近思”

„Sürgős (gyakorlati) dolgokról kérdezősködni és közeli (közvetlenül hasznos) dolgokon gondolkodni”

Konfuciusz (Kong Zi, 孔子): Beszélgetések és mondások (论语) 19. fejezete

A disszertáció célja, hogy részletesen ismertesse az „Egy övezet, egy út” kínai kezdeményezést, amelyről eddig átfogó, magyar nyelvű könyv, doktori értekezés nem készült, azonban szinte mindennap olvashatunk a napi sajtóban a kínai kezdeményezéssel kapcsolatos hírekről. Emellett kiemelt cél az is, hogy betekintést adjon a kínai geopolitikai gondolkodásmódba és „kínai szemmel” is megvizsgáljuk a kínai nemzetközi együttműködést, összehasonlítva az eddigi nyugati értelmezéssel.

Az alábbi hipotézisekkel foglalkozom a kutatás során, és ezek mentén mutatom be az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés történelmi és filozófia háttérét, kialakulását, jelenlegi helyzetét és jövőbeli irányait:

1. *Az „Egy övezet, egy út” nem egy spontán, hirtelen jött nagyszabású kezdeményezés, hanem a kínaiakra jellemző megfontolt, előre megtervezett és gondosan felépített stratégia következő lépcsőfoka.*

Xi Jinping államfő 2013-as megválasztását követően Kazahsztánban, majd Indonéziában tartott beszédeiben megalapozta a 2015-ben kihirdetett „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, amely a világ számára váratlanul érkezett, és amelyet mindenki Xi Jinping államfő nevéhez köt. Valóban Xi Jinping államfő által létrehozott új multilaterális kezdeményezés ez? Vagy a Kínai Kommunista Párt által előre megtervezett program? Kutatásom során megvizsgálom, hogy korábban hogyan alakult Kína nemzetközi kapcsolatrendszere, milyen bilaterális és multilaterális kapcsolatokat hozott létre, és ezek hogyan épülnek egymásra, végül hogyan alakul át mindez egy globális méretű multilaterális együttműködéssé.

2. *Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés mögött megtalálható a kínai geopolitikai gondolkodásmód, amely a kínai ókori bölcsektől, stratégiáktól ered.*

Időről időre felmerülő kérdés, hogy a BRI vajon a nyugati geopolitikai filozófia és a nyugati világrend játékszabályai szerint működő kezdeményezés, avagy létezik egyfajta kínai

geopolitikai gondolkodásmód, amelynek ismeretével jobban megérthetővé válik a kínai állami vezetők által megindított multilaterális együttműködés. Kutatásomban megvizsgálom, hogy létezik-e kínai geopolitikai gondolkodásmód, s ha igen, milyen gyökerekkel rendelkezik. Ugyanis a geopolitika tudományág bemutatása általában csak az európai és amerikai geopolitikai iskolákkal foglalkozik, amelyeket az ókori görög és római filozófusoktól eredeztetnek. Továbbá feltárom, hogy a kínai ókori stratégiák és bölcsék (Szun-ce, Kuan-ce, Konfuciusz, Lao-ce, Meng-ce stb.) tanításai és a kínai kultúra egyik alapja, a yin és yang kettőségének szemlélete miként hat Kína külpolitikájára.

3. *Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés nem egy agresszív geopolitikai törekvés, és nem is célja, hogy Kína egyeduralomra törő hegemon nagyhatalom legyen. Sokkal inkább az USA-val játszott „weiqi”⁵ játék eszköze.*

Xi Jinping kínai államfő és a kínai kormány tagjai több platformon is hangoztatták, hogy a kezdeményezés nem egy geopolitikai ügy, hanem a világ békés fejlődését szolgáló program, míg a Nyugat szerint az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés egy nagyszabású geopolitikai törekvés, hogy Kína átírhasa a jelenlegi világrend szabályait és nagyhatalommá váljon. Ez az egyik olyan kérdés, amelyben nagyon élesen megjelenik a kulturális és történelmi különbség Kína és a nyugati országok között. A nyugati terminológia nem feltétlenül használható Kína kapcsolatrendszerére és nemzetközi kapcsolataira. Így az is kérdés, hogy az „Egy övezet, egy út” egy újfajta gyarmatosítás-e? Vagy Kína csak egyfajta yin-yang egyensúlyt akar létrehozni a világban, és míg a Nyugat sakktáblaként tekint a világ geopolitikai harcmezéjére, addig Kína a saját tradícióin alapuló kínai táblajátékot, a „weiqi” játékot űzi a nagyhatalmak közötti egyensúly kialakítása közben?

4. *Kína „Egy övezet, egy út” kezdeményezése inkább lehetőségek tárháza, mint veszély forrása. Nem jelent veszélyt mindenkire, csak a Nyugat félti a hatalmát, ezért démonizálja Kínát negatív kommunikációval.*

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, azon belül is a különböző régiókban az együttműködéseket a Nyugat kimondatlanul „sárga veszedelemként” vizionálja és „trójai falóként” titulálja a különböző befektetéseket, multilaterális kapcsolatokat. Kutatásomban áttekintem és összehasonlítom az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében a külföldre irányuló kínai működőtőke-állományt (OFDI – outward foreign direct

---

⁵ Weiqi (围棋): másnéven „go” játék. Kínai eredetű, több, mint 2000 éves táblajáték. Két játékos által játszható területfoglalós játék, amely viszonylag egyszerű szabályrendszere ellenére stratégiai lehetőségekben rendkívül gazdag.

investment) és kereskedelmet, továbbá megvizsgálom, hogy miként jelenik meg a különböző országokban és régiókban Kína, ebből kifolyólag kitekintést kaphatunk, hogy valóban olyan nagy befolyással rendelkezik-e Kína a különböző régiókban, s ezek között kifejezetten a kelet-közép-európai régiós „*trójai falóban*”.

4. KUTATÁSI MÓDSZEREK

„摸着石头过河”

„Átkelni a folyón, kitapogatva a köveket”

Kínai mondás

A *Szakirodalmi összefoglaló*ban bemutatásra került, hogy az „Egy övezet, egy út” kínai kezdeményezés friss témának számít, a Kínai Népköztársaság 2015-ben hirdette meg a globális együttműködést. A kutatási téma jellegéből kifolyólag a tanulmányomban felállított hipotéziseken keresztül deduktív bizonyítás primer és szekunder analíziseken alapszik.

4.1. Módszertan I.: Primer analízis

Az eddigi Kínában folytatott tanulmányaimból és munkáimból kifolyólag primer kutatást tudtam végezni a témával kapcsolatban. A sanghaji Fudan Egyetemen folytatott egyetemi tanulmányaim során, továbbá Magyarország sanghaji főkonzuljaként és a Magyar Nemzeti Bank elnöki főtanácsadójaként munkám során lehetőségem volt személyesen megtapasztalni az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés megszületését és fejlődését. Főkonzulként és elnöki főtanácsadóként részt vettem a kínai kezdeményezés különböző platformjain, így a 2019-es „II. Egy Övezet, Egy Út Fórumon”, a Boao Nemzetközi Fórumon, továbbá a kínai államtanácsos és külügyminiszter, Wang Yi (王毅) magyarországi látogatása során jelen voltam az „Egy övezet, egy út” magyar–kínai munkacsoport-megbeszéléseken és a miniszteri tárgyalásokon. A különböző platformokon konzultáltam kínai *think tank*-ek és kutatóegyetemek mint a Kínai Társadalomtudományi Akadémia (Zhongguo Shehui Kexueyuan, 中国社会科学院), Boao Forum Akadémia (Boao Yazhou Luntan Yanjiusuo, 博鳌亚洲论坛研究所), Tsinghua Egyetem (Qinghua Daxue, 清华大学), Fudan Egyetem, Szingapúr Nemzetközi Egyetem, CEIBS Lujiazui Nemzetközi Pénzügyi Intézet munkatársaival, vezetőivel, emellett a Magyar Nemzeti Bank által szervezett Eurázsia Fórum egyik főszervezőjeként is kapcsolatba kerültem a téma politikai döntéshozóival.

Ezen személyes tapasztalatok sokat segítettek a téma kapcsán felvetett hipotézisek felállításában, amelyeket a további megfigyelések, vizsgálatok és szekunder analízis során válaszoltam meg.

4.2. Módszertan II.: Szekunder analízis

A *Szakirodalom összefoglalása* című fejezetben bemutatott könyvek és tanulmányok előzetes feltérképezését, feldolgozását és a hipotézisek felállítását követően további szekunder kutatásokat végeztem Kínában a Sanghaj Könyvtárban (Shanghai Tushuguan, 上海图书馆), a Fudan Egyetemi Könyvtárban és a Tsingdao Könyvtárban (Qingdao Tushuguan, 青岛图书馆). Emellett az elérhető kormányzati dokumentumokat is tanulmányoztam, például az alábbi műveket:

- a Xi Jinping kínai államfő beszédeit összefoglaló, magyar nyelven is kiadott „*Kína kormányzásáról*” című könyvet;
- a kínai nyelven megjelent „*Xi Jinping az »Egy övezet, egy út« kezdeményezéséről*” (习近平谈《一带一路》) című kiadványt
- és az angol nyelven kiadott „*On Building a Human Community with a Shared Future*” című könyvet.

Kutatásom során elemeztem a Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának, Gazdasági Minisztériumának és a kínai kormány által létrehozott „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés hivatalos honlapján publikált kormányzati anyagokat, továbbá feldolgoztam a Kínai Népköztársaság Külügyminisztériuma, Gazdasági Minisztériuma és a Kínai Központi Statisztikai Hivatal által közreadott vonatkozó adatbázisokat és statisztikákat, hogy az értekezésben megfogalmazottak a kínai kormány hivatalos álláspontját is figyelembe vegyék.

Szekunder analízis során a kutatási téma friss mivoltából kifolyólag a kínai, amerikai, európai és magyar think tank-ek, kutatóközpontok mint az amerikai Wilson Center, a német Mercator Institute for Chinese Studies (MERICS), a francia French Institute of International Relations (Ifri), a kínai Kína-KKE Intézet, a magyar Külügyi és Külgazdasági Intézet stb. tanulmányait, továbbá a szakmai folyóiratok és a különböző újságok nyomtatott és online híreit, cikkeit is felhasználtam.

5. AZ „EGY ÖVEZET, EGY ÚT” KEZDEMÉNYEZÉS BEMUTATÁSA

„开门见山”

„Kinyitjuk az ajtót és már látható a hegy”

Liu Deren (刘得仁)⁶: A Qinglong-i buddhista templom (青龙寺僧院)

A 21. századra az USA által uralt egypólusú világrend átalakulóban van egy multipoláris világrenddé, amelyben Kínának egyre nagyobb szerepe van. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést 2015-ben hirdette meg a Kínai Népköztársaság, amely jelenleg is folyamatosan formálódik. A teljes bemutatásához szükséges megvizsgálni a történelmi előzményeket, majd a kínai kezdeményezés konkrét kialakulását.

5.1. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés történelmi előzményei

Az 5000 éves kultúrával és folyamatos történelemmel rendelkező Kínának a történelme során megvolt a saját elképzelése a világrendről, amelyet a geopolitikai elemzés során is láthattunk: „Középbirodalom”. A 19. századi európai terjeszkedést megelőzően Kínának a saját elképzelése szerint központi szerepe volt a világrendben, amelynek keretében Kína saját magát az egész világ egyetlen szuverén kormányzatának tekintette, a császár az emberi és isteni szférát összekötő kapocsként irányította a „Mennyei Birodalmat”, azaz az Ég alattit, az egész világot. Mindez egyfajta univerzális hierarchia leképződése volt a Nyugaton megszokott egymással vetélkedő szuverén államok egyensúlyrendszerével szemben. Ebből kifolyólag Kínában a diplomáciát és a külpolitikát a Szertartásügyi Minisztérium (Honglu Si, 鸿胪寺) kezelte, a minisztérium határozta meg, hogy mely külföldi ország vezetője milyen hűbéri beosztásban van és ezáltal milyen ceremónián keresztül találkozhat a császárral (Kissinger, 2017a: 220–221). Kínában csak a 19. században, az európaiak hódításakor hoztak létre nyugati értelemben vett külügyminisztériumot 1861-ben „Minden Ország Ügyeit Igazgató Hivatal” (Zongli Geguo Shiwu Yamen, 总理各国事务衙门) néven, azonban a kínai mandarinok továbbra is barbárként kezelték a messziről jött követeket, tehát továbbra sem a vesztfáliai béke után megalakult világrendhez és diplomáciai elvekhez igazodott a kínai külügyminisztérium. Emellett a kínai külpolitika az ókorban nem az idegen társadalmak gazdasági kizsákmányolását és leigázását célozta, hanem hogy behódoltassák a külföldi országokat. Kína Kr. e. 3. századi egyesítését követően a kínai Nagy Fal (vagy inkább: Nagy Falak, hiszen egy komplex erődrendszerrel volt

---

⁶ Liu Deren (Kr.u. 9. század) Tang-kori író, költő.

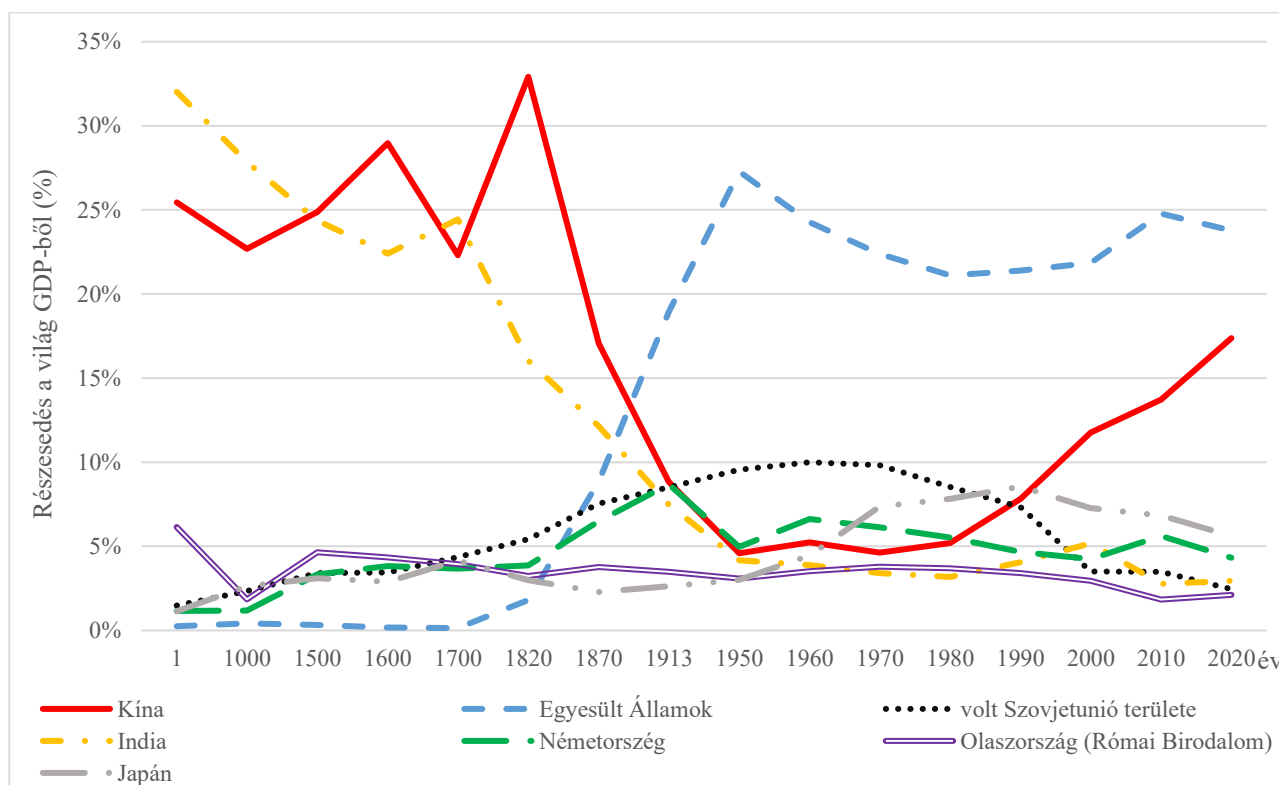
szó) építésébe kezdtek, amelyet a későbbi dinasztiák során folyamatosan hosszabbítottak, tehát nem terjeszkedni akart Kína, hanem az országot elhatárolni a kínaiak által „*barbároknak*” tekintett népektől.

E mellett kialakult egy hűbéri-rendszer a környező országokkal, amelynek keretében Kína és az alárendelt népek, királyságok kapcsolatát a földrajzi távolság alapján rangsorolták. Azonban a kínaiak továbbra sem tartottak igényt a nomád területekre, amelyek számukra „*köves területek*” voltak (Tai, 2019: 21-23.). Kína külpolitikájában a selyemutak hoztak változást, a szárazföldi és Tengeri Selyemút kialakulásával kezdett szorosabb kereskedelmi és diplomáciai kapcsolatokat kialakítani a környező országokkal. A szárazföldi Selyemúton keresztül főképp a kereskedelem zajlott, a Tengeri Selyemúton pedig a kereskedelem mellett diplomáciai kapcsolatok is létrejöttek. A Sui- (隋朝, 581–618), Tang (唐朝, 618–907) és Song-dinasztia (宋朝, 960–1279) idején tovább fejlődtek a kereskedelmi kapcsolatok főképp a szárazföldi és tengeri selyemutakon keresztül, de az európai népekkel továbbra is kevés volt a konkrét kapcsolódás.

A későbbiekben, az Oszmán Birodalom megerősödésével a Selyemút kereskedelmi útvonalai elzáródtak, ami az európaiakat is arra kényszerítette, hogy a tengeri utakon folytassák a kereskedelmet a szárazföldi útvonalak helyett. Ekkor indult hanyatlásnak a szárazföldi Selyemút, és ekkor kezdődött meg az „*atlanti korszak*”, amelynek a Nyugat volt a nagy nyertese, s a hódításokkal a Nyugat határozta meg a világtrendet (Wang, Y., 2017b: 4.).

A szárazföldi Selyemút hanyatlását követően Kína elzárkózott a külvilágtól. A kínai császárok többségének nem voltak gyarmatosító és hódító elképzelései, Kína nem volt egy misszionárius szemléletű állam. Kína diplomáciai célja az volt, hogy tiszteljék, ugyanakkor nem akart senkit sem megtéríteni, „*kínaivá tenni*”, Kína a teljesítményével „*hódított*”. Az elzárkózástól függetlenül Kína a világgazdaságban is mindvégig fontos szerepet töltött be, a világ GDP-jének a 25–30%-át adta egészen a 19. század közepéig (5.1. ábra). A külföldiek egyenlőtlen szerződéseivel és az ópium elterjesztésével indult hanyatlásnak a kínai gazdaság. A kínai mandarinok arra számítottak, hogy – mint a mongol és a mandzsu hódításokat követően – az ellenséges nép fog asszimilálódni Kínában, így az ópiumháborúkat követően is inkább kivártak (Kissinger, 2017a: 220–223.) – ismerve a történelmet, ma már tudjuk, hogy helytelenül.

5.1. ábra A világgazdaság fejlődése időszámításunk kezdetétől 2020-ig

Forrás: saját szerkesztés Angus Maddison „*Historical Statistics of the World Economy*” és a World Bank adatbázisa alapján

A következő 150 évben – amelyet Brzeziński (2017) történelmi szempontból tévútnak nevezett „*A nagy sakktábla*” című könyvében – a kínai gazdaság teljes hanyatlásnak indult. A megalázó 150 évért Nagy-Britannia az említett ópiumháború miatt, Japán a 19. század végi és 20. század közepi agressziói miatt, Oroszország az észak-kínai területeken való beavatkozás és a szovjet–kínai elhidegülés miatt, Amerika pedig Kína külpolitikai törekvéseinek – ázsiai jelenlétével és Japán támogatásával végrehajtott – akadályozása miatt okolható (Brzeziński, 2017: 223.). A négy nagyhatalom megmutatta Kínának, hogy a Kína-központú világrenden kívül létezik egy másik, egy globálisabb méretű világrend is, amelynek a játékszabályai a nyugati kultúrán alapszanak.

Kína az 1842-es ópiumháborút követően csak 100 évvel tudott újra önállóvá és függetlenné válni. 1949-ben megalapították a Kínai Népköztársaságot, amely egy erős központi irányítással tudott működni, de ideológiai okokból még nem tudott gazdasági szempontból talpra állni. A jelenleg is regnáló Kínai Kommunista Párt 1921-ben és 1949-ben is 100 éves stratégiai tervekben tűzte ki célul az „*általános jóléti társadalmat*”, majd, hogy „*közösen virágzó és erős*” országot hozzanak létre (Xi, 2017: 41.), azaz hogy Kínát visszahozzák a

történelem során korábban a világgazdaságban betöltött helyére, a gazdaság és az életszínvonal növelésével ismét vezető gazdasági nagyhatalommá tegyék, továbbá, hogy az ország egy ősi civilizáció örököséként és a vesztfáliai békében lefektetett modell alapján modern nagyhatalomként térjen vissza.

1978-ban jött el a megfelelő pillanat, Kína számára a „*reform és nyitás*” (gaige kaifang, 改革开放) politikája hozta el a nagy változást az ország minden területén. Megnyitották a piacokat és megindult a külföldi országokkal a kereskedelmi és gazdasági együttműködés. Ezzel Kína bekapcsolódott a globalizálódó világgazdaságba, nemcsak a kereskedelem, de a befektetések területén is.

Kína a 80-as években a „*reform és nyitás*” politika gyakorlatba ültetésével nem csupán a világ leggyorsabb gazdasági növekedését érte el, de megvalósította a világ legnagyobb szegénységcsökkentő programját is, ugyanis míg 1978-ban a 100 RMB-ben (kínai pénzben) meghatározott szegénységi küszöb alatt 250 millió éltek, 1984-re a 200 RMB-re emelt szegénységi küszöb alatt élők száma 118 millióra csökkent (Caj, 2019: 12.). Az egy főre jutó GDP 200 USD-ről 8 000 USD-ra emelkedett, az egyik legszegényebb országból a közepesen fejlett országok körébe került (Liu et al., 2017, 24.). Kínában hatalmas gazdasági változások mentek végbe, az ország a 21. századra gazdasági nagyhatalommá vált az 1978-as „*reform és nyitás*” politikával elért eredményeknek köszönhetően. Az elmúlt 40 évben „*gazdasági csodát*” hajtott végre Kína, a kínai GDP 200 milliárd USD értékről 10 800 milliárd USD értékre nőtt az évi átlagos 9,6%-os GDP növekedésével, ezzel 2010-ben megelőzte Japánt és a második legnagyobb gazdaság lett a világban. 2010-ben Németországot megelőzve a legnagyobb exportáló ország lett, 2013-ban az USA-t megelőzve a legnagyobb kereskedőnemzetté vált, 2014-ben a vásárlóerő-paritáson (PPP) számolt bruttó hazai termék tekintve Kína megelőzve az USA-t első lett. A nyitás hatására a külföldi működőtőke (FDI) is megjelent Kínában, míg 1980-ban 1 milliárd USD FDI volt Kínában, 10 évvel később már 20 milliárd USD⁷. A közgazdászokat megosztja, hogy a „*kínai gazdasági csodának*” a gazdasági nyitás, az erős kormány vagy a globalizációban való megfelelő részvétel az oka, mindenesetre egy sikeres modellnek tudható be, amelynek köszönhetően egy Európa méretű ország gazdasága gyors ütemben fejlődik. Azonban a gyors gazdasági fejlődés – mint korábban a nyugati országokban is az ipari forradalmak során – a környezetre és a természetes erőforrásokra negatív hatással volt: míg 1978-ban Kína összesen 570 millió tonna szenet használt fel, 2004-re már 2,3 milliárd tonnányit, 11 évvel később, 2015-ben pedig már annak is

---

⁷ Forrás: UNCTAD Stat: az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciájának hivatalos online statisztikája.

majdnem a kétszeresét, 4,4 milliárd tonna szenet fogyasztott el. Ezzel Kína lett a világ legnagyobb természeti erőforrást felhasználó országa és a legtöbb szennyeződést kibocsátó ország is, amely a továbbiakban nem tudta fenntarthatóvá tenni a gazdasági fejlődést, mindenképpen szükség volt újabb gazdasági reformokra (Liu et al., 2017: 25.).

A „*reform és nyitás*” politikát követően a globalizációs termelési láncból Kína az olcsó munkaerővel nagy előnyre tett szert és nagy mennyiségű külföldi tőkét tudott bevonítani, amelynek köszönhetően az import és export is gyorsan növekedett, azaz a befektetésekkel és kereskedelemmel támogatták a gazdasági fejlődést. Ezt követően a tőkeigényes iparágak, mint az acélipar, autóipar, gépipar, vasúthálózat, ingatlanpiac fejlesztésén volt a hangsúly, így a befektetésekkel segítették a gazdasági fejlődést. A 2008-as gazdasági világválságot követően nem volt fenntartható a tőkeigényes iparágakba való befektetés, ezért újabb gazdasági reformok voltak szükségesek. Ezzel Kína belépett egy „*új állapotba*”, amelynek keretében már nem a GDP két számjegyű növekedése volt a cél, hanem a fejlődés modellváltása, amely az innováción, értékteremtésen, a belső fogyasztás erősítésén, új külföldi piacok felkutatásán és a gazdaság diverzifikált fejlődésén alapult (Liu et al., 2017: 26.).

Emellett a nemzetközi világpolitika porondján is változások álltak be. Kína gazdasági növekedése a nemzetközi diplomáciában való megerősödésével is járt. 1979-ben az USA-val is hivatalos diplomáciai kapcsolatot alakítottak ki, azonban az évtized végén, az 1989-es Tiananmen téri esemény a nemzetközi platformon negatív színben tüntette fel Kínát és diplomáciai elszigeteltséget okozott számára. Ennek enyhítésére és az „*ellenségkép*” megszüntetése érdekében Kína még nagyobb hangsúlyt fektetett a nemzetközi kapcsolatokra, számos gazdasági együttműködésen alapuló multilaterális kapcsolatot hozott létre, ezzel tovább erősítette a „*nyitás*” politikáját:

- 1991-ben csatlakozott az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködéshez (APEC)⁸,
- majd elkezdődött a Kína–Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetsége (ASEAN) párbeszéd⁹,
- 1992-ben létrejött a Nagy-Mekong szubregionális együttműködés¹⁰,
- 1996-ban pedig a „*Sanghaji ötök*” – a későbbi Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) elődje¹¹,

⁸ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és az APEC kapcsolata (中华人民共和国官网: 中国与亚太经合组织的关系) https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_682278/zghgzz_682282/.

⁹ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és az ASEAN kapcsolata (10+1) (中华人民共和国官网: 中国—东盟关系 (10+1)) https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_682518/zghgzz_682522/.

¹⁰ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és Nagy-Mekong régiós együttműködés kezdeményezés kapcsolata (中华人民共和国官网: 中国同大湄公河次区域经济合作的关系) https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_682686/zghgzz_682690/.

¹¹ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és a Sanghaji Együttműködési Szervezet

- 1996-tól Kína részt vett a megalakuló „Ázsia–Európa találkozó” (ASEM)¹² tárgyalásain,
- 1996-ban megkezdődött a Kína–Közép-Ázsia régiós gazdasági együttműködés¹³,
- Kína 2000-ben létrehozta a Kína–Afrika Fórumot¹⁴, azóta Afrikában már a legnagyobb befektető országnak számít Kína,
- 2001-ben csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO),
- 2002-től pedig Kína aktívan jelen van az Ázsiai Együttműködés Párbeszéd¹⁵ kezdeményezésében,
- 2004-ben már a régiós és a régi kapcsolatokon túlnyúlóan az arab országokkal is párbeszédet indított multilaterális együttműködés keretében¹⁶,
- 2010-ben elindult a Kína–Öböl Menti Együttműködési Tanács Stratégiai Párbeszéde¹⁷.

A 2008-as gazdasági világválságot követően Kína egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a kelet-közép-európai országokra is, 2012-ben megkezdtek a 16+1 elnevezésű együttműködés¹⁸ kiépítését, amely azonban már Nyugaton sokak nemtetszését nyerte el és „trójai faló” címmel illették a KKE régióban végrehajtott kínai befektetéseket.

2013-ban már az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést kezdték felépíteni a számos multilaterális kapcsolat bevonásával, majd 2014-ben Eurázsian kívüli területeken is kapcsolatokat kezdtek kiépíteni, például a Kína–Dél-Amerikai és Karibi Térség Fóruma¹⁹ megalapításával.

---

kapcsolata (中华人民共和国官网：中国同上海合作组织的关系)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_683094/zghgzz_683098/t1257584.shtml.

¹² A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína részvétele az „Ázsia–Európa találkozó” kezdeményezésben (中华人民共和国官网：中国参与亚欧会议的情况)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_682206/zghgzz_682234/.

¹³ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és a Közép-Ázsia régiós gazdasági együttműködés kapcsolata (中华人民共和国官网：中国同中亚区域经济合作关系)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zyqyjzh_688958/zghgzz_688962/.

¹⁴ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína–Afrika Együttműködési Fórum (中华人民共和国官网：中非合作论坛)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zfhzlt_682902/jbqk_682904/.

¹⁵ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Asia Cooperation Dialogue (中华人民共和国官网：亚洲合作对话情况)
https://www.fmprc.gov.cn/web/ziliao_674904/zt_674979/ywzt_675099/zt2004_675921/yzhzdhdscwzhy_675947/t132846.shtml.

¹⁶ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína–Arab országok együttműködési fóruma (中华人民共和国官网：中国-阿拉伯国家合作论坛)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zalt_682806/jbqk_682808/.

¹⁷ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína és az Öböl Menti Együttműködési Tanács kapcsolata (中华人民共和国官网：中国同海湾阿拉伯国家合作委员会关系)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/lhg_682782/zghgzz_682786/.

¹⁸ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína–Közép-Kelet-Európai országok együttműködése (中华人民共和国官网：中国—中东欧国家合作)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zgzdogjhz/1206x0_679932/.

¹⁹ A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja: Kína–Dél-Amerikai és Karibi térség fóruma (中华人民共和国官网：中国—拉美共同体论坛)
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zglgtt_685877/gk_685879/.

A multilaterális kapcsolatok felépítése mellett Kína nagy hangsúlyt helyezett a nyugati világrend presztízseseményeire is: 2008-ban világot elkápráztató olimpiát rendezett Pekingben, majd 2010-ben Sanghajban világkiállítás keretében nyűgözte le a világot. Emellett a kínai állam vezetői az ENSZ-ben, a Világgazdasági Fórumon és egyéb nagyszabású fórumokon tartanak beszédeket, és a nagyhatalmak állam- és kormányfőivel tesznek kölcsönös látogatásokat egyre gyakrabban.

Justin Yifu Lin (林毅夫, 1952–) kínai közgazdász, a Világbank korábbi alelnöke szerint a világgazdaságban egyre nagyobb szerepe és felelőssége van Kínának, azonban a jelenlegi USA által uralt világrend játékszabályait a II. világháborút követően fektették le. Peking véleménye szerint Kínát az említett gazdasági eredményei és világgazdasági felelőssége szerint sokkal nagyobb beleszólási jog illeti meg a világrend alakításába, mint jelenleg, Kína ezért hirdette meg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést (Li et al., 2020: 3–5.). Emellett természetesen számos makrogazdasági tényező is jelen volt és van abban, hogy Kína a globalizáció éllovasává vált.

Kína 2013-ban indította el a világot lefedő „Egy övezet, egy út” (eleinte angolul One Belt, One Road – OBOR – néven futó, majd BRI-vé átnevezett) kezdeményezést, amely a kínai szemlélet szerint egy közös, békés, win-win (kölcsönös előnyökkel járó) együttműködésen alapszik. A kínai történelmi gondolkodásmódban nincs jelen gyarmatosítási motiváció, hanem egy Kína-központú világrend a meghatározó – ahogy ezt az ország kínai nevéből is láthatjuk: Zhongguo (中国), vagyis 'Középső ország/birodalom' –, amelyben Kína egy hierarchikus kapcsolatban együttműködik a környező országokkal, de nem befolyásolja azok belpolitikáját.

Annak ellenére, hogy a 20. század végén a nyugati világ sürgette Kínát, hogy fogadja el a nemzetközi rend szabályait és alkalmazkodjék hozzá, mára Kína megerősödésével más szemlélettel tekintenek Kína felemelkedésére, egyfajta gyarmatosító hadműveletként élik meg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, és Kína más multilaterális kapcsolatainak kiépítésére is fenyegetésként tekintenek.

5.2. A Selyemút Gazdasági Övezet és a 21. századi Tengeri Selyemút

2013 márciusában a Kínai Népköztársaság Országos Népi Gyűlése megválasztotta Xi Jinping korábbi alelnököt az ország államfőjének. Korábban Xi Jinping 2007-ben már bekerült a Kínai Kommunista Párt Politikai Bizottsága Állandó Bizottságába, majd 2008 és 2013 között Hu Jintao államfő (胡锦涛, 2003–2013) helyettese volt, végül 2012. november 15-e, a 18. pártkongresszus óta a Kínai Kommunista Párt főtitkára és a Központi Katonai Bizottság elnöke

pozíciókat is betöltötte.

A 18. pártkongresszust követően, 2012. november 29-én, Xi Jinping pártfőtitkár az „Út a megújuláshoz” című kiállításon beszélt első alkalommal a „Kínai Álom” gondolatáról, amelyben Xi Jinping kifejtette: „Mindenkinek vannak ideáljai, ambíciói és álmai. Mostanában mindenki a Kínai Álomról beszél. Véleményem szerint a modern idők hajnala óta a kínai emberek legnagyobb álma a nemzet megújítása... Szilárd hitem szerint 2021-re, amikor a KKP fennállásának századik évfordulóját ünnepli, elérjük, hogy Kínából minden téren kiegyensúlyozott jóléti társadalom váljon, míg 2049-re, a Kínai Népköztársaság megalakításának századik évfordulójára kiépítjük a modern szocialista Kínát, a gazdag, erős, demokratikus, kulturálisan fejlett és harmonikus országot; és akkor beteljesedik a nemzet megújulásáról szőtt Kínai Álom is” (Xi, 2017: 38).

2013. március 17-én, a XII. Országos Népi Gyűlés első ülészakán elmondott beszédében a Kínai Álom, azaz a megújulás, a nemzeti reneszánsz keretében a nemzetközi kapcsolatokról már előrevetítette, hogy „...a béke, a fejlődés, az együttműködés és a kölcsönös előnyök elvét követjük, kitartóan keressük a békés fejlődés módjait, elszántan folytatjuk a nyitás kölcsönösen előnyös stratégiáját, és együttműködést, barátságot táplálunk magunkban a többi országgal való kapcsolatunkban. Nemzetközi felelősségünknek és kötelezettségeinknek eleget teszünk a jövőben is, és a többi ország népével közösen dolgozunk annak érdekében, hogy az emberiség békéjének és fejlődésének magasztos ügyét előbbre vigyük”. Emellett az ókori „Írások könyvbe” (Shangshu, 尚书) című műből idéz, mely szerint „az ember akkor képes hatalmas tettek véghezvitelére, ha határozott célokat tűz maga elé, és fáradhatatlanul küzd azokért” (Xi, 2017: 45).

2013 májusában a „Kínai Álom” gondolatot még inkább kivetítette a nemzetközi színtérré: „A Kínai Álom megvalósításához a békés fejlődés útját kell követnünk, mindig is ragaszkodni fogunk a békés fejlődéshez, és a kölcsönösen előnyös nyitás politikáját fogjuk folytatni. Mialatt erőnket Kína fejlesztésére fordítjuk, nem fogunk elfeledkezni arról sem, hogy milyen felelősséggel tartozunk a világ egészének, és mivel járulhatunk hozzá fejlődéséhez. Munkánk gyümölcséből a kínai nép és az egész világ részesül majd. A Kínai Álom megvalósulása békét hoz a világnak, nem pedig felfordulást; lehetőségeket, nem pedig fenyegetéseket” (Xi, 2017: 62).

2013 áprilisában a kínai Hainan szigeten minden évben megtartott Boao Gazdasági Fórumon Xi Jinping államfő Kína további nyitásáról és egy többoldalú kereskedelmi rendszer létrehozásáról értekezett: „Gazdaságunk továbbra is nyitott a külföldi befektetők számára, és reméljük, hogy a külföldi országok ugyanezt a nyitottságot teszik lehetővé a kínai befektetők

számára. Határozottan ellenezzük a protekcionizmus minden formáját, és készek vagyunk tárgyalásos úton feloldani a más országokkal fennálló esetleges gazdasági és kereskedelmi nézeteltéréseket. Élénken támogatjuk egy olyan többoldalú kereskedelmi rendszer létrehozását, amely mindegyik fél számára kiegyensúlyozottan és kölcsönösen hasznos fejlődést biztosít” (Xi, 2017: 132).

Továbbá Xi Jinping államfő különböző platformokon már egy új világrend kialakítását pedzegette: „ha az idők szavára hallgatunk, nem gondolkodhatunk a XXI. században is a régi keretek között; nem ragadhatunk le sem a gyarmati hódítás koránál, sem a hidegháborús időszak zero-sum mentalitásánál” (Xi, 2017: 305.).

Xi Jinping államfő kinevezését követően beszédeiben a békés fejlődésről, a kölcsönösen előnyös együttműködésről, a harmóniáról, a nemzetek közötti szoros együttműködésről, win-win helyzetekről, a nemzetek egyenlőségéről és függetlenségéről, továbbá az új világrendről beszélt, ezzel alapozta meg, hogy végül 2013. szeptember 7-én Kazahsztánba tett hivatalos látogatása során, a Nazarbayev Egyetemen „Támogassuk az embereink közötti barátságot, közösen teremtsük meg a gyönyörű jövőt” (弘扬人民友谊 共创美好未来) címmel tartson beszédet. Ez volt az első alkalom, hogy a kínai államfő a Selyemút Gazdasági Övezet koncepciójáról beszélt: „A gazdasági kötelékek szorosabbá tétele, az együttműködés elmélyítése és az eurázsiai régió fejlődési terének kibővítése érdekében innovatív hozzáállást kell mutatnunk, és közösen kell kiépítenünk a Selyemút Gazdasági Övezetet.” (Xi, 2017: 324)

Xi Jinping elnök már ekkor felvázolta a későbbi „Egy övezet, egy út” kezdeményezés öt alappilléreit:

- „Először is, erősítenünk kell a politikai konzultációt”,
- „Másodsorban, javítanunk kell a közúti összeköttetést”,
- „Harmadjára, ösztönöznünk kell a szabad kereskedelmet”,
- „Negyedszer, erősítenünk kell a pénzforgalmat”,
- „Ötödször, segítenünk kell a megértést népeink között” (Xi, 2017: 324).

Egy hónappal később, 2013. október 3-án Xi Jinping államfő Indonéziába tett hivatalos látogatást, hogy részt vegyen az Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés (Asia-Pacific Economic Cooperation, APEC) ülésén. Az Indonéz Népi Képviselőtanács előtt elmondott, „Építsük fel együtt a Kína-ASEAN közös jövőjét” (携手建设中国-东盟命运共同体) című beszédében a Tengeri Selyemút koncepcióját is vázolta: „Délkelet-Ázsia ősidők óta fontos csomópontja az ősi Tengeri Selyemútnak. Kína meg fogja erősíteni a tengeri együttműködést az ASEAN-tagállamokkal, a kínai kormányzat által létrehozott Kína-ASEAN

Tengeri Együttműködési Alapot pedig a tengeri partnerség elősegítése, valamint a XXI. századi Tengeri Selyemút együttes összefogással történő megvalósítása érdekében fogja felhasználni.” Továbbá már ekkor javaslatot tett az Ázsiai Infrastrukturális Bank létrehozására (Xi, 2017: 327–328.).

2013 novemberében a Kínai Kommunista Párt (KKP) 18. kongresszusán megválasztott Központi Bizottság 3. plenáris ülésén elfogadták a „*KKP KB döntése a reformok átfogó elmélyítésével kapcsolatos kérdésekről*” című dokumentumot, amelyben – sok más fontos döntés mellett – kimondják, hogy támogatni és erősíteni fogják a Selyemút Gazdasági Övezet és a Tengeri Selyemút infrastrukturális kiépítését. A decemberi éves központi gazdasági munkaértekezleten Xi Jinping államfő ismét a két koncepció támogatását és a stratégiai tervek elkészítését sürgette. 2014 márciusában pedig Li Keqiang miniszterelnök (李克强, 2013–) a kormány éves munkájának összefoglalójában is kiemelte, hogy a kormány egyik legfontosabb feladata, hogy megtervezzék a Selyemutakkal kapcsolatos programokat (CICIR, 2018: 4.).

Támogatva ezen elnöki stratégiát, az országos kínai média hét nagyszabású projektet szervezett Kína különböző városaiban, hogy megfelelő társadalmi támogatottságot is elérjen a kínai kormány az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés előmozdításához:

- 2014. május 21. A Kínai Népköztársaság Sajtóirodája a Selyemút kezdőpontján, Xi'an városban (Belső-Kína, Shanxi tartomány) „*Kínai média a Selyemúton*” címmel indított programot, amelynek keretében 31 újságíró, riporter 20 nap alatt 50 000 km-t beutazva járta végig a Selyemutat és készítettek műsort annak fontosságáról.
- 2014. június 8. A Xinhua hírmédiacsoport Xi'an városából elindította az „*Új Selyemút – Új Álom*” című programját.
- 2014. július 13. A Kínai Népköztársaság Népi Politikai Tanácskozó Testülete (CPPCC) elrendelte az „*Újra a Selyemúton*” című dokumentumfilm forgatását.
- 2014. július 13. „*A Selyemút 10 000 km-e*” címmel egy kínai újság- és tévétársaság készített programokat.
- 2014. augusztus 4. A Kínai Népköztársaság Külügyminisztériuma a „*Diplomaták a Selyemúton*” programot szervezte meg.
- 2014. augusztus 18. „*Séta az új Selyemúton*” címmel médiarendezvényt tartottak a Xinhua hírügynökség szervezésében.
- 2014. szeptember 12. Az Országos Internet- és Információs Iroda szervezte meg az „*Internetes sztárok a Selyemúton*” műsort.

Emellett Kína elérte, hogy 2014. június 22-én a katari Dohában megtartott UNESCO Világörökségi Bizottság ülésén a Selyemút is felkerüljön a világörökségi listára, amiről a

későbbi fejezetekben még részletesebben is lesz szó.

2015. március 28-án a kínai Boao Fórum nemzetközi platformon kihirdették az „*Elképzelések és lépések a Selyemút Gazdasági Övezet és a XXI. századi Tengeri Selyemút közös kiépítésével kapcsolatban*” című dokumentumot (Liu et al., 2017: i), ezzel hivatalosan is elkezdődött az egész világra kiható „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés. 2015 márciusában a Kínai Népköztársaság Fejlesztési és Reformbizottsága, Külügyminisztériuma és Kereskedelmi Minisztériuma külön dokumentumban is kiadta a „*Vision and Actions on Jointly Building Silk Road Economic Belt and 21st-Century Maritime Silk Road*” programot²⁰, ennek a programnak a rövidítése lett az „*Egy övezet, egy út kezdeményezés*”.

Kína 2015-től az „*Egy övezet, egy út*” programon keresztül számos kereskedelmi útvonal tervezésébe kezdett több országgal együttműködve. Pénzügyi támogatásként létrehozták az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankot (AIIB) és a Selyemút Alapot.

2017 májusában Pekingben megtartották az első nagyszabású „*Egy övezet, egy út*” fórumot, amelyen 29 államfő és több mint 130 ország magas szintű politikai vezetője, továbbá 70 nemzetközi szervezet vett részt. Magyarországot Orbán Viktor miniszterelnök és Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszter képviselte.

5.3. A kínai kezdeményezés öt alappillére

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés kapcsán Xi Jinping államfő öt alappillért nevezett meg, amelyek a kínai kezdeményezés fő együttműködési irányai lettek:

1. Politikai kapcsolat – „*Először is, erősítenünk kell a politikai konzultációt.*”

„*Erőteljes véleménycserét kell folytatnunk az egyes országokkal a fejlesztési stratégiáról és politikákról; konzultációk segítségével a regionális együttműködés fejlesztésével kapcsolatos terveket és intézkedéseket kell kidolgoznunk abban a szellemben, hogy közös talajt keresünk, miközben félretesszük különbségeinket, és biztosítjuk a zöld utat a regionális gazdasági integráció számára a politika és a jog területén.*” (Xi, 2017: 324.)

A kínai állam az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezéssel nem egy egyoldalú kínai politikát hozott létre, hanem egy közös platformot, amelynek keretében a résztvevő államok egyenrangú felekként tudnak egyeztetni, tárgyalni az országok, régiók és a világ további fejlődési irányairól. Hogy ezt még nyilvánvalóbbá tegyék, 2017-től kezdődően két évente

---

²⁰ A Kínai Népköztársaság Kereskedelmi Minisztériumának hivatalos honlapja

(中华人民共和国商务部官网): <http://zh.mofcom.gov.cn/article/xxfb/201503/20150300926644.shtml>.

„Egy övezet, egy út” fórumot is tartanak, amelynek keretében örömmel várják a résztvevő országok állami vezetőit, hogy közösen tudjanak egyeztetni a lehetőségekről. Emellett számos multilaterális és bilaterális tárgyalást is folytat Kína a különböző országokkal és régiókkal az együttműködésekről.

A hivatalos kínai retorika szerint Kína nem egy saját maga által megálmodott és kidolgozott világrendet akar ráerőltetni a többi országra, hanem egy közös megbeszélésen, win-win együttműködésen és közös fejlődésen alapuló rendszert.

2. *Infrastrukturális konnektivitás – „Másodsorban, javítanunk kell a közúti összeköttetést.”*
„...aktívan meg tudjuk vitatni, mi a határokon átívelő szállítási infrastruktúra fejlesztésének legmegfelelőbb módja, és megkezdhetjük egy Kelet-, Nyugat- és Dél-Ázsiát összekötő szállítmányozási hálózat kiépítését, mely megkönnyíti a régió gazdasági fejlődését és közlekedését.” (Xi, 2017: 324.)

A világtörténelem során számos alkalommal láthattuk, hogy a kereskedelem és más gazdasági együttműködések alapja a megfelelő infrastruktúra kiépítése. Az ókori városok a kereskedelmi útvonalak kialakulásával virágoztak fel, és ugyanúgy a kereskedelmi útvonalak hanyatlásával tűntek el. Az ipari forradalom során épített vasútvonalak és kikötők is nagy lendületet adtak a globalizációnak. A mai globalizált világban még szembevetőbb, hogy a kereskedelmi útvonalak mentén találhatóak a fejlett nagyvárosok.

3. *Kereskedelmi kapcsolatok – „Harmadjára, ösztönöznünk kell a szabad kereskedelmet.”*
„A Selyemút mentén megálmodott gazdasági övezetet csaknem hárommilliárdan lakják, így a világ legnagyobb piacát képviseli, melyben hatalmas, sehol másutt nem tapasztalható kereskedelmi és befektetési lehetőségek rejlenek, ha az itt fekvő országok együttműködnek. Meg kell vitatnunk, hogyan segíthetnénk a legmegfelelőbben a kereskedelmet és a beruházásokat, hogyan szüntethetnénk meg a kereskedelmi korlátokat, csökkenthetnénk a kereskedelmi és beruházási költségeket, gyorsíthatnánk a regionális gazdasági folyamatokat, illetve hogyan emelhetnénk ezek színvonalát, érhetnénk el kölcsönös előnyökkel járó fejlődést a régióban.” (Xi, 2017: 324–325.)

A globalizáció egyik alapja a szabadkereskedelem, a kereskedelem és a befektetés az országok gazdasági növekedésnek az egyik legfontosabb eleme. A szabadkereskedelemmel elhárulnak a kereskedelmi akadályok. Emellett a külföldi országokban végrehajtott befektetésekkel támogatni tudják a helyi lakosság számára a munkahelyteremtést, de a kereskedelemmel is biztosítani tudják a népek életszínvonalának

növelését. A történelem során számos nyugati példát láthatunk a szabadkereskedelmi együttműködésekről, amelyek hasznosságáról David Ricardo már a 19. század elején írt „*A politikai gazdaságtan és az adózás alapelvei*” című könyvében. Tehát a nyugati világ számára már ismert és támogatott a felvetés.

4. Pénzügyi integritás – „*Negyedszer, erősítenünk kell a pénzforgalmat.*”

„*Amennyiben régióink képesek megvalósítani a helyi valuta konvertibilitását és a folyószámla és tőkeszámla alapján való elszámolást, úgy jelentősen csökkennek a pénzforgalmi költségek, nagyobb eredménnyel tudjuk felvenni a harcot a pénzügyi kockázatok ellen, és régióink nemzetközi szinten is versenyképesebbé válik.*” (Xi, 2015: 325.)

Erős pénzügyi együttműködés szükséges az országok között, hogy stabil pénzügyi környezetet hozzanak létre, a költségek csökkentésével támogassák a nemzetközi kereskedelmet, továbbá, hogy a kialakuló gazdasági válságokat is megfelelően tudják kezelni. A történelem során számos pénzügyi együttműködésre és nemzetközi pénzügyi intézmények létrehozására láthatunk példát, többek között az IMF, Világbank, EBRD, Ázsiai Fejlesztési Bank is az országok közötti pénzügyi együttműködés fontosságát tükrözik. A pénzügyi integráció legmagasabb szintjét az Európai Uniónak sikerült elérnie 1999-ben, amikor létrehozta a monetáris uniót egy közös pénznemmel, az euróval.

5. Kulturális kapcsolódás – „*Ötödször, segítenünk kell a megértést népeink között.*”

„*A jó államközi kapcsolatok titka a népek közti barátságban rejlik. Ha termékeny együttműködést kívánunk elérni a fent említett területeken, szükségünk lesz a nép támogatására. Ösztönöznünk kell a további baráti cserekapcsolatokat népeink között, annak érdekében, hogy segítsük a kölcsönös megértést és a hagyományos barátságot, és megteremtjük a regionális együttműködés szilárd, a nép támogatását élvező alapját.*” (Xi, 2017: 325.)

A jó nemzetközi együttműködés alapja, hogy az együttműködésben részt vevő országok ismerjék egymás kultúráját, gondolkodásmódját, értékrendszerét. Ezek nélkül nem várható el, hogy a felek meg tudjanak állapodni vagy kompromisszumot tudjanak kötni egyes ügyekben. A diplomáciában is nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kulturális rendezvényekre, a kultúrdiplomáciára, amelyen keresztül erősíthető a nemzetközi kapcsolat és a nemzetközi kereskedelem is.

Érdemes megjegyezni, hogy az ötös felosztás – kimondatlanul ugyan, de – utal a régi kínai gondolkodás bizonyos elemeire is. Az ötös szám a kínai ókori gondolkodásban az egyik legfontosabb szám. Az 1–10 számsorban öt db páratlan és öt db páros szám található meg. A „*Változások könyve*” (Yi jing, 易经) a yin és yang mozgásait öt formában jelöli: fém, fa, víz, tűz, föld. A hagyományos gondolkodásban számos kategóriából öt van, például öt égtájat, öt ízt, öt színt, öt belső szervet, öt érzékszervet stb. különböztetnek meg. Az öt elem tana szerint minden mindennel összefügg, mint ahogy az „*Egy övezet, egy út*” öt alappillére között is szoros összekapcsolódás és függés található. Erre az összefüggésre hivatalos megnyilatkozások nem utalnak, de a kínai közvélemény számára egyértelműek.

6. AZ „EGY ÖVEZET, EGY ÚT” GYÖKEREI, AVAGY AZ ÓKORI SELYEMÚT

„源远流深”

„A forrás távoli, a gyökér mély”

Yu Xin (庾信)²¹: Kis dallam(失调曲)

Az „Egy övezet, egy út”, más néven az „Új Selyemút” kezdeményezést 2015-ben hirdették meg. A kínai politikában ma is érezhető az 5000 éves kínai kultúra, a hírek szerint a legnagyobb kínai állami vezetők folyamatosan tanulmányozzák a nagy kínai filozófusok és stratégák, mint például Konfuciusz, Lao-ce, Szun-ce stb. műveit. Ebben a fejezetben áttekintést adok az ókori²² Selyemútról, amely ihletet adott a kínai vezetésnek, s történelmi párhuzamot mutatok be a jelenkor és az ókori három királyság története között, végül elemzem a kínai geopolitikai gondolkodásmódot. A három alfejezet segítséget nyújt az értekezésem további részeinek értelmezésében.

6.1. Az ókori Szárazföldi Selyemút

A Kr. e. 3. században kezdődött a Selyemút kialakulása, amely útvonalon a kínai selymet, később teát, porcelánt és egyéb értékes tárgyakat vittek Nyugatra az északnyugat-kínai Gansu és Xinjiang (ma Hszincsiang Ujgur Nemzetiségi Autonóm Terület) tartományokon keresztül, de sokáig csak a közeli szomszéd népekhez, akik esetleg további kereskedelmet folytattak saját nyugati szomszédjaikkal. A Selyemút kialakításában nagy szerepe volt az ázsiai hunoknak (xiongnu, 匈奴), ugyanis a nomád népcsoport Kína északnyugati részén lezárta a nyugati országokkal, törzsekkel való kereskedelmet. Han Wudi (Kr. e. 156–Kr. e. 87, 汉武帝) kínai császár felkérte a kor egyik legjobb diplomatáját és utazóját, Zhang Qian-t (张骞, Kr. e.? – Kr. e. 114), hogy Kína akkori fővárosából, Chang’an-ból (ma Xi’an) indulva alakítson ki szövetségi rendszert a hunokkal szemben, és szabadítsa fel a kereskedelmi útvonalat. Zhang Qian Kr. e. 139-ben indult Nyugatra, 13 évet töltött távol hazájától, bejárta a környező országokat, törzseket, minderről Kína egyik leghíresebb történetírója, Sima Qian (司马迁, Kr. e. 145–Kr. e. 86) a „Történetíró feljegyzései” (Shi ji, 史记) című művének 123. fejezete számol be. A szövetségkötési kísérlet ekkor még nem járt sikerrel.

²¹ Yu Xin (Kr. u. 513–581) kínai író a Déli és északi dinasztiák korában.

²² Hogy a mai Selyemúttól megkülönböztetve legyen, ókori Selyemútnak nevezik Kína kereskedelmi útvonalát, amely a történelmi korszakok felosztása szerint az ókorban és a középkorban is működött.

20 évvel később, Kr. e. 119-ben újabb utazást tett Zhang Qian, hogy összefogjanak más népekkel és közösen űzzék el a hunokat a területről, ezzel megnyitva a kereskedelmi útvonalat Nyugat felé. Ezúttal Zhang Qian küldetése sikerrel járt, megkezdődött a kereskedelem a nyugati népekkel, a későbbiekben a Selyemút egészen Rómáig elért, amellyel egy 6440 km-es útvonalat hoztak létre. Az akkori Selyemúton Kína többnyire selyemárut és egyéb luxuscikkekét vitt ki Nyugatra, külföldről többek között jáde köveket importáltak, és a buddhizmus is itt jutott az országba, ezért akkoriban a kínaiak Jáde útnak (Yushi zhi lu, 玉石之路) vagy Buddhista útnak (Fojiao zhi lu, 佛教之路) nevezték. A ma is használatos „Selyemút” elnevezés megjelenéséig 1877-ig kellett várni, amikor Ferdinand von Richthofen (1833–1905) német földrajztudós először használta ezt a kifejezést „*China: Ergebnisse eigener Reisen und darauf gegründeter Studien*” című művében. A későbbiekben a Richthofen által használt „*Seidenstraße*” szerint fordították le minden nyelvre a történelmi útvonal elnevezését, angolul a „*Silk Road*”, magyarul a „*Selyemút*”, de kínaiul is a „*Sichou zhi lu*” (丝绸之路), azaz a „*selyem útja*” került használatba. Nyugati felfogásban Selyemútnak nevezték el, hiszen keletről ezen az útvonalon főképp a kínai selyem jött, azonban a kínai felfogás vagy nézőpont szerint korábban Jádeútnak vagy Buddhista útnak hívták, hiszen ezek voltak a fő importtételek Nyugatról. Ebben a kérdéskörben is látszódik, hogy más nézőpont más elnevezést szül. De végül Kína alkalmazkodott a nyugati nézőponthoz és átvette a Selyemút elnevezést.

Láthatjuk, a Selyemúton keresztül nemcsak kereskedelmi áruk, de a különböző kultúrák is terjedtek – a buddhizmus is a Selyemútnak köszönhetően jutott el Kínába –, az útvonalnak köszönhetően hosszú időszakokig békében, egymás gazdasági fejlődését segítve éltek a népek. Ebből kifolyólag is választották az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés ideológiai forrásaként a Selyemutat, jelezve, hogy az új multilaterális együttműködés célja a békés, harmonikus együttélés, egymás kultúrájának tisztelete, win-win együttműködések létrehozása, egymás gazdasági növekedésének, fejlődésének segítése és támogatása (Liu et al. 2017: 7).

A Selyemút az évszázadok során Ázsia és Európa között az egyik legfontosabb kereskedelmi útvonallá vált. A Tang-dinasztia (618–907) idejében a császári hivatalnokok által naplószerűen vezetett, „*Tang Liu dian*” (唐六典) című krónika szerint több mint 300 országgal és földrajzi térséggel volt kapcsolatban a Kínai Birodalom a Selyemúton keresztül. A Yuan-dinasztia (1271–1368) idején a Selyemút fő célja nagyban megváltozott, a kereskedelem háttérbe szorult, főképp vallási és kulturális útvonallá változott, amely már előrevetítette a szárazföldi Selyemút hanyatlását. A középkor alatt az útvonal menti népek folyamatos

hadakozásokba kezdtek, továbbá a földrajzi felfedezések következtében a tengeri kereskedelem gyors fejlődésnek indult, ezek újabb lökést adtak a szárazföldi Selyemút hanyatlásának. Ugyanakkor ezzel megnyílt a tengeri Selyemút előtt a fejlődés lehetősége.

6.2. Az ókori Tengeri Selyemút

A Tengeri Selyemút kialakítása – a szárazföldi Selyemúthoz hasonlóan – szintén Han Wudi (Kr. e. 156–Kr. e. 87, 汉武帝) nevéhez köthető. A Han-dinasztia történetét feljegyző könyv, a „*Han-dinasztia krónikája*” (Han shu, 汉书) „*Földrajzi értekezés*” (Dili zhi 地理志) című fejezetében leírja, hogy a császár követeket és kereskedőket küldött délre, hogy onnét tengeri úton eljussanak Vietnam déli részére, Thaiföldre és egészen Indiába is. A „*Wei-Jin*” időszakban (Weijin shiqi, 魏晋时期, 220–420) Kína már 15 országgal és régióval folytatott tengeri kereskedelmet. Míg a Sui-dinasztia (Sui chao, 隋朝, 581–618) előtti időkben a Tengeri Selyemút csak kiegészítője volt a Szárazföldi Selyemútnak, a Sui-dinasztia és Tang-dinasztia (Tang chao, 唐朝, 618–907) idejére a Szárazföldi Selyemút területein folyamatosan zajló háborúskodások miatt a Tengeri Selyemútra helyeződött a hangsúly. Ennek köszönhetően egyre modernebb hajóépítési technológiával rendelkezett Kína. A Song-dinasztia (Song chao, 宋朝, 970–1279) idejére már a világ legfejlettebb tengerhajózási technológiájával rendelkezett, amelynek segítségével felfedezésekbe, hódításokba és gyarmatosításokba kezdhettek volna a birodalom, azonban Kínának a területi igényei nem terjedtek tovább a tengerpartoknál. A kínai hajók eljutottak az Arab-tengerig és Afrika keleti partjáig is, ezzel a Tengeri Selyemút teljesen átvette a Szárazföldi Selyemút szerepét, és a továbbiakban a kereskedelem és a diplomáciai kapcsolatok építése a tengeri útvonalakon keresztül történt. A mongolok által vezetett Yuan-dinasztia (Yuan chao, 元朝, 1271–1368) idejében próbálkoztak Japán elfoglalásával, de két kudarcba fulladt kísérletet követően lemondtak róla. A későbbiekben sem volt kínai vezető, aki próbálkozott volna a szigetország meghódításával. Azonban a 15. században, a Ming-dinasztia kezdetén (Ming chao, 明朝, 1368–1644) Kína legnagyobb tengeri expedíciója indult útnak. (Kissinger 2014: 26–27.)

A szegényparaszti származású Zhu Yuanzhang (朱元璋, 1328–1398) vezetésével a kínaiak felkelése 1368-ban elűldözte a mongol Yuan-dinasztia császárárt, majd ezt követően Zhu Yuanzhang megalapította a Ming-dinasztiát, és Hongwu (洪武) néven császárnak (ur. 1368–1398) nevezte ki magát. Hongwu császár célja volt, hogy a Mennyei Birodalmat újjászervezze, megerősítse a központi hatalmat, békét teremtsen a háború sújtotta országban és

újra kiépítse Kína virágzó gazdaságát, emellett helyreállítsa a szomszédos népek feletti fennhatóságát. 50 millió fát ültetett Nanking térségében, hogy az erdő egy óceánjáró flotta felépítéséhez elegendő faanyagot szolgáltatson. Hongwu császár nem élte meg a hadiflotta elkészültét, azonban fia, Yongle császár (永乐, ur. 1402–1424) tovább vitte apja kezdeményezését és létrehozta nemcsak Kína, de a világ tengerészettörténetének legnagyobb flottáját. 1405-ben Zheng He admirális (郑和, 1371–1433) irányításával készen állt a nagy utazásra a 317 hajóból álló flotta, amelyben több mint 60 kilencárbócos, 120 méter hosszú, 50 méter széles, körülbelül 3000 tonna összsúlyú óriásdzsunka is szerepelt egyenként 5000 (!) négyzetméteres fedélzettel, melyeken selymet és porcelánt szállítottak. Ezeket a kincshajókat kisebb, gyorsabb, mozgékonyabb csapatszállító és hadihajók védték és segítették utazásaik során. A 27 000 fős legénység matrózokból, katonákból, ácsokból, kovácsokból, szakácsokból, szabókból, vitorla- és kötélkészítőkből, gyógyfüvek szakértőiből, asztrológusokból és meteorológusokból, térképészekből állt. Két tábornok, több száz tiszt, hat birodalmi eunuch és 60 hivatalnok és kamarás segítette a legénység szervezését, irányítását. Az expedíció muzulmán eunuch krónikása „*A végtelen óceán dicső látványa*” címet adta beszámolójának (Yamashita, 2006: 30–35.). Összehasonlításképpen, Kolumbusz Kristóf 1492. augusztus 2-án három hajóval és 120 fős legénységgel indult el Nyugatnak. A leghíresebb és legnagyobb hajója, a Santa Maria egy három árbócos, 25 méter hosszú, 8 méter széles, 100 tonnás hajó volt (Phillips 1992: 144–145.).

Zheng He hétszer indult útnak hatalmas flottájával 1405 és 1433 között, az expedíciók során egészen Afrikáig jutott, de egyes kutatások szerint akár távolabbi helyekre is elért. 1435-ben, a Tengeri Selyemút kibővítését kezdeményező és támogató Yongle császár unokájának halálát követően a császári udvarban az elszigeteltséget pártolók kerültek túlsúlyba, ezzel véget ért Kína tengeri hatalma. A hajókat és azok terveit megsemmisítették. Az expedíciókat értelmetlen pénzkidobásnak titulálták, a külföldről jött árukat haszontalannak minősítették és betiltották a külkereskedelmet (Yamashita 2006: 46.).

A történészek között még mindig zajlik a vita, hogy mi lehetett a kínai misszióknak a valódi célja. Az utazások során érintett több mint 30 országba bőkezű ajándékokkal érkeztek, továbbá meghívták a helyi uralkodókat Kínába a császárhoz. A Kína-központú világot hirdették, az országoknak el kellett ismerniük a császár fennhatóságát, azonban Kína nem jelentkezett semmilyen területi igénnyel, hajói nem gyarmatosítási céllal járták a világot (Kissinger 2014: 27.). A tengeri expedícióknak több céljuk is lehetett, egyrészt Kína presztízsének növelése, másrészt megismertetni a világgal a megújult Mennyei Birodalmat,

végezetül ki akarták terjeszteni a gazdasági fellendülést élvező ország kereskedelmi kapcsolatait (Yamashita, 2006: 30.).

Azonban 1435-től a bezárkózás volt jellemző Kínára, amely kihatott a már hanyatló Szárazföldi Selyemútra és a fejlett Tengeri Selyemútra is. Kínai kereskedők még használták a tengeri útvonalakat, de a későbbiekben már nem felügyelte az útvonalakat a kínai császár hadiflottája, amely önkéntes megsemmisítésre került. Csak a déli Guangzhou (Kanton) város kapta meg a jogot a kereskedelemre, ez volt az egyetlen nyitott kikötő, míg az ország többi határára bezártság volt a jellemző. Ennek köszönhetően Guangzhou gyors kereskedelmi fejlődésnek indult, 1575-ben már kialakult a Guangzhou–Mexikó kereskedelmi útvonal is.

Az 1435-ös kínai bezárkózást követően fél évszáddal az európai flották elindultak a nagyvilágba először felfedezési, később gyarmatosítási célokkal. A 16. századra már Kelet-Ázsia területén is megjelentek, a 19. század közepén pedig a nyugati nagyhatalmak erőszakkal követelték Kína megnyitását. Az ópiumháborúk következtében Kína is a nyugati gyarmatosítások áldozatává vált.

6.3. Az ókori Selyemút felfedezése a 19–20. században

Az ókori Selyemutat a 19. században fedezték fel újra a nyugati geográfusok, felfedezők és kalandorok a nagy geopolitikai harcok között. Az ókori Selyemút felfedezésében a magyar kutatóknak is nagy szerepük volt.

A Nyugat egyre erősebb jelenléte Ázsiában a britek és az Orosz Birodalom között 1813-ban elindult „*Nagy Játssza*” (The Great Game) elnevezéssel illetett diplomáciai hadakozásnak is köszönhető volt. A két nagyhatalom között Közép-Ázsia ellenőrzéséért folyt a küzdelem, amely kezdetben Afganisztánban és a régióban zajlott, de a 19. század vége felé már Kínára, Mongóliára és Tibetre is kiterjedt.

Emellett az 1842-es ópiumháborút követően a nyugati hódító hatalmak nagy versenybe kezdtek, hogy minél többet tudjanak a bezárkózott Kínából kisajtolni, és ehhez minden eszközt hajlandóak voltak bevetni. Az I. ópiumháború (1839–1842) és a II. ópiumháború (1856–1860) is egyenlőtlen szerződésekkel zárult, amelyek keretében Kínának hatalmas jóvátételi összegeket kellett kifizetni a nyugati országoknak, emellett a kikötőit meg kellett nyitnia a külföldi kereskedők előtt, továbbá egyes területeket külföldi országok fennhatóságába kellett átadniuk. Az Osztrák-Magyar Monarchia is szerencsét próbált, a boxerlázadást (1900) követően saját koncessziós területhez jutott Tianjin városban. Azonban a misszió költsége nagyobb volt, mint az ebből származó bevétel (Józsa, 1963: 141–144.). Később az I. világháborút lezáró békeszerződés szerint ezt a területet át kellett adniuk.

Ezekben az időkben, a már említett Ferdinand Richthofen báró, német geográfus, aki először használta a „*Selyemút*” nevet, 1868-ban indult Ázsiába és kezdte meg korszakot nyitó kínai utazásait. 13 évvel később tért haza és írta meg a „*China*” című nagy munkáját (Lóczy, 1905). Ezt követően a Selyemutat kutató felfedezők – habár a Selyemút Európát Ázsiával összekötő hosszú útvonal – mind Kína és Közép-Ázsia területeire indítottak expedíciókat, továbbá a „*Selyemút felfedezése*” alatt is a keleti szakaszra utaltak, ezért a tanulmányom során én is az ezen szakaszon járt kutatókat mutatom be.

1875–1876 között már magyarok is felfedező útra indultak Ázsiába. Zichy József volt földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter és volt közmunka- és közlekedésügyi miniszter, illetve öccse, Ágost bejárták a Selyemút egyik fontos útvonalát, a Góbi-sivatag környékét (Zichy, 2013).

Lóczy Lajos, az akkori világ egyik legkiválóbb geográfusa jó barátságban volt Richthofen báróval, akinek tanulmányaiból és leveleiből Lóczy már megismerhette Belső-Kínát, így már felkészülten indulhatott gróf Széchenyi Bélával a kelet-ázsiai utazásra 1877-ben. Az expedíció 1879 áprilisában érkezett el Dunhuang-ba, ahol az Ezer Buddha barlangtemplomokat is megtekintették, amelyet Lóczy (1886) „*A khinai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírása*” című művében mutatott be, de több előadást is tartott a csodálatos látványosságról.

Lóczy (1901: 243.) leírása szerint az 1880-as évektől kezdve egyre többen utaztak Tibetbe és Kína északnyugati részeire, azonban szerinte ezek Nyikolaj Mihajlovics Przsevalszkij (1839–1888) ezredes, orosz felfedező, „*Pjevcoz, Bogdanovics és Hedin Sven kivételével dilettáns geográfusok voltak*”, és inkább pusztítást végeztek, mint precíz felfedezői munkákat az értékes, fennmaradt tárgyakon.

1890-ben Hamilton Bower (1858–1940), a Brit-Indiai Hadsereg kapitánya járta be Ujguria területét, ahol szanszkrit nyelvű levelet vásárolt. A későbbiekben kiderült, hogy az 5. századból való kincshez jutott, a dokumentumot „*Bower Manuscript*”-ként ismerte meg a világ. A dokumentum arra utalt, hogy egy elfeledett buddhista civilizáció létezett valaha a régióban, ennek köszönhetően újabb kutatások indultak el Kína északnyugati területein (Hopkirk, 1980: 45–46.).

1893 és 1897 között indította első expedícióját Északnyugat-Kínába a híres svéd sinológus és földrajtudós, Sven Hedin (1865–1952), amelyről 1898-ban adott ki könyvet. A későbbiekben, 1899–1902 és 1905–1908 között még két expedíciót indított Hedin Kína nyugati részeire, ahol a Széchenyi-expedíció kutatási eredményeire alapozva folytatott felfedezői munkálatokat (Hopkirk, 1980: 59–60.).

Stein Aurél (1862–1943) magyar Kelet-kutató is Lóczytól hallott számos beszámolót az Ezer Buddha barlangtemplomokról, elmondása szerint Lóczy „*ébresztette fel benne a mohó érdeklődést*” (Stein, 1932: 137). Emellett Sven Hedin tanulmányaira is támaszkodva, Stein második útja során, 1907-ben el is jutott Dunhuangba és nagyszerű felfedezéseket tett az ókori Selyemút kapcsán. Kutatásai során újra felfedezte a Selyemutat, ennek hírére számos külföldi kalandor, kincsvadász érkezett Kínába, Dunhuangba, hogy az értékes írásokat, képeket kutassa. Míg Nyugaton híres felfedezőként tekintenek Stein Aurélra, Kínában a kínai örökség rablójaként is emlegetik.

Ezt követően számos külföldi kutató, régész, sinológus tett utazást a régióba, kiemelkedőnek mondhatók Paul Pelliot (1878–1945) francia sinológus, Tachibana Zuicho (1890–1968) japán buddhizmuskutató régész és Szergej Fjodorovics Oldenburg (1863–1934) orosz orientalista, akik komoly kutató – kínai szemszögből ugyancsak rabló – munkát végeztek.

A későbbiekben megkezdődött a Selyemút hivatalos feltárása is, Kína akkori kormánya a további, megmaradt dokumentumokat Pekingbe szállíttatta és elkezdődtek az állami, hivatalos kutatási munkálatok.

1998-ban az UNESCO-ban már felvetődött, hogy a Selyemút mint egy országokon átívelő kulturális útvonal a világörökség része legyen, egészen 2006-ig „*érelődött*” a projekt, majd 2006-ba kezdték előkészíteni öt ország közös ügyeként. 2013-ban végül három ország, Kína, Kazahsztán és Kirgizisztán együtt adta be a pályázatot a Selyemút világörökséggé minősítésére vonatkozóan. 2014. június 22-én – egy évvel az Új Selyemút meghirdetése előtt – a Dohában megrendezett 38. Világörökség Bizottság ülésén az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetének 21 tagú illetékes bizottsága döntése értelmében a Selyemút 33 állomása – ebből 22 kínai állomás – került fel a világörökség listájára (Cao et al., 2016).

7. AZ „EGY ÖVEZET, EGY ÚT” GONDOLKODÁSBELI HÁTTERE, AVAGY A KÍNAI GEOPOLITIKA FEJLŐDÉSE

„谈古论今”

„Beszélgetés a múltról, értekezés a jelenről”

Zhang Kejiu (张可久)²³: Tisztesség és szépség – a horgászás öröme (端正好 渔乐)

Európában és Amerikában egyre nagyobb hangsúlyt kap a politikai földrajzi és a geopolitikai gondolkodás, éppen akkor, amikor a Kínai Népköztársaság előállt a 21. század legnagyobb geopolitikai és geoökonómiai programjának titulált „Egy övezet, egy út” kezdeményezéssel. A BRI-t a nyugati országok egyes médiumai és véleményformálói geopolitikai kezdeményezésnek kiáltották ki (Parton, 2018), amelynek keretében Kína gazdasági gyarmatosítást hajt végre és felvásárolja az érintett országok stratégiai infrastruktúráját (Blanchard, 2018). Az elmúlt években számos támadás érte a BRI-t, sok nyugati kutató és újságíró az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést mint egy geopolitikai haditervet mutatja be, és a Kína által vezetett gazdasági együttműködések geopolitikai veszélyeire hívja fel a világ politikusainak figyelmét. Steve Bannon, az Amerikai Egyesült Államok előző elnökének, Donald Trumpnak a volt tanácsadója több platformon is azt hangoztatta, hogy az „Egy övezet, egy út” a Mackinder-Mahan-Spykman²⁴ geopolitikai teóriák ötvözése (Sheng, 2018).

Kína több platformon is jelezte, hogy a BRI nem geopolitikai törekvésekről szól, a kínai kommunikáció szerint a kezdeményezés azért jött létre, hogy az országok közösen, együttműködve, egymást segítve fejlődjenek és a világnak egy szebb jövőt adjanak. 2015. március 21-én a China Development Forum „Párbeszéd Kissingerrel” című paneljában Zhang Yesui kínai külügyminiszter-helyettes (张业遂, 2012–2018) és Henry Kissinger, az USA korábbi külügyminisztere (1973–1977) beszélgetett, ennek keretében Zhang külügyminiszter-helyettes kijelentette, hogy a kínai kezdeményezés nem geopolitikai eszköz (Xinhua, 2015). 2017 szeptemberében Xi Jinping államfő a kínai Xiamen-ben tartott BRICS²⁵ csúcstalálkozó nyitóbeszédében kijelentette, hogy „az »Egy övezet, egy út« kezdeményezés nem egy geopolitikai eszköz, hanem egy együttműködési platform. Nem egy nemzetközi segélyprogram, hanem egy, a közös fejlődést közös kereskedelemmel, közös építkezéssel, közös sikerekkel támogató együttműködés” (Xi, 2019: 486). 2019. március 8-án Wang Yi államtanácsos és

²³ Zhang Kejiu (kb. 1270-kb.1350) Yuan-kori zeneszerző.

²⁴ A geopolitika nagyjai: Sir Halford John Mackinder (1861–1947) – heartland elmélet; Alfred Thayer Mahan (1840–1914) – tengeri hatalom elmélet; Nicholas J. Spykman (1893–1943) – peremövezet elmélet.

²⁵ BRICS: Brazília, Oroszország, India, Kína és a Dél-afrikai Köztársaság gazdasági társulása.

külgügyminiszter sajtótájékoztató keretében újságírói kérdésre egy szójátékkal válaszolta meg, hogy a kezdeményezés „nem egy csapda (xian jing, 陷阱), hanem a nép húsos pitéje (xian bing, 馅饼²⁶), nem geopolitikai eszköz, hanem egy lehetőség a közös fejlődésre” (Ministry of Foreign Affairs of PRC, 2019, márc.).

Feltehetjük a kérdést: az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés geopolitikai törekvés vagy sem? Ehhez szükséges azt geopolitika szemszögből megvizsgálni, azonban a geopolitikai tanulmányokban általában a nagy európai és amerikai gondolkozókról, alkotásaikról, műveikről és gondolataikról olvashatunk, a kínai geopolitikai gondolkodásról kevés információval rendelkezünk, döntően a kínai nyelv ismeretének hiánya miatt. A nyugati geopolitikai gondolkodásmód kialakulásával és fejlődésével párhuzamosan hogyan alakult a geopolitikai gondolkodásmód fejlődése Kínában? Az 5000 éves kultúrával rendelkező Kínában hogyan viszonyultak a politikai földrajzhoz és geopolitikai gondolkodáshoz? Hogy jobban érthetővé váljon a nyugati és kínai elképzelés, meg kell vizsgálni a kínai geopolitika fejlődését a kezdetektől napjainkig.

7.1. A Nyugat geopolitikája

„A nemzetközi viszonyok térbeli és földrajzi jellegzetességeinek tanulmányozása, a politika, továbbá a geográfia, a természeti környezet, a demográfia és az államilag szervezett társadalom kapcsolatának, egymáshoz való viszonyának vizsgálata a 19. század végén került a tudományos érdeklődés előterébe. Új tudományágak születtek: a geopolitika és a politikai földrajz, amely fogalmak a politikatudomány és a földrajztudomány szemléletmódjának, módszertani hagyományainak, kutatási területeinek összekapcsolására irányultak” (Szilágyi, 2018: 11.).

A „geopolitika” szót Rudolf Kjellen (1868–1922) svéd politológus professzor használta először 1899-ben az „Ymer” című svéd folyóiratban megjelentetett írásában, azonban a geopolitikai gondolkodás és az ezzel szorosan összefüggő politikai földrajz mély történelmi gyökerekre vezethető vissza. A történelem során az országok külpolitikai és külgazdasági döntéseiben jól megfigyelhető volt a földrajztudomány és azon belül is a politikai földrajz figyelembevétele, már az ókori görög és római filozófiában is megjelentek a politikai földrajz és a geopolitikai gondolkodás gyökerei, az emberek, a városállamok és a földrajzi környezet közötti viszonyok vizsgálata.

---

²⁶ Szójáték: mindkét szó azonos hangzású szóval kezdődik: **xian** jing – **xian** bing = csapda – húsos pite

A nyugati geopolitikai tudománnyal foglalkozó kutatások és könyvek Arisztotelész (Kr. e. 383–322) „*Politika*” című művétől eredeztetik a nyugati geopolitika tudományát. Arisztotelész művében szoros kapcsolódást fedez fel az ideális városállam és a földrajzi környezet között, ezek viszonyát vizsgálja, kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a városállamok földrajzi fekvésének, s az ideális városállamokat földrajzi szempontokból definiálja, szerinte a polisznak a szárazfölddel, a tengerrel és az egész vidékkel kapcsolatban kell állnia – ezzel írásában a földrajzi determinizmus gyökerei is fellelhetők. A politikai földrajz és geopolitika első nagy szakaszára a környezeti determinisztikus felfogás volt jellemző. A későbbiekben Arisztotelész után számos nagy filozófus foglalkozott a politikai földrajz kérdéseivel, de a földrajztudós és történetíró Strabón (Kr. e. 64–Kr. u. 24), aki „*Geographika hüpomnémata*” című művében a Római Birodalom működésének megértése és jövőbeli fenntarthatósága céljából vizsgálta a földrajzi hatások és a politika közötti kölcsönösséget. Emellett Strabón azt is elemezte, hogy a világot milyen földrészekre lehet tagolni, és a rész és egész között milyen kapcsolódások vannak (Strabón, 1977).

A klasszikus görög hagyományok folytatója, Ibn Khaldún (1331–1406) arab történész és filozófus „*Bevezetés a történelembe*” (Al-Muqqadima) című művében leírtak miatt „*civilizáció-geográfusnak*” tekinthető. Machiavelli (1469–1527) olasz író, filozófus és politikus „*A fejedelem*” című művében használta először az állam kategóriát, és megfogalmazta a modern nemzetállamok kialakulásának tényét. Jean Bodin (1529/30–1596) neves francia politikai gondolkodó Machiavelli-hez hasonló kérdésekkel foglalkozott „*Az állam*” című művében, ezenkívül megállapította, hogy a természeti erőforrásokkal való ellátottság nagyban kihat a népekre, és hogy az éghajlat is kihat a területi különbségekre. Bernhardus Varenius (1622–1650) német geográfus „*Geographia generalis*” című művében érintette a politikai földrajz alapösszetevőit. A politikai földrajzot és annak geopolitikai alapjait lefektetők közé sorolható Montesquieu (1689–1755) francia író és filozófus „*Európa egységéről*” című műve, Büsching, A. F. (1724–1793) német történész és geográfus „*Neue Erdbeschreibung*” című munkája, továbbá Kant (1724–1804) német filozófus munkássága stb. (Tóth, 2002).

Jól látható, hogy az évszázadok során folyamatosan fejlődött és formálódott Európában a politikai földrajz és a geopolitikai gondolkodás, és egészen a 19. század végéig, a 20. század elejéig kellett várni, hogy a modern politikai földrajz és geopolitika kidolgozásra kerüljön a német Friedrich Ratzel (1844–1904) és a már említett svéd Johann Rudolf Kjellen (1864–1922) által.

Rudolf Kjellen az alábbiak szerint definiálta a geopolitika fogalmát: „*A geopolitika az államnak, mint földrajzi szervezetnek és térbeli jelenségnek az elmélete; vagyis azt vizsgálja,*

hogy az állam, mint tér (ország), terület, uralom vagy attól jelentős mértékben különbözve, mint birodalom, hogyan működik. Mint politikatudomány mindig az állam egységét tartja szem előtt. A geopolitika az állam, mint földrajzi organizmus térbeli megnyilvánulásának a tudománya” (Szilágyi, 2013: 15.).

Ratzel elmélete szerint *„A geopolitika a földrajzi feltételeknek és sajátosságoknak, különösképpen pedig a nagy terek, államok életére gyakorolt hatásának a tudománya; az egyén és az emberi társadalom lakott tértől való függését vizsgálva állítja, hogy a földrajz törvényei a meghatározóak. Hozzájárul a politikai viselkedés és a kormányzás földrajzi értelemben vett meghatározásának szükségességéhez”* (Szilágyi, 2013: 15.).

A geopolitika korai képviselői azt vizsgálták, hogy az államok társadalmi-gazdasági fejlődésére, nemzetközi kapcsolatrendszerére, világpolitikai súlyára miként hat az állam földrajzi fekvése, domborzata és a klíma hatásai. A továbbiakban Európában kisebb-nagyobb szünetekkel, de folyamatosan változott a politikai földrajzi és a geopolitikai gondolkodás, amelyeket az államok vezetői a diplomáciai és nemzetközi kapcsolatokban is hasznosítottak. A geopolitika Európában főként az I. és a II. világháború idején élte újabb aranykorát, azonban a II. világháború ideje alatt a geopolitika szó a Német Birodalommal fonódott össze, így a világháborút követően kevésbé hangoztatták a geopolitikai gondolkodásmódot. Azonban a 21. századra ismét az egyik legfontosabb kulcsszó lett a nemzetközi rend alakulásában.

Az európai fogalmakat Észak-Amerikában is átvették. Kezdetben Ratzel tanítványa, Ellen Churchill Semple (1863–1932) amerikai geográfus terjesztette a politikai és a földrajztudomány fúzióját, munkásságában Ratzel földrajzi determinizmusát és történelemszemléletét érvényesítette. Amerikában egyre többen kezdtek el foglalkozni a geopolitikával és a politikai földrajz elméleteivel, később már nem csak átvették az európai definíciókat, hanem tovább is fejlesztették azokat. Kiemelkedő szereplője volt az amerikai politikai földrajznak és geopolitikának Alfred Thayer Mahan (1840–1914) admirális, aki, a *„geostratégia”* megalapítója lett. Mahan a tengeri hatalmak történelemre gyakorolt hatásait vizsgálta, ezzel elnyerve a *„tengeri hatalom geopolitikai teoretikusa”* címet.

A nyugati könyvekhez és tanulmányokhoz hasonlóan a magyar kutatók által megírt, geopolitikát bemutató könyvek, mint a Tóth József professzor szerkesztésében megszületett *„Általános társadalomföldrajz I–II.”* című könyv, vagy Szilágyi István professzor *„Geopolitika”* című műve is ezekkel a nyugati gondolkodókkal foglalkozik, és mind az ókori görög és római filozófusoktól eredeztetik a geopolitikai gondolkodást.

Azonban felmerül a kérdés, hogy az ókori görög és római filozófusok idejében, az akkor már 3000 éve létező kínai civilizáció területén, amely a mai napig folyamatosan létezik,

voltak-e hasonló gondolatok, elméletek. A nyugati civilizáció fejlődése közben Kína kezdetben a „Termékeny Félholdtól”, majd az európai államoktól is függetlenül fejlődött. Az élelmiszertermelés majdnem olyan korán megkezdődött, mint a Termékeny Félholdon, emellett Kína i. e. 1300 előtt már önálló írást fejlesztett ki, a középkorban pedig vezető szerepet töltött be a világ technológiájában, de a politikai hatalom, a hajózás és a tengerek feletti uralom tekintetében is a világ élén állt (Jared, 2019:474–475). A kínai ókori bölcsességről sokat hallani, Kína 5000 éves kultúrájában számos, nemzetközileg híres és a Nyugat által is kutatott filozófus, stratégia, bölcs tevékenykedett; kérdés, ezeknek a bölcseknek voltak-e Arisztotelészhez vagy Strabónhoz hasonló eszmefuttatásai a politikai földrajz és a geopolitika terén? Ez a kérdés már csak azért is fontos és érdekes, hiszen a Kínai Népköztársaság a 21. században már a világ második legerősebb gazdaságú országává fejlődött és számos sikeres geopolitikai és geoökonómiai stratégiát, politikát folytatott az elmúlt években. A nyugati felfogás szerint az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés a világ egyik legnagyobb geopolitikai és geostratégiai törekvése. Megválaszolendő, hogy Kína átvette-e a 19–20. századi, nyugati politikai földrajzi és geopolitikai gondolkodásmódot és azt hasznosította-e a gyakorlatban, majd a 21. században finomította azt? Vagy a kínai észjárásban régóta jelen van az efféle gondolkodás?

Kína történelmét, kultúráját és a korabeli filozófusok munkáját kutatva a fennmaradt dokumentumokban megtalálhatjuk a feltett kérdésekre a választ, és megismerhetjük a kínai politikai földrajz és geopolitika gyökereit és fejlődését.

7.2. Kína geopolitikája

Kína – ahogy azt a Selyemút történeti bemutatásában is láthattuk – a 19. század végéig a geopolitikai stratégiáját a mai Kína területére és a környező országokra, azaz regionális szintre vetítette ki, két okból kifolyólag (Ye, 1998: 4.):

1. Kína a történelme során többnyire egy zárt geográfiai térben működött, az országot természetes határok veszik körbe: Északkelettől délre 18 000 km hosszú tengerpart határolja az országot a Bohai-öböltől, a Sárga-tengeren keresztül egészen a Kelet-kínai-tengerig és a Dél-kínai-tengerig. Délnyugaton és Nyugaton a Himalája és a Tibeti-fennsík, északnyugaton pedig a Góbi-sivatag védte az országot a külvilágtól. Az északi határon pedig már a Kr. e. 7. században elkezdték építeni a később Nagy Fal néven ismert erődítményrendszert, hogy a nomád törzsek ellen védjék az országot, s ezt két és félezer éven keresztül a dinasztiák időről időre meghosszabbították, újjáépítették.

2. Kína a történelem során gazdaságilag és politikailag is fejlettebb volt a szomszédos országoknál, ebből kifolyólag úgy hitték, hogy Kína a Középső Birodalom. Az ország kínai nevéből származik az elnevezés: 中国 – Zhong Guo, azaz „középső ország”. A kínaiak mindig is a világ közepének gondolták országukat, nem törekedtek arra, hogy terjeszkedjenek a természetes határokon túl, nem terveztek gyarmatosítást (kivéve azokon a területeken, ahol nem voltak egyértelmű természetes határok, például Koreában és Észak-Vietnamban). Kína a környező országoktól is azt várta el, hogy Kínát tekintsék a világ közepének, a császárt pedig az Ég fiának, így a saját országuk uralkodójánál magasabb rangú személynek. Ebből kifolyólag Kína legfőképp csak a saját területére, illetve a környező országokkal való diplomáciai kapcsolatokra tette a hangsúlyt.

Kína regionális szinten gondolkodott, a távoli országokat barbároknak tekintette, nem is törődött nagyon a Kínán kívüli világgal, a kínaiak úgy gondolták, hogy az országon belül mindenük megvan. A külföldről bejött tárgyakat is lenézték, és úgy tartották, hogy a külföldi országoknak megtiszteltetés, ha Kínával kereskedhetnek.

Azonban Nyugat-Európában, az Amerikai Egyesült Államokban és Oroszországban is megfigyelhető volt, hogy ezek vezetői a geopolitikai stratégiájukat az egész világra kiterjedően tervezték, aminek köszönhetően folyamatos versengés volt megfigyelhető közöttük.

Kína a nyugati nagyhatalmak beavatkozását követően, de legfőképp a 20. század elejétől kezdve lépett ki a regionális szintű geopolitikából és kezdett el foglalkozni a globális geopolitikával.

Emellett Kínában egyre több tanulmány készül geopolitika és politikai földrajz témákban, amelyekre két külön kínai szóösszetétel van: a politikai földrajz (dili zhengzhi, 地理政治 – Geopolitics) az Angliában és Amerikában elterjedt politikai földrajz tudományra, míg a geopolitika (diyuan zhengzhi, 地缘政治 – Geopolitik) a német geopolitikai iskolára utal. Habár a kettő nem ugyanaz, de a kínai nyelvű tanulmányokban és kutatásokban a két szóösszetételt azonos jelentéssel használják (Ye, 1998: 2.). A fejezet további részében bemutatom a kínai geopolitikai gondolkodás fejlődését és a kínai geopolitikai diszciplína kialakulását.

7.2.1. A kínai geopolitika gyökerei

Szerencsére az ókori Kínából számos stratégia és filozófus művei megmaradtak az utókornak, amelyeket tanulmányozva azt láthatjuk, hogy Kínában a geopolitika gyökerei régmúlta visszamenőek, a geopolitikai gondolkodás sokrétű, s tartalma és logikája különbözik a nyugati geopolitikai elméletektől, már-már egy külön geopolitikai irányzatnak is nevezhetjük a kínait.

A kínai geopolitika gyökereit a kínai kutatók a legendás Xia- (夏朝, Kr. e. 2070 – Kr. e. 1600) és Shang- (商朝, Kr. e. 1600 – Kr. e. 1046) dinasztiák idejére teszik, amikor a mai Kína területén számos kis törzs, ország létezett, és ezek egymással hadakoztak.

A későbbi hagyomány szerint a Xia- és Shang-dinasztia idején alakult ki az idealizált „*Wu Fu*” (五服) rendszer, amelynek keretében öt körzetre osztották az országot geopolitikai szinten: a főváros volt a központ, az annak 250 km-es körzetében lévő terület volt a „*Dian Fu*” (甸服), ahol a császár támogatói, hadvezérei és segítői laktak, nekik gyakran kellett a császár elé járulniuk adományaikkal. A fővároshoz képest 250 km-es körzeten kívül, de 500 km-es körzeten belül volt a „*Hou Fu*” (侯服), akiknek követek által kellett a császári udvarban megjeleníteniük ajándékokkal, az 500 km-es körzeten kívül, de 750 km-es körzeten belül a „*Bing Fu*” (宾服), ők védték a határokat. Ez a három körzet számított a kínaiak lakta területnek. A 750 km-es határon kívül, de 1000 km-en belül volt a „*Yao Fu*” (要服), a más nemzetségek lakta övezet, akikkel laza kapcsolatban állt az uralkodó és udvara. Nem kötelezték őket ajándékok beszolgáltatására, de nem volt engedélyezve, hogy szembeforduljanak az uralkodóval. Az 1000 km-es körzeten kívül a „*Huang Fu*” (荒服) körzetben éltek a nomád törzsek, akikkel az előzőhöz képest még lazább volt a kapcsolat. (Zuo, 2016) Ez volt a „*Wu Fu*”, azaz az „öt *Fu* rendszere”, amelyben már fellelhetők a kínai geopolitikai gondolkodás gyökerei. A szisztéma az „*Öt klasszikus*”²⁷ (Wu jing, 五经) egyikében, az „*Írások könyve*” (Shang shu, 尚书) című történeti mű egyik fejezetében szerepelt először, s valószínűleg nem tényleges felosztásról, hanem elméleti konstrukcióról van szó, de ennek abból a szempontból nincs jelentősége, hogy a geopolitikai gondolkodás egyértelműen megjelent benne. Nyugati szemmel tekintve elmondhatjuk, hogy elméletben már ekkor kialakult egy mackinderi térségfelosztás, mely szerint volt egy 500 km átmérőjű magterület, ahol a császár uralkodott, e körül 250 és 500 km-es sugarakban volt két peremvidék, azokon kívül pedig a kínaiak által „*barbároknak*” nevezett népek éltek (Zuo, 2016).

---

²⁷ Az „*Öt klasszikus*” a konfucianus kánon legfontosabb művei: Dalok könyve (Shi jing, 诗经), Írások könyve (Shang shu, 尚书), Szertartások feljegyzései (Li ji, 礼记), Változások könyve (Zhou yi, 周易), Tavasz és őszi krónikája (Chun qiu, 春秋).

A hagyomány szerint a Zhou-dinasztia (周朝, Kr. e. 1046–Kr. e. 256) alapítója, Zhou Wen Wang (周文王, Kr. e. 1152–Kr. e. 1056) alatt született meg a „*Változások könyve*” 64 hexagramja (szimbóluma, jósjele), amely a természet törvényeit mutatja be, rávilágít az országok, városok és emberek fejlődése és a természet törvényei közötti kapcsolatokra. A kínaiak már ekkor nagy hangsúlyt fektettek a természeti viszonyok és az evilági élet fejlődésének összekapcsolására, összehangolására. Azonban a „*Változások könyve*” alapjait, a nyolc trigamot (ba gua, 八卦) Kína egyik első, legendás uralkodójának, Fu Xi-nak (伏羲) tulajdonítják, aki a leírások szerint Kr. e. 3000 körül élt. Később – szintén a hagyomány szerint – Konfuciusz és tanítványai értelmezték a hexagramokat és készítették el a ma is használatos „*Változások könyve*” című művet. A yin és yang (阴阳) gondolat és a „*Változások könyve*” is megfogalmaz geopolitikai gondolatokat is, amelyeket – ahogy a későbbiekben is láthatjuk – a kínai hadvezérek és stratégiák nagy tisztelettel tanulmányoztak a háborúskodások ideje alatt. Ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy maguk a szövegek és elméletek konkrétan mikor és miként keletkeztek, a lényeg, hogy az ókortól fogva alkalmazták őket.

7.2.1.1. Kínai katonai stratégiák a különböző korokban

a) Tavaszok és ősök kora (Chun Qiu, 春秋, Kr. e. 722–Kr. e. 481)

Kínában a Korai Zhou-dinasztiát²⁸ követően a Tavaszok és ősök korában is folyamatos volt a háborúskodás a kisebb-nagyobb országok között, ekkoriban 13 nagyobb fejedelem uralkodott és 130 kisebb ország volt a mai Kína területén. A hadakozás és együttműködés váltakozása, a különböző helyezkedések voltak a megszokottak közöttük, a korra egyfajta „*divide et impera*” stratégia volt jellemző, hétköznapivá vált a versengés a nagy katonai stratégiák között, akiknek a műveiből tájékozódhatunk a történeletről és taktikájukról (Ye, 1998: 142–147). Az értékes művekből a mai napig sokat tanulhatunk.

A kínai geopolitikai kutatók a „*Liu Tao*” (六韜), magyarul a „*Hat titkos tanítás*” című hadtudományi művet emelik ki, mint első olyan írott művet, amelyben konkrét geopolitikai gondolkodás vagy annak gyökerei jelennek meg. A műben a már említett Zhou Wen Wang és fia, a későbbi Zhou-házi uralkodó, Zhou Wu Wang (周武王, Kr. e.? – Kr. e. 1043) a kor legkiemelkedőbb stratégiájával, Jiang Taigong (姜太公), másnéven Jiang Ziya (姜子牙, Kr. e. 1156–Kr. e. 1017) kínai tábornokkal beszélgetnek a hadviselésről, a stratégiákról és taktikákról, emellett a kormányzás alapelveiről is értekeznek (Tokaji et al., 2018: 197). Mindezzel már

---

²⁸ Másnéven Nyugati Zhou-dinasztia, a Zhou-kor első fele Kr. e. 11. sz. és Kr. e. 771. között.

geopolitikai témákat is feszegetnek. Kiemelendő az, amit az „*erény és igazságosság geopolitikájának*” nevezhetünk, s amelynek keretében a mű azt tanítja, hogy az erényességgel és az igazságossággal lehet elnyerni a környező országok támogatását, fontosnak tartja az országok és a népek között a haszon megosztását és a más országokkal való együttműködést (Liu Z., 2017: 62):

„天下非一人之天下，乃天下之天下也。同天下之利者，则得天下；擅天下之利者，则失天下。”

„Az égalatti nem egyetlen ember égalattija. Az egész égalatti épp azt jelenti, hogy minden az ég alatt. Aki megosztja a hasznon az égalatti valamennyi lakójával, az elnyerheti az egész világot. Ám aki kisajátítja magának az égalatti hasznait, az elveszíti uralmát a világ felett.”

Részlet a „*Hat titkos tanítás*” című műből Tokaji Zsolt fordításában
(Tokaji et al., 2018: 200)

A „*Hat titkos tanítás*” című műben olvashatunk a „*kölcsönös tisztelet és béke geopolitikájáról*” is, amelyben a szerző azt hangsúlyozza, hogy a szomszédos országokkal békében, együttműködve, kölcsönös tiszteletben kell élni, és a „*win-win*” szituációra kell törekedni, amellett, hogy az országon belül is az igazságosságra és a békére törekszik az uralkodó (Ye, 1998: 151):

„无疏其亲，无怠其众，抚其左右，御其四旁。”

„Ne hanyagold el rokoni kapcsolataidat, ne mellőzd a (nép)tömeget, légy békülékeny a szomszédos országokkal, és tartsd ellenőrzésed alatt a négy határvidéket!”

Részlet a „*Hat titkos tanítás*” című műből Tokaji Zsolt fordításában
(Tokaji et al., 2018: 206)

A „*Hat titkos tanítás*” több fejezete is geostratégiai gondolatként a harc nélküli uralkodást támogatja és annak lehetséges változatait mutatja be (az alábbi idézetek kivül például a II. fejezet, A katonai titkos tanítás, 15. részlet „*Civil támadás*” – lásd Tokaji et al., 2018: 215–217).

„全胜不斗，大兵无创，与鬼神通，微哉！微哉！”

„Ha küzdelem nélkül vagy képes teljes győzelmet aratni, hatalmas seregeidet nem éri veszteség, még a démonok és kísértetek birodalmán is áthatolhatsz így. Ó, mily csodálatos! Ó, mily nagyszerű!

Részlet a „*Hat titkos tanítás*” című műből Tokaji Zsolt fordításában

(Tokaji et al., 2018: 213)

Mindezek mellett a Jiang Ziyá-nak tulajdonított mű a földrajzi adottságok vizsgálatát is fontosnak tartja a harcok során, és a hadseregnek a határon túli mozgásával kapcsolatban is fontos megfigyeléseket tesz.

A második nagy művet, amelyet a kínai geopolitikai kutatók kiemelnek, az ugyancsak a Tavaszok és ősök korszakban élt egyik legnagyobb reformer politikusnak és stratégának, Guan Zhong-nak (管仲, Kr. e. 723–Kr. e. 645) tulajdonítják (Wang E., 2017:17). Guan Zhong nemcsak nagyszerű stratégia, de kiváló diplomata és geopolitikus is volt. Gondolatai lefektették a kínai geopolitika és geoökonómia alapjait. (Ye, 1998: 153). Geopolitikai gondolatai had- és politikatudományi művében, a „*Kuan-ce*” (Guanzi, 管子) című könyvben található meg.

„地者，政之本也。”

A föld a politika alapja.

Részlet a „*Kuan-ce*” című műből, saját fordításban

A „*Kuan-ce*” című művében Guan Zhong geopolitikai viszonylatban elemzi azt, hogy a kis országoknak hogyan kell viszonyulniuk a nagyobb nemzetekhez, és a nagy országnak miként kell felépítenie a kapcsolatait, hogy ne érje váratlan támadás, amely a gyengék közé vetné vissza.

Fő gondolata, hogy a geopolitikai hatalomhoz gazdag állam és erős katonaság szükséges:

„主之所以为功者，富强也。故国富兵强，则诸侯服其政，邻敌畏其威，虽不用宝币事诸侯，诸侯不敢犯也。主之所以为罪者，贫弱也。故国贫兵弱，战则不胜，守则不固，虽出名器重宝以事邻敌，不免于死亡之患。”

„Az uralkodó erénye az ország meggazdagodása. Ha az ország gazdag és a hadsereg erős, a fejedelemségek hallgatnak az uralkodóra, a szomszédos országok pedig félik hatalmát, akkor, ha nem árasztja is el kincsekkel a fejedelmeket, ők akkor sem mernek vétetni az uralkodó ellen.

Az uralkodó bűne az ország elszegényedése. Ha az ország szegény és a hadsereg gyenge, a harcokban nem tud győzedelmeskedni, s védekezése nem erős, akkor még ha értékes kincsekkel árasztja is el az ellenséges szomszéd országokat, azzal sem tudja az ország pusztulásának elejét venni.”

Részlet a „*Kuan-ce*” című műből, saját fordításban

Guan Zhong leírásában a gazdagság és az erős katonai hatalom mellett nagy hangsúlyt helyez az uralkodó erényességére és jóságára, továbbá a nép számára nyújtott békességet is fontos tényezőként emeli ki egy erős ország létrehozásához. Guan Zhong tanulmányozta az országok méretét, belpolitikáját, katonai erejét, az országok közötti kapcsolatokat, ennek megfelelően a különböző méretű és erejű országoknak különböző geopolitikai stratégiákat fogalmazott meg: a nagy országoknak a közeli országokat kell behódoltatni – nem feltétlenül katonai eszközökkel –, a távoliakra pedig fenyegetően kell hatniuk, ugyanakkor a tiszteletet is meg kell adni a részükre. A kisebb országoknak a közeli országokkal szoros kapcsolatban kell lenniük, de a távoli országokkal is az udvariassági szabályok szerint kell együttműködniük (jin qin yuan li – 近亲远礼); lehetőleg nem katonai eszközökkel kell megoldani a határproblémákat; el kell érni, hogy a szomszédos országok önszántukból csatlakozzanak, nem pedig elfoglalni kell őket, ehhez azonban az országnak erős gazdasággal és békés, nyugodt légkörrel kell rendelkeznie; ne kössenek az országok szövetséget, mert azok felbomlanak, ehelyett igazságosan és jóságosan kell mindig eljárni, így nem szövetségeseink, hanem barátaink lesznek.

A „*Kuan-ce*” 86 fejezetében számos fontos geopolitikai gondolatot fogalmazott meg a kínai stratégia, de ezek közül is az egyik legfontosabb és legérdekesebb, hogy a szerző már a Kr. e. 7. században feszegeti a geoökonómiai gondolatokat. Ez utóbbi fogalmat Európában Edward Luttwak (1944–) politológus 1990-ben definiálta, miszerint a geoökonómia „*az nem más, mint a nemzetek közötti ősi fegyveres rivalizálás folytatása új gazdasági eszközökkel, s így a háborút helyettesíti a gazdasági hódítás, a gazdasági versengés*” (Bernek, 2010: 34).

Guan Zhong a kereskedelmi háború nagymestereként győzött le több környező országot. Művének 76. fejezetében leírja, hogy az uralkodónak meg kell vizsgálni a környező országok fő exporttermékeit, gazdasági berendezkedését, az évszakok változásainak hatását a terményekre és gazdaságra, végül „*gazdaságstatisztikai*” számításokkal uralma alá vonhatja a szomszédos országokat.

„今以诸侯为公州之饰焉，以乘四时，行扣牢之策。。。为诸侯，则高下万物以应诸侯；遍有天下，则赋币以守万物之朝夕，调而已。利有足则行，不满则有止。王者乡州以时察之，故利不相倾，县死其所。君守大奉一，谓之国簿。”

„Az uralkodónak, hogy birtokolja az országok vagyonát, ki kell használnia a négy évszak váltakozását és korlátozó politikát²⁹ kell folytatnia... amikor fejedelemségekre van osztva az ország, egy uralkodó a termékek birtoklásával tudja befolyásolni a fejedelemségeket. Amikor egyesítve van az égalatti, az uralkodó a pénz birtoklásával tudja befolyásolni az áruk értékét, és igazgatni. Amikor sok van, folyamatosá kell tenni a kereskedelmet, amikor kevés van, akkor le kell állítani a kereskedést. Így amikor az uralkodó a vidék gazdasági helyzetét áttekinti, azt láthatja, hogy a nép a haszonért nem küzd, és stabil az emberek élete. Az uralkodó kontrollálja a teljes helyzetet és egyeduralkodó – ez az ország gazdaság-statisztikai stratégiája.”

Részlet a „Kuan-ce” című műből, saját fordításban

Guan Zhong tábornok vezetésével fejedelemsége kisebb-nagyobb kereskedelmi háborúkat folytatott a szomszédos országokkal, akiket a sikeres taktikát követően bekebelezett (Ye, 1998: 165). Ezekről a történeésekről, taktikákról a kínai krónikákban is tényszerűen lehet olvasni.

A harmadik jelentős geopolitikai vonatkozású művet a híres kínai stratégának, Szun Vu-nak (Sun Wu 孙武, Kr. e. 545 – Kr. e. 470) tulajdonítják, akit világszerte Szun-ce néven ismernek. A világ egyik legnagyobb hatású hadtudományi írása, amely nemcsak a kínai állami és katonai vezetők számára, de a nyugati világban is számos ország hadseregében kötelező olvasmány, nem más, mint „A háború művészete” (Sunzi Bingfa, 孙子兵法, más fordításban: *A hadviselés törvényei*³⁰), amelyben a háború témakörét az államokkal, a diplomáciával és a földrajzi körülményekkel összefüggésben tárgyalja igen alaposan Szun-ce (Wang, E., 2017:17). Szun-ce tanításaiban nagy fontosságot tulajdonított a geográfiai viszonyoknak mind a csatamezőn, mind az országok tekintetében. A stratégiai döntések meghozatala előtt teljes földrajzi kutatásokat végzett, kitérve minden apró geográfiai részletre.

---

²⁹ Értsd: a piac manipulálása.

³⁰ Tokaji Zsolt fordítása.

„孙子曰：兵者，国之大事，死生之地，存亡之道，不可不察也。

故经之以五事，校之以计，而索其情：一曰道，二曰天，三曰地，四曰将、五曰法。。。地者，远近、险易、广狭、死生也。将者，智、信、仁、勇、严也。。。凡此五者，将莫不闻，知之者胜，不知者不胜。”

„Szun-ce mondta: A háború az ország legfontosabb ügye, az élet és a halál fundamentuma, a túlélés, illetve a pusztulás útja, melynek tanulmányozása el nem hanyagolható.

Mert hiszen (a háborút) öt állandó tényező befolyásolja, melyeket, ha viszonyítással mérlegelünk, megmutatkozik annak igazi természete. Az első az Út, a második az Ég, a harmadik a Föld, a negyedik a hadvezér, az ötödik a regula...

...A Föld magába foglalja a távoli vagy közeli, járhatatlan vagy járható, tágas vagy szűk, a végzetes vagy védhető terepeket... Ezen öt (tényezőt) minden egyes hadvezérnek kötelessége ismerni, s aki fölismeri ezeket, győzedelmes lesz, ám aki nem ismeri föl ezeket, az győzelmet sem arathat.”

Részlet „A háború művészete” című műből Tokaji Zsolt fordításában
(Szun-ce, 2006: 9)

Ahogy azt a korábbiakban láthattuk, a nagy stratégiák nem támogatták a vérontást, így Szun-ce is a békésebb utat szorgalmazta az országok közötti küzdelmekben. Azt tartja a legnagyobb stratégiának, aki harc nélkül nyeri meg a háborút: a legjobb a taktikai győzelem, a második a diplomácia eszközével elszigetelni az ellenfelet és azzal meghódítani, a harmadik az ellenfél katonaságára mért győzelem és csak az utolsó eshetőségként említi a város megtámadását:

„是故百战百胜，非善之善者也；不战而屈人之兵，善之善者也。故上兵伐谋，其次伐交，其次伐兵，其下攻城。。。故善用兵者，屈人之兵而非战也，拔人之城而非攻也，毁人之国而非久也，必以全争于天下。”

„Ezért aki száz csatában száz győzelmet arat, még nem a jók legjobbika. A jók legjobbika küzdelem nélkül hódoltatja meg az ellenséges sereget. Ezért a legjobb hadsereg (az ellenség) terveire mér csapást; ezt követi, amelyik a(z ellenség) szövetségeit szakítja szét; ezt követi az, amelyik magát a(z ellenséges) sereget támadja meg; s a legkevésbé jó, amelyik a(z ellenség) városfalainak ostromába kezd... Ezért az, aki igazán jártas a hadsereg alkalmazásában, úgy hódoltatja meg a(z ellenséges) sereget, hogy csatát sem vív vele; úgy foglalja el az idegen

városokat, hogy meg sem ostromolja azokat; úgy semmisíti meg az idegen államokat, hogy (a háborút) nem engedi sokáig elhúzódní.”

Részlet „*A háború művészete*” című műből Tokaji Zsolt fordításában
(Szun-ce, 2006: 17–18)

b) A Hadakozó fejedelemségek kora (Zhangguo shiqi, 战国时期, Kr. e. 475–Kr. e. 221)

A Tavaszok és ősök korszakot követte a Hadakozó fejedelemségek kora, amikor már csak hét nagyobb fejedelem uralkodott és hadakozott Kína akkori, 2 millió km²-es területén. A fent említett három művön kívül a Hadakozó fejedelemségek korában több további, Kínában híres hadtudományi irodalmi mű íródott, mint például a Szun Vu egyik leszármazottja, Szun Pin (Sun Bin, 孙臏, kb. Kr. e. 380–kb. Kr. e. 316) által írt hadtudományi törvények (Sun Bin Bingfa, 孙臏兵法), továbbá Wu Qi (吴起, Kr. e. 440–Kr. e. 381) „*A hadviselés szabályai*” (Wu Zi Bingfa, 吴子兵法) című műve, amelyben külön fejezetet szentelt „*Az ellenség felmérése*” címmel a Wei királyság (Wei Guo, 魏国) hat ellenfelének geopolitikai elemzésére, a „*Szema-fa*” (Sima Fa, 司马法) és a „*Vej Liao-ce*” (Wei Liao Zi, 尉繚子), amelyek a „*Hadművészeti kánon hét könyve*”³¹ (武经七书) közé tartoznak. Ezekben a művekben is felfedezhetők a kínai geopolitikai gondolkodás gyökerei.

Ezek közül is kiemelendő a „*Szema-fa*” című mű, amely több nagy kínai stratégia cselekedeteit foglalja össze. Ebben a könyvben a szerzők már nem azt taglalják, hogyan kell háborúzni, hanem hogy szükségszerű-e a háború, milyen célból induljanak háborúba. Ha a háború elkerülhetetlen, akkor tanulmányozni kell minden részletet a két ország kapcsolatairól és a háború lehetséges kimeneteléről. Továbbá az alábbi fontos megállapítást teszik:

„故国虽大，好战必亡；天下虽安，忘战必危。”

„Ezért aztán bár lehet hatalmas az ország, de ha kedvét leli a háborúban, akkor bizonyos, hogy el fog pusztulni. (Másrésről viszont) hiába van béke az ég alattiban, aki a háborúról megfeledkezik, az egészen biztos, hogy veszélybe kerül.”

Részlet a „*Szema-fa – A tábornagy módszere*” című műből Tokaji Zsolt fordításában
(Szun-ce, 2006: 136)

³¹ A hadművészeti kánon hét könyve: Hat titkos tanítás; Szun-ce: A háború művészete; Szema-fa; Vej Liao-ce; Vu-ce; Huang Si-kung három stratégiája és a Tang Taj-cung és Li Vej-kung diskurzusa.

A nagy művek mellett kiemelendő egy-egy hadvezér konkrét geopolitikai stratégiája is, amelyek ma is használatosak. Ilyen például Wang Xu (王诩), más néven Gui Guzi (鬼谷子, Kr. e. 400 körül–Kr. e. 270 körül) a „*vertikális és horizontális szövetség*” (kínaiul: Zong Heng Jia 纵横家, angolul: political strategist) diplomáciai iskola atyja, aki az ősi yin és yang elméletből vezette le a diplomáciai kapcsolatokat. Van, hogy a „*yang erőt*” használva nyíltan szövetségre kell lépni másokkal, hogy legyőzzék a legerősebbet, vagy a „*yin erőt*” használva feszültséget kell szítani a szövetségekben a saját ügyünk és legnagyobb hasznunk érdekében. Van, hogy erővel, van, hogy – modern kifejezéssel – „*soft power*”-rel kell fellépni, van, hogy be kell zárkózni, van, hogy ki kell nyitni, van, hogy a szövetséget erősíteni kell, van, hogy fel kell bontani azt. A nagy játszma teljes körű vizsgálata alapján kell eldönteni, hogy „*yin*” vagy „*yang*” erő alkalmazása a hasznos (Ye, 1998: 179–181.). A későbbiekben a Hadakozó fejedelemségek korában ebből két nagy irányvonal alakult ki, az egyik a vertikális, a másik a horizontális szövetség, amelyet a kínai legista filozófus, Han Fej-ce (Han Feizi, 韩非子, Kr. e. 280–Kr. e. 233.) gyakorlati-politikai elméleti művében az alábbiak szerint mutatott be:

„从者，合众弱以攻一强也；而衡者，事一强以攻众弱也。”

„*A vertikális szövetségben összefogunk sok gyengével, hogy együtt támadjuk meg az egy erőset; a horizontálisban pedig az egy erős szolgálatába állunk, hogy megtámadjuk a sok gyengét.*”

Han Fej-ce Wudu (五蠹) című fejezetéből, saját fordítás

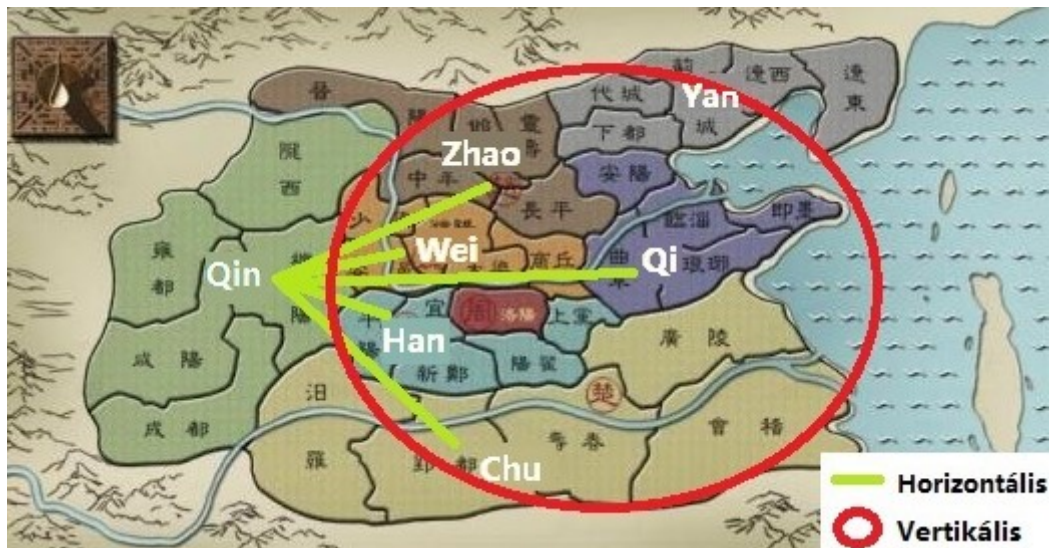
A Han Fej-ce szakított a konfucianus tanításokkal, miszerint a régi idők bölcs királyaihoz hasonlóan erénnyel és példamutatással kell megteremteni a békét és jólétet. Szerinte az emberek rosszak és mechanikusan működnek, ezért a „*két fogantyúval*”, a jutalmak és büntetések rendszerével, vagyis a törvényekkel lehet rávenni az embereket arra, hogy az államérdeknek megfelelően viselkedjenek. Tehát Han Fej-ce legistaként már a törvényhozás és nem az erényesség szempontjából fogalmazta meg a politikai nézeteit. Azonban később a legista nézetek visszaszorultak a konfucianizmussal szemben, majd lassan beépültek abba (Salát, 2016).

Gui Guzi mesternek két híres tanítványa volt, akik a két különböző irányzatot képviselték, Su Qin (苏秦, Kr. e. 4. sz.–Kr. e. 284) a „*vertikális geopolitika*”, Zhang Yi (张仪, Kr. e. 4. sz.–Kr. e. 309) pedig a „*horizontális geopolitika*” támogatója volt – akkoriban Kína területén hét ország hadakozott egymással, Su Qin egy függőleges, észak-dél szövetség mentén próbálta egyesíteni az országokat az egyre erősebb Qin királyság ellen, míg Zhang Yi

vízszintesen, kelet-nyugat irányban akart összefogásra bírni két országot a Qin királysággal, megfelelő geostratégiai irányokkal alátámasztva (7.1. ábra).

Végezetül a horizontális szövetség diplomáciai irányzat – amelynek a fő célja volt, hogy lerombolja a vertikális szövetségi rendszert, majd egymás ellen fordítsa a volt szövetségeseket – kerekedett felül a Qin királyság vezetésével (Wang, E., 2017: 18–19.).

7.1. ábra A kínai vertikális és horizontális geopolitika történelmi alapja

Forrás: saját szerkesztés szekunder kutatás alapján

A vertikális és horizontális diplomácia kialakulása idején élt Fan Sui (范雎, Kr. e. 3. sz.–Kr. e. 255) politikus és stratégia is, aki további geostratégiai elméletekkel fűszerezte meg a korszakot, szerinte a távoli országokkal baráti diplomáciai kapcsolatokat kell kiépíteni, a közeli országokat pedig harc útján kell bekebelezni. Ez a stratégia már megjelent a horizontális szövetségben is, azonban Fan Sui jobban átgondolva részletezte azt művében. Ennek a gondolkodásnak az alapja a folyamatos terjeszkedés, hiszen a közeli országok bekebelezésével a távoliakból előbb-utóbb szomszéd ország lesz. Fan Sui gondolatát a későbbiekben több filozófus és stratégia átvette, a mondás („szövetkezz a távoliakkal, hadakozz a közeliakkal”, 远交近攻) a jelenlegi hétköznapi életben is használatos (Liu, Z., 2017: 63). Azonban fontos kiemelni, hogy ez csak a régióra, a hét hadakozó fejedelemségre vonatkozott, nem tervezték azon kívül további területek elfoglalását.

Összegezve kijelenthetjük, hogy a kínai kultúra folyamatos fejlődésének, a földrajzi adottságoknak és történelmi eseményeknek köszönhetően a mai Kína területén számos nagy katonai stratégia született, akik ötvözni tudták a természet iránt fogékony kultúrát a hadviseléssel. Ebből kifolyólag a kínai stratégiák Kr. e. 600–700 évvel ezelőtt már lefektették a

kínai geopolitikai gondolkodás alapjait, majd a Kínai Birodalom megalapítása (Kr. e. 221) előtt már számos geopolitikai irányzatot, stratégiát fejlesztettek ki, amelyeket írásba is foglaltak. A következő évszázadokban ezeket a stratégiákat fejlesztették tovább és tökéletesítették, hogy végül egy uralkodó vezetése alatt egyesülhessen a Kínai Birodalom Kr. e. 221-ben.

7.2.1.2. Kína nagy bölcsei és filozófusai a geopolitika tükrében

A Tavaszok és ősök korából nemcsak a neves hadvezérek és stratégák művei maradtak rá az utókorra, de az akkori bölcs munkái is fennmaradtak, amelyeket ma már a világ szinte minden nyelvére lefordítottak. A kínai általános iskolákban és gimnáziumokban a mai napig a kötelező olvasmányok között szerepelnek a nagy gondolkodók tanításai, ezek ismerete alpműveltség Kínában. A két legkiemelkedőbb bölcs Lao-ce (Lao Zi, 老子, Kr. e. 571–Kr. e. 471) és Konfuciusz (Kong Zi, 孔子, Kr. e. 551–Kr. e. 479). A legendás Lao-ce nevéhez kötik az „*Út és erény könyvét*” (Dao De Jing, 道德经), amely a taoizmus alapja lett, Konfuciusznak köszönhetően pedig elkészült a „*Beszélgetések és mondások*” (Lun Yu, 论语) című mű (ezt a mester tanítványainak tanítványai jegyezték le), továbbá a kegyes hagyomány számos könyv végleges változatának összeállítását is Konfuciuszhoz köti, többek között a „*Változások könyvét*”, amely Kína egyik legrégebbi és a kínai kultúra alapjait nagyban befolyásoló és a mai napig meghatározó alpműve.

Érdekesség, hogy Kína nagy filozófusainak tanításaiban is megtalálhatóak a geopolitikai gondolkodás gyökerei. Lao-ce és Konfuciusz is a békés geopolitikai gondolkodás tanítói voltak, az együttműködés és a harmóniában való élés hívei voltak:

„大邦者下流，天下之牝，天下之交也。牝常以静胜牡，以静为下。故大邦以下小邦，则取小邦；小邦以下大邦，则取大邦。故或下以取，或下而取。大邦不过欲兼畜人，小邦不过欲入事人。夫两者各得所欲，大者宜为下。”

„*Nagy birodalom: síksági folyam, / a középső az ég alatt, / nőténye az ég-alattinak. / A nő békével győzi le a hímet, / békésen alája-gubbad. / A nagy birodalom gubbadjon a kisebbik alá, / így szerezzen bizalmat; / a kis országok alacsonyabbak, / így szereznek bizalmat. / Vagy a legubbadás szerezzen bizalmat, / vagy hogy alacsonyabbak. / A nagy birodalom mást se kívánjon: / egyesítsen és tápláljon; / a kis ország mást se kívánjon: / csatlakozzék és szolgáljon. / Teljék be mindkettő rendeltetése: / a nagy gubbadjon a kicsinyek elébe.*”

Részlet „*Tao Te King*” című műből Weöres Sándor fordításában

(Lao-ce, 2016)

Lao-ce a természetességre és a kölcsönös tiszteletre tanította az embereket, arra törekedett, hogy az emberek harmóniában, a mesterséges intézményeket és megkülönböztetéseket elvetve békében, együttműködésben éljenek, művében a bizalomra, a hitelességre és a természettel való harmóniára tette a hangsúlyt. Az országoknak egymással békességben, egymástól elszigetelten, érintkezés nélkül kell élniük. A háború a rosszat és a gonoszszágot szüli, amelynek végeredménye a káosz. Ellenzett minden háborút, tanításai szerint a „*Dao*” (Tao, 道, másnéven „út”) irányítja a világot, nem az emberiség, ezért a „*Dao*” szabályai szerint élve béke és boldogság lehet a földön. De ha az ember akarja irányítani a világot, akkor az harcokat, szomorúságot és bajt szül.

„以道佐人主者，不以兵强天下。其事好还。师之所处，荆棘生焉。大军之后，必有凶年。”

„Aki az 'út'-on járva urát szolgálja, / nem igaz le országokat hadsereggel, / hiszen őellene is fordul a dárda. / Hol had vonult, / tövis lepi a rétet, / nagy harc után / jönnek inséges évek.”

Részlet „*Tao Te King*” című műből Weöres Sándor fordításában

(Lao-ce, 2016)

Konfuciusz az erényességre, a tiszteletre és az udvariassági szabályokra oktatta az embereket. Konfuciusz a hagyomány szerint egy ideig igazságügyi miniszterként szolgálta hazáját, a Lu fejedelemséget (Lu Guo, 鲁国, Kr. e. 1043–Kr. e. 255), de a korrupcióban és az erkölcstelenségben nagyot csalódott, lemondott magas politikai pozíciójáról és visszavonult. Később útnak indult, hogy egy megfelelő államot találjon, amelynek fejedelmét támogathatja és segítheti, azonban a tizenhárom évnyi vándorlása alatt nem találta meg a megfelelő, az ország egyesítésére érdemes uralkodót, akit szolgálhatna. Végül visszatért a Lu államba és tanításba kezdett.

Az utókor az ő nevéhez köti a konfuciánus kánon könyveinek összeállítását, többek között a „*Változások könyve*” végleges formába öntését. Ez utóbbi szerint az emberi élet, a természet változása és az országok fejlődése, a mindenség leírható 64 hexagramon keresztül. A hexagramok tanulmányozása során is jól látható, hogy a *Változások könyve* szerint a háború rossz, míg a béke, a harmónia, a kölcsönös tisztelet és együttműködés segíti az országok és a világ fejlődését, ez tartja a világot egyensúlyban.

A későbbi filozófusok és tanítók többsége Lao-ce vagy Konfuciusz tanítványa volt, s nagy hangsúlyt helyezett az erényességre, harmóniára és békére. Bár sok mindenben vitakozott

Konfuciuszal, a béke pártján volt Mo-ce (Mo Zi, 墨子, Kr. e. 476–Kr. e. 420), a motizmus megalapítója is, aki a művében hadtudományi kérdésekkel is foglalkozott, s határozottan elítélte a támadó jellegű háborúkat (Tokaji et al., 2018: 328). A Hadakozó fejedelemségek korában Mo-ce és tanítványai járták a fejedelemségeket, hogy agitálásukkal lebeszéljék őket a harcokról. A „*támadás-nélküli békét*” hirdették, Mo-ce tanítása szerint a háború nem válik egyik fél javára sem, sőt, további gondokat fog eredményezni. Tanításait bemutató művében a 17–19., „*A támadás ellenzése*” (Fei Gong, 非攻) című fejezetekben ír a háború és a felesleges vérontás elkerüléséről. Mo-ce, amikor tudomást szerzett arról, hogy a Chu ország támadást akart indítani a Song nemzetség ellen, azonnal felkereste Chu ország vezetőit, és sikeresen lebeszélte őket a harcokról. Ugyanis elmélete szerint a nagy országnak a kis ország elleni támadása nem csak a kis országnak okoz gondot, de a nagy országra is veszedelmes. „*A támadó jellegű hadi tevékenységek elítélésének doktrínáját nem lehet figyelmen kívül hagyni*” – zárta Mo-ce „*A támadás ellenzése*” fejezetét.

Más fejezetekben is az együttműködést, egymás segítségét szorgalmazza az országok között, és egyfajta utópisztikus világot mutat be (Ye, 1998: 178), azt tanítva, hogy az országoknak szeretniük kell egymást és együttműködésben, harmóniában kell élniük. Az önzés okozza a terjeszkedést és háborút, ehelyett azt javasolja a fejedelmeknek, hogy viseltessenek a többi országgal úgy, mint a sajátjukkal, az erőforrásokat pedig osszák meg egymás között, így békében élhetnek egymással.

Konfuciusz tanítványa, Meng-ce (Meng Zi, 孟子, Kr. e. 372–Kr. e. 289) már kijelentette, hogy egy országnak három kincse van: föld, nép és politika. A világon elsőként definiálta az államot ezen klasszikus hármas felosztás szerint, továbbá hangsúlyozta a földterület fontosságát (Wang, E., 2017:17).

A kínai filozófusok az államokat már a ratzeli gondolatokhoz hasonlóan élő organizmusként fogták fel, amelyek kihatnak az emberek életére is, és azok szintjén vizsgálták a békés együttélést. A kínai kultúrában nagyon fontos helyet foglal el Lao-ce és Konfuciusz tanítása, amelyek a mai napig a kínai kisközpontok kötelező memoriterei, ugyanakkor más országokban is fontos bölcsességekként tekintenek rájuk.

A Qin királyság, habár a hét hadakozó állam közül a leggyengébb volt kezdetben, a Hadakozó fejedelemségek korában megfelelően használta az elmúlt több száz év geopolitikai stratégiáit, továbbá az említett horizontális szövetség diplomáciájával remekül egyensúlyozott a hatalmi harcokban, míg a többi hat fejedelemség nagy hibákat vétett a küzdelmekben, így Qin Shihuang (秦始皇, Kr. e. 259–Kr. e. 210) vezetésével a Qin királyság legyőzte a többi

fejedelmet és Kr. e. 221-ben egyesítette az országot, létrehozva a Kínai Császárságot. Ezzel új fejezet kezdődött Kína történelmében.

A lefektetett tanításokat az évezredek során tovább fejlesztették a kínai filozófusok, gondolkodók, így a geopolitikai gondolkodás is további fejlődésen ment keresztül.

A kínai történelem és a geopolitikai gyökerek gondolatai visszaköszönek az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésben is, amelyből látszódik, hogy a kínai kezdeményezés igen mély alapokon fekszik. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésben felismerhető a „horizontális és vertikális szövetség” fúziója, ugyanis a kínai kezdeményezés horizontálisan és vertikálisan kialakult multilaterális kapcsolatokat összegyűjtő globális együttműködés. Továbbá láthattuk, hogy a kínai stratégiák és filozófusok a win-win együttműködést, a harmóniát, egymás támogatását és a békét, a kölcsönös tiszteletet hirdették, amelyek ugyancsak az „Egy övezet, egy út” szövegei.

7.2.2. Kínai geopolitika hajtásai

7.2.2.1. Kína megalakulásától a modern korig (Kr. e. 221–Kr. u. 1949)

Kína egyesítésével a kínai geopolitikai gondolkodás a „belföldi” geopolitikáról átirányult a „külföldi” geopolitikára, a Mennyei Birodalom egyre nagyobb hangsúlyt fektetett a határon túli nomád népek elleni védekezésre. Azonban az első birodalomegyesítést követően „csak” 400 évig volt egységes az ország, Kr. u. 180-ban nagy zavargások törtek ki Kína-szerte, majd a 3. században három államra bomlott Kína, ezzel megkezdődött a kínai történelem egyik leghíresebb és legkiemelkedőbb időszaka, a „Három királyság kora” (San Guo Shiqi, 三国时期, 220–280).

a) A Három királyság kora (San Guo Shiqi, 三国时期, Kr. u. 220–280)

A három királyság kora Kína egyik legmeghatározóbb történelmi korszaka, amelyről igen részletes krónikák, leírások születtek, de ez a kor adott ihletet Kína négy klasszikus regénye³² egyikének, a 14. században íródott „A három királyság regényes története” (San Guo Yanyi, 三国演义) című műnek is, amelynek magyar fordítása most áll megjelenés alatt. A történelmi korról számos film, sorozat, képregény és mese készült, emellett Kínában több társasjáték és számítógépes játék is erről a korról és eseményeiről szól, így a kínai gondolkodás egyik alapja lett.

A korszak Kína legnagyobb geopolitikai példatára, a legapróbb részletekig bemutatja a különböző csaták stratégiai hátterét, a királyságok geopolitikai törekvéseit, amelyek a korábbi

---

³² Kína négy klasszikus regénye: Nyugati utazás, A vörös szoba álma, Vízparti történet, A három királyság regényes története.

stratégák és filozófusok elméleteinek továbbfejlesztését és gyakorlatba helyezését tükrözik. E geopolitikai „*minta-kor*” eseményeiből számos kínai közmondás is született, amelyeket a mai napig használnak, mint például „*Cao Caóról beszélünk, s Cao Cao megjelenik*”.

Kína északi részén Cao Cao (曹操, 155–220) vezetésével a Wei királyság (Wei Guo, 魏国) volt a legerősebb, délkeleten Sun Quan (孙权, 182–252) uralkodott a Wu királyságban (Wu Guo, 吴国), nyugaton pedig Liu Bei (刘备, 161–223) a Shu királyságot (Shu Guo, 蜀国) vezette. A három király mellett a különböző hadvezérek, stratégák és politikai tanácsadók is fontos szerepet kaptak, mint például Liu Bei egyik legfontosabb stratégája, Zhuge Liang (诸葛亮, 181–234), aki a „*Változások könyve*” nagy szakértője volt, mesterien használta a földrajzi tényezőket az egyes harcokban, továbbá a „*horizontális szövetség*” diplomáciai irányt használva többször együttműködve a Wu királysággal háborút indítottak a Wei királyság ellen. A Wu királyság stratégája, Zhou Yu (周瑜, 175–210) is számos geostratégiai hadműveletet hajtott végre, de kiemelkedők voltak a Wu királyság további hadvezérei is. A Wei király legnagyobb stratégája Sima Yi (司马懿, 179–251) volt, aki Zhuge Liang-hoz hasonlóan számos kitűnő geostratégiai lépést hajtott végre, végezetül az ő irányításával a Wei királyság legyőzte a másik két királyságot, és Kína újra egyesítve lett Kr. u. 280-ban.

A kínai történelem során sok vezető, így Mao Ce-tung (Mao Zedong, 毛泽东, 1893–1976) is sokat merített a három királyság korszakából külpolitikai stratégiájának kiépítése során (Kissinger, 2017: 231.) A mai napig a kínai stratégiai gondolkodás alapműve, a pekingi döntéshozók kedvenc olvasmánya a „*Három királyság regényes története*”.

A korszak ismerete és elemzése azért is fontos lehet, hiszen a jelenlegi világrendben három nagyhatalom küzdelmét láthatjuk az Amerikai Egyesült Államok, Kína és Oroszország szereplésével.

b) A kínai politikai földrajz kialakulása

Kína egységesítése után egyre több kínai műben jegyezték fel politikai földrajzi írásokat. A kínai történelem során folyamatosan születtek a történelmi, földrajzi és politikai értekezések, amelyek a mai napig fennmaradtak.

Kr. u. 80-ban készült el a világ első regionális politikai földrajzi munkája, „*A Handinasztia története*” című terjedelmes krónika „*Értekezés a földrajzról*” című fejezete (Hanshu Dilizhi, 汉书·地理志), amelyben leírták az akkori pontos határokat, a városok, falvak számát és népességük adatait, a közlekedési útvonalakat stb. Hasonlóan e monográfiához, Li Jifu (李

吉甫, 758–814), a Tang-dinasztia (Tang Chao, 唐朝, 618–907) politikusa és földrajztudósa megírta a „*Yuanhe közigazgatási térképei és adatai*” (Yuanhe Junxian Tubiao, 元和郡县图志) című könyvét, amely pontos leírást ad az egész ország közigazgatási rendszeréről, felosztásáról, az ország földrajzi adottságairól, feljegyzi a vízszabályozásokat és bányákat is, továbbá pontos politikai földrajzi leírást ad. A Ming-dinasztia (Ming Chao, 明朝, 1368–1644) végén, a Qing-dinasztia (Qing Chao, 清朝, 1644–1912) elején élt Gu Yanwu (顾炎武, 1613–1682) híres politikus, filozófus és földrajztudós, aki az ország földrajzi helyzetét, adottságait tanulmányozta, az erőforrásokról, továbbá a közigazgatási egységekről, méreteikről, gazdasági helyzetükről értekezett a „*Könyv az ország előnyeiről és betegségeiről*” (Tianxia Junguo Libing Shu, 天下郡国利病书) című könyvében, amelyben leírja az ország geográfiai előnyeit és hátrányait. Ebben az időben élt Gu Zuyu (顾祖禹, 1631–1692) híres kínai földrajztudós és történész is, aki „*Fontos földrajzi jegyzetek a történelem során*” (Du Shi Fangyu Jiyao, 读史方輿纪要) című művében bemutatja az eddigi dinasztiák földrajzi kiterjeszkedését, a határok változását, a közigazgatási rendszerek módosításait, továbbá katonai szempontból a határvédelem szintjét is, ezzel történelmi kitekintést ad Kína politika földrajzi és katonai helyzetéről is (Wang, E., 2017: 21).

c) A kínai geopolitika fejlődése a modern korig

Kínában a történelem során ciklikusság figyelhető meg, „*megmagyarázhatatlan pontossággal, fatális szabályossággal, mechanikusan ismétlődött ciklusról ciklusra*” (Lin, 2002: 44) a történelmi mintázat. Az újkori kínai filozófusok és történészek 800 éves ciklusokra osztották fel Kína történelmét, elméletük szerint a ciklusok mindig egy katonailag erős dinasziával indultak, amely hosszú belső viszályokat hozott, majd egyesítésre került az ország. Ezt követően 400–500 éves békés fejlődés volt megfigyelhető, miközben több dinasztiaváltás is volt, ezután újabb háborúk törtek ki, a fővárost északról délre helyezték, majd tovább súlyosbodott a versengés Észak és Dél között, ezt követően szakadás következett be. A ciklus végén idegen ország uralma alá került Kína (Lin, 2002: 44.). Lin Yutang (林语堂, 1895–1976) kínai író és filozófus 1935-ös fejtegetése szerint – amelyet Li Siguang (李四光, 1889–1971) politikus és geológus „*Kína ciklikus belső viszályai*” (Zhongguo Zhouqixing de Neibu Chongtuzhan, 中国周期性的内部冲突战) című tanulmányára alapozott – az első ciklus Kína egyesítésétől, Kr. e. 221-től a nomádok megszállásáig tartott, Kr. u. 588-ig, majd a Sui-dinasztia megalapításától a mongol megszállásig 589–1367 között. A harmadik ciklusról az alábbiak

szerint értekezik Lin Yutang (2002) „*Mi, Kínaiak*” című művében: „*a harmadik pedig a Ming-dinasztiától napjainkig tartó modern ciklus, amely még nem ért véget, azonban az utóbbi hatszáz évben lenyűgöző pontossággal követte a korábbi ciklusok mintáját. A Ming- és a mandzsu-dinasztiák alatt rendben lezajlott az ötszáz évnyi béke, majd az 1850-es évektől az irtóháborúk első nagy hullámát jelző tajping-felkelésekkel eljutunk a felfordulás és a belső viszályok időszakához, aztán következik a hagyományos főváros-áthelyezés: 1927-ben Peking helyett Nankingot tették meg fővárosnak. Már-már próféciaszámba menne, ha azt állítanánk, hogy Észak és Dél hamarosan el fog szakadni egymástól, és hogy a következő kétszáz évre az országot meghódítja egy idegen, északi nép.*” (Lin, 2002: 44–45.)

Kissinger (2017b) szerint „*Kína klasszikus bölcsei úgy tartották, hogy a világot soha nem lehet meghódítani: az okos uralkodók mindössze abban reménykedhetnek, hogy harmóniába kerülnek a világban lejátszódó folyamatokkal. Nem létezett benépesítésre váró Új Világ, és semmilyen megváltás sem várt az emberiségre távoli partokon. Az ígéret földje maga Kína volt, és a kínaiak már ott éltek. A 'középső birodalom' kultúrájának az áldásait elméletileg ki lehetett volna terjeszteni a birodalom határain túl élő idegenekre, de a kínaiak számára nem jelentett dicsőséget, hogy ha a tengereken átkelve 'megtérítik a pogányokat', mert a 'mennyei udvar' szokásai egyszerűen túlságosan kifinomultak voltak a távoli barbárok számára.*” (Kissinger, 2017: 48).

Az évszázadok során folyamatosan váltakoztak a kínai dinasztiák, ahogy a ciklikusság elmélete szerint is láthattuk, erre utal a „*Három királyság regényes története*” című mű kezdőmondata is:

„话说天下大势，合久必分，分久必合”

„*A megosztottság helyébe az egység lép, az egységet megosztottság követi. Idő múltával az egyiket szükségképpen felváltja a másik. A világ rendje már csak ilyen.*”

Részlet „*A három királyság történetéből*” Hegedűs Péter fordításában
(Luo, 2020: 10.)

A Mennyei Birodalom megalakulásától a modern korig tartó 2000 év alatt Kínában folyamatosan fejlődött a geopolitikai gondolkodás, de többnyire a kínai stratégák által leírt geostratégiai elképzeléseket fejlesztették tovább. Kína egyesítését követően a határvidékekre tették a hangsúlyt, amikor pedig megosztottság volt, akkor csak a „*belföldi*” geopolitikai harcokra összpontosítottak.

Bár Kína tengeri hatalma idővel megerősödött, és ahogy azt az előző fejezetekben bemutattam, Zheng He vezetésével több világjáró tengeri expedíciót is indítottak, Kínának nem volt gyarmatosító törekvése, sőt a 15. század végére teljesen bezárkózott az ország.

Egészen a 19. századig – amíg a nyugati gyarmatosító országok meg nem érkeztek és ki nem kényszerítették egyenlőtlen szerződésekkel Kínától, hogy megnyissa a kikötőit és egyes területeket átadja a külföldi hatalmaknak – Kínában csak regionális szinten vizsgálták a geopolitikai lehetőségeket.

7.2.2.2. A kínai modern kori geopolitika fejlődése

Folytatva a kínai stratégiák és filozófusok munkáját, Kínában a 18–19. században is tovább fejlődött a kínai geopolitikai gondolkodás. Az európai országok erőszakos terjeszkedésének, az ópiumháborúknak és az egyenlőtlen szerződések hatására külföldi katonai egységek és gyarmatosítók jelentek meg Kínában, akikkel a nyugati geopolitikai gondolkodásmód is megérkezett.

Két neves geopolitikai gondolkodót érdemes kiemelni ebből a korból: Lin Zexu (林则徐, 1785–1850) politikus, filozófus és költő, továbbá a nemzetközileg elismert Szun Jat-szen (Sun Zhongshan, 孙中山, 1866–1925) kínai forradalmár képviselik a kínai modern kor geopolitikai irányzatát (Wang, 2017: 21.).

Lin Zexu jól ismerte a kínai és nemzetközi politikai eseményeket, az ópiumháború idején tanulmányozta Kína földrajzi adottságait és a külföldi katonai egységek megjelenését a térségben. Két geopolitikai veszélyre hívta fel a figyelmet: délen az angol tengeri flotta akadályozását sürgette; meglátása szerint, ha az angol haditengerészet bejut a Jangce folyón, akkor az a kínai birodalom végét hozhatja, ezért a tengerparti és a Jangce folyó menti tartományokat jelölte ki a harcok bázisának.

Északon az orosz cár hadseregei fenyegették a kínai határokat, meglátása szerint a cári seregek Xinjiang területeit kívánták bekebelezni, ami nagyban meggyengítette volna Kína hatalmát, ezért az északi határvédelem megerősítését is sürgette. Lin Zexu volt az első kínai geopolitikai gondolkodó, aki a geopolitikai változásokat és veszélyeket a közeli és távoli jövőben vizsgálta, és az elképzelései szerint rendelte el az ország védelmét.

Szun Jat-szen nem csak a „*kínai forradalom atyja*”, hanem a kínai geopolitika nagy gondolkodója is volt. Kína földrajzi adottságait a világpolitika szintjén tanulmányozta, műveiben kijelentette, hogy bár Kína nagyrészt szárazföldi területekkel rendelkezik, de hosszú tengerpartja is van, így 5:2 arányban definiálta Kína szárazföldi és tengeri határait. Ezért

hibásnak ítélte meg Kína eddigi bezárkózását és a tengeri utazások tiltását a történelem során. Szun Jat-szen már nemcsak a szárazföldi erők, hanem a haditengerészet fejlesztését is megkezdte. Elsőként hirdette Kínában a légierő fontosságát, ugyanis elképzelése szerint az ország csak akkor tud békésen tovább fejlődni, ha meg tudja védeni a határait földön, vízen és levegőben egyaránt a külföldi agresszoroktól.

A modern korban egyre több kínainak adódott lehetősége, hogy tanulmányútra Európába látogasson és megismerkedjen a nyugati gondolkodásmóddal, filozófiával, így a geopolitikai irányokkal is. A Kínába visszatért kutatók, földrajztudósok elkezdtek terjeszteni a nyugati geopolitika-tudományi tanulóira, ezzel egyre többen megismerhették a mackinderi gondolatokat és a nyugati geopolitikai irányzatokat. Az európai és amerikai geopolitikai könyvek kínai fordításban megérkeztek Kínába, de emellett egyre több kínai földrajztudós, politikus, katonai vezető is elkezdett saját könyveket publikálni Kína problémáiról geopolitikai aspektusból.

Kína ekkor már kilépett a regionális, „*belföldi*” geopolitikai gondolkodásból, és egyre többen foglalkozott a nemzetközi platformon, de még csak az ázsiai régióban betöltött szerepével.

7.2.2.3. A kínai geopolitika legújabb kora

1949-ben Mao Ce-tung vezetésével megalapították a Kínai Népköztársaságot, a Kínai Kommunista Párt a geopolitikát mint tudományágat a „*nyugati kapitalizmus ördögi termékének*” nyilvánította, ezért ekkoriban nem készültek geopolitikával foglalkozó tanulmányok, de nagyon is jelen volt a geopolitikai gondolkodásmód a kínai vezetők fejében. A Kínai Népköztársaság vezetői között több geopolitikai stratégia is található, akik műveikben is tanúságot adtak a geopolitikai gondolkodásmód jelenlétéről.

a) Mao Ce-tung (Mao Zedong, 毛泽东, 1893–1976)

Mao kínai forradalmár, politikus, stratégia és költő volt, a forradalom, a polgárháború, a kínai-japán háború és a Népköztársaság megalapítása során is folyamatosan nagy hangsúlyt fektetett a kínai és külföldi földrajzi ismeretek használatára a politikában. A politikai és egyéb fontos stratégiai döntésekben objektív tényezőként tekintett a geográfiai adottságokra, ahogy ezt az ókori kínai stratégáknál is láthattuk. Mao „*A kínai forradalmi háború stratégiai kérdései*” című tanulmányában az alábbiak szerint ír: „*A tapasztalt parancsnok, ha lelkiismeretesen tanul, tökéletesen megérti alakulatának valamennyi megkülönböztető sajátosságát, tökéletesen*

megérti az ellenség alakulatainak megkülönböztető sajátosságait, és megérti valamennyi többi feltételt is, amely befolyással van a hadműveletek menetére: a politikai, gazdasági, földrajzi, éghajlati stb. feltételek” (Mao Ce-tung, 1952: 348-349). Emellett, ahogy korábban említettem, hivatkozva Kissinger (2017b) „Kínáról” című művére, Mao Ce-tung is sokat támaszkodott „A három királyság” korszak eseményeire.

A geopolitikával foglalkozó kínai kutatók Mao Ce-tungot a legújabb kori geopolitika alapítójának tekintik. A polgárháború és a kínai–japán háború során több írásában is geopolitikai szempontból taglalja aggodalmát a kínai nemzet haláláról. Mind a polgárháború, mind a kínai–japán háború nagy hatással volt a geopolitikai és a kínai kommunista forradalmi gondolkodására. Írásaiban fellelhető az ókori stratégák gondolkodása, ezek közül is a „Változások könyvében” leírtak, ugyanis Mao úgy vélte, hogy a kínaiak küzdelme a hazáért a jót, az „utat” (dao) testesíti meg, míg a japán birodalmi törekvések ezzel ellentétesek. A kínai ókori stratégákhoz hasonlóan a háborút Szun-ce tanításai szerint vizsgálta, és mérte fel a saját országának és az ellenségének képességeit, ezért a villámháború helyett hosszú távú háborút jósolt meg, amelyből Kína jön ki győztesen. Utólag a történelem beigazolta jóslatát, a nyolcéves kínai–japán háborút Kína nyerte meg (amelyhez nagyban hozzájárult, hogy a II. világháborúban Japán a németek oldalán vesztett). Mao a polgárháborús és a kínai–japán háborús idők során a különböző harcokban és a „hosszú menetelésben”³³ edződött meg, ezek mind nagy hatással voltak a későbbi geopolitikai gondolkodására (Ye, 1998: 310).

Mao geopolitikai indíttatású külpolitikáját folyamatosan fejlesztette, változtatta. Kezdetben a világot két részre osztotta, az imperialistákra és a szocialistákra. Az ország vezetése során hol az egyikhez közeledett, hol a másikhoz. Nincs harmadik út, a kettő közül kell választani egyet – vallotta –, ez volt az „egy oldalra támaszkodás” politikája. Az 1950-es években az volt a geopolitikai kérdés, hogy melyik oldal választásával nyerhet Kína nagyobb biztonságot. Mao a szovjet szövetséget választotta.

Mindeközben regionális szinten is fontos volt az új ország pozicionálása, 1954-ben Indiával megkötötték a „békés együttélés öt pontját” (*pancsa síla*), amelyben szintén fellelhető az ókori kínai stratégák gondolkodásának továbbfejlesztése, aktualizálása: tiszteletben tartják egymás területi egységét és szuverenitását, kölcsönösen nem támadják meg a másikat, egymás belügyeibe nem szólnak bele, egyenlő és kölcsönös előnyökre törekednek, békésen élnek

---

³³ A Kínai Kommunista Párt Vörös Hadseregének stratégiai visszavonulása a Kuomintang hadsereg elől a kínai polgárháború idején 1934 októbertől és 1935 októbertől között, mikor Jiangxi tartományból kb. 9000 km-en keresztül meneteltek egészen Yan'an városig.

együtt. A kínai–indiai békés együttélés azonban nem tartott sokáig, ahogy a kínai–oros szövetség sem.

Az 1960-as években Kína és Oroszország kapcsolata elhidegült, ebből kifolyólag már egy „középső övezetről” értekezett, amely Amerika és a Szovjetunió, a két nagyhatalom között van. A „középső övezetet” gazdasági fejlettség szerint két részre lehet osztani: az ázsiai, afrikai és dél-amerikai, gazdaságilag elmaradottabb országokra és az európai fejlett országokra. Ez a gondolat jelenleg is fellelhető a kínai külpolitikában.

1973-ban Mao Kissingerrel folytatott tárgyalása során az „egy vonal” geostratégiai elméletét mutatta be. Ekkorra Kína és a Szovjetunió kapcsolata megromlott, Kína szövetségeseket keresett a szerinte lehetséges szovjet agresszió letörése érdekében. Az „egy vonal” elmélet szerint Kína, az USA, Japán, Pakisztán, Irán, Törökország és Európa azonos szélességi körén elhelyezkedő országok és a körülöttük levő ázsiai, afrikai és dél-amerikai országok összefogásával visszaszorítható a szovjet egyeduralkodói törekvés (Kissinger, 2017b).

Az 1970-es években Mao az addigi geopolitikai gondolatait továbbfejlesztve a világot már nem a kapitalizmus és a szocializmus szembenállása alapján osztotta fel, hanem fejlettség szerint, erről szólt Mao egyik leghíresebb geopolitikai elmélete, a „három világ” felosztás. Az első világba a szuperhatalmakat, az Egyesült Államokat és a Szovjetuniót sorolta; a másodikba a fejlett országokat, ide tartoztak a nyugat-európai kapitalista országok és Japán, valamint a közép- és kelet-európai szocialista országok. A harmadik világ kifejezés a fejlődő országokat jelentette, amelyekhez a függetlenségükért küzdő afrikai és ázsiai országok mellett Kína is tartozott (Vámos, 2006).

Mao polgárháborús és kommunista mozgalmi geopolitikai hagyatéka is fontos részét képezi a mai Kína gondolkodásának. Itt elsősorban nem a kommunista ideológiai hagyatékra gondolva, hanem az antiimperialista hagyományra, a panca síla elveire vagy a japánellenes háború aszimmetrikus stratégiájára, melynek elemei összhangban is állnak a kínai geopolitikai hagyományokkal.

b) Teng Hsziao-ping (Deng Xiaoping, 邓小平, 1904–1997)

Teng kínai kommunista politikus, reformer volt, de emellett nagy geopolitikai stratégia is. 1978-ban Teng kezdeményezésére a Kínai Népköztársaság megkezdte a „reform és nyitás” politikáját, amely a kínai geopolitikai gondolkodást is fejlesztette és segítette. Teng műveiben nagy hangsúlyt helyezett az ország diplomáciai nyitottságára, hogy nemzetközi szinten Kína egyre fontosabb szerepet tölthessen be, továbbá elindította Hong Kong, Makaó és Tajvan

visszaszerzését és az ország egységesítését. Ezért dolgozta ki az „*egy ország, két rendszer*” politikáját.

A politikai nyitásnak köszönhetően egyre több nyugati geopolitikai gondolkodó műve jelent meg kínai fordításban az ottani könyvpiacra, ezzel fellendült a geopolitikai tudományos élet Kínában is.

Teng Hsziao-ping a geopolitika szempontjából két nagy kérdéssel foglalkozott: a békével és a fejlődéssel. A világot e két kérdés alapján kétféleképpen, horizontálisan és vertikálisan osztotta fel:

1. A Kelet–Nyugat ellentétén múlik a világbéke. Keleten a Szovjetunió, Nyugaton az USA próbál egyeduralomra törni, ami veszélyezteti a világbékét. Ha a Kelet–Nyugat probléma megoldódik, a világ népei békében élhetnek tovább.
2. Az Észak–Dél problémája a gazdasági fejlődés akadálya. Az északi félteke fejlettebb a déli félgömbnél. A fejlett országok kihasználják a fejlődésben lévő országok gyengeségeit, ezáltal egyre nagyobb lesz a gazdasági különbség, így a világ nem tud megfelelően tovább fejlődni gazdaságilag. Az Észak–Dél probléma megoldásával a gazdasági fejlődés is megoldódna. Mindkét probléma egyformán fontos, hiszen béke nélkül nincs gazdasági fejlődés, s gazdasági fejlődés nélkül nincs lehetőség békére.

Teng Hsziao-ping híressé vált, huszonnégy karakterből álló tanácsa – miszerint „*higgadtan vizsgálódjunk, álljunk stabil lábakon, kezeljük nyugodtan a kihívásokat, takarjuk el a napot és tápláljuk a sötétséget, legyünk szerények, ne törekedjünk vezető szerepre*” – is tartalmazza az ókori stratégiák gondolatait: vizsgáljuk meg a körülményeket és lehetőségeket, ismerjük meg az ellenfeleket, mutatkozzunk gyengének és ne törekedjünk vezető szerepre, várjuk ki megfelelő alkalmat és időt. Teng programja elsősorban nem önmérsékletet, sokkal inkább a külső erőviszonyok reális felmérését jelentette. Annak érdekében, hogy Kína sikerrel valósíthassa meg a modernizációs céljait, az országnak mélyebben kellett a nemzetközi rendbe integrálódnia, amely egyúttal megkövetelte a nemzetközi normák adaptációját is.

A kínai geopolitika legújabb korában a kínai vezetők már nemcsak regionális szinten foglalkoztak az ország geopolitikai stratégiájával, hanem globálisan is tanulmányozták azt. A vezetők geopolitikai elméleteiben fellelhető az ókori gondolkodásmód, például Mao Ce-tung

„egy vonal” stratégiája hasonló Zhang Yi „vízszintes geopolitika” stratégiájához. Teng Hsziao-ping pedig Lao-ce-hez hasonló filozófiát vallott, amelynek központjában a béke és fejlődés állt.

7.2.2.4. A kínai geopolitika mint tudományág

A Kínai Népköztársaság megalapítása után a földrajztudósok megkezdték a tiltott geopolitika-tudomány „megalapozását” a népességföldrajz, településföldrajz, társadalomföldrajz, szociálgeográfia, gazdaságföldrajz stb. területek kutatásaival. Az 1970-es évek végéig nem volt kifejezetten geopolitikai tudománnyal foglalkozó tanulmány, lévén azt, mint említettem, „a nyugati kapitalizmus örögi terméke” címkével illette Mao. Ezért kezdetben a földrajz különböző területeinek vizsgálatával próbálták behozni a nyugati kutatásoktól való lemaradásukat, ezzel megalkotva számos politikai földrajzi művet.

A „reform és nyitás” politika (1978) után elérhetővé váltak a nyugati geopolitikai szakkönyvek Kínában is, ekkortól ismerkedhettek meg „újra” a kínai kutatók Alfred Thayer Mahan, Halford John Mackinder, Giulio Douhet, Nicholas John Spykman, Zbigniew Brzeziński, Samuel P. Huntington stb. műveivel.

Az 1980-as évektől kezdve a társadalomföldrajz és a szociálgeográfia fejlődésével a geopolitika-tudomány is fontos kutatási területté vált.

Kínában legelőször Li Xudan (李旭旦, 1911–1985), híres társadalomföldrajz-kutató írt „politikai földrajz” (Zhengzhi Dili Xue, 政治地理学) címmel tanulmányt. 1986-ban és 1988-ban Bao Juemin (鲍觉民, 1909–1994) több esszében értekezett a politikai földrajz tudományáról. Li és Bao a kutatásaikkal lefektették a legújabb kori kínai politikai földrajz alapjait.

1991-ben Zhang Wenkui (张文奎, 1928–1992) megírta Kína első „Politikai földrajzi tanulmányok” (Zhengzhi Dili Xue, 政治地理学) című könyvét, amelyben bemutatja a külföldi és kínai politikai földrajzi kutatások kezdetét és fejlődését.

1989-től kezdték meg a ma is híres kínai geopolitikai kutatók kiadni a saját elemzéseiket (7.1. táblázat), a Kínai Nemzeti Könyvtár és a Peking Egyetem Könyvtárának statisztikái alapján 2004-ig már 65 kötetnyi geopolitika témájú könyv jelent meg.

1997-ben Ye Zicheng (叶自成) a „Geopolitika és Kína diplomáciája” (Diyuan Zhengzhi Yu Zhongguo Waijiao, 地缘政治与中国外交) című könyvében így ír a kínai geopolitikai kutatásokról: „Az elmúlt években nem született elég kínai geopolitikai kutatás, szaklapokban, folyóiratokban nagyon ritkán látható a »geopolitika« szó, csak a nemzetközi politika és diplomácia bemutatásakor találkozhatunk egyre többször a geopolitikai

gondolkodásmóddal” (Ye, 1998: 5). 1990–1994 között geopolitikai témáról 124 db, geoökonómia címmel 34 db tanulmányt adtak ki folyóiratokban.

A '90-es évek végén jött a változás a geopolitikai kutatásokban, a kínai geopolitikai kutatók a NATO keleti bővítésével kapcsolatban készítettek tanulmányokat, majd az USA közép-kelet-ázsiai terjeszkedéséről (2001: Afganisztán, 2003: Irak) értekeztek. Gyorsan elsajátították a Nyugat geopolitikai gondolkodásmódját.

7.1. táblázat Fontosabb művek kínai geopolitikai kutatóktól

Szerző	Könyv címe	Évszám
ZHOU Jieming	Kína politikai földrajza	1989
CHEN Li	A stratégia földrajzi elve	1990
ZHANG Wenkui	Politikai földrajzi tanulmányok	1991
WANG Zhengyi	Modern politikai földrajz	1993
WANG Guoliang	Világpolitikai földrajz	1993
XIAO Xing	A politikai földrajz alapjai	1995
ZHU Ning	Ki lesz a következő század legerősebb országa – a következő 20 év Kína–Amerika versenyének geopolitikája és stratégiája	1997
YE Zicheng	Geopolitika és Kína diplomáciája	1998
LIU Congde	A geopolitika-tudomány alapja, módszere és a világ helyzete	1998
XU Xiaojie	Az új évezred az olaj-geopolitikában Kína lehetőségei és kihívásai	1998
CHENG Guangzhong	Geostratégia	1999
LOU Yaoliang	Geopolitika és Kína határvédelmi stratégiája	2000
ZHANG Wenmu	Kína nemzetbiztonsági érdeke a világ geopolitikájában	2004
WU Xiaodi	A kínai geopolitika átalakulása	2006
LI Yihu	Geopolitika tudomány	2007
WANG Wei	Geopolitika és Kína nemzetbiztonsága	2009
LIU Congde	Geopolitika tudomány alapjai	2010
GE Hanwen	Történelmi szempontból a Nyugat geopolitikai gondolkodása	2011
XIA Liping	Kína nemzetbiztonsága és geopolitikája	2013
Ni Shixiong	Hazánk geopolitikája és geostratégiája	2015
ZHANG Wenmu	Kína geopolitikájáról	2015
GE Hanwen	Nemzetközi politika földrajzi alapjai – a jelen geopolitikai gondolkodás fejlődése	2016
WANG Enyong	Politikai földrajztudomány	2017
LIU Zheng	Kína geopolitikai stratégiája	2017

Forrás: saját szerkesztés szekunder kutatás alapján

Az 1990-es években már a felsőoktatásban is lehetőség volt, hogy a földtudományi karokon és a nemzetközi politikai karokon politikai földrajz tantárgyat választhassanak a kínai hallgatók.

2010 és 2013 között 392 db/476 db volt az arány a geopolitikai és geoökonómiai tanulmányok terén. Kínában a „*World Regional Studies*” (世界地理研究), a „*Human Geography*” (人文地理) és az „*Economic Geography*” (经济地理) folyóiratok lettek a zászlóshajónak számító kínai nyelvű geopolitikai szaklapok. A kínai geopolitikával foglalkozó szakirodalom is egyre bővült, különböző régiók (Dél-Kína, Közép-Ázsia, Északi-tenger stb.) és különböző területek (határvédelem, nemzetbiztonság, erőforrások, tengeri útvonalak, befektetések) szempontjából vizsgálták a geopolitikai fejleményeket.

2012-ben a Kínai Tudományos Akadémia létrehozta a Világföldrajz és Erőforrás Kutatóközpontot (世界地理与资源研究中心), több kínai egyetem is megalapította a saját geopolitikai kutatóközpontját, továbbá 2012 óta minden évben megrendezik a „*Geográfia és Kína globális stratégiája*” (地理学与中国全球战略高层论坛) című magasszintű fórumot Pekingben.

Bár lassan indult el Kínában a politikai földrajz és a geopolitika oktatása és tanulmányozása, de a 2000-es évek elejére Kínában már kinevelődött egy erős, képzett geopolitikai szakembergárda, akikkel közösen dolgozzák ki az ország geopolitikai stratégiáját, így az „*Egy övezet, egy út*” kapcsán is hasznos tanácsokkal tudják ellátni a kínai állam felsővezetését.

7.2.3. A kínai és nyugati geopolitika különbségei

A kínai nyelvű szekunder forrásokból összegyűjtött adatokból jól látható, hogy míg az egyetemes geopolitikai tudomány Arisztoteléstől eredezteti a geopolitika gyökereit, addig távol Európától, Kínában már korábban megkezdődött a geopolitikai gondolkodásmód kialakulása. A kínai történelmi és földrajzi adottságoknak köszönhetően a nyugati geopolitikai alapvetésekhez képest korábban elkezdődött a geopolitikai gondolkodás fejlődése, amelynek több irányzata is született.

Vizsgálataim szerint a kínai geopolitikai gondolkodásmód a nyugati világtól függetlenül, elzártan alakult ki és fejlődött az évezredek során. 2700 évvel ezelőtt a kínai bölcsek már lefektették a kínai geopolitikai gondolkodás alapjait. Összességében a kínai történelem sajátosságából kifolyólag azt láthatjuk, hogy a Kr. e. 1. évezredben a mai Kína területén számos állam alakult ki, akik azért küzdöttek, hogy az ő uralmuk alatt egyesüljön az

ország. A hadakozások ideje alatt a nagy kínai stratégák és filozófusok is az egységet szorgalmazták, de nem voltak hívei a katonai beavatkozásnak és a felesleges vérontásnak. A filozófusok a teljes harmóniát és békét támogatták, míg a stratégák is a háború nélküli győzelmet preferálták, amit első körben taktikailag vagy diplomáciai eszközökkel, esetleg kereskedelmi háborúval vagy geoökonómiai eszközökkel volt érdemes elérni, és csak a legvégső esetben volt támogatott az ütközet, amelynek természetesen előfeltétele volt, hogy a király és a hadvezérek erényesek, tisztességesek legyenek, az „út” szabályai szerint éljenek, továbbá, hogy megfelelően kiismerjék az ellenfelet és a földrajzi tényezőket.

Az ókori kínai stratégák és filozófusok ránk hagyott műveit tanulmányozva arra a következtetésre jutottam, hogy Kínában a geopolitikai gondolkodás sokrétű, tartalma és logikája különbözik a nyugati geopolitikai elméletektől, már-már egy külön geopolitikai irányzatnak is nevezhetjük. Ezt az irányzatot a mai kínai vezetés is átvette, a jelenlegi kínai kormányzás is nagy hangsúlyt helyez a békés együttműködésre, mint ahogy azt Lao-ce és Mo-ce is tanították. De a kormányzat geoökonómiai törekvéseiben is fellelhető a Guang Zhong által megkezdett geoökonómiai gondolkodás, ezen belül pedig a gazdasági terjeszkedés. A kínai geopolitikának megvan a sajátos logikája és nézőpontja, amely a 19–20. században a nyugati geopolitikai gondolkodásmóddal vegyült.

A kínai filozófusok és stratégák nemcsak azt vizsgálták, ami volt, ami van, hanem azt is, ami lehetne, aminek lennie kellene, sőt azt is, ami lesz, tehát nemcsak a jelenről írtak, de a jövőbe is tekintettek (Palotás 1943).

A nyugati rendszerezett geopolitika-tudomány nagy hatással volt a kínai kutatásokra már a 20. század elején, a kínai kutatók átvették a nyugati geopolitikai tudomány kutatási módszereit és tanait, de eközben a kínai geopolitikai kultúra tanulmányozását is folytatták. Így alakult ki a kínai típusú geopolitikai tudomány, amelynek megértéséhez nem elég a nyugati geopolitika-tudomány alapos ismerete, de az ókori kínai stratégák és filozófusok műveit is tanulmányozni szükséges. A történelmi különbségből kifolyólag vannak tézisek, amelyekkel a kínai kutatók nem feltétlenül értenek egyet. Ezen kívül további különbségek is fellelhetők a kínai típusú és a nyugati geopolitikában (7.2. táblázat), amelyről Ye (1998) is említést tesz:

7.2. táblázat A kínai és nyugati geopolitikai gondolkodás fejlődése

Kínai és nyugati geopolitika fejlődésének összehasonlítása		
	Nyugati	Kínai
Geopolitikai gondolkodás kezdete	Arisztotelész (Kr. e. 383-322)	Xia- és Shang- dinasztiák (Kr. e. 2070 – Kr. e. 1046)
Geopolitikai gondolkodás megalapozói	filozófusok	stratégák
Térbeliség	globális makro-geopolitika	regionális mikro-geopolitika
Országok jellemzői	sok kis ország	nagy kiterjedésű, természetes határok
Kapcsolatrendszer alapjai	ellenséges	békés
Tényezők	földrajzi	politikai
Célok	terjeszkedés	határvédelem
Geopolitika mint tudomány kialakulása	1900-as évek eleje	1980-as évek
Fő irány	Geopolitika	Geostratégia

Forrás: saját szerkesztés szekunder kutatás alapján

a) A geopolitikai gondolkodás Európában fejlődött volna ki? A kínai történelem során jól látható, hogy a kínai stratégák, filozófusok a nyugati gondolkodókat megelőzően már dokumentálták geostratégiájukat. Ye Zicheng (1998) kínai geopolitikai kutató rámutat arra is a „*Geopolitika és Kína diplomáciája*” című könyvében, hogy a mackinderi „heartland” elméletet Szun-ce 2300 évvel ezelőtt – más kifejezéssel – már megírta: „*Azt a terepet, amelyen keresztül eljuthatunk a szomszédos tartományokba; azt, amelynek birtoklója hatással lehet az egész birodalomra, kulcsfontosságú terepnek nevezük.*” (Szun, 2006: 64.) A geoökonómiai elképzelés sem volt újdonság a kínaiak számára, erről már Guang Zhong – megelőzve Edward Luttwak 1990-es művét – is értekezett a Kr. e. a 600-as években, ahogy ezt a fentiekben láthattuk.

A kínai kutatók csak azt ismerik el, hogy a geopolitika mint tudomány elsőként a nyugati tudományos világban jelent meg, de a geopolitikai gondolkodás alapjait semmiképpen sem tulajdonítják a nyugati világ találmányának.

b) A kínai kultúrában az országot a mai napig „középső birodalomnak” nevezik. A történelem során a császárok és a kínai nép is abban a hitben élt, hogy Kína a világ közepe. „*A történelem jóvoltából a kínai elit hajlamos Kínát a világ közepének tekinteni.*”

Tulajdonképpen Kína kínai neve is az államnak a világban játszott központi szerepére utal” (Brzeziński, 2017: 222). Ezért a mackinderi „heartland” elméletet nem tudják elfogadni, hiszen a kínaiak több ezer éven át úgy gondolták, hogy

*„Aki uralkodik Kínában, kormányozza a magterületet,
Aki uralkodik a magterületen, kormányozza a világszigetet,
Aki uralkodik a világszigeten, kormányozza a világot.”*
(saját módosítás az eredeti mackinderi gondolat alapján)

- c) Kína folyamatos történelmének köszönhetően számtalan ókori krónika, harcászati és stratégiai könyv fennmaradt az utókor számára. Ezekből a művekből jól látható, hogy a kínai stratégák és bölcsek az ókorban Kína egyesítése céljából folyamatos geopolitikai háborút viseltek egymással. Így a kínai stratégák már 2000–3000 évvel ezelőtt a gyakorlatban is használták a geopolitikai stratégiájukat, amelyeket megfelelően dokumentáltak is. Európában a geopolitikai gondolkodásmóddal filozófusok és kutatók csak elméleti szinten foglalkoztak kezdetben. Ebből kifolyólag a nyugati geopolitika a földrajzi tényezőkre helyezi a hangsúlyt (heartland, Lenaland, tengeri hatalom, légtér stb.), a kínai pedig a politikai tényezőket tartja fontosnak.
- d) Nyugaton makró-geopolitikáról beszélhetünk, Kínában mikro-geopolitikáról. Nyugaton a 19–20. században kezdődött meg a geopolitika tudományos kutatása, abban az időben a nyugati országok folyamatosan terjeszkedtek a világban, ezért a geopolitikai gondolkodást az egész világra kivetítették. Azonban Kínában – mivel a mackinderi gondolatokhoz hasonlóan magterületként tekintettek magukra – a geopolitikai gondolkodás a történelem során csak a közeli országokra, a határos térségre terjedt ki, a szomszédos országokkal való kapcsolatok kialakítása során hasznosították a geopolitikai gondolkodást. Számos geopolitikai elmélet a határvédelemmel, határbiztonsággal, határrendéssel volt kapcsolatos. A szomszédos országokkal kapcsolatban minden kisebb ügyre megvan a megfelelő geopolitikai válasz. Ezek a nyugati geopolitika szemszögéből apróságoknak tűnhetnek, de Kínában a geopolitikai gondolkodásmódban az országok közötti politikai kapcsolaton volt mindig a hangsúly.
- e) A nyugati kultúrában a „szomszéd ország lehet, hogy ellenség” felfogás alakult ki, Kínában azonban a békés – ám hierarchikus – együttműködésen alapszik a környező országokkal a kapcsolatépítés. Korábban a nyugati országok a terjeszkedés korát élték. Egymást

figyelték, hogy kinek lesz nagyobb területe vagy erősebb birodalma a gyarmatosítások során, folyamatos volt a versengés, a növekvő és erősödő országokban mindenki az ellenséget látta. Azonban Kína történelme nagy részében nem terjeszkedett, az elmúlt 2000 év alatt az ország mérete nem sokat változott – kivéve a mongol, majd a mandzsu hódítások idején –, a változások nagy része sem erőszakos terjeszkedésnek, gyarmatosításnak tudható be, hanem különböző békés egybeolvadások eredményének. Emellett Kína egy teljesen más hűbéri rendszert alakított ki a szomszédos országokkal, mint ami a nyugati világban volt megszokott. A baráti ország engedélyt kapott a Kínával való kereskedelemre, amiért cserébe ajándékokat – „*hódolati adót*” – kellett a császárnak adni. Kína az ajándékokat általában még több kinccsel jutalmazta, továbbá nem szólt bele az országok belpolitikájába.

- f) A nyugati országok fontosnak tekintették a terjeszkedési lehetőséget, míg Kína az ország határainak védelmére helyezte a hangsúlyt, nem áhítozott nagyobb területekre, ahogy ezt a 15. századi tengeri expedíciók említésekor is jeleztem. Továbbá míg a nyugati nagyhatalmak a saját irányításuk alá vonták a gyarmatosított országokat, és a környező országokat is felügyelték, nyomás alatt tartották, mint például az USA Dél-Amerikát, az Egyesült Királyság Indiát, a Szovjetunió Kelet-Európát, és gyakran be is avatkoztak az országok belügyeibe, addig Kína együttműködő partnereket és barátokat keresett a szomszédos országok között, ugyanakkor nem avatkozott bele a belpolitikájukba.
- g) A kínai típusú geopolitika egyik különlegessége, hogy a geostratégiára helyezi a hangsúlyt a geopolitikai kutatások során. A geostratégián belül is a geodiplomáciai stratégiát és a geohadviselési stratégiát teszik az első helyre a kínai geopolitikai kutatók (Ye, 1998).

A felsorolt különbségek összehasonlításából jól látható, hogy a nyugati geopolitikai gondolkodással miért utasítják el a kínai geopolitikai gondolkodást. Kína mint „*Középső Birodalom*” a nyugati gondolkodásban azt feltételezi, hogy Kína hegemon uralkodó akar lenni a világban. Továbbá a nyugati észjárás szerint a kínai külgazdasági és külpolitikai tettek a korábbi nyugati gyarmatosítás eszközeihez nagyon hasonlóak. Emellett a nyugati hagyományban, különösen annak baloldali, posztmarxista irányában a hierarchia önmagában erkölcsstelen és káros jellegzetesség. A radikális egyenlőségpárti meglátás szerint, mely gyakran jellemzője a kritikai diszciplínáknak, mindenfajta hierarchia élesen szemben áll az egyenlőséggel, mely utóbbi pozitív és abszolút értéktartalommal bír. Más szóval: ebben a nézetrendszerben a hierarchikus nemzetközi kapcsolatok lehetnek akár stabilak, békések,

harmonikusak vagy többek számára előnyösek, hierarchikus természetük miatt önmagukban illegitimé. Ezzel szemben az egyenlőségre épülő nemzetközi kapcsolatok – legyenek bármilyen hibáik is a gyakorlatban – önmagukban legitimé válnak annak egyenlőségpárti alapvetése miatt. A Nyugat a saját történelmi, társadalmi és politikai fejlődésével ítéli meg a kínai gondolkodásmódot. Azonban – ahogy ezt már az értekezésemben többször hangsúlyoztam – ez nem feltétlenül megfelelő irány, hiszen az ázsiai ország az elmúlt 5000 évben teljesen más környezetben fejlődött, a nyugati terminológiát nem lehet egy az egyben a kínai gondolkodásra kivetíteni. Ahhoz, hogy megértsük a kínai geopolitikai gondolkodásmódot, meg kell ismernünk Kína történelmi, kulturális és társadalmi fejlődését is.

7.2.4. Az „Egy övezet, egy út” és a kínai geopolitikai gondolkodásmód

A kínai ókori stratégák és bölcsek megalapozták a kínai geopolitikai gondolkodást. Ezen gondolatok mind megjelennek a kínai emberek hétköznapi életében, de Kína bel- és külpolitikai lépéseiben, így az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben is. Ezeket részletezem ebben az alfejezetben.

Ezen kívül nemcsak az ókori kínai filozófiával érdemes foglalkozni, hanem az „*Egy övezet, egy út*” kapcsán a Li Siguang-féle cikluselmélet is jobban megvizsgálandó: a leírtak szerint az első ciklus 809 évet ölelt fel, a második 778 évet, a harmadik pedig jelenleg is zajlik több mint 650 éve. Azonban az elmélet alapján az első ciklust 809, a másodikat 697, a harmadikat pedig 1949-cel bezárólag 657 év hosszúságúnak tekinthetjük, hiszen Lin Yutang írásának megjelenésekor (1935) az ország két részre szakadt, a kommunista párt és a nemzeti erők harcoltak egymással, majd egy külső erő, a japánok foglalták el Kínát félig, végül 1949-ben a katonailag erős Kínai Kommunista Párt átvette az uralmat és megalapította az egységes Kínai Népköztársaságot. Ezzel lezárult a harmadik ciklus, és megkezdődött a negyedik. Az emberiség fejlődésével a ciklusok is megrövidülnek, így a 3. ciklus 657 év alatt lezajlott. És ahogy Li Siguang és Lin Yutang jelezték, az újabb ciklus kezdetén – a korábbi ciklusokhoz hasonlóan – nagyszabású, komoly mérnöki teljesítmény jött létre. Az első ciklusban Qin Shihuang megkezdte a Nagy Fal építését, a második ciklusban a Nagy-csatornát építették meg, a harmadik ciklusban újjáépítették a Nagy Falat, a jelenlegi, negyedik ciklusban pedig – az ország általános modernizálása mellett – útjára indították az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést, ami szintén egyfajta építkezésnek tekinthető. Vizsgálódásunk szempontjából közömbös, hogy elfogadjuk-e a cikluselméletet – a lényeg, hogy maguknak a kínaiaknak a gondolkodására hatással van.

A kínai kultúrában és filozófiában folyamatosan jelen volt a geopolitikai gondolkodásmód, a kínai vezetők is ezeknek megfelelően döntöttek az országot érintő kül- és belpolitikai ügyekben, kezdetben csak a mai Kína területén, majd regionális szinten és mára már – a nyugati geopolitikai eszméket ötvözve a kínaival – világszinten is. Ye Zicheng 1998-ban megjelent könyvében azt írja, hogy Kína regionális geopolitikát folytatott a történelem során, de most már Kína egy erős, nagy állammá fejlődött. Ha a gazdaság és a katonaság megerősödik és a jelenlegi nagyhatalmak szintjére jut el, akkor már világszintű, globális geopolitikát folytathat (Ye, 1998: 4). 20 évvel később Kína valóban már olyan szintre emelkedett, hogy globális geopolitikát folytathasson, amelyet az „Egy övezet, egy út” kapcsán el is indított.

Bár a geopolitikai kutatások elmaradnak a nyugati kutatókétól, de a gyakorlatban – ahogy ezt a kínai geopolitikai gondolkodásmód fejlődése tárgyalásakor jeleztem – Kína a 21. századra már az egyik legjelentősebb geostratégiai gondolkodással rendelkező országgá vált.

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés is egy gondosan felépített stratégia, amelyben fellelhető az ókori, modern kori és legújabb kori kínai gondolkodásmód.

7.2.4.1. Kínai vezetők és az ókori művek

Kínában az általános iskolától kezdve kötelező olvasmányok az ókori kínai bölcsek művei. A császárság korában is a hivatalnoki vizsgában központi szerepet kapott Konfuciusz és a többi kínai bölcs, filozófus és stratégia tanítása. „*A tanult ember nem feltétlenül lesz hivatalnok, de a hivatalnoknak tanulni kell lennie.*”³⁴ Kínában a hivatali vizsgarendszer megadta a lehetőséget a szegényebb családba született személyeknek is, hogy tanulással kitörhessenek az alacsony társadalmi szintjükről és nagy tiszteletnek örvendő, neves hivatalnokok legyenek belőlük. Ebből kifolyólag az is elmondható, hogy nem volt örökölhető a hivatalnoki státusz, a következő generációnak ugyanúgy el kellett sajátítania a kínai bölcsességeket. Ez a hagyomány mind a mai napig megtalálható a kínai társadalomban, minden szülő fontosnak tartja, hogy gyermeke – még ha a mai világban nem is ettől lesz hivatalnok – megtanulja Lao-ce, Konfuciusz, Szun-ce és a többi bölcs tanításait. Erről személyesen is meggyőződtem, ugyanis a kínai politikusok tárgyalásaik során sokszor hivatkoznak az ókori bölcsekre.

---

³⁴ Idézet Hszün-ce (Xun Zi, 荀子, Kr.e. 313-Kr.e. 238) kínai filozófus művéből, amelyet Xi Jinping államfő is használt beszédeiben – 学者非必为仕，而仕者必为学.

Ezért a kínai állami vezetők is jártasak az ókori alaplívekben, ők is nagy hangsúlyt fektetnek a kínai hagyományok ápolására, beszédeikben mindig megjelenik egy-egy idézet valamelyik ókori bölcs, filozófus vagy akár stratégá művéből.

Mao Ce-tung különböző feljegyzések szerint több ókori művet is elolvasott, a beszédeiben is elhangzottak idézetek Lao-ce, Konfuciusz³⁵ és Szun-ce műveiből, de ahogy korábban is említettem, nagy rajongója volt a „*Három királyság regényes története*” című műnek is (Kissinger, 2017b: 120). Szun-ce hadtudományi mesterművét nemcsak Kínában, de Vietnámban is jól ismerték, a francia és amerikai támadások során aktívan használták is Szun-ce stratégiáit (Kissinger, 2017b: 364).

A későbbiekben Teng Hsziao-ping és más kínai vezetők is előszeretettel idézték az ókori kínai filozófusokat és stratégiákat, ugyanez a jelenlegi államfőről, Xi Jinping-ről is elmondható: Xi Jinping beszédeit hallgatva és az azokat lejegyző és összefoglaló könyveit tanulmányozva látható, hogy számtalan alkalommal idéz Konfuciusztól és Lao-ce-től, de a Tavaszok és ősök, illetve Hadakozó fejedelemségek korabeli stratégiáktól is, mint például Guan Zhong-tól.

Tapasztalható, hogy a mai kínai politikai vezetők nem csak olvassák, de magukévá is teszik a kínai ókori bölcsességeket és stratégiákat, amelyek a kínai külpolitikában a nyugati eszmékkel fuzionálva jelennek meg. Ugyanis, míg a hagyományos kínai bölcsesetek tanulását szorgalmazzák a kínai vezetők, addig a nyugati világrend szabályainak elsajátítása is fontos számukra, nehogy megszegjék azokat, ezzel is erősítve azt a kommunikációjukat, hogy a nyugati államokkal harmóniában és békében akarnak élni és együttműködni.

7.2.4.2. A kínai geopolitikai gondolkodás és az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés

Xi Jinping kínai államfő először 2013-ban szólalt fel az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés kapcsán, majd a BRI-t 2015-ben indították el hivatalosan. A világ rácsodálkozott az új kezdeményezésre, mintha a semmiből érkezett volna az új globális együttműködés meghirdetése. Az országok a 2012-ben megválasztott államfő személyéhez kötik a kínai kezdeményezést, mondván, a túlfűtött kínai gazdaságnak próbál új piacokat és lehetőséget teremteni, ezzel újítja meg a kínai bel- és külpolitikát, továbbá ennek köszönhetően tudják biztosítani a kínai GDP szárnyalását. Azonban az előzőekben megismertetett ókori kínai stratégiák és bölcsék gondolatait követve felmerül a kérdés, hogy valóban a semmiből lett elindítva a 21. század legnagyobb kínai kezdeményezése?

---

³⁵ Ennek ellenére volt egy időszak Mao időszakában, amikor a pártelnök Konfuciusz hagyományai ellen buzdította a népet.

A kínai hadvezérekre, stratégiákra mindig is jellemző volt a hosszú távú tervezés. Több ókori műben is megjelennek az ezzel kapcsolatos mondatok, amelyek mára a mindennapi életben használt közmondásokká váltak, ilyen például Szun-ce „*A háború művészete*”, amely az alapos tervezésre készít fel; a „*Qin-dinasztia mulasztásai*” (Guo Qin Lun, 过秦论) című Kr. e. 2. századi műből a „*Shenmou yuanlü*” (深谋远虑 = alaposan megfontolni és hosszú távra meggondolni), „*A Hadakozó fejedelemségek stratégiái*” című Kr. e. 1. századi műből a „*Changjiu zhi ji*” (长久之计 = hosszan tartó terv), vagy Konfuciusz „*Beszélgetések és mondások*” című művéből a 15. fejezet 12. bekezdése: „*Ren wu yuanlv, biyou jinyou*” (人无远虑, 必有近忧) (= Aki nem gondol hosszú távon, annak rövidesen gondjai lesznek).

1921-ben a Kínai Kommunista Párt megalapításakor, majd 1949-ben a Kínai Népköztársaság kikiáltásakor is elkészítették a százéves terveket, amelyek mentén fejlődött az ország az elmúlt évtizedekben, ezen nagyszabású terveket a „*kínai álom*” és a „*kínai nemzeti újjászületés*” Xi Jinping-i szófordulatok foglalták össze a 21. században. Az 1978-as „*reform és nyitás*” politikát követően az ország piaca megnyílt, megkezdődött a nemzetközi kereskedelem. 1992-ben kihirdetésre került a „*Go global*” (Zouchuqu, 走出去) stratégia, amelynek keretében az állam támogatta a kínai vállalatokat a külföldi terjeszkedésükben. Az 1990-es évektől Kína számos multilaterális kapcsolatot hozott létre, továbbá a kínai vállalatok is nagyban megkezdtek a külföldi terjeszkedésüket, egészen az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés kihirdetéséig, amikor Kína már gondosan felépített, komoly diplomáciai, gazdasági és kereskedelmi kapcsolatokra tett szert különböző régiókkal.

Jól látható, hogy Kína a „*reform és nyitás*” politikát követően az ország megerősítésére helyezte a hangsúlyt, és kivárta a megfelelő időpontot, ahogy Szun-ce tanításában van:

„昔之善战者，先为不可胜，以待敌之可胜。”

„Régen, akik igazán járatosak voltak a harcban, mindenekelőtt saját magukat tették legyőzhetetlenné, és úgy várták ki (a kedvező pillanatot), amikor az ellenség legyőzhetővé lett.”

Részlet „*A háború művészete*” című műből Tokaji Zsolt fordításában

(Szun-ce, 2006: 21).

Az elmúlt 100 évben a Kínai Kommunista Párt azon volt, hogy Szun-ce, Guan Zhong és további ókori stratégiák tanításainak útmutatása szerint először megerősítsék az országot, és kivárják a megfelelő időpontot. Jól látható, hogy a „*reform és nyitás*” politikát követő 40 évben

nagy gazdasági fejlődésen ment keresztül az ország, és a 21. századra már gazdasági, katonai és technológiai szempontból az élmezőnybe került Kína. Ezek alapján elmondható, hogy Kína felkészült és gondosan kivárta a megfelelő időpontot, hogy meghirdesse az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, amely egy gondosan megtervezett, nagyszabású nemzetközi gazdasági együttműködés keretrendszeré.

További összefüggés található a kínai külpolitika, így ezen belül az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés és a Han-kori történeti leírásokban megemlített „öt csalétek” stratégia (Wu Er, 五餌) között, amely arról szólt, hogy miként lehet az ázsiai hunokat elkínaiasítani és asszimilálni, és ezzel harc és háború nélkül legyőzni őket:

„1. 賜之盛服车乘以坏其目;

Díszes ruhákat és kocsit adományozunk a szemük megvesztegetésére;

2. 賜之盛食珍味以坏其口;

Bőséges és ízletes étket adományozunk a szájuk megvesztegetésére;

3. 賜之音乐妇人以坏其耳;

Zenét és asszonyokat adományozunk a fülük megvesztegetésére;

4. 賜之高堂邃宇府库奴婢以坏其腹;

Hatalmas épületeket és rabszolgákat adományozunk a hasuk megvesztegetésére;

5. 于来降者，以上召幸之，相娱乐，亲酌而手食之，以坏其心：此五饵也。

A meghódítottak pedig a császár meghívására fogadáson vehetnek részt, ahol a császár személyesen kínálja meg a vendégeket étellel a szívük megvesztegetésére.

Ez az öt csalétek.”

Részlet a „A Han-dinasztia története” című műből saját fordításban

Kína egyre nagyobb hangsúlyt helyez arra, hogy megmutassa gazdasági erejét, de az ország kultúráját és szépségét is hirdeti, hogy eloszlassa az emberek fejében a „sárga veszedelemtől” való félelmet vagy éppen a kínai szegénységgel kapcsolatos elképzeléseket. Azon kívül, hogy nagyszabású olimpiát szervezett 2008-ban, majd 2010-ben a vilákiállítás is monumentális keretek között tartotta meg, a külpolitika területén – így az „Egy övezet, egy út” és más multilaterális együttműködések részeként is – számos nemzetközi fórumot, kiállítást és programot tart Kína különböző városaiban, amelyre meghívja az országok állami vezetőit és kormánytagjait, továbbá önkormányzati vezetőket is. A programok keretében bőséges lakomákra invitálják meg a vezetőket, a legjobb szállodákat biztosítják nekik, a legjobb

autókkal fogadják őket. A programok keretében nagyszabású kínai kulturális rendezvényekkel nyugözik le a külföldi delegációkat. A tárgyalásokon hatalmas infrastrukturális és ingatlanfejlesztési projektekről egyeztetnek. Amennyiben az együttműködés sikeresnek bizonyul, Xi Jinping államfő személyesen fogadja a vezetőket Pekingben. Az együttműködések kapcsán meghívott külföldi vendégek az „öt csalétek” stratégiában leírtakhoz igen hasonló fogadtatásban részesülnek.

Xi Jinping államfő és a kínai állami vezetők az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés kapcsán tartott fórumokon mindig megerősítik, hogy a kezdeményezés alaptételei a „*harmónia, béke, együttműködés*”, amelyek a fentiekben részletezett konfuciuszi eszméket és további ókori kínai bölcsek és stratégiák gondolatait tükrözik vissza. A koronavírus elleni küzdelmekben is – érthető okokból – a békés együttműködést sürgették és nem az egymásra mutogatást. Emellett minden országot próbáltak segíteni orvosi eszközökkel és orvosi „*know-how*”-val. A kínai állami vezetők a „*Változások könyve*” és a „*Tao Te King*” által szorgalmazott erényességet, őszinteséget és becsületességet hangoztatják a különböző fórumokon, konferenciákon tartott beszédek során. Továbbá fontosnak tartják a „*Hat titkos tanítás*” című műből is ismert „*kölcsönös tisztelet és béke*” politikáját, amely abban nyilvánul meg, hogy Kína nem szól bele más országok belpolitikájába és nem is tervezi tengerentúli területek gyarmatosítását, mint ahogy az emberiség történelme során a kínai nemzetnek soha nem is volt ilyesfajta törekvése.

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés egy gazdasági együttműködés, így a „*Kuan-ce*” című műben lefektetett geoökonómiai stratégia mellett Szun-ce tanításai is felfedezhetők mögötte, hasonlóan ahhoz, ahogy a nemzetközi vállalatok is alkalmazzák őket a gazdaság világában (Wang F., 2017).

7.2.4.3. Összefoglaló az „Egy övezet, egy út” kínai geopolitikai gondolkodásmód megértéséhez

Kína az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéssel a 21. század legnagyobb gazdasági együttműködését kezdte meg, amely nyugati szemmel egy igen komoly, agresszív geopolitikai törekvés, ugyanis a nyugati geopolitikai gondolkodásban – ahogy ezt a geopolitika „*atyja*”, Mackinder is megfogalmazta 1904-es előadásában – veszélyt jelent az eurázsiai kontinens politikai egységesülése (continental consolidation), azaz a „*magterület*” egy hatalom irányítása alatti egyesítése és a világ erőforrásai feletti ellenőrzés megszerzése (Gaddis, 2018). A BRI pedig a Nyugat szemében pontosan egy „*kontinentális konszolidáció*”, amely kihívás lehet az elmúlt 500 évben fennálló tengeri hatalmak által irányított atlanti korszak számára.

Azonban a kínaiak gondolkodásában a BRI Kína újjászületését támogató törekvés. A kínai történelmet és geopolitikai gondolkodásmódot áttekintve megállapítható, hogy Kína a kezdetektől egészen a 19. századig, a nyugati gyarmatosítók megjelenéséig a világ egyik legfejlettebb és legnagyobb gazdasággal rendelkező országa volt. Kína mindig regionális szinten alkalmazta geopolitikai törekvéseit, amelyek Kína egyesítéséről szóltak. Annak ellenére, hogy technológiai nagyhatalom volt 500 éve is, nem voltak gyarmatosítási törekvései. A külföldi nagyhatalmak általi kényszerítés és nyomásgyakorlás következtében Kína elveszítette világgazdasági vezető szerepét. A kínai centenáriumi célok és a „*kínai álom*” is a világgazdasági vezető szerep visszanyerését, Kína reneszánszát tűzte ki céljául, amelyhez elengedhetetlen volt a kínai gazdaság megerősítése, diplomáciai kapcsolatok kiépítése és az országok összefogása a „*harmónia, béke és együttműködés*” zászlaja alatt. Ezen jelszavakban is felismerhetők a kínai ókori művekben leírt gondolatok, így az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben is fellelhető a kínai ókori bölcsesség, amelyben már megjelentek a kínai geopolitikai gondolkodásmód gyökerei.

Az ókori kínai filozófusok és stratégiák művei nagy hatással voltak a kínai állami vezetőkre, és jelenleg is nagy hangsúlyt fektetnek ezek tanulmányozására a kínai politikusok. A kínai ókori filozófia és gondolkodásmód a mai napig nagyban befolyásolja a kínai hétköznapi emberek életét is. Erre hozható fel példának, hogy míg a nyugati világban a nemzetközi sakk a legjellemzőbb stratégiai játék, ahol az ellenfél megsemmisítése a cél sakk-matt-tal, addig Kínában a „*weiqi*” (go) nevezetű asztali játékot üzik még az utcán is az egyszerű kínaiak, azonban ennek a játéknak nem a másik megsemmisítése a célja, hanem a területszerzés és a másik bekerítése. A kínai játékban használt kövek/bábuk homogenitása miatt a stratégia komplexebb és összetettebb, mint a sakk különböző funkciókkal rendelkező figurái használatával létrehozható stratégiai konstellációk. A két világ (Nyugat és Kelet) párhuzamosan, egymástól függetlenül fejlődött az évezredek át, teljesen más kultúra, vallás és gondolkodásmód jött létre. Ezért nagyon fontos, hogy a kínai intézkedéseket kínai gondolkodás szerint ítéljük meg, nem pedig nyugati definíciókkal próbáljuk meg megmagyarázni. A kínai történelem tanítása során nyugati gondolkodással, nyugati terminológia használatával „*hűbéri rendszerként*” írják le Kína és a szomszédos országok kapcsolatait. Azonban Kínában a császár a hűbéreseitől nem követelt konkrét mennyiségű ajándékokat (de elvárta, hogy tiszteletük jegyében küldjenek kincseket), cserébe azonban az Ég Fia elárasztotta bőséges jutalommal a hűbéreseket, továbbá engedélyezte nekik a kereskedelmet Kínával. Tehát a „*hűbéri rendszer*”, mint nyugati definíció nem teljesen illik a kínai történelmi

diplomáciai kapcsolatokra, azonban a nyugati világban nem volt megfelelő definíció a jelenségre, hiszen Európában az országok közötti kapcsolatok máshogy fejlődtek.

Kínát nem lehet a nyugati gondolkodásmóddal definiálni, szükséges a keleti világ kultúrájának, történelmének és filozófiájának ismerete is ahhoz, hogy megértsük a kínai gondolkodást és a kínai intézkedéseket. Természetesen ugyanez fordítva is igaz, Kínának is ismernie kell a nyugati gondolkodásmódot ahhoz, hogy a Nyugat által megalkotott világrendben, a Nyugat által lefektetett játékszabályok szerint működjön a globalizált világban. Kína az ókori stratégák és filozófusok bölcsességeit meghallgatva felismerte ezt, ezért az 1978-as „*reform és nyitás*” politikát követően elindította a „*Go Global*” programot, továbbá 1978 és 2018 között közel 6 millió kínai diák ment külföldre tanulni, amelynek 60%-a tanulmányainak befejeztével visszatért Kínába, hogy otthon hasznosítsa a megszerzett tudását (SOHU, 2019). Emellett számos kínai cég is irodákat nyitott külföldön, hogy jobban megismerjék a különböző országok helyzetét.

A kínai vezetők nemcsak a kínai ókori bölcsességeket sajátítják el és alkalmazzák a jelenlegi világrendbe illesztve, de a nyugati gondolkodást is tanulmányozzák, hiszen az ókori kínai tanítások is az ellenfél megismerését szorgalmazzák. Ezzel egy nyugati-keleti fúziós gondolkodásmódot létrehozva alkalmazkodnak a Nyugat játékszabályaihoz, ezzel is támogatva és segítve Kína mihamarabbi reneszánszát. Azonban Kína újra felemelkedéséhez szükséges, hogy a többi ország is harmóniában és békében, együttműködve, a kölcsönös hasznokat szem előtt tartva fejlődjön.

8. AZ „EGY ÖVEZET, EGY ÚT” KÖZVETLEN GAZDASÁGI ELŐZMÉNYEI

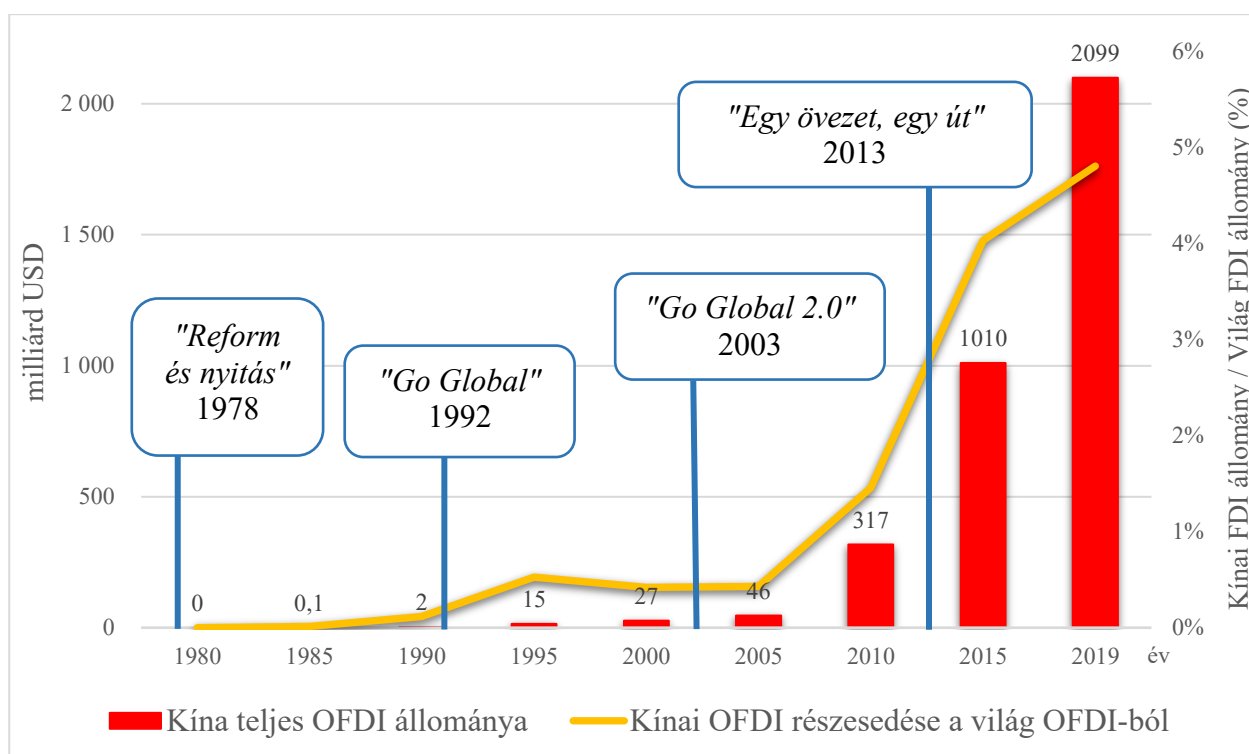
„与时俱进”

„Az idő haladtával fejlődik tovább”

Változások Könyve (易经): „Dun” szimbólum (遁卦)

A multilaterális gazdasági kapcsolatok keretében a reform és nyitás meghirdetését követően Kína évről évre egyre nagyobb kereskedelmet bonyolított le más országokkal és egyre több működőtőkét helyezett ki külföldre (8.1. ábra). Megvizsgálva a kínai kereskedelem és OFDI eloszlását a világban, megfigyelhető, hogy Kína hogyan alakította a külgazdasági kapcsolatait és mely régiókat tartja igazán fontosnak gazdasági és politikai szempontból.

**8.1. ábra Kína külföldre irányuló működőtőke-állományának változása
1980–2019 között**

Forrás: saját szerkesztés az UNCTAD által 1990–2020 között kiadott „World Investment Report” statisztikai alapján

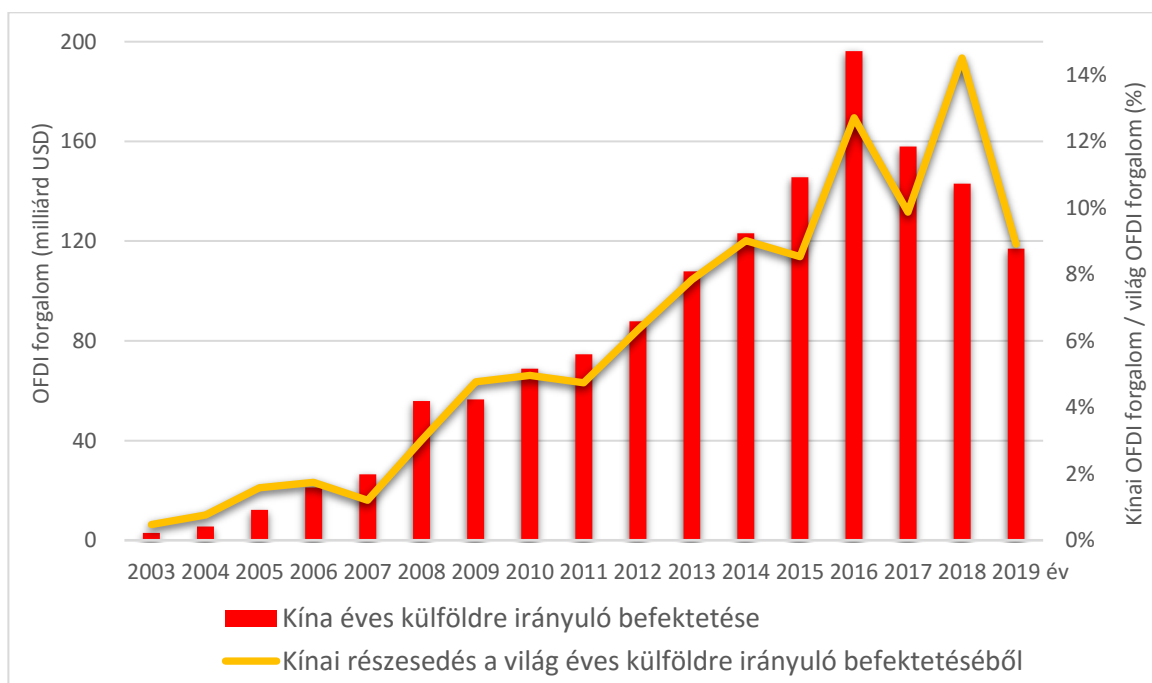
A 8.1. ábrán jól megfigyelhető, hogy a kínai kormány által meghirdetett külgazdaságpolitikai kezdeményezések miként támogatták a kínai vállalatok külföldi

befektetéseit, hogy ezzel is erősítsék a multilaterális kapcsolatokat és az 1978-ban Teng Hsziao-ping által meghirdetett „reform és nyitás” politikát.

1992-ben Jiang Zemin kínai pártfőtitkár (江泽民, államelnök 1993–2003 között) a 14. pártkongresszuson kihirdette a „Go Global” külgazdasági stratégiát, amelynek keretében az állam a támogatásáról biztosította a kínai vállalatokat a nemzetközi együttműködésekben, ezzel újabb lendületet adva a kínai cégeknek a külföldi terjeszkedésre. 2003-ban Wen Jiabao miniszterelnök (温家宝, 2003–2013) és Wu Yi miniszterelnök-helyettes (吴仪, 2003–2008) több platformon is a „Go Global” stratégia továbbfejlesztéséről, magasabb szintre emeléséről beszéltek, és támogatták a kínai cégek külföldi együttműködéseinek kiépítését.

Ezen állami támogatások, multilaterális kapcsolatok és OFDI befektetések folytatásaként Xi Jiping államfő 2013-ban meghirdette az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, emellett létrehozták a Selyemút Alapot, az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankot, állami pénzügyi intézményeket, hogy támogassák a kínai állami vállalatok és magáncégek nemzetköziesítését, továbbá, hogy stabilizálják a gazdasági növekedést és enyhítsék a belföldi többletkapacitásokkal küzdő kínai ipar problémáit.

8.2. ábra A kínai OFDI forgalom változása 2003–2019 között

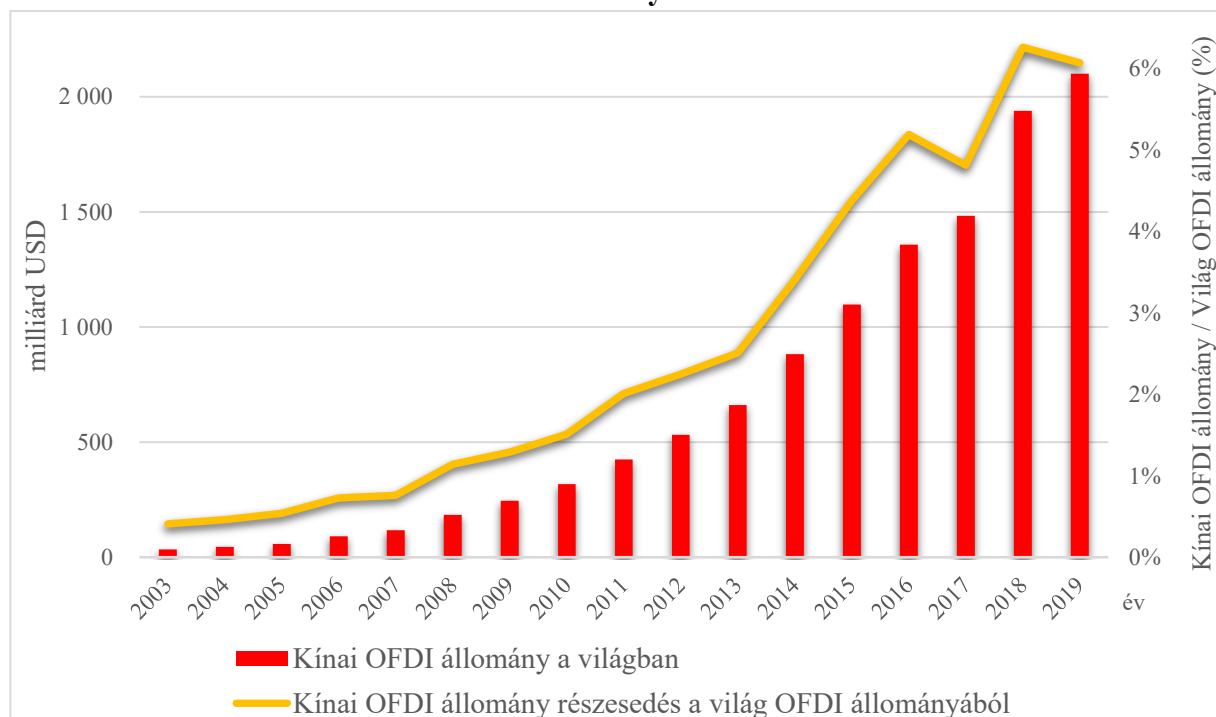

Forrás: saját szerkesztés az UNCTAD által 2003–2020 között kiadott „World Investment Report” statisztikái alapján

Igazán látványosan Kína az elmúlt 15 évben növelte a külföldi közvetlentőke-befektetésének forgalmát. A 2008-as világgazdasági válságot követően Kína tartani tudta fejlődési ütemét és gazdasági terveit, míg a nyugati országok külföldre irányuló befektetései csökkentek. A 2012-es évtől éves szinten 10–20%-kal emelkedett a kínai OFDI mértéke külföldön, amely világviszonylatban is kiemelkedőnek számít (8.2. ábra). Ennek adott újabb lökést az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés, amelynek keretében Kína külföldre irányuló működőtőke-befektetése ismét dinamikus emelkedésnek indult, 2013-tól már Kína adja a világ éves összbefektetés-forgalmának több mint az egytizedét. 2017-ben kisebb arányban növekedett a működőtőke-befektetés forgalma, ami az újonnan hozott, a befektetői piacot szigorúbban felügyelő kormányzati szabályok miatt történt (Ministry of Commerce of PRC et al., 2019: 6.).

Mindeközben Kína a világ összesített működőtőkebefektetés-állományában is egyre komolyabb részt szerzett magának. Míg 2003-ban még csak 0,41%-os részesedése volt a világ összes külföldre irányuló közvetlentőke-befektetéséből, ez 2016-ra már az 5%-ot is meghaladta (lásd 8.3. ábra).

8.3. ábra A kínai OFDI állomány változása 2003–2019 között

Forrás: saját szerkesztés az UNCTAD által 2003–2020 között kiadott „World Investment Report” statisztikái alapján

Kína jól láthatóan az 1978-as „*reform és nyitás*” politikát támogatva felállított egy nemzetköziesítési stratégiát, amelynek köszönhetően Kína mára számos régióban multilaterális kapcsolatrendszer hozott létre, továbbá egyre nagyobb működőtőke-állománnyal lett jelen a világban. Ezeket összefoglalva, 35 évvel a nyitást követően indult el az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés, amelynek keretében ugyancsak támogatják a kínai vállalatokat, hogy nyissanak az országhatárokon kívülre.

A nemzetközi kereskedelem kulcsszerepet játszik a kínai gazdaság növekedésében, az OFDI-hoz hasonlóan gyors növekedést láthatunk a „*reform és nyitás*” politikát követően a kínai nemzetközi kereskedelemben. A Kínai Népköztársaság megalapítását követően a kínai gazdaság, így a nemzetközi kereskedelem is politikai irányítottságú volt, azonban a „*reform és nyitás*” politikát követően ez is megváltozott, a gazdasági reformok és a külföldi piacok felé való nyitás is nagy fejlődést hozott a kereskedelemben (8.4. ábra). A kínai nemzetközi kereskedelem elmúlt hetven éve öt periódusra osztható fel:

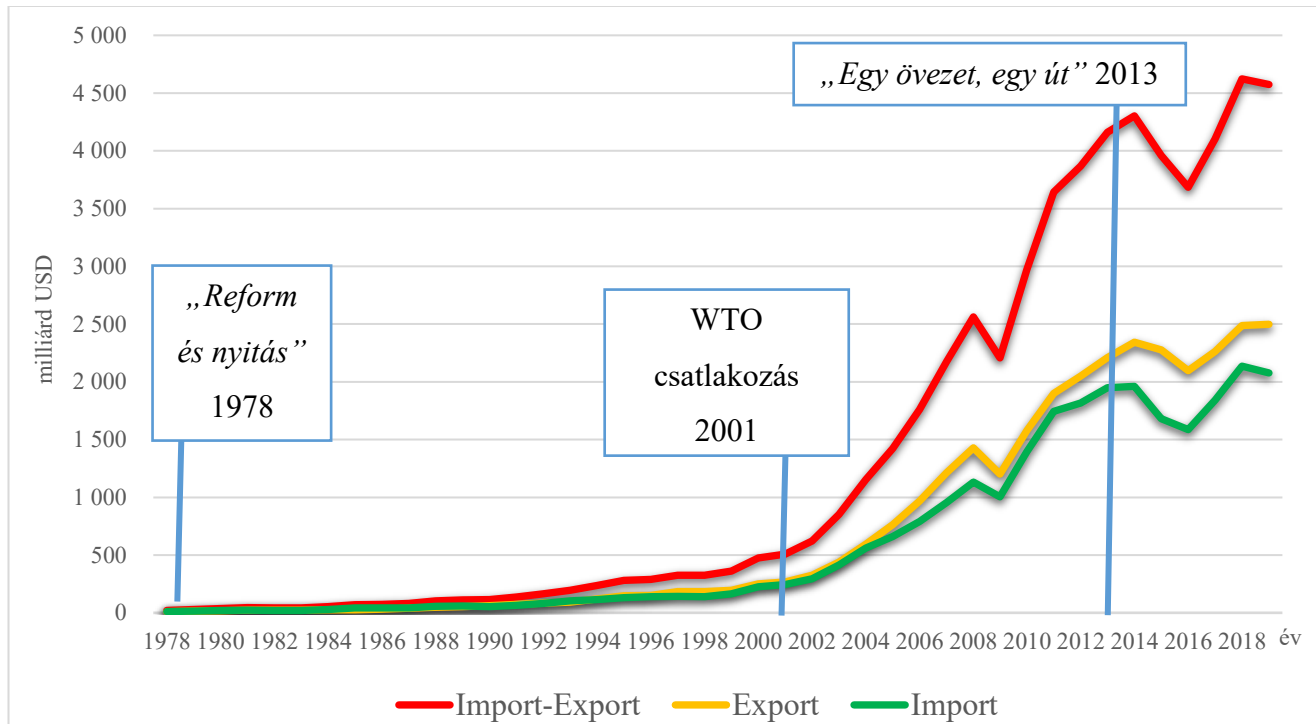
- 1949–1978 között a tervgazdálkodás volt jellemző a kereskedelemre is (计划管理阶段);
- 1979–1991 között a „*pilot reformok*” időszaka volt (试点改革阶段);
- 1992–2001 között a „*nyitás*” politika kiterjesztésén volt a hangsúly (扩大开放阶段);
- 2002–2012 között a globális kereskedelmi rendszerben való elmélyülés volt jellemző Kínára (深入全球贸易体系阶段);
- végül 2013-tól napjainkig Kína fontos kereskedelmi országból kereskedelmi nagyhatalommá növekedett.

A kínai gazdaságtörténetben látható, hogy az OFDI és a nemzetközi kereskedelem is szoros kapcsolatban állt az állami vezetők kitűzött céljaival, és nem piaci alapon működtek. A kínai kormány 1978 óta nagy hangsúlyt helyez arra, hogy Kína részt vegyen a globalizált világ gazdasági vérkeringésében és egyre nagyobb szerepe legyen, hiszen így tudja fenntarthatóvá tenni saját gazdaságát is. Az elmúlt 70 évben a kínai kereskedelem 7300-szorosára nőtt (8.4. ábra), és ma már 200 kereskedelmi partnere van Kínának, amelyből több, mint 100 országnak Kína az első számú kereskedelmi partnere (Yu et al., 2019).

A 21. századra Kína a legnagyobb kereskedelmi országgá vált a világon, ezzel kiemelt szerepe lett a világgazdaságban: 2001-ben csatlakozott a Kereskedelmi Világszervezethez (WTO), 2013–2015 között Kína volt a legnagyobb kereskedelmi ország, s 2018-ban ismét Kína szerezte meg az elsőséget a kereskedelemben. A WTO statisztikái alapján a világkereskedelem

13,2%-át Kína adja. 2019-ben Kína kereskedelmének 48,1%-a négy legnagyobb partnerével, az EU-val, az ASEAN országokkal, az USA-val és Japánnal bonyolódott (Yu et al., 2019).

8.4. ábra Kína nemzetközi kereskedelme 1978-tól napjainkig

Forrás: saját szerkesztés a Kínai Népköztársaság Kereskedelmi Minisztériumának adatai alapján

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés is nagyban támogatja a kereskedelmet az infrastruktúra kiépítésével. Ennek kapcsán a 2017-es „Egy övezet, egy út” Fórumon Xi Jinping államfő bejelentette, hogy Kína 2018-tól évente Sanghajban szervezi meg a Kína Nemzetközi Import Expót (China International Import Expo – CIIE), hogy „a vállalatoknak támogatást nyújtsanak a szabadkereskedelemhez és a gazdasági globalizációhoz, és megnyissuk a kínai piacot a világnak.” (Xi, 2019: 452–453.). A kereskedelmi kapcsolatain keresztül Kína további új bilaterális kapcsolatokat tudott létrehozni, ezzel a nemzetközi kereskedelem is a nemzetközi kapcsolatok kiépítésének fontos elemévé vált. Nyugati szakértők megállapítása szerint ugyanakkor Kína a nemzetközi kereskedelmen keresztül befolyást vásárol Európában (Karindi, 2020).

Kína a „reform és nyitás” politika meghirdetését követő 30 évben követte a Teng Hsziao-ping-i 24 írásjegyes gondolatot: „higgadtan vizsgálódjunk, álljunk stabil lábakon, kezeljük nyugodtan a kihívásokat, takarjuk el a napot és tápláljuk a sötétséget, legyünk

szerények, ne törekedjünk vezető szerepre”. Kína külföldre küldte a diákokat, politikusokat és vállalatokat, hogy vizsgálódjanak, tanuljanak, ismerjék meg a külföldi gondolatokat, rendszereket, emellett a gazdaságot stabil lábra állították a gyors gazdasági növekedéssel. Mindeközben aktív, de nem vezető szerepet vállalva a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban, hanem Kína növekedését elrejtve, szerényen jelentek meg a nemzetközi porondon, amíg el nem jött az ideje a kezdeményező szerep felvállalásának. Kína gazdaságát, kereskedelmi és OFDI adatait áttekintve jól látható, hogy mára eljött Kína ideje; szerény és szorgos munkával kivártak, egészen a 2008-as gazdasági világválságig, amikor elérkezett Kína lehetősége, és már nem tudták rejtegetni a világgazdaságban betöltött szerepük fontosságát. A 2008-as világgazdasági válságból Kína továbbra is erős növekedéssel jött ki, ezzel a gazdasági világrendben új változásokat hozott (Yueh, 2010), Kína gazdasági növekedésének köszönhetően a világ gyorsabban kilábal a válságból (King, 2015). Kínában az új államfő megválasztásával egy új korszak is kezdődött a kínai külpolitikában, az ország – szakítva a Teng Hsziao-ping-i gondolattal – már nagyhatalmi szereplőként kezdett el tevékenykedni a nemzetközi politikában.

Ez volt az a helyzet, amelyben Kína meghirdette az *„Egy övezet, egy út”* kezdeményezést.

9. AZ „EGY ÖVEZET, EGY ÚT”, AVAGY AZ ÚJ SELYEMÚT

„一帶一路”

„Egy övezet, egy út”

Idézet az „*Elképzelések és lépések a Selyemút Gazdasági Övezet és a XXI. századi Tengeri Selyemút közös kiépítésével kapcsolatban*” című dokumentumból

Az előző fejezetekben bemutatam az „*Egy övezet, egy út*” régmúltbeli gyökereit és múltbeli előzményeit a geopolitikai, politikai és gazdasági szemszögekből. A jelen fejezetben az előzőekben megismertekre alapozva, geopolitikai szempontból bemutatom, hogy mi is az az „*Egy övezet, egy út*”.

9.1. „Egy övezet, egy út” = 1 övezet és 1 út?

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés elindítását követően a nyugati kutatók különböző térképekkel és azon feltüntetett 1-1 szárazföldi és tengeri útvonallal próbálták megmagyarázni, hogy a kínai kezdeményezésben rejlő lehetőségek az általuk jelölt útvonalon haladnak. Voltak, akik az útvonal fejtegetése mellett olyan konklúziókat is levontak – helytelenül –, hogy egyes országok kimaradnak a kínai együttműködésből, hiszen az utak nem érintik őket. Magyarázatként szolgált, hogy a kínaiak által angolul „*One Belt, One Road*” elnevezésben is egy útvonalról van szó (Liu et al., 2017: i). Azonban a kínai kezdeményezés nem erről szól.

A keleti és nyugati kultúra különbségei ilyenkor is megnyilvánulnak, a Nyugat a saját gondolkodásával próbálja megérteni a kínai stratégiákat, koncepciókat, kezdeményezéseket, azonban ez nem lehetséges, ahogy ezt a kínai és nyugati geopolitikai gondolkodás közötti különbségek alfejezetben is kifejtettem. Ezúttal is a kínai fél alkalmazkodott, megértve, hogy a nyugati gondolkodásban problémát okoz az „*egy*” szó használata, ezért a „*One Belt, One Road*” angol elnevezést „*Belt and Road*” címre rövidítették, remélve, hogy így már érthetőbb lesz a világ, de legfőképp a Nyugat számára, hogy itt egy teljes hálózatrendszerrel van szó, nem pedig egy konkrét útvonalról. (Mindeközben a kínai elnevezés változatlan maradt.) Minden ország csatlakozhat a kezdeményezéshez, az infrastrukturális hálózathoz, mindenki részese lehet a multilaterális együttműködésnek, ha akar.

Az „Egy övezet, egy útnak” öt nagy fő iránya van (9.1 ábra):

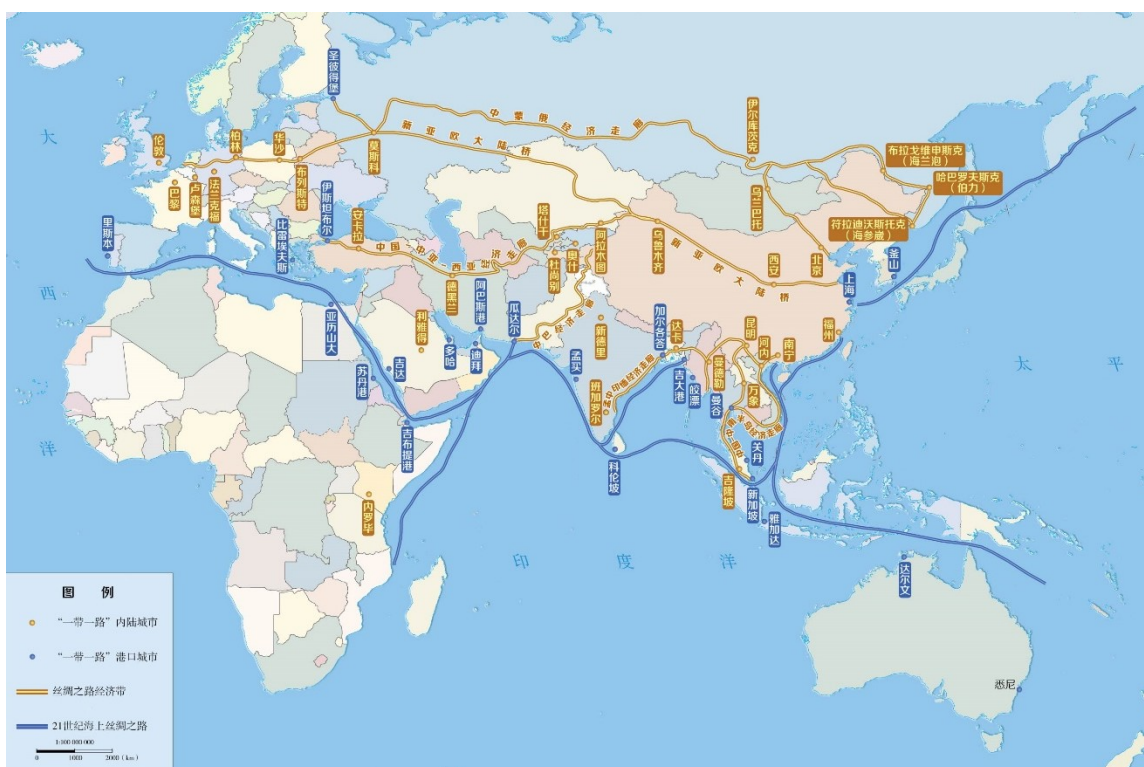
a) a „Gazdasági Övezet” keretében három irányról beszélhetünk:

- Kínából indulva Közép-Ázsián és Oroszországon keresztül Európáig,
- Kínából indulva Közép-Ázsián és Nyugat-Ázsián keresztül a Perzsa-öbölig és a Földközi-tengerig,
- Kínából Délkelet-Ázsiáig, Dél-Ázsiáig és az Indiai-óceánig.

b) A „Tengeri Selyemút” keretében két fő irány van:

- A kínai tengerparti kikötőkből (Shenzhen, Sanghaj, Ningbo stb.) a Dél-kínai-tengeren keresztül az Indiai-óceánon át Európáig,
- A kínai tengerparti kikötőkből a Dél-kínai-tengeren keresztül a Csendes-óceánig, Észak- és Dél-Amerikáig (CICIR, 2018: 22.).

9.1. ábra Az „Egy övezet, egy út” fő irányai

Forrás: China National Administration of Surveying, Mapping and Geographic Information

Ezeket a fő irányokat különböző „Selyemutak” hálózzák be. Valójában Eurázsia összeköttetéséről beszélhetünk szárazföldön és vízen, egy országot sem kihagyva.

9.2. Selyemútfajták

Míg az ókori Selyemút kínai szempontból „*Jádeútnak*” volt tekinthető, nyugati szempontból pedig a fő kereskedelmi tárgyakról elnevezve selyem-, porcelán- és teaútnak, a 21. században a globalizált, modern, diverzifikált világban már többféle Selyemútról beszélhetünk. A kínai kormány az alábbi Selyemutakat földrajzi, égtáji, politikai vagy technológiai aspektusuk szerint nevezte meg:

a) Szárazföldi Selyemút (Land Silk Road, 陆上丝绸之路): az ókori Selyemút mintájára a szárazföldön kereskedelmi hálózatot hoztak létre, amelynek fő útvonalai vasúton vagy autópályán haladnak, ezek támogatják a Kazahsztánban bejelentett „*Gazdasági Övezet*” kereskedelmét és logisztikáját.

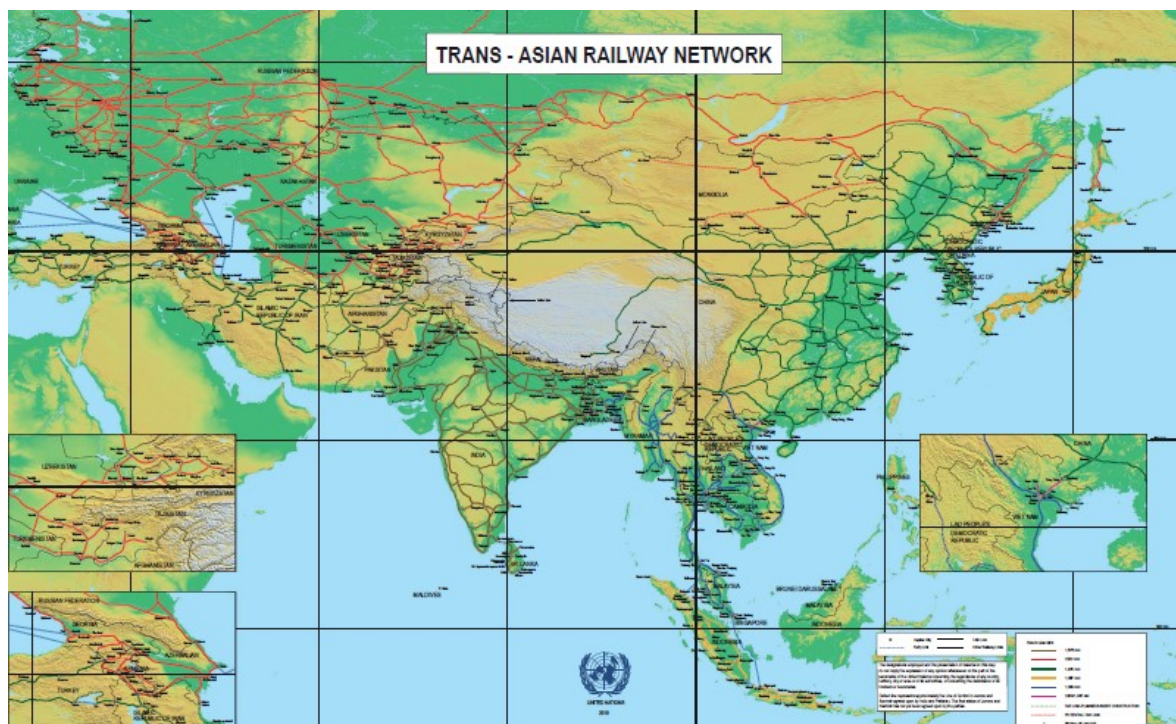
a1) Vas Selyemút (Iron Silk Road, 钢铁丝绸之路): A vasút a 19. századi ipari forradalom egyik nagy úttörője volt Nyugaton, azonban Kínában a császári udvar nem támogatta a vasút kiépítését. Míg Európában az 1820–30-as években sorra nyíltak a közforgalmú vasútvonalak, Kínában csak 1876-ban épült meg az első vasútvonal 16 km hosszon, de az is nagy felháborodást keltett, ugyanis a munkahelyek megszűnésétől tartottak miatta. 1894-ben Kínában 500 km hosszú vasúthálózat volt, míg Amerikában ekkor már 280 000 km, de Magyarországon is 13 000 km. A 20. században sem volt kiemelkedő a kínai vasúthálózat növekedési üteme egészen a Kínai Népköztársaság megalakulásáig. Érdekesség, hogy 19. század végén és a 20. század elején magyar vonatkozása is volt a kínai vasútépítésnek, Gubányi Károly magyar mérnök (1867–1935) 1898–1903 között vett részt Mandzsúriában a vasút építésében (Horváth, B., 2004.).

1949-től a Kínai Kommunista Párt nagy hangsúlyt helyezett a vasúthálózat fejlesztésére és jelenleg is az egyik legfőbb prioritás Kínában, nemcsak a hálózat hosszának növelése, de az átlagsebesség növelése is, amely megalapozta a „*Gazdasági Övezet*” vasúti hálózatát is. Kína a „*Gazdasági Övezet*” meghirdetésekor már igen fejlett vasúti hálózattal rendelkezett.

2017-ben a „*Gazdasági Övezet*” területén a vasúti hálózat 583 ezer km hosszú volt, amely a világ vasúti hálózatának 50%-át tette ki (9.2. ábra). Ebből az Európai Uniónak 216 ezer km, Kínának 112 ezer km, Oroszországnak 85 ezer km hosszú vasúthálózata volt (Liu et al., 2017: 48). 2019-ben Kína már 140 ezer km vasúthálózattal rendelkezett, amelyből 30 ezer km-en 350 km/h sebességű gyorsvasutak haladtak.

Az „Egy övezet, egy út” jegyében a már meglévő vasúthálózatokat, mint a Transzázsiai vasútvonalat, a Transzszibériai vasútvonalat és az eurázsiai országok vasúthálózatát kötik össze (9.2. ábra), emellett együttműködési szerződésekkel megkönnyítik a vámolást, határátlépést, továbbá a sínpályák felújításával egységesítik a nyomtávok szélességét, így nem szükséges a jövőben átrakodni, ezzel a menetidőt is nagyban lerövidítik.

9.2. ábra Eurázsia vasúthálózata

Forrás: ENSZ Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottság –
<https://www.unescap.org/resources/trans-asian-railway-network-map#>

A China Railway által indított China-Europe Freight Trains a Kína és Európa közötti vasútvonalakat fogja össze. Míg 2013-ban Kína és Európa között évente 80 járat közlekedett, 2016-ra már 1702, 2018-ban pedig már 4000 járat indult 28 kínai városból, 50 külföldi nagyvárost érintve. Habár több, mint 25 féle Kína–Európa vonalat neveznek meg (Zhengzhou–European Freight Trains [郑欧班列], Chongqing–Xinjiang–Europe Freight Trains [渝新欧班列], Yiwu–Xinjiang–Europe Freight Trains [义新欧班列] stb.), azonban a Kínát és Európát a Vas Selyemút jelenleg három fő útvonalon köti össze: Kína fejlett vasúthálózata három határmenti városon, a Xinjiang autonóm területi Alashankou városon (阿拉山口), továbbá a Belső-Mongólia autonóm területi Manzhouli városon (满洲里) és Erenhot városon (二连浩特) keresztül hagyja el Kínát. A három útvonal különböző

helyeken rácsatlakozik a Transzszibériai vasútvonalra, így Oroszországon keresztül Közép-Ázsiát, Közép-Ázsián keresztül Kelet-Európát és Közép-Ázsián keresztül Dél-Európát is eléri. A Kínát és Európát összekötő vasútvonalakkal a szállítási időt lerövidítik, a szállítási költséget lecsökkentik és a szállítást biztonságosabbá teszik. Ezzel a belső-kínai városokat és az útvonalak menti fejlődő országokat is be tudják vonni a világkereskedelem vérkeringésébe.

2020. november 6-án a China Railway hivatalos honlapján közzétették, hogy a 2020-as évben a Kína–Európa forgalom már novemberben meghaladta a 10 000 járatot, amelyek 927 ezer db konténert szállítottak Kína és Európa között, ez 54%-os növekedés a 2019-es évhez képest.

A Kína–Európa összeköttetésén kívül Dél-Ázsia és Közép-Ázsia is fontos úticél, ezeket a China–Afghanistan Freight Trains (中阿货运班列), a South-Korea–China–Mongolia International Sea-Railway Combined Transported Trains (韩中蒙国际海铁联运直达列车), a Guangdong–Tibet–Nepal Freight Trains (粤藏中南亚班列), a China–Vietnam International Freight Trains (中越国际货运班列) stb. útvonalak szolgálják ki.

Ezekon kívül az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében kínai támogatással új vasútvonalakat is létrehozna, hogy a különböző főútvonalak között is meglegyen az összeköttetés, ilyen például:

- a Budapest–Belgrád vasútvonal (匈塞铁路),
- Kína–Laosz vonal (中老铁路),
- Kína–Thaiföld vasútvonal (中泰铁路),
- Addisz-Abeba–Dzsibuti vasútvonal (亚吉铁路),
- Kína–Egyiptom vasútvonal (中埃铁路) stb.

a2) Autóút: Euráziát 18,23 millió kilométer hosszú autóút hálózza be, amelyből az Európai Unió 5,6 millió km-rel, Kína 4,46 millió km-rel részesedik (9.3. ábra). Azonban a népességet tekintve, megfigyelhető, hogy Nyugat-Európában a legsűrűbb a jó minőségű úthálózat, keletre haladva pedig egyre ritkább és rosszabb minőségű utak vezetnek. A Selyemút autóúthálózatába integrálták az Asian Highway hálózatot is, amelyet Japán 1959-ben indított el, később pedig már az ENSZ Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP) szervezett össze.

Kína a 28 ezer kilométeres szárazföldi határán 14 országgal szomszédos, 68 db határátkelője van, ezek főként Oroszországgal, Mongóliával, Kazahsztánnal és

Vietnammal kapcsolják össze. A „Gazdasági Övezet” keretében 13 új nemzetközi teherszállító autótútvonal épült ki: Kazahsztánba 5, Kirgizisztánba 2, Tádzsikisztánba 1, Pakisztánba 1 és Burmába 4 kilépőt nyitottak meg (Liu et al., 2017: 66).

Ezekon kívül kiemelt szerepet kap az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében

- a 2008-ban elindított 1800 km hosszú Kunming–Bangkok autópálya, amely Laoszon keresztül vezet át Kínából Thaiföldre;
- a Chongqing–ASEAN, amely Belső-Kínát a délkelet-ázsiai országokkal köti össze;
- a China Communications Construction Company által 2014-ben megkezdett, Belgrádot és a montenegrói Bar kikötőt összekötő E763 autópálya;
- a 2017-ben átadott Kína–Kirgizisztán–Üzbegisztán teherszállító autótú 950 kilométeren;
- a kazah TKU autótú, amelyet az „Egy övezet, egy út” keretében Kína és Kazahsztán közösen hozott létre 764 kilométer hosszan;
- továbbá a kínai együttműködéssel létrejött 3 pakisztáni és 1 bangladesi autótú.

9.3. ábra Eurázsia autótú-hálózata

Forrás: Az ENSZ Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottság által publikált Review of Sustainable Transport Connectivity in Asia and the Pacific 2019 (40. oldal)

A Szárazföldi Selyemút tekintetében azt láthatjuk, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében a Nyugat által már korábban megtervezett és létrehozott úthálózatok, mint a Transzázsiai és Transzsibériai vasútvonalak és az Asian Highway autópályák alapjaira épülnek az új útvonalak, azonban az is megfigyelhető, hogy Kína a saját vasút- és közúthálózatát már megfelelően kiépítette, hogy kezdeményező szerepet vállaljon a szerteágazó eurázsiai hálózat felkarolásában.

b) Tengeri Selyemút (Maritime Silk Road, 海上丝绸之路): a Tengeri Selyemút a másik fő útvonalhálózat az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében. A kínai történelem során láthattuk, hogy Kínában a 15. századig nagy jelentősége volt a tengeri kereskedelemnek, és Kína igen fejlett hajózási technológiával rendelkezett a 15–16. századi bezárkózásig.

A külkereskedelem legolcsóbb formája a tengeri útvonalon való szállítás, ezért a világkereskedelem 90%-a még mindig vízi úton zajlik. Kína kikötőiből – amelyek a világ legnagyobb kikötőivé váltak az elmúlt években – indulva a Dél-kínai-tengeren keresztül az Indiai-óceánon át jutnak el Európába és Afrikába a szállítmányok. Kínai cégek több külföldi kikötőben (pl. Hambantota, Pireusz, Khalifa kikötők) is érdekeltséget szereztek, hogy támogatni tudják a tengeri Selyemút fejlesztéseit.

Azonban a folyók és a csatornahálózatok továbbra is fontos kereskedelmi útvonalak maradtak az országon és a kontinensen belül. Kínában már a Tavaszok és őszi korszakban építettek csatornákat, majd a 7. században megépítették a későbbi fővárost, Pekinget és Hangzhou várost összekötő 1794 kilométeres mesterséges csatornát, a Nagy-csatornát, amelynek déli szakaszát a mai napig használják, és amely fontos útvonal és összeköttetés a belföldi kereskedelemben.

A tengeri útvonal mellett a folyókon való szállítás is elősegíti az eurázsiai kereskedelmet, a folyami hálózat több mint 330 ezer kilométert tesz ki, ami a világ folyami útvonalának 50%-a. 7 fő folyót neveznek meg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében, amelyek a nemzetközi kereskedelmi szállítást segítik: a kínai Jangce folyó kelet-kínai-tengeri torkolattal és a Gyöngy-folyó dél-kínai-tengeri torkolattal, a burmai Irawádi folyó, az európai Rajna, Duna és Dnyeper, továbbá az orosz Volga folyó (Liu et al., 2017: 58.).

A kínai GDP 10%-át a tengeri szállításban közvetlenül vagy közvetve részt vevő szektorok által termelt érték teszi ki, emellett a kínai kikötők egyre nagyobb szerepet vállalnak a világkereskedelemben, mára a világ 10 legnagyobb kikötője között 7 kínai szerepel, míg a legnagyobb európai kikötő, a rotterdami csak a 11., a legnagyobb amerikai kikötő, a Los Angeles-i pedig a 17. (9.1. táblázat).

9.1. táblázat A világ TOP 20 kikötője cargo szállítmány alapján

(a kínai kikötők pirossal, az európai kikötők kézzel, az amerikai kikötők zölddel jelölve)

Rangsor	Kikötő	2017-es eredmény (millió TEU ³⁶)	2018-as eredmény (millió TEU)
1.	Sanghaj, Kína	40.23	42.01
2.	Szingapúr	33.67	36.60
3.	Shenzhen, Kína	25.21	27.74
4.	Ningbo–Zhoushan, Kína	24.61	26.35
5.	Guangzhou, Kína	20.37	21.87
6.	Busan, Dél-Korea	20.49	21.66
7.	Hong Kong, Kína	20.76	19.60
8.	Qingdao, Kína	18.30	18.26
9.	Tianjin, Kína	15.07	16.00
10.	Jebel Ali, Dubai, Arab Emírátságok	15.37	14.95
11.	Rotterdam, Hollandia	13.73	14.51
12.	Port Klang, Malajzia	13.73	12.32
13.	Antwerp, Belgium	10.45	11.10
14.	Kaoshiung, Tajvan, Kína	10.27	10.45
15.	Xiamen, Kína	10.38	10.00
16.	Dalian, Kína	9.70	9.77
17.	Los Angeles, USA	9.43	9.46
18.	Tanjung Pelepas, Malajzia	8.38	8.96
19.	Hamburg, Németország	8.86	8.73
20.	Long, Beach, USA	7.54	8.09

Forrás: World Shipping Council: TOP 50 World Container Ports

(<https://www.worldshipping.org/about-the-industry/global-trade/top-50-world-container-ports>)

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében a Tengeri Selyemút együttműködésben több mint 200 ország 600 kikötője vesz részt, a világ kikötői számtalan útvonalon kapcsolódnak össze (9.4. ábra). A Tengeri Selyemutak három fő útvonal mentén haladnak:

³⁶ TEU: 20 láb hosszú, 36 köbméteres egységkonténer

- Kína – Indiai-óceán – Afrika – Földközi-tenger útvonal, amely a szárazföldi gazdasági övezetekkel is összekapcsolódik;
- Kína – Óceánia – Dél-Csendes-óceán, amellyel a délkelet-ázsiai régiót csatornázzák be a világkereskedelembé;
- Északi Jeges-tenger útvonal Ázsia és Európa között (Liu, 2019).

Kína több külföldi kikötő építésében és működtetésében is részt vesz, amelyek az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében valósultak meg, ezek a következők:

9.4. ábra Eurázsia tengeri úthálózata

Forrás: Az ENSZ Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági és Szociális Bizottság által publikált Review of Sustainable Transport Connectivity in Asia and the Pacific 2019 (56. oldal)

Gwadar kikötő: Pakisztán 3. legnagyobb kikötője, amelynek kiépítéséről a pakisztáni kormány már 1964-ben meghozta a döntést, de sokáig nem történt konkrét építkezés. Az 1990-es években az Amerikai Egyesült Államok írt alá Pakisztánnal megállapodást a kikötő kiépítéséről, de a nemzetközi és belpolitikai viharok elsodorták az együttműködést, továbbra sem kezdődött meg az építkezés. Később Szingapúr is megszerezte a működtetési jogot, de a projektben továbbra sem történt előrelépés. Végül 2002-ben Kína kezdte meg a kikötő kiépítését, amely 2016-ban indíthatta az első járatát.

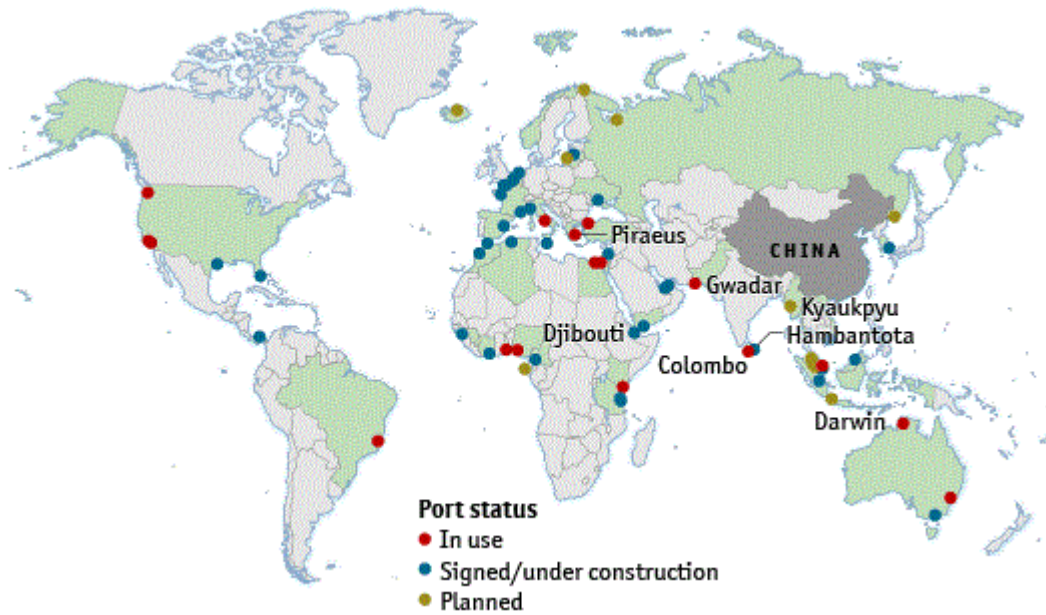
Hambantota kikötő: 2007-ben kínai segítséggel Sri Lanka elkezdte a kikötő megépítését. 2012-ben Kína másfél milliárd USD-t fektetett be a kikötőbe, hogy a legforgalmasabb tengeri kereskedelmi útvonal közelében elhelyezkedő kikötő megkezdhesse a működését. 2016-ban Sri Lanka államadóssági problémákból kifolyólag a tartozás kifizetése helyett átadta a kikötőt és annak működtetési jogát Kínának, így 2017. december 9-től már a China Merchants Group kínai állami cégcsoport tulajdonába került.

Pireuszi kikötő: a COSCO kínai állami cégcsoport 2008-ban 35 évre megszerezte a pireuszi kikötő 2-es és 3-as konténer-termináljának működtetését haszonbérleti szerződéssel, majd 2015-ben a COSCO a görög privatizációs tenderen megszerezte a kikötőt működtető OLP 67%-át 368,5 millió EUR-ért. Ezzel a dél-európai kikötő kínai kézbe került és a Tengeri Selyemút fontos állomása lett, az ide érkező áru a jövőben megépülő Budapest–Belgrád vasút segítségével fog tovább utazni Európa belsejébe. A nagy forgalmú kikötő megvásárlásával Kína összekötheti a Délkelet-Ázsián áthaladó és Afrika partjai mentén húzódó tengeri útvonalait Európa nagyvárosaival. A COSCO a kikötő megszerzését követően 800 millió EUR értékben modernizált, ezzel a létesítmény forgalma a 2010-es 880 ezer TEU konténeregységről 2018-ra már 4,9 millió TEU-ra nőtt.

Khalifa kikötő: 2016-ban a kínai COSCO és a svájci Mediterranean Shipping Company (MSC) cégcsoportok is működési engedélyeket szereztek az Abu Dhabi városban 2012-ben megnyílt kikötőben. A COSCO cégcsoporttal együttműködésben, az „Egy övezet, egy út” jegyében létrehozták a CSP Abu Dhabi Terminált, amely zöldmezős beruházásként nagyban elősegíti az Egyesült Arab Emírségek kikötőfejlesztését. A befektetési együttműködésre Kína és az Egyesült Arab Emírségek vezetői is az „Egy övezet, egy út” egyik mintaprojektjeként tekintenek.

Velencei Mélyvizű offshore kikötő: a Kínai Kommunikációs és Építési Vállalat (China Communications Construction Group – CCCG) egy olasz konzorciummal közösen tervezi és építi fel az Adriai-tengeren a Selyemút egyik új bázisát, amely a Tengeri Selyemút mellett Marco Polo olasz utazó emlékét is őrzi. A projekt kapcsán ügyelnek Velence város nyugalma is, ezért a várostól 4 tengeri mérföldre a tengeren épül meg a szuperkikötő. Emellett más európai kikötőkről is zajlik tárgyalás.

9.5. ábra Kínai befektetések a világ kikötőiben

Forrás: The Economist Intelligence Unit

(http://country.eiu.com/article.aspx?articleid=965980480&Country=Pakistan&topic=Economy&subtopic=R_5)

A külföldi kikötők felvásárlásában a China Merchant Group és a COSCO kínai állami vállalatok jeleskednek, amelyek nagy szerepet kapnak a kínai „Egy övezet, egy út” kezdeményezés megvalósításában (9.5. ábra). A COSCO immáron 59 kikötőt birtokol részben vagy egészében szerte a világon, amelynek keretében 120 millió TEU-nyi árut kezel. A China Merchant Group 38 kikötőjében évente 110 millió TEU áru teljesítménnyel működik.

Megfigyelhető, hogy a kínai állami cégcsoportok a világ különböző pontjain már jóval az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés 2015-ös hivatalos kihirdetése előtt elkezdték a külföldi kikötők felvásárlását és azok további fejlesztését, hogy ezzel is erősítsék a világkereskedelmi útvonalakat.

- c) **Légi Selyemút (Aerial Silk Road, 空中丝绸之路):** A szárazföldi és tengeri Selyemút mellett megjelent a légi Selyemút is, amely a légiközlekedési hálózat kiépítéséről szól. Xi Jinping államfő 2017. június 14-én fogadta a luxemburgi miniszterelnököt, a megbeszélésen használta először a kínai államfő a „Légi Selyemút” kifejezést, amikor megnyitották a Luxemburg–Zhengzhou légi kereskedelmi útvonalat (PEOPLE, 2017).

Kína 234 városából 2019-ben összesen 4568 belföldi járat indult, emellett 65 ország 167 városába 953 külföldi járat közlekedett (Kínai Légügyi Hatóság, 2020).

9.6. ábra Eurázsia repülőjáratai

Forrás: The Guardian's interactive flight map

Kína és a világ városai között egyre több közvetlen légiútvonalat alakítanak ki (9.6. ábra), így Magyarország és Kína között is már nemcsak Pekingbe, de Sanghajba, Csungkingba és Csengduba is közvetlen járáttal érkezhünk Budapestről. Emellett Budapest és Zhengzhou város között is kiépült már a légihíd (ITM, 2020).

További Selyemút-elnevezések:

- d) Északi-sarki Selyemút (Ice Silk Road, 冰上丝绸之路):** Xi Jinping államfő 2017. július 4-én, moszkvai látogatása során jelentette be először a „Jeges Selyemút” együttműködést mint a Tengeri Selyemút egyik fő útvonalát. A globális felmelegedés következtében új területek nyíltak meg a hajózás előtt az eddig jéggel borított területeken, amelyek amellett, hogy nagyban lerövidíthetik az Ázsia és Európa közötti kereskedelem szállítási idejét, természeti erőforrásokban is igen gazdagok. Kína már évekkel ezelőtt megkezdte a térséggel kapcsolatos politikájának megformálását, és 2018-ban ki is adta az Északi-sarki Fehér könyvét, amely arról is szól, hogy miként kapcsolják be a jeges-tengeri útvonalakat a Selyemút hálózatba.

- e) **Pusztai Selyemút (Praire Silk Road, 草原丝绸之路):** a Szárazföldi Selyemút egyik ága, Kína összeköttetése Észak-Ázsiával és Közép-Ázsiával, továbbá Kelet-Közép-Európával az ókori Selyemút mentén.
- f) **Északnyugati Selyemút (Northwest Silk Road, 西北丝绸之路):** a Szárazföldi Selyemút egyik ága, Kína Közép- és Nyugat-Európával való összekötése.
- g) **Délnyugati Selyemút (Southwest Silk Road, 西南丝绸之路):** a Szárazföldi Selyemút egyik ága, Kína és Délkelet-Ázsia, Dél-Ázsia összekötése.
- h) **Zöld Selyemút (Green Silk Road, 绿色丝绸之路):** a kínai gazdaság fejlődésének fenntarthatósága nagyban függ a környezetszennyezés csökkentésétől. Kína a környezetvédelemben is nagy szerepet vállal, ezért az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésében is nagy hangsúlyt fektet az új infrastruktúra kiépítése során a környezetet kímélő technológia használatára.
- i) **Béke Selyemút (Peace Silk Road, 和平丝绸之路):** a béke a közös fejlődés alapfeltétele. Kína nem tervezi, hogy az ország politikai berendezkedését exportálja más országokba, de nagyon fontosnak tartja, hogy az országok békés együttműködésben éljenek.
- j) **Egészség Selyemút (Healthy Silk Road, 健康丝绸之路):** a béke mellett az emberek egészsége is kiemelt hangsúlyt kap a kínai stratégiákban, így az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésben is. Számos egészségügyi együttműködést és fejlesztést sürget Kína. A 2020-ban kitört koronavírus-járvány kapcsán kiemelt szerepet kapott az Egészség Selyemút, amelynek keretében Kína számos országban orvosi eszközökkel és egészségügyi dolgozókkal támogatta a vírus elleni küzdelmet.
- k) **Tudás Selyemút (Intellectual Silk Road, 智力丝绸之路):** a világ gazdasági fejlődése és az új világrend kialakulása során számos nehézséggel kell szembenézniük az országoknak, amelyekre közös kutatásokkal és tudáscserével találhatják meg a megfelelő választ. Emellett a selyemutak közös tervezése során is egyre több think tank és egyetemi együttműködés szükséges.
- l) **Digitális Selyemút (Digital Silk Road, 数字丝绸之路):** a 21. században a digitalizáció lett a fejlődés alappillére, a Big Data, a digitális felhők és az élet különböző területén, így a gazdaságban, oktatásban, városok vezetésében stb. egyre nagyobb szerepet kap a digitalizáció, így a Selyemút keretében a technológiai innováció is nagy hangsúlyt kap.

Az ókori Selyemút óta a világ hatalmas fejlődésen ment keresztül, azon kívül, hogy folyamatos a globalizálódás és egy „világfalu” alakult ki, a technológiai fejlődések is nagy

változást hoztak az életünkben. A különböző iparágak folyamatosan diverzifikálódnak, így számos új Selyemút is létrejöhet, mint az Arany Selyemút, Űr Selyemút, 5G Selyemút stb.

9.3. A Kínából kiinduló gazdasági folyosók

Ezen fő irányok lefedik teljes Euráziát, amelyben hat különböző gazdasági folyosót (9.7. ábra) különböztethetünk meg (Liu, 2019: 208–212.):

a) Kína–Mongólia–Oroszország gazdasági folyosó: 2014. szeptember 11-én Kína, Mongólia és Oroszország államfői megegyeztek a gazdasági folyosó létrehozásában, amelyről 2016. június 23-án írták alá az országok vezetői a tervezetet. A gazdasági folyosónak 2 útvonala van:

- az egyik Pekingből és régiójából indul Kína Belső-Mongólia autonóm területén keresztül Mongóliába, majd onnét Oroszországba;
- a másik útvonal pedig Kína északkeleti részéből északi irányba Oroszországig.

Ezzel a gazdasági korridorról Kína az ország északi és északkeleti részének fejlődését támogatja, emellett a közlekedés, távközlés és az energiahálózatok modernizálásával Mongólia is fontos csomóponttá válhat Kína és Oroszország között.

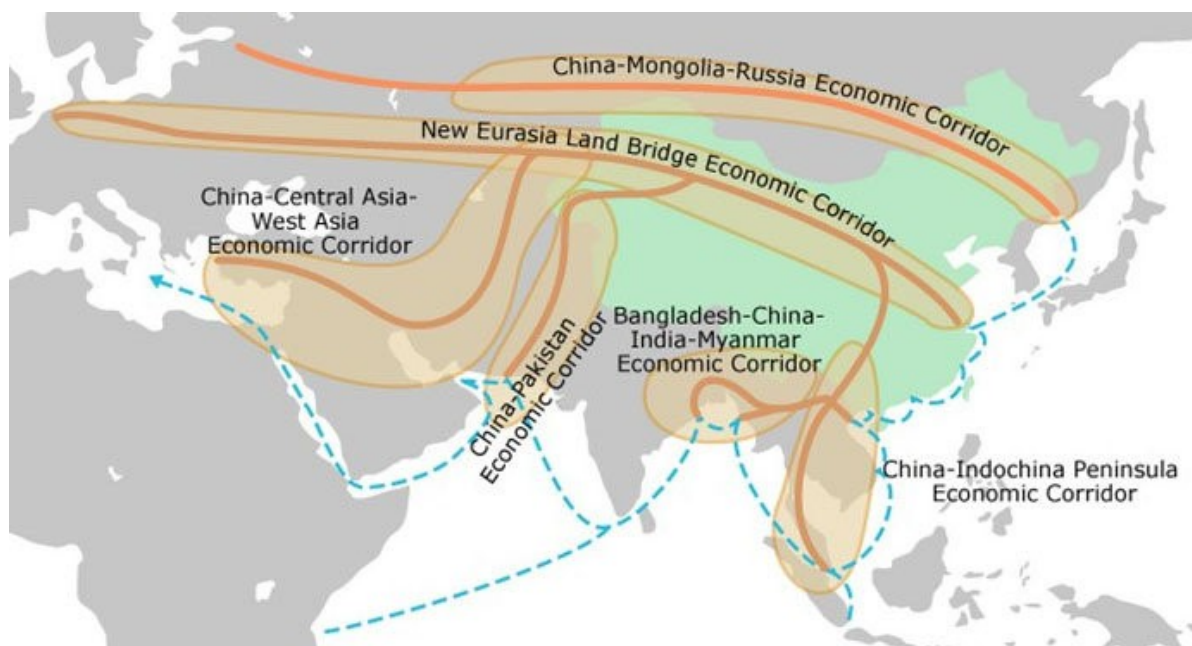
b) Új Eurázsiai Földhíd gazdasági folyosó: 1992-ben indult el az „*Eurasian Land Bridge*” vasútvonal Európa és Ázsia között 10 900 km-en keresztül, ennek az útvonalnak a felújítása és újraértelmezése az „*Egy övezet, egy út*” ezen gazdasági folyosója. Kínát Kazahsztánon, Oroszországon és Fehéroroszországon át köti össze Európával.

c) Kína–Közép-Ázsia–Nyugat-Ázsia gazdasági folyosó: Kína Xinjiang autonóm területéről kiinduló, Közép-Ázsiában öt országon, Nyugat-Ázsiában 17 országon átívelő, a Földközi-tengerhez érkező gazdasági folyosó. A gazdasági folyosó biztosítja Kína energiaerőforrásait és a stabil határvidéket, emellett történelmi jelentősége is van, hiszen az ókori Selyemút ezen az útvonalon haladt.

d) Kína–Indokínai-félsziget gazdasági folyosó: Kína Guangxi és Yunnan tartományait köti össze az Indokínai-félszigeten keresztül Szingapúrral, ezáltal a Mekong Gazdasági Együttműködés mellett a Kína–ASEAN gazdasági együttműködést is támogatja. Kína már 2006-ban ehhez hasonló gazdasági korridor kialakítására tett javaslatot, de végül az „*Egy övezet, egy út*” keretében, 2016-ban lett elfogadva a résztvevő felek által.

- e) **Kína–Pakisztán gazdasági folyosó:** 2015. április 20-án jelentették be a gazdasági övezetet, amely Kína Xinjiang autonóm területének Kasgar városát köti össze Pakisztán Gwadar kikötőjével 3000 km hosszan. Észak–dél irányban az északi gazdasági övezetet és a déli tengeri Selyemutat is összeköti. Kína és Pakisztán között korábban is szoros barátság volt, így ezen gazdasági folyosón jött létre a legtöbb sikeres projekt.
- f) **Banglades–Kína–India–Mianmar gazdasági folyosó:** Már 1999-ben megkezdődött a Kína, Banglades, India és Mianmar, vagyis négy ország közötti gazdasági folyosó tervezése, amely kezdetekben lassan haladt. Azonban 2013 májusában Li Keqiang miniszterelnök Indiában tett hivatalos látogatása során megerősítette a négy ország közötti együttműködést és felélesztette ezt a gazdasági folyosót. A gazdasági folyosóval Kína a Bengáli-öböl különböző gazdasági központjaival kerül összeköttetésbe a kínai Kunming városból indulva a mianmari Mandalay és a bangladesi Dhaka városokon keresztül az indiai Kolkata-ig.

9.7. ábra Az „Egy övezet, egy út” hat gazdasági folyosója

Forrás: HKTDC Research: The Belt and Road Initiative

(<https://research.hktdc.com/en/article/MzYzMDAyOTg5>)

A felsorolt és bemutatott gazdasági folyosókból is látszódik, hogy ezeket Kína már a kínai kezdeményezés meghirdetése előtt elindította és megalapozta. A későbbiekben került

bevonásra és összezsátolásra egy-egy gazdasági folyosó az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében, ez is azt bizonyítja, hogy Kína gondosan kidolgozva, lépésről lépésre tervezte meg előre az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést. Továbbá a korridorok bemutatásán keresztül az is megfigyelhető, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés nem egy darab konkrét útvonalról szól, hanem egy teljes hálózatrendszeréről, amely Kína különböző területeit északról délre és keletről nyugatra kívánja fejleszteni a különböző országokkal való együttműködésben.

9.4. Az „Egy övezet, egy út” pénzügyi háttere

Az országok közti kereskedelem növelésének előzménye, hogy megfelelő infrastruktúrával rendelkezzenek, azonban az infrastrukturális hálózat kiépítéséhez hatalmas pénzekre van szüksége a fejlődő országoknak, amelyet nem minden esetben tudnak saját maguk biztosítani.

Az „Egy övezet, egy út” menti országokban már jelen voltak a nagy, nemzetközi pénzügyi szervezetek, mint a Világbank és az Ázsiai Fejlesztési Bank, azonban a Világbank nem fektetett elég nagy hangsúlyt az ázsiai régióra, a főként amerikai és japán pénzből 1966-ban felállított Ázsiai Fejlesztési Bank pedig a 21. századra már inkább az USA ázsiai külpolitikáját támogató pénzügyi intézménnyé vált, mint Ázsia fejlesztését támogató bankká (CICIR, 2018: 180–181.). Emellett az Ázsiai Fejlesztési Bank számításai szerint Ázsiában 2010 és 2020 között 8000 milliárd USD, azaz éves szinten 750 milliárd USD infrastrukturális befektetés szükséges, amelynek 68%-át új építésű, zöldmezős beruházások teszik ki. A 2017-es számításban már 2016–2030 között éves szinten 1700 milliárd USD-re korrigálták a szükséges infrastrukturális befektetés összegét (ADB, 2017: vii.). A Világbank, az Ázsiai Fejlesztési Bank és az egyéb multilaterális pénzügyi intézmények Ázsiában évente csak 10–20 milliárd USD-t fektetnek be, ezzel nem tudják kielégíteni az igényeket, így a fejlődő országok sem tudnak lépést tartani a világkerkedelem fejlődésével (Zou, 2015: 165).

A fentiekből kifolyólag az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést kiszolgáló pénzügyi infrastruktúra folyamatosan formálódik. Annak érdekében, hogy elősegítse az Eurázsian átívelő „Egy övezet, egy út” mentén elhelyezkedő országok fejlődését és infrastrukturális fejlesztését, Kína több befektetési alap és pénzügyi intézet létrehozását is kezdeményezte a régióba irányuló projektek finanszírozása érdekében.

Ha megvizsgáljuk a finanszírozási lehetőségeket, azt figyelhetjük meg, hogy míg az Ázsiai Fejlesztési Bank 27 milliárd USD, addig a kínai Export és Import Bank 80 milliárd USD értékű kölcsönt biztosított a különböző projektek finanszírozására 2015-ben a kínai kezdeményezés kihirdetésének évében, ezzel a régió számos országa számára Kína jelenti a

legnagyobb finanszírozási forrást. A kínai állami vállalatok és az állami tulajdonú bankok fontos szerepet játszanak az „Egy övezet, egy út” végrehajtásában, a kínai EXIM bank mellett a China Development Bank és a legnagyobb kereskedelmi bankok is hiteleket nyújtanak az induló projektekhez (Wharton, 2017).

9.4.1. Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank (AIIB)

Xi Jinping államfő 2013-ban, Indonéziában a Tengeri Selyemútról szóló beszédével az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank (Asian Infrastructure Investment Bank, AIIB, Yatouhang, 亚投行) létrehozásáról is beszélt, amely végül 2015 júniusában jött létre. A multilaterális pénzügyi intézmény célja a gyorsan fejlődő ázsiai országok infrastruktúrájának és egyéb termelő ágazatainak fejlesztése. A Bank 57 alapító taggal – köztük nyugat-európai országokkal, mint Németország, Franciaország, Egyesült Királyság stb. – kezdte meg működését 2016 januárjában, ezután folyamatosan csatlakoztak az új multilaterális bankhoz ázsiai és nem ázsiai országok. Magyarország 2017-ben csatlakozott a bankhoz.

Az ázsiai országok adják az AIIB tőkéjének 76%-át. 2020 novemberéig már 106 jóváhagyott projekttel rendelkezik az AIIB, a befektetések 27 országba irányultak 22 milliárd dollár értékben, amelynek 17%-a a közlekedési, 21%-a az energia- és 17%-a a pénzügyi szektorba került (AIIB, 2020). Az előzetes japán és amerikai kritikák ellenére – miszerint az AIIB versenytársait kiszorítva egyeduralmódóvá kíván válni a régióban – a legtöbb projektben a Világbank, az Ázsiai Fejlesztési Bank (ADB), valamint az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) közül legalább egy, de bizonyos projekteknél több is társfinanszírozóként vesz részt. Ettől függetlenül az USA és Japán továbbra is távol marad a szervezettől.

Kína számára három szempontból is fontos volt az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank létrehozása:

1. Történelmi szempontból Kína reneszánszának kezdetét jelentheti, hogy az ópiumháborút és az egyenlőtlen szerződéseket követően 150 évvel Kína kezdeményező szerepet tud vállalni egy multilaterális pénzügyi intézmény létrehozásában;
2. Politikai szempontból is elmondható, hogy Kína ezzel már hivatalosan is a nagyhatalmi státuszba került, ugyanis a kínai kezdeményezésre létrejött pénzügyi intézethez a G7 országokból öten csatlakoztak (az Egyesült Államok és Japán kivételével mindenki), a G20 országokból pedig 15-en;

3. A világrend szempontjából, Kína már nemcsak passzív résztvevőként szerepel, hanem kezdeményező, irányító szerepet is vállal, ezzel az USA elveszítette egyeduralkodó szerepét a világban, azaz már nemcsak Amerikára lehet számítani. Továbbá az amerikai szövetségesek és partnerek csatlakozásával a korábbi világrend szövetségi rendszere is megtörni látszik (CICIR, 168–178.).

9.4.2. Selyemút Alap (Silk Road Fund)

2014 novemberében Xi Jinping elnök bejelentette a Selyemút Alap (Sichou jijin, 丝路基金), egy 40 milliárd USD értékű alap létrehozását, kifejezetten az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés támogatására. Az Alap hivatalosan 2014. december 29-én, Pekingben jött létre, a befektetők között megtalálható a SAFE (State Administration of Foreign Exchange) 65%-kal, a China Investment Corporation 15%-kal, a Kínai Export-Import Bank 15%-kal és a Kínai Befektetési Bank 5%-kal. 2017 májusában az „Egy övezet, egy út” Fórum keretében Xi Jinping államfő bejelentette, hogy újabb 100 milliárd RMB (15 milliárd USD) összeggel bővítik ki a Selyemút Alap tőkéjét (Silk Road Fund, 2020).

A Selyemút Alap fő célja, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés befektetéseit támogassa és elősegítse kifejezetten kínai támogatással. Továbbá Kína az elmúlt 30 évben hatalmas összegű, 3102 milliárd dollár értékű devizatartalékot halmozott fel, amellyel magasan vezeti a világ országainak ranglistáját (a második Japánnak 1100 milliárd USD tartaléka van) (Visual Capitalist, 2018). Azonban a kínai állami OFDI külföldön mindösszesen csak 500 milliárd USD körül mozog. Kína a pénzügyi diverzifikációra helyezi a hangsúlyt, továbbá az amerikai dollártól való függését akarja enyhíteni (CICIR, 2017: 41.).

Az „Egy övezet, egy út” projektek finanszírozásából olyan állami óriásbankok is kiveszik a részüket, mint a Bank of China (BOC), az Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), amely a világ legnagyobb bankja, vagy a China Construction Bank (CCB). Az állami tulajdonban lévő kereskedelmi bankoknak azonban a kormányzati elvárások mellett már a piaci elvárásoknak is meg kell felelniük és profitabilitásra kell törekedniük, így ők tipikusan rövidebb időtávra, magasabb költségek mellett biztosítanak hiteleket, mint az állami fejlesztési bankok. A Gavelkal Research hongkongi kutatóközpont szerint az állami tulajdonban lévő kereskedelmi bankok eddig 233 milliárd USD-t biztosítottak a fejlesztések támogatására (Tweed, 2019).

9.5. A Selyemutat támogató multilaterális kapcsolatok

Ahogy azt az „Egy övezet, egy út” előzményeinek bemutatása során vázoltam, Kína az 1990-es évektől komoly erőfeszítéseket tett, hogy a világ különböző régióiban multilaterális kapcsolatokat építsen ki (9.2. táblázat).

9.2. táblázat Kína multilaterális kapcsolatai

Multilaterális kapcsolat	Részt vevő országok	Alapítás / Kína csatlakozása
Ázsiai és Csendes-óceáni Gazdasági Együtműködés–APEC	21 ország, Kína az alapítást követően két évvel csatlakozott	1989/1991
Kína–ASEAN Párbeszéd	10 délkelet-ázsiai ország	1991
Nagy-Mekong Szubrégió–GMS	Kína, Kambodzsa, Laosz, Mianmar, Thaiföld és Vietnam	1992
Kína–Afrika Fórum	Kína és 53 afrikai ország	2000
Csendes-óceán Fórum	18 szigetország vesz részt. Kína 2000-ben létrehozta a Kína–Csendes-óceán Fórum Együtműködés Alapot	1971/2000
Indian Ocean Rim Association – IORA	22 Indiai-óceáni ország a tagja, Kína 2000-ben, mint partner csatlakozott a szervezethez	1997/2000
Sanghaji Együtműködés Szervezete	Kína, Oroszország, Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán, Üzbegisztán 2017-ben csatlakozott India és Pakisztán	2001
Kína–Arab Országok Együtműködési Fóruma	Kína és az Arab Liga 22 tagállama	2004
Kína–KKE együtműködés	Kína és 16 kelet-közép-európai ország együtműködése. Később Görögország is csatlakozott, mint 17. KKE ország	2012
Kína–Latin-amerikai és Karibi térség Fóruma	Latin-amerikai és Karibi Államok Közösségének 33 tagállama	2014

Forrás: saját szerkesztés a Kínai Népköztársaság Külügyminisztériumának hivatalos honlapja szerint

Ezen kapcsolatok mind fontos elemei lettek az „Egy övezet, egy út” globális együtműködésnek. A felsorolt együtműködéseken kívül számos más szakmai konferencia, kiállítás és rendezvény szerveződik évente Kína és a régiók között.

A multilaterális kapcsolatok fontosságának bemutatása érdekében a Kína–KKE együtműködést mint esettanulmányt mutatom be, abból a szempontból, hogy vajon valóban nagy gazdasági (kereskedelmi és befektetési) érdekekkel van-e jelen a régióban Kína.

9.5.1. Esettanulmány: a Kína–KKE együttműködés jelentősége a kínai multilaterális kapcsolatokban

Ahogy az 5. fejezetben láttuk, Kína az 1990-es években kezdte kiépíteni multilaterális kapcsolatait Ázsiával és Afrikával, de Nyugat-Európával is már 2004-re kialakította az együttműködés intézményrendszerét, azonban a Kína–KKE multilaterális kapcsolatok csak jóval később, a 2010-es években jöttek létre.

2011 júniusában Wen Jiabao kínai miniszterelnök magyarországi látogatása során részt vett az első Kína–Közép- és Kelet-Európa gazdasági és kereskedelmi fórumon, amelynek folytatásaként jött létre a „Kína–KKE 16+1 együttműködés” 16 kelet- és közép-európai ország ³⁷ részvételével. 2012-ben Varsóban tartották meg az első miniszterelnöki csúcstalálkozót, azóta évente összeülnek a KKE régió országainak vezetői, hogy a gazdasági együttműködésekről tárgyaljanak. 2017-ben Budapesten tartották a 6. Kína–KKE miniszterelnöki csúcstalálkozót.

Ezzel Kína 2012-ben egy újabb multilaterális kapcsolatot indított el, hogy a KKE régió országaival is szoros kapcsolatot tudjon kialakítani egyszerre és gyorsan. Kína újabb kapcsolatrendszerét a nyugati média és a nyugati kutatók is „trójai faló”-ként emlegetik, és aggodalmaikat fejezik ki a túl erős kínai jelenlét miatt a KKE régióban (Turcsányi 2014).

De vajon valóban túl erős lett a kínai jelenlét a régióban? Érdemes összehasonlítani Kína főbb multilaterális kapcsolataival a Kína–KKE együttműködést, hogy érzékeljük, Kína mennyi pénzt és energiát fektet bele. Majd áttekinteni, hogy Kína a KKE régióban és egyéb nyugat-európai államokban miként van jelen az OFDI szempontjából.

9.5.1.1. A Kína–KKE együttműködés összehasonlítása más kínai multilaterális kapcsolatokkal

Kína számos régióval alakított ki multilaterális kapcsolatot minden földrészen, így a Kína–KKE együttműködést a dél-ázsiai Kína–ASEAN párbeszéd országaival, a közép-ázsiai Sanghaji Együttműködés Szervezetével (SCO), a közel-keleti Kína–Arab Országok Együttműködési Fórumával, továbbá a Kína–Afrika és a Kína–Dél-amerikai és Karibi térség Fórumával hasonlítottam össze. A régiók területét és népességét tekintve a KKE régió jócskán elmarad, ezért a kínai kormányzati OFDI éves jelentése alapján³⁸ megvizsgáltam az 1 főre jutó OFDI-t és a kínai OFDI területi szinten való eloszlását (9.3. táblázat).

³⁷ A 16 KKE országból 11 EU-tagállam (Észtország, Lettország, Litvánia, Lengyelország, Csehország, Szlovákia, Magyarország, Szlovénia, Horvátország, Románia, Bulgária), 4 tagjelölt (Szerbia, Montenegró, Albánia, Észak-Macedónia), Bosznia-Hercegovina pedig potenciális tagjelölt ország.

³⁸ A kínai kormányzati OFDI jelentés – 2020 Statistical Bulletin of China's Outwards Foreign Direct Investment – mutatja be a kínai politika hivatalos álláspontját.

Összehasonlításom során kiderült, hogy az 1 főre jutó kínai OFDI szerint a KKE régióban van jelen a második legkevesebb kínai tőke a Sanghaji Együtműködési Szervezet után, ami előrelépést jelent, hiszen 2019-ben a KKE régió még az utolsó volt. A legkiemelkedőbb eredményt a dél-amerikai együttműködés mutatja, amely népességét tekintve csak hatszor nagyobb a KKE régiónál, de 30-szor több kínai OFDI jut 1 főre. Az ugyancsak hatszor nagyobb lakosságú ASEAN országokra pedig majdnem 8-szor több kínai OFDI jut személyenként.

A területi szinten való összehasonlítás esetén a KKE régió már jobb képet mutat, terület és OFDI viszonyítása szerint megelőzi a nem nagy népsűrűséggel rendelkező Sanghaji Együtműködési Szervezetet, az afrikai országokat, továbbá az arab országokat, de érthetően nagyban lemarad az ASEAN országoktól és a latin- és közép-amerikai országoktól.

Ezen adatokat és az OFDI mértékét tekintve azt láthatjuk, hogy a KKE régió, habár az „Egy út, egy övezet” szempontjából stratégiai fontosságú Európa és Ázsia összeköttetésében, de befektetési és gazdasági szempontból nem a legkiemelkedőbb együttműködés közé tartozik.

Az elmúlt 11 év kínai OFDI értékét tekintve a különböző régiók közül a dél- és közép-amerikai, továbbá az ASEAN országcsoportokban figyelhető meg jelentős növekedés. Az ASEAN térségben 17-szeresére növekedett a kínai OFDI, Latin-Amerikában pedig több mint a 13-szorosára. A többi multilaterális kapcsolat keretében is nagyobb növekedés látható a 11 év alatt, miközben ezen régiók már 2008-ban is a KKE régióban jelen levő kínai OFDI 10-szeresével rendelkeztek (9.8. ábra). Érdeemes megjegyezni azt is, hogy a KKE régióban 2019-ben jegyzett kínai OFDI állománya nem éri el a többi multilaterális kapcsolat 2008-as adatait.

A kínai külföldre irányuló működőtőke-állomány statisztikák szerint Kína jobban priorizálja a latin-amerikai és az ázsiai régiókat, mint a kelet-közép-európai régiót.

Xi Jinping államfő külföldi hivatalos látogatásait tekintve is azt láthatjuk, hogy míg a Sanghaji Együtműködési Szervezet fórumán minden évben részt vesz, továbbá az APEC, afrikai és latin-amerikai országokat szinte minden évben meglátogatja, addig – habár Európát majdnem évente felkeresi – a kelet-közép-európai országokban (Csehország, Lengyelország és Szerbia) eddig csak 2016-ban járt.

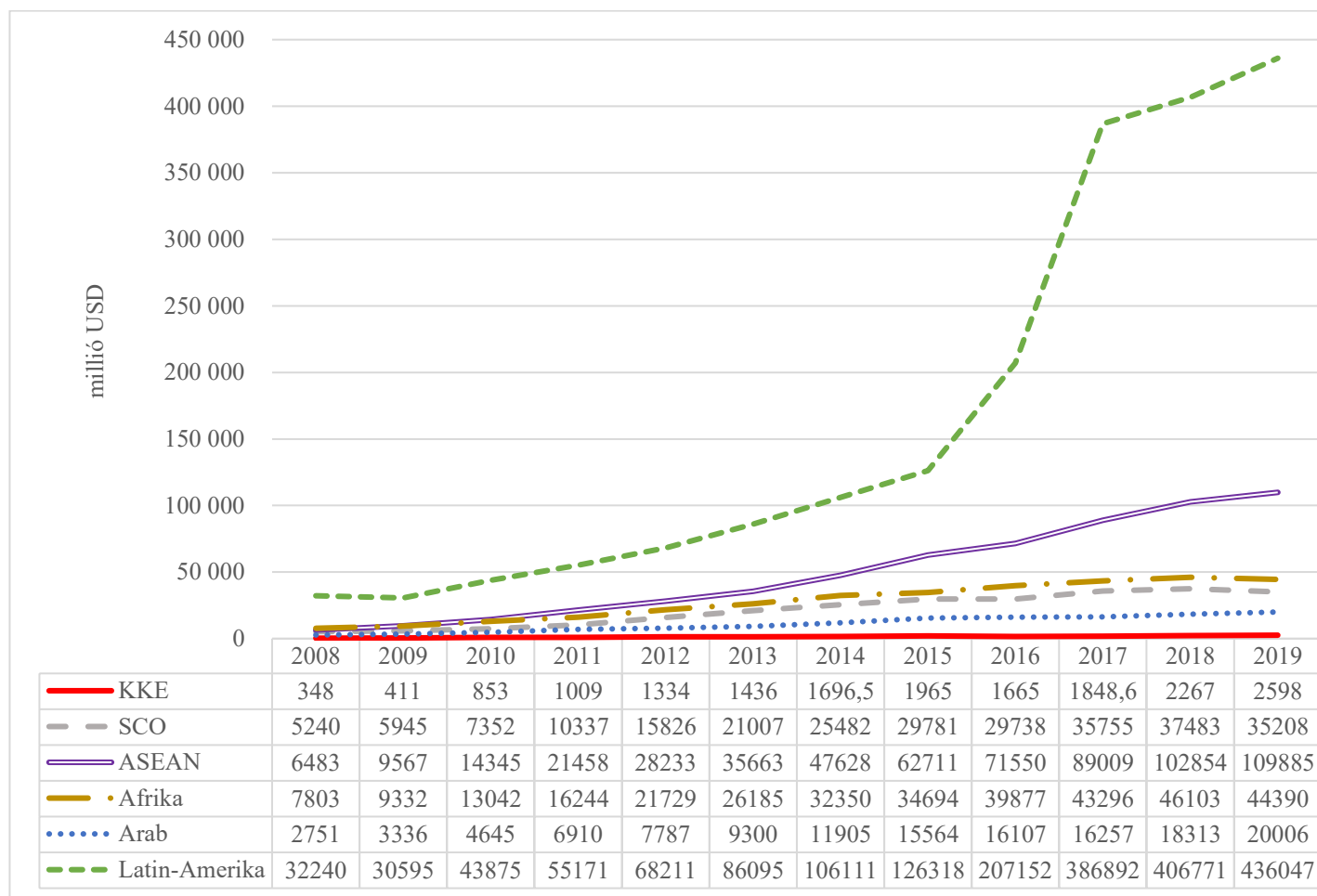
9.3. táblázat A Kína–KKE együttműködés összehasonlítása más multilaterális kapcsolatokkal 2020-as adatok alapján

Együttműködés	Kezdet (év)	Országok száma (db)	Népesség (millió fő)	Terület (millió km ²)	Kínai OFDI (milliárd USD)	OFDI/fő viszonyítva a Kína–KKE-hez	OFDI/terület viszonyítva a Kína–KKE-hez
Kína–ASEAN Párbeszéd	1991	10	654	4,49	109 885	7,6	12,24
Kína–Afrika Fórum	2000	53	1300	29,7	44 390	1,54	0,75
Sanghaji Együttműködés Szervezete (SCO)	2001	8	1758,3	24,8	35 208	0,9	0,71
Kína–Arab Országok Együttműködési Fóruma	2004	22	326,9	13,3	20 006	2,8	0,75
Kína–KKE együttműködés	2012	16	117,5	1,3	2 598	1	1
Kína–Dél-amerikai és Karibi Térség Fóruma	2014	33	651	20,7	436 047	30,3	10,54

Forrás: saját szerkesztés a „2020 Statistical Bulletin of China’s Outwards Foreign Direct Investment”

(2020 年度中国对外直接投资统计公报) alapján

9.8. ábra A kínai OFDI állomány változása a különböző multilaterális kapcsolatok régióiban 2008–2019 között

Forrás: saját szerkesztés a „2020 Statistical Bulletin of China’s Outwards Foreign Direct Investment” (2020 年度中国对外直接投资统计公报) alapján

9.5.1.2. Kínai OFDI Európában

Kína gazdasági érdeke – ahogy ezt a kínai kormány már több platformon is kijelentette –, hogy az Európai Unió erős, egységes legyen, azonban az EU a kínai befektetésekre a kelet-közép-európai térségben geopolitikai térnyerésként tekint, és aggodalmát fejezte ki, hogy Kína megpróbálja az Európai Uniót megosztani.

Xi Jinping államfő tízéves regnálása során kétszer utazott a KKE régióba, egyazon évben, 2016-ban. A Financial Times az esemény kapcsán azt írta, hogy a kínaiak a tipikus „oszd meg és uralkodj” stratégiát alkalmazzák Európában a Nyugat és a Kelet közötti feszültséget kihasználva (Hornby & Foy, 2016).

A Budapesten 2017 novemberében megszervezett Kína–Közép- és Kelet-Európai országok miniszterelnöki csúcstalálkozót követően a Financial Times-ban „Brussels

trattled as China reaches out to eastern Europe” címmel írták meg a Nyugat aggodalmait, hogy míg Magyarországon a „keleti nyitás elemeként”, Lengyelországban „jó lehetőségként”, Szerbiában pedig „megbízható barátságként” titulálják a kínai együttműködéseket, addig az EU diplomatái veszélyként tekintenek a 16+1-es együttműködésre (Kynge & Peel, 2017). A budapesti találkozóról a német Süddeutsche Zeitung lap is negatív hangnemben írt tájékoztatót „*Sok befolyás kevés pénzért*” (Hassel, 2017) és „*Kína maga alá rendeli Kelet-Európát*” (Brössler, 2017) címmel.

Számos nyugati sajtóorgánum az Európai Unió trójai falovaként emlegeti a Kína–KKE 16+1 együttműködést (Turcsányi, 2014, Heath et al., 2018), de egyes hírportálok már bármilyen kínai befektetésről a nagyvilágban trójai falóként írnak (Lee, 2018).

Aggodalmaikat Kelet-Közép-Európa viszonylatában azzal támasztják alá, hogy a KKE régióba tartozó országok az EU-ban számos alkalommal kiállnak Kína mellett – főként a KKE-hez tartozó Magyarország és a KKE csoporthoz 17-ikként csatlakozott Görögország (Stanzal, 2016): 2016-ban Magyarország, Görögország és Horvátország blokkolta egy EU-közlemény kiadását, amelyben felszólították Kínát, hogy a dél-kínai-tengeri szigetvitákat a nemzetközi jog szabályai szerint rendezze a Fülöp-szigetekkel, majd 2017-ben a görög kormány vétója miatt az ENSZ Emberi Jogi Tanácsa előtt az EU nem tudta megtenni a Kínai Népköztársaságot „*a folyamatos emberijog-sértései miatt*” elítélő nyilatkozatát (Emmot & Koutantou, 2017).

Emellett kiemelik a nyugati tanulmányok, hogy Magyarország „keleti nyitása” mellett különböző politikai programok keretében a többi KKE ország is Kína felé nyit: Lengyelországban elindult a „*Go China Strategy*”, a csehek a „*China Investment Forum*” platformot kezdeményezték, Szlovákiában pedig elkészítették a „*(2017-2020) Strategy for Development of Economic Relations with China*” (Butler, 2018) című dokumentumot

Felmerül a kérdés, hogy hogyan áll a kínai „*terjeszkedés*” Nyugat-Európában?

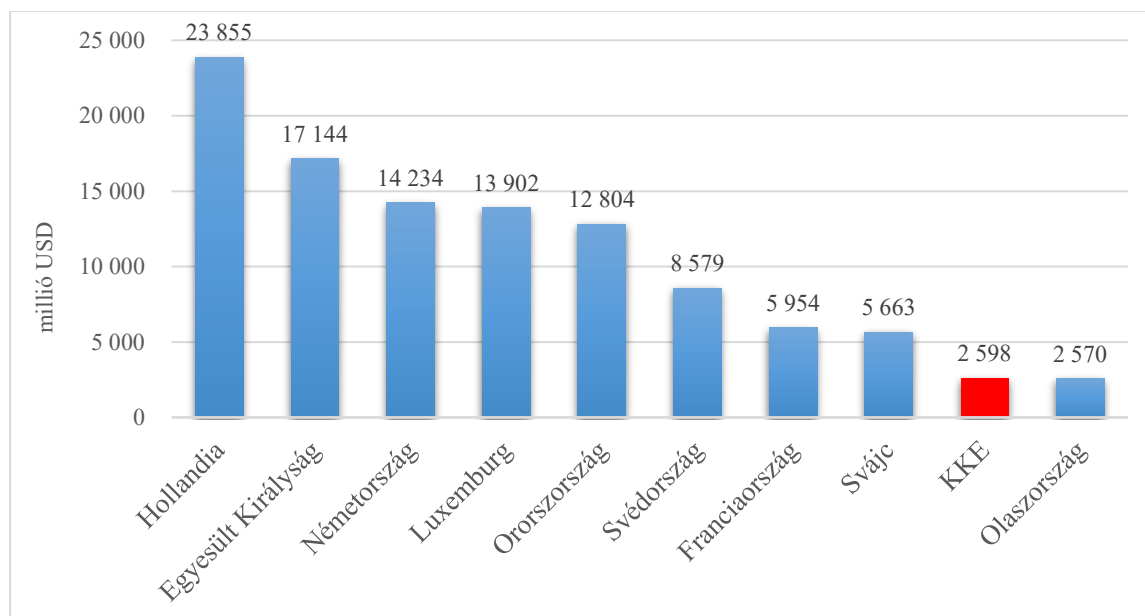
Az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája (UNCTAD) által 2020-ban kiadott „*World Investment Report*” adatai alapján Kína 2019-re 2 099 400 millió USD külföldre kihelyezett működőtőkével rendelkezett.³⁹ A kínai statisztikai adatok szerint mindössze 114 384 USD, a teljes OFDI 5,4%-a érkezik Európába, amely Nyugat- és Kelet-Európa között aránytalanul oszlik meg. Az Európába irányuló kínai tőke nagy része még mindig a fejlett nyugat-európai gazdaságokhoz irányul, ahol mintegy 360 vállalatot szereztek meg (Portfolio, 2018). A legnagyobb kínai befektetések Hollandiába, az Egyesült

---

³⁹ A 2019 Statistical Bulletin of China’s Outward Foreign Direct Investment adatai alapján 2 198 881 millió USD volt a teljes kínai OFDI külföldön.

Királyságba, Németországba és Luxemburgba áramolnak⁴⁰. A KKE régióra viszonylag kevés ilyen jellegű kínai befektetés jutott (9.9. ábra).

9.9. ábra Kínai OFDI állomány európai országokban 2019-ben

Forrás: saját szerkesztés a „2019 Statistical Bulletin of China’s Outwards Foreign Direct Investment” (2019 年度中国对外直接投资统计公报) alapján

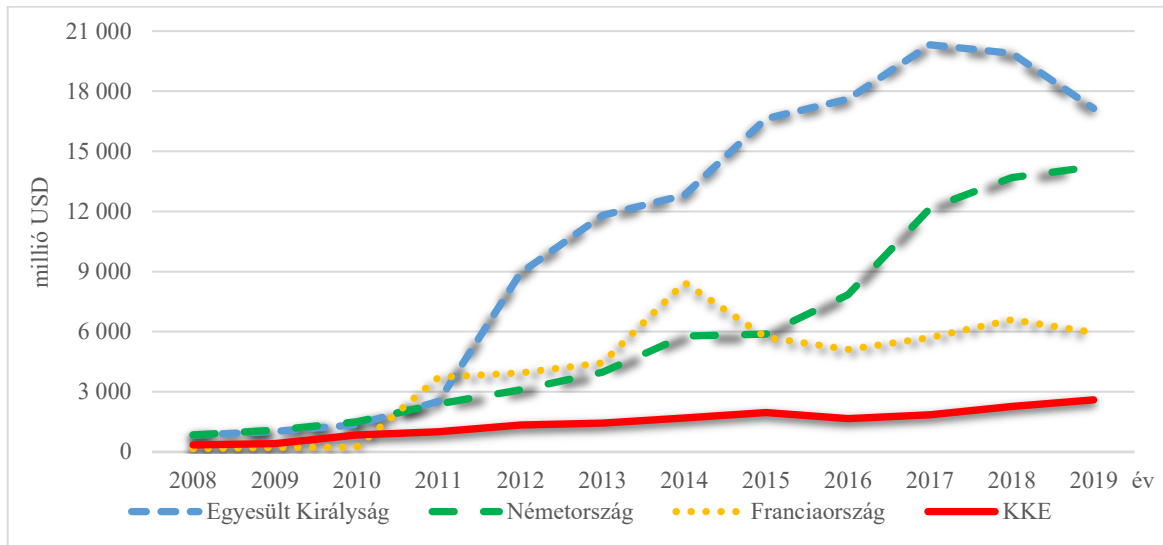
2008-ban a 16 KKE országban jelen levő teljes kínai OFDI állományt összehasonlítva 1-1 nyugat-európai országban befektetett kínai OFDI állománnyal még aggodalomra adhatott volna okot, azonban az elmúlt 11 évben a kínai OFDI állomány a nyugat-európai országokban igencsak magasra szökött, míg a KKE régióban csak lassú növekedést produkált, ahogy azt a 9.10. ábra is mutatja.

2019-re a 16 országot csoportosító KKE régió a 9. helyen végzett Európában a kínai OFDI állomány alapján (9.9. ábra). Az Európába érkező összes kínai működőtőke-befektetés 2%-át teszi ki a KKE régiós kínai OFDI, míg az európai vezető hatalmak esetében az OFDI 15%-a az Egyesült Királyságba, 12%-a Németországba, 5%-a Franciaországba érkezik. Hollandiába a teljes kínai OFDI 20%-a jut, ugyanis a kínai cégek számos holland céget felvásároltak, többek között a kínai COSCO a rotterdami kikötő 35%-át is megszerezte, továbbá – a kínai kereskedelmi minisztérium adatai szerint – kínai cégek több mint 700 zöldmezős beruházást indítottak el Hollandiában.

⁴⁰ A kínai statisztikai adatok a kínai működőtőkének az európai országokba való közvetlen belépését regisztrálják, nem veszik figyelembe, hogy az – főleg Hollandia és Luxemburg esetében – végső soron más európai országokba kerül ténylegesen befektetésre. Azonban a jelen kutatás szempontjából – ahogy az később is olvasható lesz – ez nem lényeges.

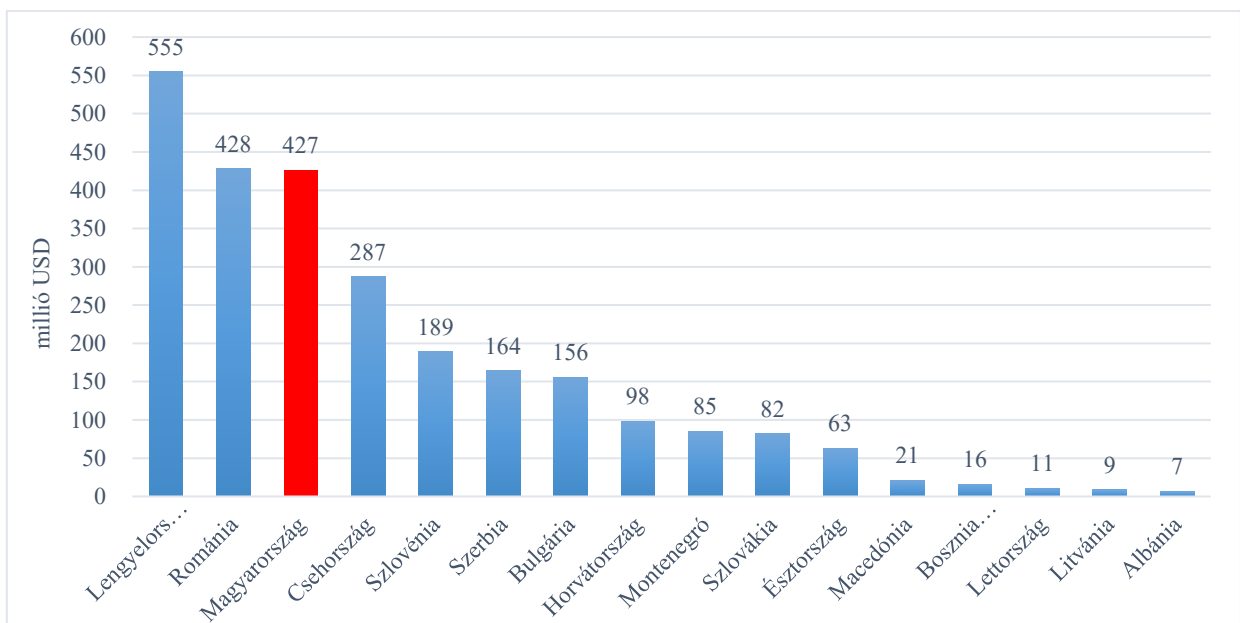
9.10. ábra A kínai OFDI állomány növekedése a nyugat-európai nagyhatalmaknál és a KKE régióban 2008 és 2019 között

Forrás: saját szerkesztés a „2019 Statistical Bulletin of China’s Outwards Foreign Direct Investment” (2019 年度中国对外直接投资统计公报) alapján

Megvizsgálva nyugati kutatóközpontok tanulmányait, mint például a MERICS, amely a befektetett tőke valódi tulajdonosa után kutatva közli az aggregált kínai tőkebefektetéseket, azonos eredményre jutunk: a kelet- és közép-európai régióba Kína európai befektetéseinek mindösszesen 2,6%-a érkezik (Kratz et al., 2020).

9.11. ábra Kínai OFDI a kelet- és közép-európai országokban 2019-ben

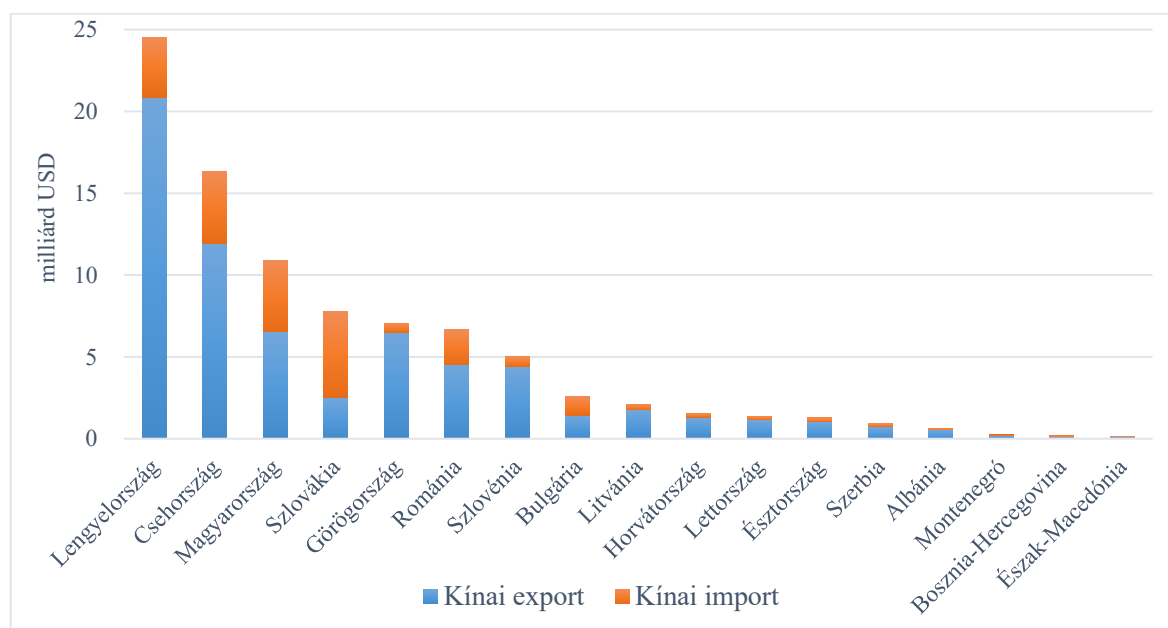

Forrás: saját szerkesztés a „2019 Statistical Bulletin of China’s Outwards Foreign Direct Investment” (2019 年度中国对外直接投资统计公报) alapján

A kínai OFDI-nek nemcsak a Nyugat- és Kelet-Európa közötti eloszlása aránytalan, a KKE régióban is igen nagy különbséget találunk az egyes országok között. 2019-ben a teljes KKE régióból három országba (Lengyelország, Magyarország és Románia) érkezett a kínai források 54%-a⁴¹. Magyarország kapta a harmadik legtöbb működőtőkét Kínából Lengyelország és Románia után (9.11. ábra).

Emellett a Kína–KKE relációban a kereskedelmi forgalom serkentéséről is folyamatos tárgyalások zajlanak. Az első Kína–KKE csúcstalálkozón kitűzött célt, miszerint 2015-re elérjük a 100 milliárd USD-t, nem sikerült teljesíteni. 2018-ban is „csak” 89,3 milliárd USD volt Kína és a Görögországgal is kibővült KKE régió közötti kereskedelem, amelyből a kínai export a régióba 65,7 milliárd USD, a kínai import pedig mindösszesen 23,6 milliárd USD volt. Magyarország a harmadik legnagyobb kereskedelmi partnere Kínának a kelet- és közép-európai régióban Lengyelország és Csehország után (9.12. ábra).

9.12. ábra A Kína és a KKE régió 17 országa közötti kereskedelem mértéke 2018-ban

Forrás: saját szerkesztés a Kínai Népköztársaság Kereskedelmi Minisztériuma által kiadott országbemutatók alapján (<http://fec.mofcom.gov.cn/article/gbdqzn/#>)

A befektetési és kereskedelmi adatokon kívül az is említésre méltó, hogy míg Franciaországban háromszor, Németországban kétszer és az Egyesült Királyságban is járt

⁴¹ 2008-ban Lengyelországba, Magyarországra és Romániába a kínai források 80-a érkezett.

már Xi Jinping kínai államfő, emellett pedig számos nemzetközi platformon találkozott a nyugat-európai országok vezetőivel, addig a KKE régiós országok vezetőivel ritkán találkozik, mindössze 2015-ben, Pekingben fogadta Xi Jinping államfő a miniszterelnököket, ugyanis a KKE régióban tartott csúcstalálkozókon Li Keqiang miniszterelnök képviseli Kínát.

9.5.1.3. A KKE régió fontossága Kína multilaterális kapcsolatai között

Kína, habár a szovjet idők bizonyos szakaszaiban szoros kapcsolatot ápolt Közép- és Kelet-Európával, a Szovjetunió összeomlását követően a régióval csak 2008 után kezdett el szorosabb kapcsolatot kiépíteni, majd 2012-től kezdődött meg a konkrét multilaterális együttműködés „Kína – KKE 16+1” címszó alatt a régiós országok kezdeményezésére. A 16 kelet- és közép-európai ország igen vegyes mind gazdasági, mind kulturális szempontból. Az országok között nem feltétlenül van meg a harmónia, amelyre a Kína–KKE együttműködés nem mindig hat pozitívan, hiszen a 16 ország sok esetben nem egymással összefogva próbál nagyszabású gazdasági és kereskedelmi célokat elérni Kínával kapcsolatban, hanem egymással versenyezve próbálnak meg minél jobb bilaterális együttműködést kialakítani.

Mindeközben a nyugat-európai országok próbálják megvédeni saját országaik és az EU gazdaságát a kínai felvásárlásoktól, és egy felügyeleti szabályozást kezdeményeztek, hogy egy harmadik országból érkező befektető stratégiai területeken való felvásárlása megvethető legyen az állam által (Council EU, 2018), amelyet 2019-be el is fogadtak, továbbá az EU különböző szankciókat is kivet Kínára. Ugyanakkor a nyugati nagyhatalmak vezetői sorra látogatnak el Kínába és tárgyalnak az együttműködési lehetőségekről: Németország kancellára, Angela Merkel 2019 szeptemberében tett látogatást Kínában, ahol 11 szerződés kötött meg kínai és német cégek között (The Fed. Gov., 2019), Franciaország köztársasági elnöke, Emmanuel Macron pedig 2019 novemberében látogatott Kínába, ahol 15 milliárd USD értékben írtak alá kereskedelmi és befektetési együttműködésekről szóló szerződéseket (Ministry of Foreign Affairs, 2019, nov., Reuters, 2019).

Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés meghirdetését követően Kína nem titkolta, hogy a 16+1 együttműködést az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéshez kapcsolódóan képzelel el (Huang, 2015), a KKE régión keresztül számos logisztikai útvonalat terveztek meg, amelyeknek fejlesztése azonban nem a kínaiak elképzelései szerint halad, a projektek az EU szabályozások miatt sok akadályba és nehézségbe

ütköznek. Ezzel a szárazföldi Selyemút terjeszkedése a kelet- és közép-európai régióban akadozik, azonban a tengeri Selyemút már-már zöld lámpát kapott azzal, hogy a nyugat-európai országokban a kínai hajózási vállaltok kikötőket vásárolnak fel és hatalmas pénzeket fektetnek be: a COSCO, a China Merchants Port és a Qingdao Port International Belgiumban, Franciaországban, Spanyolországban, Hollandiában, Olaszországban, Máltán és Görögországban is több kikötőben nem kis részesedést szerzett. A görög Pireusz kikötőjét már 67%-ban tulajdonolja a COSCO állami vállalat; a kínai befektetések Görögországban 2019 áprilisától már a KKE régiót erősítik, ugyanis a 2019-es Kína–KKE miniszterelnöki csúcstalálkozó keretében elfogadták Görögország csatlakozását, így a 16+1-es együttműködés 17+1-re bővült (Ministry of Foreign Affairs, 2020, Chen, 2018). Ezzel a KKE régióban jelen levő kínai OFDI mértéke 240 millió USD-vel növekedhet, de ez a növekedés sem teszi indokolttá a nyugati félelmeket.

Mind a gazdasági, befektetési és kereskedelmi adatok, mind pedig a Kínai Népköztársaság államfője hivatalos külföldi látogatásainak útvonala – amely Kína fő diplomáciai irányvonalát jelzi – alapján azt láthatjuk, hogy Kínának fontos a KKE régióval való együttműködés, de a többi multilaterális kapcsolathoz viszonyítva a Kína–KKE együttműködés fontossága eltörpül. 2020 áprilisában tervezték megtartani a Kína–KKE miniszterelnöki csúcstalálkozót Pekingben, ahol – 2015-höz hasonlóan – Xi Jinping államfő is fogadta volna a 17 ország miniszterelnökét, azonban a COVID-19 világjárvány terjedéséből kifolyólag a találkozót elnapolták. 2021 februárjában megtartott Kína–KKE miniszterelnöki videó-konferencia keretében Xi Jinping államfő köszöntötte a részt vevő országok képviselőit. Lehetséges, hogy a továbbiakban Xi Jinping államfő is részt fog venni az évente megtartott csúcstalálkozón, hogy ezzel emelje a Kína–KKE együttműködés fontosságát, amelyre nagy szükség lehet, hiszen az egyik legfontosabb partner, Csehország elnöke, Miloš Zeman kemény mondatokat fogalmazott meg Kínával kapcsolatban 2020 januárjában: *„Úgy gondolom, hogy a kínai fél nem teljesítette, amit megígért. Befektetésekről beszélek.”* (Expats, 2020).

Mindezek ellenére a Nyugat továbbra is aggódik, hogy Kína a KKE-beli befektetésekkel politikai befolyást szerez (Economist 2018), továbbá félnek, hogy Kína megosztottságot akar elérni Európában a Kína–KKE együttműködéssel. Kína minden platformon elmondja, hogy gazdaságilag és politikailag is egy erős, egységes Európa áll az érdekében (The State Council of PRC, 2016). A túlzott aggodalom is felesleges jelen pillanatban, mert Kína megjelenése a régióban valóban érdekellentétet okoz a nyugat-európai országokkal, főképp Németországgal, azonban a földrajzi távolságnak és a

Szovjetunió megszűnését követően kialakult új gazdasági helyzetnek köszönhetően Németország előnyben van Kínához képest, a német gazdaság számos területen össze van fonódva a KKE régiós országok gazdaságával. Továbbá a nyugat-európai országok részéről visszas, hogy míg aggódnak a KKE-beli befektetések miatt, addig Németország és Franciaország vezetői egy-egy találkozó alatt nagyobb összegű kereskedelmi és befektetési ügyletekről döntenek, mint amennyi az egész KKE régióban van. Azaz e két európai nagyhatalom befolyási övezetét, piacát félti.

Aggodalomra inkább az adhatna okot, hogy a nagy nyugati vállalatok felvásárlásra kerülnek a kínai cégek által, továbbá, hogy a know-how-t Kína egyszerűen megveszi, az európai kikötőket felvásárolja stb. A KKE régióban való kínai megjelenés régiós geopolitikai ellentétet szíthat, de a nyugati országokban való kínai megjelenés a világ geopolitikai helyzetét módosíthatja.

9.6. Nemzetközi reakciók a geopolitika tükrében

Kína globális multilaterális együttműködési kezdeményezése, a BRI váratlanul érte a világot, és vegyes fogadtatása volt a nemzetközi porondon, főleg, hogy az „*Egy övezet, egy út*” támogatására megalakult az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank, amely a Világbank versenytársává nőheti ki magát, továbbá a Selyemút Alap, amely az IMF helyét vehetné át a jövőben. Minden ország máshogy tekint az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésre, vannak, akik lehetőséget látnak benne, vannak, akik veszélyt.

9.6.1. Kína és az Egyesült Államok kapcsolata

Az Amerikai Egyesült Államok a II. világháborút követően az egyetlen olyan ország volt, amely saját területét tekintve sértetlenül került ki a konfliktusból, s ekkor a világ GNP-jének 60%-át állította elő. A vezető szerepét saját belpolitikai tapasztalatai alapján határozta meg. A hidegháborút követően, mint az első és egyetlen globális hatalom, még dominánsabban tudta kialakítani az új világrendet. Amerika vezető szereppel rendelkezett a globális hatalom négy döntő fontosságú területén: katonailag, gazdaságilag, technológiailag és kulturálisan is az élen járt. A világ különböző részein megjelent az említett négy terület támogatásával, így Ázsia addig tőle független részeire is kiterjesztette befolyását. Az amerikai rendszer részét alkotják a világméretű szervezetek, mint az IMF vagy a Világbank, amelyek globális érdekeket képviselnek, s amelyek tulajdonképpen amerikai kezdeményezésre jöttek létre az 1944-es Bretten Woods-i konferenciát követően, és a valóságban Amerika befolyása alatt állnak. Tehát a világ dolgai Washingtonban dőlnek el,

„a hatalmi játékot itt kell játszani, mégpedig az Amerikán belüli szabályok szerint” (Brzeziński, 2017: 48.). Az Amerikai Egyesült Államok a washingtoni konszenzuson⁴² és az IMF-en keresztül igen nagy gazdasági befolyásra is szert tudott tenni a világ különböző országaiban.

Az USA és Kína között az 1970-es években alakult ki szoros politikai kapcsolat, de főként az 1978-as kínai „reform és nyitás” politikát követően kezdődött meg a két ország között az együttműködés – geopolitikai megfontolásból (Ni, 2015: 218). Azonban Kína a 21. századra már a második legnagyobb gazdasági hatalommá nőtte ki magát, amire a 2008-as gazdasági világválság mutatott rá igazán. Az USA számára egyre nagyobb kihívást jelentett a kínai gazdasági növekedés, ezért 2011-ben az Obama-adminisztráció meghirdette a „Pivot to Asia” (Fordulat Ázsia felé) kelet-ázsiai stratégiáját, amelynek keretében megtervezték az „Új Selyemút” (New Silk Road) kezdeményezést is Afganisztán, továbbá Közép- és Dél-Ázsia infrastrukturális fejlesztésére. Az amerikai kezdeményezés támogatja a közlekedési és kereskedelmi, az energiapiaci, a vám- és határrendészeti, továbbá az üzleti és az emberek közötti együttműködéseket Ázsiában. Tulajdonképpen igen nagy hasonlóság fedezhető fel a kínai „Egy övezet, egy út” és az amerikai „New Silk Road” kezdeményezések között. A „Pivot to Asia” stratégia keretében Amerika kezdeményezte a Transz-csendes-óceáni Partnerséget (TPP) is, de minden egyéb eszközt is megragadott, hogy Kína felemelkedését ellensúlyozni tudja.

Ebből kifolyólag az Amerikai Egyesült Államok geopolitikai megfontolásból nem támogatja és nem is vesz részt a kínai kezdeményezésben, ugyanis Amerika számára Eurázsia a fő geopolitikai tér, Amerika globális elsősége közvetlenül attól függ, hogy miként tudja fenntartani dominanciáját egész Eurázsiaiban (Brzeziński, 2017: 51.). Amerika aggodalma az, hogy Kína az infrastrukturális hálózat külföldre irányuló kiépítésével Eurázsiaiban olyan geopolitikai hatalomra tehet szert, mint az Egyesült Államok Észak-Amerikában Kanada és Mexikó viszonylatában. Kína eddigi szárazföldi geopolitikai elszigeteltsége megszűnőben van. Továbbá a 20. század második felében az amerikai infrastrukturális befektetések motivációja a katonai bázisok kiépítése volt, tehát az USA magából kiindulva úgy gondolja, hogy Kína geopolitikai hatalmi térnyerésre és katonai bázisok kiépítésére készül (Péti, 2017: 23–24.). Kína mozgásterét beszűkítette az amerikai

---

⁴² Az 1989-ben lezajlott washingtoni konferencia keretében Latin-Amerikának, illetve Kelet- és Közép-Európának olyan stratégiai szintű ajánlásokat fogalmaztak meg, amelyek biztosítékot nyújthatnak a válságok elkerülésére, és ezeket az országokat a sikeres és kiegyensúlyozott fejlődésre épülő pályára állíthatják a gazdasági folyamatok stabilizálására. A konszenzus hármas jelszava a „liberalizálj, deregulálj, privatizálj”. Ezek a „washingtoni konszenzus”-ként ismert elvek azóta is éles viták tárgyát képezik, és meghatározók az elmúlt negyedszázad neoliberais térnyerésének kapcsán.

„*Pivot to Asia*” szövetségi rendszere, ebből a zárt térből az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésen keresztül tudott kiszabadulni.

A Trump-adminisztráció változtatott az Obama-kormány kül- és belpolitikáján, ezért Trump elnök felborította az addigi „*Pivot to Asia*” koncepciót, kiszállt a Transzcsendes-óceáni Partnerségből, és kifejezetten gazdasági oldalról tekintett a nemzetközi kapcsolatokra. Ebből kifolyólag egy amerikai küldöttség részt vett az „*Egy övezet, egy út*” Fórumon, mivel úgy tartották, hogy az amerikai cégek is profitálhatnak a multilaterális együttműködésből, azonban ezzel egy időben az USA – belpolitikai és geopolitikai megfontolásból – kereskedelmi háborút is indított Kína ellen, amely immáron több más területre is kiterjedt, mint például a Huawei, az 5G, diplomáciai képviseltek bezárása, Tajvan kérdése, COVID-19 vírus elterjedése stb. Az USA mindeközben a szövetséges, baráti és partnerországokat is próbálta befolyásolni, hogy maradjanak távol a kínai kezdeményezéstől. Ezért is volt meglepő, hogy az utolsó pillanatban a nyugat-európai országok végül csatlakoztak az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankhoz, mint alapító tagok, továbbá közülük többen az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezéshez is.

2021 januárjában Joe Biden lett az Amerikai Egyesült Államok 46. elnöke, aki – az elődeihez hasonlóan – nem a békés együttműködésre teszi a hangsúlyt az USA–Kína kapcsolatokban. Nagy visszhangja volt a 2021 márciusi amerikai–kínai külügyminiszeri találkozáson, amely kellően megalapozta a Biden-adminisztráció Kína-ellenességét. Biden visszatért az Obama-adminisztráció külpolitikájához, miszerint Kína szomszédországaival szövetségeket alakít ki. Japán kifejezetten örül az USA „*visszatérésének*”, de egyes ázsiai országok, mint Dél-Korea és Szingapúr, jelezték, hogy ők nem szeretnék részt venni a két nagyhatalom vetélkedésében, számukra mindkét ország fontos partner.

A jól megszokott világrend átalakulóban van, immár nemcsak Amerika írja a játékszabályokat. Kína és az USA között még el fog tartani a viaskodás, amelyben Kína inkább védekező állásban van, és nem olyan agresszív külpolitikát folytat, mint az Amerikai Egyesült Államok. A 21. század nagy kérdése, hogy az USA–Kína kapcsolat folyamatos geopolitikai versengés vagy együttműködés lesz-e? (Ni, 2015: 218).

9.6.2. Kína és Oroszország kapcsolata

Oroszország a történelem során folyamatosan eurázsiai nagyhatalomként működött: 1721. október 22-én I. (Nagy) Péter cár hivatalosan is megalapította az Orosz Birodalmat, így az ország már a nevében is birodalommá vált. Az Orosz Birodalom egészen 1917-es bukásáig vezető hatalma volt Euráziának (Gyóni, 2015).

1922-ben létrejött a Szovjetunió, amely 1945-től felbomlásáig, 1991-ig nemcsak Euráziában, de az egész világon szuperhatalomnak számított. Az 1950-es években a Szovjetunió szövetségben volt Kínával, azonban ez csak tíz évig tartott, az 1960-as években elhidegült a kapcsolat, a feszültség a két ország között 1969-ben kisebb határháborúig fajult, az 1970-es években pedig már komolyabb háború kirobbanása is a levegőben volt. Kína az ideológiai különbségeket félretéve még az Amerikai Egyesült Államokkal is hallgatólagos együttműködést alakított ki a Szovjetunóval szemben. Az 1990-es évek elején pedig az USA és Oroszország összefogását láthattuk Kínával szemben, de ez nem tartott sokáig.

A Szovjetunió felbomlásával Oroszország elveszítette szuperhatalmi státuszát, azonban a moszkvai vezetők abban reménykedtek továbbra is, hogy Amerikával egyenrangú partnerként irányíthatják a világot. Az USA ebben természetesen nem volt partner, így Oroszország csalódott a nyugati nagyhatalommal való együttműködésben. Ezért más irányt vett az útja és visszatért az eurázsiai koncepciójához: Jevgenyij Primakov, Oroszország 1996-ban kinevezett külügyminisztere a róla elnevezett Primakov-doktrínában megfogalmazta Oroszország azon igényét, hogy a nyugati hatalmak – főként az USA – követése helyett önálló hatalmi centrumként jelenjen meg. A Primakov-doktrína követésével Oroszország az USA vezette unipoláris világrend elfogadása helyett a multipolaritás mellett köteleződött el, amelyben ő maga is az egyik hatalmi pólusként jelenik meg – ez a szellemiség pedig mindmáig meghatározó eleme az orosz külpolitikának. 2001-ben megalakult az Eurázsiai Gazdasági Közösség Oroszország, Belarusz, Kazahsztán, Tádzsikisztán, Kirgizisztán részvételével, és egyes FÁK-országok megfigyelői státuszával. Oroszország önálló nagyhatalmi státusza és „szövetségi holdudvara” révén igyekszik elhatárolni magát egyéb regionális szereplőktől, és önálló nagyhatalomként megjelenni a nemzetközi porondon.

Emellett – ugyancsak 2001-ben – létrejött egy orosz–kínai együttműködés is a Sanghaji Együttműködési Szervezet keretében, amelyben Kazahsztán, Kirgizisztán, Tádzsikisztán és Üzbegisztán is részt vesz.

2011-ben Putyin miniszterelnökként írásában azt ecsetelte, hogy *„Egy erős, nemzetek feletti modell létrehozását javasoljuk, amely a modern világ egyik pólusává válna, miközben hatékony összekötő kapocs lehetne Európa és a dinamikus ázsiai–csendes-óceáni térség között... az Eurázsiai Unió – nyitott projekt. Üdvözljük, ha más partnerek is csatlakoznak hozzá, mindenekelőtt a FÁK országai. Eközben senkit sem szeretnénk sürgetni vagy unszolni. Ez az adott állam szuverén döntése kell, hogy legyen, melyet saját, hosszú*

távú nemzeti érdekei diktálnak... Meg vagyok győződve arról, hogy az Eurázsiai Unió létrehozása egy hatékony integrációt jelent, ez az az út, amely a résztvevők számára lehetővé teszi, hogy elfoglalják méltó helyüket a 21. század bonyolult világában. Országaink csak együtt lehetnek virágzóak és sikeresek, csak együtt képesek a globális növekedés és civilizációs fejlődés vezető hatalmai közé emelkedni.” (Kolontári, 2012)

Az Oroszország keleti kapcsolatainak erősítésére irányuló törekvések közül a jelenleg is zajló folyamatokat a 2012-es elnökválasztási kampány alapozta meg, amely során Putyin meghirdette a „*Fordulat Kelet felé*” stratégiát, amelynek jelentős lökést adott a Krím-félsziget 2014-es annexiója és az azt követő nyugati szankciók. A külpolitikai irányváltás harmadik, egyben legfontosabb kiváltó oka Kína politikai és gazdasági szerepének növekedése, illetve a 2013-ban meghirdetett kínai „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés ellensúlyozása volt. Putyin és Xi Jinping kínai elnök jó kapcsolatot építettek ki, a két ország között emellett folyamatosan bővül a kétoldalú kereskedelem, illetve meghatározó az energetikai és a katonai együttműködés. A többpólusú világrend támogatóiként és a feltörekvő államok nevében felszólaló nagyhatalmakként a két ország kiváló diplomáciai kapcsolatokat ápol, és egyre inkább a nemzetközi folyamatok alakítóiként, mintsem követőiként jelennek meg. Mindezek ellenére a partnerségbe némi versengés vegyül, hiszen Kína dominanciája Oroszországot az „*alárendelt partner*” szerepbe kényszerítheti, amely veszélyezteti a kívánt nagyhatalmi státusz fenntartását és erősítését (Lewis, 2019).

2014. május 29-én Oroszország vezetésével, Kazahsztán és Belarusz részvételével létrejött az Eurázsiai Gazdasági Unió (EaEU), amelyhez még az alapítás évében Örményország is csatlakozott. 2015-ben Oroszország aláírta Kínával a Selyemút „*Gazdasági Övezet*” és Eurázsiai Unió együttműködést.

Mindezek eredményeként és következményeként Vlagyimir Putyin orosz elnök 2016-ban, a Szentpétervári Nemzetközi Gazdasági Fórumon meghirdette a „*Nagyobb Eurázsia koncepciót*”, amelyben kifejtette, hogy:

- a) a világ vezető gazdaságai a növekedés forrását keresik, illetve törekszenek a digitális technológiában rejlő hatalmas potenciál kiaknázására. Az új generációs technológiák terén a világban megfigyelhető a realizált haszon biztosítása, monopolizálása, ám a siker kulcsa e téren is az együttműködés. Ennek az együttműködésnek a megtestesítője az Eurázsiai Gazdasági Unió.

- b) Tekintettel arra, hogy több mint 40 ország és nemzetközi szervezet fejezte ki együttműködési szándékát az EaEU-val, Oroszország és partnerei úgy látják, a térség egy nagyobb, feltörekvő integrációs térség egyik központja lehet, ezért javasolják az együttműködés kibővítését elsősorban az EaEU partnerországaira – Kínára, Indiára, Pakisztánra és Iránra –, valamint a FÁK államokra és egyéb érdeklődő országokra.
- c) Az együttműködést elsősorban a befektetések, a kereskedelmi akadályok lebontása, a vámadminisztráció és a szellemi tulajdon védelme terén kell megkezdeni (President of Russia, 2016; Lo, 2019).

Igen nagy hasonlóság figyelhető meg a „*Nagyobb Eurázsia koncepció*” és az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés között. Oroszország és Kína között jelenleg komoly stratégiai partnerség áll fenn, köszönhetően annak is, hogy a Biden-adminisztráció rövid időn belül Kínára és Oroszországra is szankciókat vetett ki, így az „*ellenségem ellensége a barátom*” filozófia erősítette a két ország kapcsolatát, azonban erre és a kínai–oroszl viszonyban rejlő feszültségekre szövetség építése nem várható. Mindenesetre jelen állás szerint Kína és Oroszország a multipoláris világtrendet támogatják az USA ellenében – ez a dollár kiszorításában is megnyilvánul –, de egyfajta egymás közötti versengés is zajlik.

9.6.3. A Washington–Peking–Moszkva háromszög

Az 1950-es évek óta a Washington–Peking–Moszkva háromszögön belüli kettő az egy elleni szövetségek váltakozása jellemzi az eurázsiai sakktabla geopolitikai viaskodását:

- a) az 1950-es években a Szovjetunió és Kína szövetségét láthattuk Amerikával szemben.
- b) Majd a szovjet–kínai viszony 1960-as évekbeli megromlását követően amerikai–kínai közeledés volt megfigyelhető a Szovjetunióval szemben.
- c) A Szovjetunió felbomlását követően egy rövid idejű orosz–amerikai együttműködés alakult ki Kína ellenében.
- d) Végül az 1990-es évek második felétől egy egyre erősödő orosz–kínai stratégiai partnerség alakult ki a hegemon szuperhatalom, Amerika ellen.

A kínai történelem egyik legfontosabb geopolitikai története a Három királyság korszakának eseménysorozata, amikor három királyság küzdött meg Kína egyesítéséért (lásd korábbi fejezetek). Kína négy klasszikus regényének egyike is ezt a történetet dolgozza fel, de számos korabeli krónikából is megismerhető a három királyság

geostratégiája. A regény alapmű Kínában, nincs kínai, aki ne ismerné. Kissinger elmondása szerint Mao Ce-tung egyik kedvenc műve volt a „*Három királyság regényes története*”, de a későbbi állami vezetők is számtalan alkalommal idézték és használták a korszak eseményeinek tapasztalatait. Meglehet, a Washington–Peking–Moszkva háromszöget kezdetben főképp Amerika mozgatta, de biztosak lehetünk benne, hogy a kínai állami vezetők is nagy tudással rendelkeznek egy ilyen háromszög alakításában, amely már nem Kína egyesítéséről szól, hanem az új világrend kialakításáról.

Az elmúlt hónapok, az új amerikai elnök, Joe Biden külpolitikájából kifolyólag még közelebb hozták egymáshoz Kínát és Oroszországot az USA ellenében, ezzel a Washington–Peking–Moszkva háromszög újra fontos szerepet kaphat a világrend alakulásában.

9.6.4. Kína és India kapcsolata

A 19. század elejétől kezdve brit uralom alatt álló India végül 1947. augusztus 15-én elnyerte függetlenségét, és ekkor létrejött Pakisztán is India keleti és nyugati oldalán⁴³, amiből igen sok konfliktus alakult ki rögtön a függetlenség kikiáltását követően, de a későbbiekben is.

India függetlenné válásával a világ legnagyobb demokratikus országa lett az akkori 446 milliós lakosságával. A nemzetközi szinten rögtön több kérdéssel is szemben találta magát, elsősorban a két szuperhatalom és szövetségi csoportja közötti hidegháború problémájával. India mint frissen függetlenné vált ország kezdetben megpróbált távol maradni a két tábor nagypolitikai versenyétől, és csatlakozott az El Nem Kötelezett Országok Mozgalmához, továbbá regionális szinten próbálta megfelelően pozicionálni magát és megerősíteni az angoloktól örökölt birodalmi határokat.

1949-ben India szomszédságában létrejött a Kínai Népköztársaság mint egységes Kína. India kétezer kilométeres határa Kínával három nagy szakaszra osztható: keleten 650 kilométeren Bhután és Mianmar között, középen 450 kilométeren Kína tibeti határán, illetve Nyugaton 600 kilométer hosszan. India 1950. április 1-jén a második nem kommunista országként vette fel a kapcsolatot a Kínai Népköztársasággal. Habár Tibet kínai megszállását nem nézte jó szemmel India, kínai oldalról pedig Mao az „*imperialisták kutyája*” jelzővel illette az indiai miniszterelnököt, Dzsavaharlal Nehru-t (1889–1964), összességében India baráti kapcsolatot kezdeményezett Kínával. Ez az 1954-ben megkötött

---

⁴³ Az akkori Nyugat-Pakisztán a mai Pakisztán, Kelet-Pakisztán pedig ma már Banglades – az 1971-es függetlenné válás óta.

Kína–India egyezményben érte el a csúcspontját: a felek aláírták a „*Békés Együttélés Öt Pontját*” (*pancsa sila*), amely szerint tiszteletben tartják egymás területi egységét és szuverenitását, kölcsönösen nem támadják meg a másikat, egymás belügyeibe nem szólnak bele, egyenlő és kölcsönös előnyökre törekednek, békésen élnek együtt. Továbbá az egyezmény keretében rendezték Tibet státuszát. Azonban a „*Hindi-Chini-Bhai-Bhai*”⁴⁴, azaz az India–Kína barátság nem tartott sokáig.

1958-ban kezdtek eldurvulni a határviták, amelyek 1962-ben a kínai–indiai háborúhoz vezettek. Hogy ki indította a háborút, arról különböző narratívák vannak, és a mai napig vita tárgya. Neville Maxwell angol újságíró „*India’s China War*” című könyvében arról értekezik, hogy India 1961-es „*Forward Policy*”-jének következménye, hogy India háborút indított Kína ellen, azonban Bertil Lintner svéd újságíró „*China’s India War*” című könyvében azt írja, hogy Kína már évekkel ezelőtt megkezdte az India elleni támadás előkészítését. Az 1962-es határháború a mai napig hatással van az indiai–kínai kapcsolatokra és azóta is folyamatosak a határvillongások, 2020-ban is több összetűzés volt a határon a kínai és indiai katonák között.

Csak 1976-ban állították vissza a diplomáciai kapcsolatot a két ország között, 1979-ben az indiai külügyminiszter hivatalos látogatást tett Kínában, de igazán csak 1988-ban élénkült fel a kínai–indiai kapcsolat Radzsiv Gandhi (1944–1991) miniszterelnök kínai látogatásával. Sűrűsödtek az állami vezetők közötti találkozók és tárgyalások, s 2006-ban Lhászában a két ország megegyezett az ősi Selyemút újraindításáról a Himaláján keresztül.

A határviták mellett a kínai–pakisztáni jó kapcsolat is zavaró tényező a kínai–indiai kapcsolatokban, ugyanis India és Pakisztán között is számos határkonfliktus van. India úgy gondolja, hogy Ázsiában vezető hatalmi pozíció illeti meg, azonban Kína mellett elnyomva érzi magát, így Indiában gyakran előkerül a Kína-ellenesség. Regionális nagyhatalmi törekvései főleg Narendra Modi indiai miniszterelnök 2014-es kormányalakítása után kaptak nemzetközi nyilvánosságot, azaz akkoriban, amikor Kína már elkezdte hirdetni az „*Egy övezet, egy út*” együttműködés alapjait. India 2014-ben meghirdette az „*Act East*” politikáját, amely tulajdonképpen az 1990-es évek óta jelen levő „*Look East Policy*” továbbgondolása. Fő célja a délkelet-ázsiai országokkal való kapcsolat szorosabbra fűzése, továbbá Kína dominanciájának ellensúlyozása. India saját kezdeményezésként 2002-ben elindította a India–Irán–Oroszország közötti

---

⁴⁴ Rabindranath Tagore, az első nem európai irodalmi Nobel-díjas indiai költő és író kínai látogatása során mondta ki a „*Hindi-Chini Bhai-bhai*” mondatot, amely mottóvá vált, és az akkori indiai miniszterelnök is ezt használta az indiai–kínai kapcsolatok erősítésére.

együttműködésen alapuló North-South Transport Corridor-t, amely mára már 11 ország együttműködéséből áll, illetve 2017-ben a Japánnal közösen megfogalmazott Asia-Africa Growth Corridor-t, amelynek elsődleges célja India, valamint Dél- és Délkelet-Ázsia szorosabb összeköttetésének megteremtése az afrikai kontinens országaival.

Az új Selyemút Kína–Pakisztán gazdasági folyosója megpecsételte India távolmaradását a kínai kezdeményezéstől. Ugyanakkor Kínával más multilaterális platformokon, mint a BRICS vagy a Sanghaji Együttműködési Szervezet keretében együttműködik. India ugyancsak csatlakozott az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankhoz.

India a 2020-ban megalakult Átfogó Regionális Gazdasági Partnerségi megállapodástól (RCEP), amely a világ legnagyobb szabadkereskedelmi egyezménye Kína és az ASEAN-országok részvételével, hét év tárgyalást követően, az utolsó pillanatban elállt, ezzel gyengíti a saját nagyhatalmi törekvéseit a régióban, ugyanis teret ad Kína regionális befolyásának növeléséhez.

Az átalakuló transzeurázsiai integrációban regionális nagyhatalmi szerepre törekvő India külpolitikája több kihívással is szembesül globális viszonylatban: a fontos kétoldalú partnerország, az USA kiszámíthatatlansága, a változékony USA–Oroszország kapcsolatok, a szorosabbra fűződő Oroszország–Kína viszony. Delhi eddig igyekezett Washington és Peking között egyensúlyozni, de India számára jelenleg a legfontosabb feladat, hogy maga találja meg szerepét a nemzetközi térben úgy, mint önálló szereplő, nem pedig mint mások követője, ebből kifolyólag több multilaterális együttműködésben is részt vesz Oroszországgal és Kínával vagy nélkülük. Ezek a BRICS, a Négyoldalú Biztonsági Párbeszéd (Quad), Sanghaji Együttműködési Szervezet (SCO) és természetesen a RIC (Russia, India, China).

Az ázsiai kontinens jövője szempontjából három nagyhatalom – India, Oroszország és Kína – kapcsolatrendszerre jelenti a legfontosabb kihívást, amelyet az utóbbi időben több elemző is a korábbi amerikai külügyminiszter, Henry Kissinger által a hidegháború során megalkotott „háromoldalú diplomáciával” („*triangular diplomacy*”) állított párhuzamba. Kissinger a kifejezést az USA, a korábbi Szovjetunió és Kína közötti kapcsolatrendszer vonatkozásában használta, amely a konfrontáció és a kooperáció váltakozására épült. India, Oroszország és Kína jelenleg bizonyos szempontból hasonló helyzetben van, hiszen a versengés és a véleménykülönbségek ellenére bizonyos fokú együttműködést igyekeznek kialakítani a Nyugat által dominált világrendben és világgazdaságban betöltött szerepük erősítése érdekében.

A három ország „*metszete*” igen szűkös, hiszen kevés a történelmi, kulturális, vallási, ideológiai vagy politikai közös pont. A háromszöget vizsgálva megállapítható, hogy India Oroszországgal ápolta kapcsolatait történelmi szempontból jóval erősebben, mint az India–Kína vagy az Oroszország–Kína reláció. Az utóbbi években azonban az orosz–kínai kapcsolatok erősödésnek indultak, míg India mindkét országtól bizonyos fokig eltávolodott. Ennek ellenére Kína gyanakvással figyeli az orosz–indiai együttműködést, és India ugyanígy tesz a másik két ország kapcsolatának vonatkozásában. A szubkontinens emellett szoros kapcsolatokat ápol az USA-val, amelyet Oroszország és Kína igyekeznek nyomom követni.

A háromoldalú diplomáciaként aposztrofált törékeny együttműködés tehát mindhárom ország számára jelentős kihívást jelent, az ezeknek a megoldására tett kísérletek jelentősen befolyásolják majd mindhárom érintett, így India jövőbeli ázsiai szerepét is.

9.6.5. Kína és Japán kapcsolata

Japán a kínai császárság idejében a kínai hűbéri rendszerben alárendelt szerepet töltött be, a több ezer éves kapcsolat alatt hol aktív, hol szunnyadó periódusok váltották egymást a kínai–japán kapcsolatokban. A japán Meidzsi-korszak (1868–1912) idején tört meg a hierarchikus hűbéri rendszer a két ország között. A Meidzsi rezsim – tanulva a kínaiak vereségéből a nyugati nagyhatalmak ellen a 19. század közepén – Japánt gyors modernizáción vitte keresztül, amelynek köszönhetően az viszonylag hamar modern haderővel rendelkező ipari állammá alakult. 1895-ben a hosszú időn át alárendeltnek számító Japán vereséget mért Kínára a Korea feletti uralomért folytatott háborúban, Japán megszerezte Északkelet-Kína bizonyos területeit és Tajvant, ami keserű pszichológiai csapást mért Kínára (Tai, 2019: 30-31.), és ez csak folytatódott a 20. században. A győzelemmel Japán az első számú nagyhatalom lett Ázsiában, a tíz évvel későbbi oroszok feletti győzelmük a csuzimai csatában pedig már szilárd nagyhatalmi rangot adott nekik (Tai, 2019).

Japán nyugati mintára megkezdte a gyarmatbirodalom építését, hozzáfogott a kelet-ázsiai Új Rend kialakításához, amelynek keretében infrastrukturális beruházásokat hajtott végre az 1931-ben megszállt Mandzsúriában. A japánok „*isten adta joguknak*” tekintették, hogy egész Ázsiát uralják, ezért további expanziós törekvéseik voltak Kínán kívül is, amelynek majd az amerikai atombombák vetettek véget a II. világháborúban.

Ezt követően a kínai–japán geopolitikai szembenállás két szakaszra osztható, a hidegháború alatti és a hidegháború utáni időszakra, amikor a japán geopolitikai

gondolkodásban változás következett be. A hidegháború időszaka három részre osztható Ni Shixiong (2015) kínai geopolitikai kutató szerint:

- a) a hidegháború kezdeti időszaka az 1940-es évek végétől az 1950-es évek végéig, amikor Kína a Szovjetunióval szövetséget kötött, amelyben a korábban expanziót elkövető országok, így Japán ellen is összefogtak, emellett az USA a San Francisco-i béke, más néven japán békeszerződéssel, majd az USA–Japán biztonsági szerződéssel megerősítette befolyását a térségben. Az USA külügyminiszterei védelmi vonalakat állítottak fel, először az Acheson-vonalat⁴⁵, amely az Aleut-szigetektől Japánon keresztül egészen a Rjúkjú-szigetekig húzódott, majd a Dulles-vonalat⁴⁶, amely Japántól délre egészen Ausztráliáig tartott. A korábbi Japán-fóbia átalakult Kína-fóbiává az amerikaiak részéről, így az USA a továbbiakban Japánra alapozta a távolkeleti politikáját (Brzeziński, 2017: 242). Ezek az események megfelelő alaphangot adtak a későbbi kínai–japán kapcsolatoknak.
- b) A hidegháborús időszak második szakaszában, a 1950-es évek végétől az 1970-es évek elejéig az USA Japánt erősítette Kína ellensúlyozására, amelynek keretében Japán az amerikai bázisoknak területeket biztosított, emellett japán katonák kis számban részt vettek a koreai és vietnami háborúkban Amerika oldalán.
- c) Azonban a 70-es években – a kínai–japán geopolitikai hidegháborús vetélkedést tekintve a harmadik időszakban – a kínaiak a szovjetektől való eltávolodás következtében az USA-val kerültek közeli kapcsolatba, amely Japánra nagy nyomást és terheket rótt, kénytelen volt Kína felé közeledni. 1978-ban Kína és Japán aláírta a béke- és barátsági szerződést. A hidegháborút követően Kína felemelkedésével az USA továbbra is Japánra támaszkodott a regionális egyensúlyozásban, emellett Japán is az amerikaiak segítségével próbált egyenrangú nagyhatalom maradni Ázsiában. (Ni, 2015: 276-280.).

A továbbiakban egy folyamatosan váltakozó kínai–japán kapcsolat volt megfigyelhető. 2010-ben Kína megelőzte Japánt a világgazdasági ranglistán (a GDP tekintetében), amely Japán számára nagy frusztrációt okozott. Japán – mivel 2012-ben

---

⁴⁵ Dean Achesonról (1893–1971), az USA 51. külügyminiszteréről elnevezett védelmi vonal.

⁴⁶ John Foster Dulles-ről (1888–1959), az USA 52. külügyminiszteréről elnevezett védelmi vonal.

éppen megromlott Kína és Japán között a diplomáciai kapcsolat, továbbá az USA is ellenzett minden kínai kezdeményezést – nem támogatta az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést, és az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank alapításában sem vett részt. 2014-ben Abe Sinzo japán miniszterelnök meghirdette a „*globe diplomacy*”-t, amelynek keretében az afrikai országokkal hozott létre új együttműködések, majd felélesztette egy korábbi miniszterelnök 1997-ben meghirdetett Selyemút diplomáciáját, hogy kiterjessze külkapcsolatait és egyensúlyozni tudja Kína törekvéseit Ázsiában.

2015 áprilisában Abe Sinzo japán miniszterelnök már enyhébb külpolitikát folytatott Kínával szemben, s Xi Jinping államfővel Indonéziában való találkozása során a japán miniszterelnök jelezte, hogy továbbra is tanulmányozni fogják az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést. Azonban májusban a japán kormány bejelentette, hogy 110 milliárd USD összeget fognak befektetni ázsiai országok infrastrukturális fejlesztéseibe, ellensúlyozva a kínai kezdeményezésre létrehozott AIIB-t. Eközben Amerikánál sürgették a Transz-csendes-óceáni Partnerség (TPP) tárgyalásokat a Fülöp-szigetekkel, Vietnammal, Ausztráliával és Indiával. Az első két évben Japán látványosan távol tartotta magát az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéstől.

2016-ban Japán – válaszul a BRI gyors fejlődésére – kihirdette a „*Szabad és Nyitott Indiai- és Csendes-óceáni Régió*” stratégiát (Free and Open Indo-Pacific, FOIP), amely 50 milliárd dolláros infrastrukturális befektetést jelenthet a régióban. Habár a japán miniszterelnök kifejtette, hogy a FOIP-nak nem célja, hogy a BRI-jal versenyezzen, hanem annak kiegészítésére jött létre, mindenesetre igen hasonlít a BRI-ra, és ezzel egy alternatív lehetőséget is nyújt a régiós országoknak.

2017-ben Trump amerikai elnök bejelentette a TPP együttműködésből való kilépését, ezzel mondhatni kivonult az ázsiai régióból, magára hagyva Japánt, miközben különböző belpolitikai ügyek miatt a japán kormány is meggyengült. Ebből kifolyólag Japán kénytelen volt Kína felé nyitni és rácsatlakozni az „Egy övezet, egy út” adta lehetőségekre. Az elmúlt két évben Kína és Japán között több állami vezetői találkozó is létrejött, amely a két ország kapcsolatainak elmélyítését segíti. Gazdasági szempontól valóban élénkülnek a kapcsolatok, de ezeket továbbra is beárnyékolják a területi viták és az ázsiai nagyhatalmi státuszért folyó rivalizálás.

9.6.6. Kína és az Európai Unió kapcsolata

Az Európai Unió (és jogelődjei), valamint Kína közötti kapcsolatrendszer nagy múltra tekint vissza, amelynek középpontjában hosszú ideig a kereskedelem állt, és máig meghatározza azt. Az ókori Selyemúton is folyamatos volt az árukereskedelem Európa és Kína között, folyamatosan változó és bővülő termékkör számára. Európa számára Kína hagyományosan hatalmas piaca miatt vonzó, míg Kína az európai tudományos és technológiai újítások megismerését várta a kereskedelemtől.

A Kínai Népköztársaság megalapítását követően Kína egyértelműen a szovjet táborba erősítette, így a Szovjetunióhoz hasonlóan az 1950-ben megalakuló NATO-ra úgy tekintett, mint az amerikaiak eszközére, amellyel befolyásolni tudják Nyugat-Európa katonai erejét, az Európai Gazdasági Közösségre pedig, mint az amerikaiak eszközére, hogy Nyugat-Európa gazdaságát is irányíthassák. A nyugat-európai országok pedig Amerikát követve nem fogadták el az Új Kínát és továbbra is Tajvannal tartották a diplomáciai kapcsolatokat. Az 1960-as években Kína és a Szovjetunió között elhidegült a kapcsolat, miközben a nyugati táborban is törés jelent meg: Franciaország elnöke, De Gaulle ellenezte az USA hegemon törekvéseit, továbbá De Gaulle meg volt róla győződve, hogy Franciaország egyenrangú félként tudna részt venni a szuperhatalmak közötti versengésben. 1964 januárjában Franciaország diplomáciai kapcsolatokat létesített a Kínai Népköztársasággal, ami mérföldkőnek számított a Kína–EU kapcsolatokban. Az 1966-ban megindult „*kulturális forradalmat*” követően, az 1970-es években kezdett tovább fejlődni a Kína és az EU közötti kapcsolat.

1971-ben Richard Nixon amerikai elnök nemzetbiztonsági főtanácsadója, Henry Kissinger látogatást tett Kínában, hogy egyeztetéseket kezdjenek az amerikai–kínai kapcsolatokról, majd ugyanebben az évben október 25-én, az ENSZ 2758. számú határozatával a Kínai Népköztársaságot ismerte el ENSZ-tagként a Tajvanon székelő Kínai Köztársaság helyett. Ezt követően az Európai Gazdasági Közösség (EGK) országai is felvették a diplomáciai kapcsolatokat Kínával, végül 1975-ben az EGK is hivatalosan diplomáciai kapcsolatot alakított ki Kínával, ezzel megint egy újabb fejezet kezdődött a Kína–EU kapcsolatokban.

Az EGK államok és Kína is elleneztek a Szovjetunió hegemon törekvéseit, a közös ellenségkép összehozta őket. Kína nyíltan támogatta az európai országok összefogását, a nyugati-európai államok pedig Kína erősödését, hogy ellensúlyozni tudják a Szovjetunió dominanciáját Ázsiában. Mivel a kapcsolat főképp a szovjetellenességre épült, így sokáig

nem megfelelő szintre pozicionálták a gazdasági kapcsolatokat, nem volt áttörést hozó fejlődés az EU–Kína kereskedelemben.

Az 1989. június 4-i Tiananmen téri incidenst követően az EU, Amerikát követve, szankciókat vezetett be Kína ellen. Valójában a Nyugat felháborodása és szankciók kivetése rövidéletű volt, egy hónappal később már kezdett visszaállni a rend a diplomáciai kapcsolatokban és párbeszédben. Az USA és Japán is hamar együttműködésbe kezdett Kínával, az Európai Közösség pedig nem akart lemaradni, így az európai országok közössége is folytatta a tárgyalásokat. Csak a fegyverembargó volt az egyetlen komoly szankció, amely a mai napig életben van.

A berlini fal leomlását (1989) és a Szovjetunió megszűnését (1991) követően új geopolitikai helyzet előtt állt a világ, a nyugat-európai országok integrációja kibővült a közép- és kelet-európai régióval, s mindez új kihívások, ugyanakkor lehetőségek elé is állította az országokat. 1994 júliusában az Európai Unió kihirdette az első regionális külpolitikai stratégiáját, a „*Towards a New Asia Strategy*” című programot, majd 1995-ben megjelent az „*A Long-Term Policy for China-Europe Relations*” című Kína-stratégia is. Ezt követően az EU két évente újabb stratégiákat⁴⁷ adott ki, amelyek keretében az együttműködés stratégiai partnerséggé vált.

Válaszul a Kínai Népköztársaság 2003 októberében adott ki egy támogató dokumentumot „*Kína EU-s kapcsolatairól*” (中国对欧盟政策文件) címmel, amely az egymás tiszteletéről, a kölcsönös bizalomról, a világbékéért tett közös erőfeszítésekről szóló részek mellett a kölcsönös előnyökkel járó (win-win) és egyenlő felek közt zajló kereskedelmi kapcsolatok elmélyítéséről és a kulturális kapcsolatokról szólt. Mindez jóval a hasonló célkitűzésekkel létrejövő „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés előtt megerősítette Kína EU-s kapcsolatait, s Kína egyértelműen az EU partnerévé vált a nemzetközi térben, immár nemcsak a kereskedelempolitika terén.

A stratégiai partnerségi kapcsolat egyik legfontosabb eredménye és egyben intézményesített megnyilvánulása az 1998-ban indított, éves rendszerességgel megtartott EU–Kína csúcstalálkozó, amelynek keretében 2019-ben már 21. alkalommal ültek össze a vezetők. A csúcstalálkozó mellett a kapcsolatok intézményesülése számos miniszteri és szakértői szintű találkozót, valamint vegyes bizottság létrejöttét is eredményezte.

---

⁴⁷ 1998, Building a Comprehensive Partnership with China; 2001, Eu Strategy towards China: Implementing the 1998 Communication and Future Steps for a More effective EU Policy; 2003, A Maturing Partnership: Shared Interests and Challenges in EU – China Relations.

Az EU által 2006-ban kiadott „*EU-China: Closer Partners, Growing Responsibilities*” című dokumentumban az EU már más hangot ütött meg: Kínára mint versenytársra és kihívásra tekintettek az addigi partneri és lehetőségekkel teli kapcsolat helyett. A Kína–EU kapcsolatok „*mézeshelei*” véget értek (Shambaug, 2007). A dokumentum Kína belpolitikai ügyeit is érintette, a Tajvan-kérdés rendezését sürgette. 2007-től kezdődően a nyugati médiában Kínát elkezdtek démonizálni, a 2008-as pekingi olimpiát megelőzően az olimpiai láng világutazását számos alkalommal tibeti aktivisták zavarták meg, és több politikus is felszólalt az emberi jogok kapcsán Kínával szemben. Azonban a gazdasági kapcsolatokat valójában nem befolyásolták a Kína-ellenes hangok, a Kína–EU gazdasági kapcsolatok továbbra is erősödtek (Ni, 2015: 268–270.).

2013 márciusában Li Keqiang kínai miniszterelnök Svájcban és Németországban tárgyalt a Kína–EU kapcsolatok erősítéséről, majd Xi Jinping államfő szeptemberi és októberi „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést megalapozó kazahsztáni és indonéziai beszédeit követően 2014 márciusában Hollandiában, Franciaországban, Németországban és Belgiumban tett hivatalos látogatást, hogy a bilaterális kapcsolatok mellett a Kína–EU kapcsolatokat is megerősítse. Li Keqiang miniszterelnök 2014-ben ismét Európába látogatott, júniusban Angliában és Görögországban, majd októberben Németországban, Olaszországban és Oroszországban tett hivatalos látogatást. A kínai állami vezetők 2014-es külföldi utazásaiból is jól érezhető, hogy Kínának igen fontos az EU-val való szoros kapcsolat az eurázsiai projekt, az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés felépítéséhez.

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben szereplő infrastrukturális rendszer kiépítésének gondolata nem áll messze az európai országok elképzeléseitől, hiszen 1960-ban már létrehozták a Transzázsiai Vasútvonal (Trans-Asian Railway) nevezetű, Európát és Ázsiát 14 000 kilométeren összekötő, egységes teherfuvarozási vasúthálózatot. Majd az EU 1995-ben elindította a TRACECA (Transport Corridor Europe, Caucasus, Asia) projektet, amely az EU és Kína összekötését szolgálja Oroszország kikerülésével. A TRACECA multilaterális programhoz az EU államokon kívül 12 ország csatlakozott, az együttműködésnek 5 munkacsoportja van, amelyek a tengeri közlekedéssel, repülőjáratokkal, közúttal és vasúttal, szállítási biztonsággal és szállítási infrastruktúrával foglalkoznak.

Mivel az „*Egy övezet, egy út*” a partnerből versenytárrá nőtt Kína kezdeményezésére indult el, továbbá a Kína–Amerika kapcsolatok elmérgesedése már érződött, ezért az európai nagyhatalmak geopolitikai szempontból kezdetben csak „*figyelemmel követték*” a történéseket. Ahogy fentebb már említettem, 2014-ben Xi Jinping

államfő és Li Keqiang miniszterelnök is ellátogatott Európába, hogy tárgyalást kezdeményezzenek a Kína–EU kapcsolatok elmélyítéséről, emellett Kína 2003-as EU-politikáját megújítva 2014-ben kiadták a „*Joint Statement on Deepening the EU-China Comprehensive Strategic Partnership for Mutual Benefit*” stratégiát.

Kínában több cikkben is értetlenül álltak az EU-nak az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezéstől való távolságtartásával szemben. Míg Kínában számtalan kutatás, elemzés és írás készült a kínai kezdeményezés kapcsán, Európában nem jelentek meg írások az új lehetőségről. 2014 októberében Kína 21 országgal közösen aláírta az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bank alapításáról szóló memorandumot, továbbá kijelentették, hogy 2015. március 31-ig lehet alapító tagként jelentkezni az új pénzügyi intézménybe. Az USA ezt a világ pénzügyi rendszerének megváltoztatására tett kísérletként értékelte és ellenezte az AIIB létrejöttét, a szövetségeseit is a távolmaradásra biztatta. Azonban 2015. március 12-én, az alapítási határidő lejárta előtt két héttel az Egyesült Királyság hirtelen bejelentkezett, hogy szívesen részt venne az új bank alapításában. Ezt követően 13-án Svájc, majd 16-án Franciaország, Németország és Olaszország is jelezte részvételi szándékát, de még a határidő letelte előtt Ausztria, Dánia, Luxemburg, Hollandia, Spanyolország, Svédország, Finnország, Norvégia, Izland, Oroszország, Portugália, Lengyelország, Málta is alapító tagként csatlakozott. Később a többi európai ország, köztük Magyarország is csatlakozott a kínai világbankhoz, de nem mint alapító tag (Huang, 2017: 8-12.).

2018 júliusában került sor a 20. EU–Kína fórumra, amelynek keretében az EU és Kína közötti stratégiai partnerség 15. évfordulóját is ünnepelték. A találkozón a várakozásoknak megfelelően a legnagyobb hangsúlyt az átrendeződött nemzetközi szintér, illetve a két nagyhatalom nemzetközi szerepvállalása kapta. Az egyeztetések során a felek megállapodtak abban, hogy közösen kívánnak dolgozni a szabályokon alapuló nemzetközi rend kialakításán és fenntartásán, illetve megerősítették elköteleződésüket a multilateralizmus és a szabadkereskedelem mellett. A két nagyhatalom szintén hangsúlyozta a közös fellépést a világbéke, a stabilitás és a fejlődés érdekében. Leszögezték: a globális kihívások megoldását mindkét fél békés úton, a diplomáciai párbeszédn keresztül, az ENSZ Alapokmányának megfelelően tartja kívánatosnak. A találkozón megállapodtak a kínai „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés és az EU projektjei közötti szinergiák feltérképezésében és összehangolásában

A kereskedelmi háború miatt az USA és Kína között kialakult feszültségekhez képest az Európai Unió és az ázsiai ország kapcsolata eddig szinte különlegesnek volt mondható, azonban az elmúlt 1–2 évben a viszony egyértelműen hűvösebbé vált. Míg az

EU közép- és kelet-európai országaival gazdaságilag és politikailag is folyamatosan mélyül a kapcsolat, addig az Olaszországgal – a G7-országok közül elsőként – 2019-ben aláírt „Egy övezet, egy út” megállapodás miatt Brüsszel, Párizs és Berlin is nyugtalankodik, elsősorban Kína európai térnyerése okán. Elemzők szerint Olaszország földrajzi fekvése rendkívül előnyös a kínai tervek megvalósítása szempontjából. Az EU éppen emiatt felszólította Olaszországot, hogy ne távolodjon el a közös európai stratégiától a Kínával való kapcsolattartás során. A brüsszeli diplomaták egy részét aggodalommal tölti el annak lehetősége is, hogy Peking a „16+1” fórumot fogja eszközként használni arra, hogy nagyobb befolyást szerezzen a kontinensen.

A geopolitikai törekvésekkel párhuzamosan gazdasági fronton is kételyek sora merült fel, elsősorban Németország és Franciaország politikusainak és vállalatainak körében élesedik a tisztességtelen verseny érzete. Az EU ezért arra törekszik, hogy a stratégiaileg és nemzetbiztonságilag fontos iparágakat és termékeket érintő tranzakciókat kizárólag politikai jóváhagyás után lehessen végrehajtani. Brüsszel „stratégiai riválisnak” nevezte Pekinget, tekintve, hogy Kína államilag támogatott vállalataival próbál európai tendereken piaci részesedést és technológiai tudást szerezni (European Commission, 2019; Burchard, 2019). Ezek az európai piacnyitási aggodalmak, valamint a 2020-as beruházási megállapodás voltak a fő témái a Li Keqiang kínai kormányfő és az EU vezetői között 2019. április 9-én lezajlott brüsszeli csúcstalálkozónak.

Szakértők szerint Kínát az USA-val folytatott kereskedelmi háború negatív hatásai ösztönözték arra, hogy több fronton is engedjen az EU-nak a közös nyilatkozat elfogadása érdekében, ami a stratégiai partnerség elmélyítésének feltétele volt. A felek ennek köszönhetően arról is döntöttek, hogy folytatják a szinergiák kialakítását Kína „Övezet és út” kezdeményezése, valamint az EU-s tervek között az Európa és Ázsia közötti összeköttetések javítása érdekében. A Foreign Policy amerikai külpolitikai magazin az EU–Kína kapcsolatok tárgyában – elsősorban Románia példáján keresztül – kiemeli a „16+1” együttműködést, a szaklap szerint ugyanis a kezdeményezés igencsak nagy ellenérzést váltott ki az Európai Unió nyugati országainak körében, míg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéshez fűzött remények ebben a relációban nem teljesültek (Brinza, 2019).

A 2020-as év még inkább megtépázta az EU–Kína kapcsolatokat, a hongkongi és uigur ügyek, továbbá a COVID-19 pandémia miatt Kínát megint erőteljesen negatív színben próbálják feltüntetni a nyugati médiában. Wang Yi kínai külügyminiszter 2020 augusztusi európai körútja sem érte el az eredetileg kívánt célokat. Csehországgal is

összetűzésbe került Kína a cseh szenátus elnökének tajvani látogatása során a tajvani parlamentben elmondott, „*tajvani vagyok*” kijelentéssel kezdődő beszéde miatt.

Kínának továbbra is az az érdeke, hogy egy egységes, erős Európai Unió legyen a partnere, akivel közösen építheti fel az eurázsiai infrastrukturális hálózatot, az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést. Az EU pedig mint az USA barátja próbálja az átalakuló világrendben megtalálni a helyét, ezért eddig nem ment szembe Kínával, mint az Amerikai Egyesült Államok, de egyes ügyekben kemény kritikát fogalmazott meg Kínával szemben, jelezvén, hogy az USA-tól sem „*vált el*”. A továbbiakban főként az EU-nak kell eldöntenie, hogy melyik utat választja, a Kínával való együttműködést vagy annak elutasítását.

9.6.7. Kína és Magyarország kapcsolata

Magyarország annak idején ideológiai hasonlóságokból kifolyólag az elsők között ismerte el a Kínai Népköztársaság létrejöttét és a többi szovjetbarát szocialista országok hasonlóan 1949-ben diplomáciai kapcsolatokat is kialakított Kínával. Így 2019-ben a diplomáciai kapcsolatfelvétel 70. évfordulóját ünnepelhettük, azonban a tudósok a magyar–kínai államközi kapcsolatokat az Osztrák–Magyar Monarchia idejétől eredeztetik, de az se ritka, hogy – főképp magyar politikai vezetők – a feltételezett magyar-hun rokonságra hivatkozva a hun–kínai kapcsolatokkal is összefüggésbe hozzák.

Magyarország és Kína között az 1990-es évekig többnyire politikailag irányított kapcsolat volt megfigyelhető, amelyet főképpen a Szovjetunió és Kína kapcsolata befolyásolt. A magyar–kínai kapcsolatok ezen időszakából számos együttműködés közül két konkrét esemény emelhető ki, amelyek a politikai irányítottságot mutatják be:

1. Az 1956-os forradalmat követően Kína miniszterelnöke, Zhou Enlai (周恩来, 1898–1976) – aki „*ellenforradalom leveréseként*” tekintett a magyar forradalmi események végére – 1956. november 6-án Kádár Jánosnak írt levelében üdvözölte az új kormány megalakulását, és 30 millió rubel értékű anyagi és pénzbeli segély nyújtásáról biztosította a magyar kommunista kormányt. Erről a kínai párt szócsöve, a Zsenmin Zsipao (Renmin Ribao, 人民日报) 1956. november 8-án, az első oldalon adott tájékoztatást a kínai olvasóknak (Zsenmin Zsipao, 1956, 1. o.). A szocialista/kommunista országok közül Kína adta a második legnagyobb támogatást – a Szovjetuniót követően – Magyarországnak a gazdaság fellendítésére (Horváth, L., 2020). Az 1956-os események nagy hatással voltak a Kínai Kommunista Párt

vezetőire, egyes kínai elemzések szerint az '56-os magyar forradalom következménye a kínai kulturális forradalom.

2. A második esemény Magyarország IMF-csatlakozásával kapcsolatos, ugyanis 1981-ben Kína adott hitelt a likviditási problémákkal küszködő Magyarországnak, hogy végig tudja vinni a csatlakozási folyamatot a Nemzetközi Valutaalapba.

Az 1990-es években, a rendszerváltást követően Magyarország a Nyugat felé nyitotta ki kapuit, 1990-ben belépett az Európa Tanácsba, 1995-ben a WTO-ba, a következő évben az OECD-be és 1999-ben a NATO-ba, s elsődleges prioritássá vált számára az euroatlanti integráció. A magyar–kínai kapcsolatok rövid időre befagytak, Magyarország nagy nehezen lerázta magáról a kommunizmus béklyóit, így már csak ebből a szempontból sem lett volna vállalható a magyar–kínai barátság változatlan folytatása. Ugyanakkor Kína folyamatosan figyelte és tanulmányozta a kelet-európai államok gazdasági rendszerváltását, hogy levonják a tanulságokat a kínai gazdaság átalakításához. 2002-ben az MSZP kormányalakításával kezdtek újra feléledni a magyar–kínai kapcsolatok, 2003-ban a Bank of China már fiókintézettel volt jelen Magyarországon, 2004-ben a ZTE, 2005-ben a Huawei kínai cég is megjelent a magyar piacon. Magyarország örömmel fogadta a külföldi működőtőke-befektetéseket, míg Kínának újabb piacra és lehetőségekre volt szüksége (Horváth L., 2020). A 2008–2009-es pénzügyi, majd gazdasági válság felerősítette az eurózóna tévesztését, de az Amerikai Egyesült Államok és az Egyesült Királyság is háttérbe szorult Kínával szemben, ugyanakkor Kína és az ázsiai fejlődő országok ekkorra már átvették a Nyugat sikertényezőit (Matolcsy, 2015, 55–57.). Orbán Viktor miniszterelnök a 2008-as gazdasági világválságból történő kilábalás felgyorsítása érdekében és az új világrendre való reagálásként 2010-ben meghirdette a „*keleti nyitás*” politikáját, amelynek keretében a magyar kormány az export diverzifikációját tűzte ki célul. Magyarország bővíteni kívánta a feltörekvő, gyors gazdasági növekedési ütemet produkáló ázsiai országokba, de legfőképp a Kínába irányuló exportot és az onnan érkező külföldi befektetéseket, ezzel egyre szorosabb kapcsolatok alakultak ki minden területen a keleti országokkal, így Kínával is. Emellett a kínai kapcsolat Magyarország EU-ban betöltött szerepének növelésére és az európai ügyekben való egyensúlyozásra is megfelelő eszköz volt.

2011-ben Wen Jiabao kínai miniszterelnök magyarországi látogatása során határozták el a politikai vezetők, hogy létrehozzák a „*Kína–Közép- és Kelet-Európai*

Országok Együttműködését”, ez az, ami 16+1, majd 17+1 néven vált ismertté. Ezt követően még szorosabbá váltak a magyar–kínai kapcsolatok politikai szinten, s minden évben sor került bilaterális miniszterelnöki találkozóra.

2014. december 16-án, a belgrádi Kína–KKE csúcsertekezlet keretében Orbán Viktor magyar, Aleksandar Vučić szerb és Li Keqiang kínai kormányfő aláírta a Budapest–Belgrád vasútvonal korszerűsítéséről szóló megállapodást. A 2,89 milliárd dolláros (725 milliárd forintos) beruházásról 2013-ban a bukaresti Kína–KKE csúcstalálkozó keretében tárgyaltak először a felek. A felújításnak köszönhetően a mostani 8 órás menetidő a jövőben 2 és fél óra alá csökkenhet. A tranzitútvonal kiépítését követően nőhet a Kínából Európába szállított árumennyiség. Az eredeti tervek szerint a vasútvonalat 2017 végén adták volna át (Kormany.hu, 2014), az Európai Unió felülvizsgálata és egyéb körülmények miatt azonban csúszik a munkálatok megkezdése. 2017. május 3-án az Országgyűlés elfogadta a Budapest–Belgrád vasútvonal felújításának beszerzési szabályzatát, amely már tartalmazza a Brüsszel által kért módosításokat is, például a nyílt közbeszerzésekre és az uniós szabályok szerint történő jogorvoslatokra vonatkozóan. A Budapest–Belgrád vasút projekt vált Magyarország és a régió egyik legfontosabb „Egy övezet, egy út” projektjévé, a kezdeményezés KKE-beli zászlóshajójává.

Magyarország miniszterelnöke 2015. áprilisában Kazahsztánban jelentette be, hogy „követni fogjuk Kazahsztán példáját” és Magyarország is csatlakozik az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankhoz (Kormany.hu, 2015a) – habár az alapítói státuszról ekkor már lecsúszott, hiszen 2015. március 31. volt a határidő.

2015 júniusában Wang Yi kínai külügyminiszter és Szijjártó Péter, Magyarország külgazdasági és külügyminisztere egyetértési nyilatkozatot írt alá a „*Selyemút Gazdasági Övezet*” és a „*21. Századi Tengeri Selyemút*” kiépítésében való együttműködésről, amely az első ilyen jellegű dokumentum Kína és egy európai ország között (Kormany.hu, 2015b).

A kapcsolatok intenzitását jól mutatja, hogy az utóbbi időben számos együttműködés valósult meg Kína és Magyarország között. 2014-ben Budapesten nyitotta meg kapuit a Kína–Kelet-Közép-Európa Turisztikai Regionális Koordinációs Központ, két évvel később pedig, 2016. március 4-én ünnepélyes keretek között indították el Budapesten a Kínai Nemzeti Turisztikai Hivatal regionális irodáját. 2015. május 1-jén újraindult a Budapest és Peking közötti közvetlen repülőjárat, októberben pedig megnyitották a Bank of China magyarországi Renminbi (RMB) klíring központját. A központ létrehozása lehetővé teszi, hogy a két ország vállalatai csökkentsék az átváltási költségeket, növeljék működésük hatékonyságát.

2017-ben Budapesten tartották a Kína–KKE együttműködés miniszterelnöki csúcstalálkozóját. Egyre több miniszteri vagy magasabb szintű találkozó jött létre, Magyarországot egyre nagyobb megtiszteltetésben részesítette a kínai fél: 2017-ben az „Egy övezet, egy út” Fórumon és 2018-ban a sanghaji Kínai Nemzetközi Import Expó megnyitóján is Orbán Viktor miniszterelnök tartott nyitóbeszédet.

Magyarország keleti nyitása és Kína nyugati nyitása az „Egy övezet, egy út” keretében azonos időben bontakozott ki, megfelelően kiegészítették egymást. Magyarország és Kína között az „Egy övezet, egy út” öt alappillére mind kiépülőben van, hiszen ahogy feljebb láthattuk, a politikai összeköttetés biztosított, a 70 éves diplomáciai kapcsolat mellett jelenleg is évente többször találkoznak a magas rangú állami vezetők. Az infrastrukturális összeköttetés is egyre szorosabb, a leendő Budapest–Belgrád fő projekt mellett Xi'anból, Chengduból, Xiamenből, Ji'nanból és más városokból is érkezik kínai expresszvasút Budapestre, továbbá közvetlen repülőjáratok is egyre több kínai városból indulnak Budapestre. Ezeknek köszönhetően Magyarország részt tud venni a tengeri, szárazföldi és légi Selyemúton is, amelyek Magyarországot akár a kínai áruk közép-európai logisztikai központjává tehetik. A kereskedelmi kapcsolatok is folyamatosan fejlődtek a két ország között, a kínai befektetések bővültek, Kína lett Magyarország legnagyobb kereskedelmi partnere az EU országokon kívül. Kína Magyarországon fekteti be a legtöbb tőkét a régióban. A pénzügyi kapcsolatok terén is hatalmas fejlődést figyelhettünk meg, ami annak is köszönhető, hogy 2013-ban Matolcsy György volt nemzetgazdasági miniszter, a „keleti nyitás” egyik kitalálója és legfőbb támogatója, Orbán Viktor miniszterelnök szerint a „keleti nyitás atyamestere” lett a Magyar Nemzeti Bank elnöke, aki jegybankelnökként is nagyban támogatja a magyar–kínai kapcsolatokat. 2013-ban a magyar és kínai jegybank devizacsere-megállapodást írt alá, a Bank of China magyar bankfiókja régiós bankká nőtte ki magát, amely 2015-ben 500 millió euró értékben bocsátott ki „Övezet és Út” kötvényeket, a China Construction Bank is megnyitotta magyarországi bankfiókját, és számos bankközi megállapodás jött létre, amellyel a RMB nemzetköziesítését és az „Egy övezet, egy út” együttműködést is támogatják. Az emberek közti kapcsolatok terén pedig amellet, hogy számos kulturális programot szerveznek mind Magyarországon, mind Kínában, itthon már öt Konfuciusz Intézet is megalakult (Budapest, Szeged, Pécs, Miskolc, Debrecen), Kínában pedig egyre több egyetemen indult el a magyar nyelvoktatás. Kína egyik legjobb egyeteme, a sanghaji Fudan Egyetem is megállapodott a magyar kormánnyal, hogy Magyarországon, Budapesten hozzák létre első külföldi campusukat. Az oktatás

mellett a turizmus, a művészeti és sportegyettműködések is egy sűrűbbek (Hszü Kang, 2020.).

Kína kifejezetten örül, hogy egy politikailag és gazdaságilag stabil országgal működhet együtt a KKE régióban, amely egyben EU-s tagállam is. Magyarország legfőbb célja a Nyugathoz való gazdasági felzárkózás, amelyet úgy érhet el, hogy az ország külpolitikai és a gazdaságfejlesztési politikái diverzifikálják a politikai és gazdasági kapcsolatokat, továbbá csökkentik a Nyugattól való függőséget. A rendszerváltást követő első 20 évben azt láthattuk, hogy a kialakult fejlődési modell keretében Magyarország Nyugat-Európához képest alulfejlett, ebből kifolyólag más érdekei is vannak a Kínával kötött kapcsolatok terén, mint Nyugat-Európának, akik az EU–Kína kapcsolatokat is vezetik (Moldicz, 2020b.).

A fentiek alapján Magyarország 2010-ben a nyugat-európai államoktól eltérő Kína-politikát indított el, amellyel tulajdonképpen az EU-ban is egyfajta ellensúlyt tud kialakítani, és jobban tudja érvényesíteni Magyarország és a V4 országok érdekeit.

Ettől független Magyarország továbbra is kitart a „nyugati zászló alatt hajózunk, de keleti szél fúj” mottó mellett. Orbán Viktor miniszterelnök 2010-ben kijelentette, hogy a világ átrendeződése figyelhető meg, és a változásban megfelelően kell pozicionálni az országot (Kormany.hu, 2010). A Magyar Nemzeti Bank elnöke 2019-ben bejelentette, hogy az ötszáz éves, Nyugat által vezényelt atlanti korszaknak vége, és egy új világrendnek, az Eurázsia korszak megalakulásának lehetünk a tanúi. Magyarország 2010 óta ezt az irányt követi, és ezen koncepció alapján próbál manőverezni a diplomáciai kapcsolatokban is (Növekedés, 2019).

9.7. Az „Egy övezet, egy út” eddigi eredményei és jövője

Xi Jinping kínai államfő 2013 szeptemberében és októberében, a Gazdasági Övezetről és a Tengeri Selyemútról szóló kazahsztáni és indonéziai beszédeit követően 2015-ben vált hivatalossá az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés. A globális multilaterális együttműködésbe nemcsak az ázsiai országokat vonták be, hanem az mára már kiterjedt az egész világra, integrálták az „Egy övezet, egy út” kezdeményezésbe az eddig kiépített ázsiai, afrikai, arab, európai és dél-amerikai multilaterális kapcsolatokat, ezzel a BRI egy globális méretű együttműködéssé nőtte ki magát.

2020 januárjában Kína már 138 országgal és 31 nemzetközi szervezettel írt alá több mint 200 db „Egy övezet, egy út” kezdeményezéssel kapcsolatos dokumentumot (Egy övezet, egy út, 2019). Az első „Egy övezet, egy út” Fórumot 2017 májusában tartották, ahol

29 állami vezető vett részt, 1600 fős közönséggel 279 együttműködési eredményt mutattak be. Két évvel később, a második fórumon már 38 ország képviseltette magát a legmagasabb szinten, 6000 fős külföldi delegáció vett részt és újabb 283 projektet mutattak be (9.4. táblázat).

Emellett az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezéshez kapcsolódó intézmények is számos sikert értek el, például az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankhoz már 93 ország csatlakozott és 7,5 milliárd USD, a Selyemút Alap 11 milliárd USD értékben fektetett be projektekbe (OBOR, 2019).

A kínai kezdeményezés nagyban elősegítette a világgazdaság növekedését, a fejlődő országok fenntartható fejlődését és a környezetvédelemre és zöld ágazatokra is nagy hangsúlyt helyezett a „*Zöld Selyemút*” keretében (BRI, 2019).

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés nem egy konkrét program, hanem inkább egy vízió, egy „*kínai álm*” vagy stratégia a kínai gondolkodás szerint. A fő cél, hogy az országok együttműködését a békés, közös érdekeket képviselő együttműködésekre helyezze, amellyel egyfajta új világrendet is alkotnak. Ebben az új világrendben – legalábbis a kínai retorika szerint – mindenki egyenrangú, nincs egy szuperhatalom, aki megmondja a játékszabályokat, hanem közösen tervezik meg a rendszert, amelynek az alapja az egyenlőség és béke.

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben több mint 130 ország vesz részt, ugyanis az országok meglátták benne a gazdasági fejlődés lehetőségeit. Azonban az eddigi egypólusú rendszer képviselői fenyegetésként élik meg a helyzetet, ami már most számos kihívás elé állítja a kínai kezdeményezést. Ezeknek a kihívásoknak az alfája és ómegája az amerikai küzdelem a szuperhatalmi státusz fenntartása érdekében: 2012-ben az USA elindította a „*Pivot to Asia*” politikát, majd egyre többször elkezdtek támadni Kínát az emberi jogok, Tajvan, Hong Kong és a dél-kínai-tengeri terjeszkedés kapcsán, 2018-ban elindult a kereskedelmi háború Amerika és Kína között – amerikai kezdeményezésre –, 2020-ban a COVID-19 világjárványból is politikai fegyvert kovácsoltak az USA és szövetségesei, Kínát okolják a világot és a világgazdaságot is visszavető járvány kitörése miatt.

9.4. táblázat Az „Egy övezet, egy út” főbb eredményei az elmúlt 7 évben

	Együtműködés	Eredmény
Politikai	Digitális Selyemút	16 ország vesz részt benne
	Infrastrukturális összeköttetés	49 ország vesz részt benne
	Vámügyi együttműködés	111 ország vesz részt benne
	Szellemi tulajdonjog együttműködés	49 ország vesz részt benne
	Energia-erőforrás együttműködés	18 ország vesz részt benne
Infrastrukturális	Vasút	5 új vasútvonal, 2 vasúthálózat felújítása, a kínai–európai expressz 16 ország 108 városát érinti
	Közút	5 nemzetközi szállítási közút kiépítése, 15 országgal együttműködési megállapodás, részvétel a TIR egyezményben
	Tengeri szállítás/Kikötő	47 országgal kötöttek tengeri szállítási együttműködést
	Legiközlekedés	126 országgal kötöttek légiszállítási együttműködési megállapodást, 1239 új közvetlen légi járat jött létre
Kereskedelmi	„Egy övezet, egy út” kereskedelem megkönnyítését szolgáló megállapodás	83 országgal kötöttek megállapodást
	Szabadkereskedelmi övezetek	12 városban indították el
	E-kereskedelmi Selyemút	17 ország vesz részt benne
Pénzügyi	„Egy övezet, egy út” pénzügyi megállapodás	27 ország vesz részt benne
	Együtműködések pénzügyi finanszírozásokban	70 országban, több mint 100 projektet a kínai jegybank az adott országokkal közösen finanszírozott
	Banki szövetségek	Kína–KKE, Kína–Arab Liga, Kína–Afrika relációkban jött létre
	Panda kötvények	200 milliárd RMB értékben adtak ki
	Kínai bankok az „Egy övezet, egy úton”	11 kínai bank 28 országban 76 bankfiókot nyitott
	Külföldi bankok Kínában	22 országból 50 bank nyitott irodát Kínában
	Devizacsere együttműködés	20 országgal jött létre devizacsere együttműködés
Egyéb	Kínai Kulturális Központ	Kína 17 országban nyitott Kulturális Központot
	Egyetemi végzettség kölcsönös elfogadása	24 országgal kötöttek megállapodást
	Konfuciusz Intézet	54 országban 153 Konfuciusz Intézetet nyitottak
	Vízummentesség	57 országgal van egyes vízumtípusokra vízummentesség

Forrás: „Egy övezet, egy út” portál (一带一路网)

<https://www.yidaiyilu.gov.cn/zchj/tjzc/86722.htm>

10. KONKLÚZIÓ

„画龙点睛”

„A felfestett sárkánynak végezetül a szemét is megfesti”

Zhang Yanyuan (张彦远)⁴⁸: Híres festők – Zhang Sengyao⁴⁹ (历代名画记·张僧繇)

Értekezésem fő célja, hogy egy átfogó képet nyújtson a Kína által elindított „Egy övezet, egy út” kezdeményezésről, amely a magyar tudományos életben a kínai kezdeményezés újdonságából kifolyólag eddig csak kisebb résztanulmányokban, szerkesztett tanulmánykötetekben jelent meg. Disszertációm ezt az űrt próbálja betölteni. Bemutatom az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés történelmi, kínai gondolkodásmódbeli, gazdasági előzményeit, a kínai kezdeményezés politikai hátterét, struktúráját, az elmúlt 7 év eredményeit és a nemzetközi reakciókat geopolitikai szemszögből.

Feltárom a kínai gondolkodásmódot, a kínai stratégiai és geopolitikai gondolatvilág kialakulását, amely ugyancsak hiányzik a magyar szakirodalomból, de a nyugati kutatásokban sincsen kidolgozva, ismertetve. A kínai geopolitika fejlődéséről magyar vagy angol nyelven nem található teljes, átfogó művek, doktori disszertációm ezt az űrt is betölteni kívánja és megismertetni a „kínai geopolitikai iskolát” az olvasóval. Elemzem a kínai geopolitikai gondolkodásmód hatását a kínai külpolitikára és a kínai kezdeményezésre, hogy érthető és elfogadható legyen az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés és az ezzel kapcsolatos világrendbeli, geopolitikai átalakulás. A disszertáció nagyrészt kínai nyelvű ókori és jelenkori könyvekre támaszkodik, hogy az olvasó a kínai kezdeményezésről kínai szemszögből is tájékozódhasson és ne csak Kína versenytársainak szemüvegén keresztül ismerje meg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezést.

A kutatásom lezárásaként és a végkövetkeztetések levonásához a disszertációm elején felállított hipotéziseken keresztül mutatom be a kutatási eredményeimet, és ezt követően fogalmazom meg a végső konklúziót:

---

⁴⁸ Zhang Yanyuan (Kr.u. 815–907) Tang-kori festő és művészettörténész.

⁴⁹ Zhang Sengyao (Kr. u. 6. sz.) kínai festő.

1. Az „Egy övezet, egy út” nem egy spontán, hirtelen jött nagyszabású kezdeményezés, hanem a kínaiakra jellemző megfontolt, előre megtervezett és gondosan felépített stratégia következő lépcsőfoka.

A hipotézisemre a disszertációnak az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés történelmi, politikai és gazdasági előzményeit bemutató fejezetein keresztül adom meg a választ. Történelmi szempontból kimutatom, hogy Kína 5000 éves történelme során folyamatosan vezető szerepet töltött be a világgazdaságban, a globális GDP 20–30%-át Kína adta, egészen a nyugati országok erőszakos megjelenéséig. Az ópiumháborút követő száz év Kínának hanyatlást és kaotikus viszonyokat hozott, és csak 1949-ben tudta újra egy erős kormányzati hatalom egyesíteni az európai méretű országot. A Kínai Népköztársaság az amerikai és szovjet hidegháború kezdetekor jött létre, amely rögtön választás elé állította Kínát. Azonban Kína hamarosan egy harmadik utat választott, merítve „A három királyság története” című műből, és megkezdte az egyensúlyozást a világhatalmak között. Míg kezdetben ideológiai okokból a Szovjetunió oldalára állt, később geopolitikai megfontolásból eltávolodott a szovjet nagyhatalomtól és az USA-val kezdett kiépíteni szoros kapcsolatot. A maói korszak után kezdetben nem a nemzetközi kapcsolatok, hanem a „reform és nyitás” politika alapozta meg Kína felemelkedését. 1978 óta Kína azért küzd, hogy visszaszerezze méltó helyét a világgazdaságban. Teng Hsziao-ping iránymutatása szerint a helyzet folyamatos tanulmányozásával, szerényen, háttérbe vonulva, de szorgos munkával hajtották végre a gazdasági reformokat, illetve a nyitás politikát. A „24 írásjegyes jótanács szellemében” nem törekedtek hegemon uralomra, végezték munkájukat és kivárták a megfelelő pillanatot.

Az 1949-es évtől Kína nagy hangsúlyt fektetett a belföldi infrastrukturális hálózatokra, mint a kereskedelmet és befektetéseket támogató legfőbb tényezőkre. A maói korszak lassabb fejlesztései után az 1980-as évektől a nyugati országok számára felfoghatatlan ütemű fejlesztések zajlottak le Kínában a vasút, a közút, a folyami és tengeri kikötők és a légi közlekedés terén is. Míg a 20. század közepén Kína fejletlen infrastrukturális hálózattal rendelkezett, a 21. századra már az élmezőnyben jár nemcsak a hálózat hosszát tekintve, de technikai fejlettség terén is. Kína megnyitotta kapuit a külföldi cégeknek, és kinyitotta az ablakot a világra. A kínai kormány támogatta a vállalatokat, a tudományos kutatókat, a diákokat és szakértőket, hogy külföldre menjenek megismerkedni más országok rendszerével, a külföldön tapasztaltakat pedig folyamatosan kínai sajátosságokkal integrálták Kínában.

Kínát az 1989-es Tiananmen téri incidenst követően sok nemzetközi kritika érte, s a kezdetben úgy tűnt, hogy a szankciók nagy hatással lehetnek a kínai gazdaságra. Ám a nyugati országok inkább csak politikai szinten kritizáltak, a gazdasági együttműködések folytatódtak, hiszen a Nyugatnak is nagy szüksége volt a hatalmas kínai piacra és az olcsó kínai munkaerőre, aminek köszönhetően a külföldi cégek még nagyobb profitra tehettek szert. Kína mindeközben, hogy elejét vegye a támadásoknak a nemzetközi szinten, továbbá, hogy a világgazdaságba még jobban be tudjon integrálódni, elkezdte felépíteni és kiterjeszteni nemzetközi kapcsolatait. Kezdetben régiós szinten alakított ki multilaterális kapcsolatokat, majd az egész világ különböző régióival is.

Mindeközben folyamatosan tanulmányozta a nyugati világrendet, a nyugati nagyhatalmak stratégiáját. Ahogy azt a nemzetközi kitekintésben is bemutattam, több ország, országcsoport vagy nemzetközi szervezet kezdeményezésére indultak be Euráziát infrastrukturálisan összekötő tervek, ilyen volt az 1959-ben elindított, az ENSZ által is támogatott Asian Highway hálózat, az 1960-ban már létrehozott Transzázsiái Vasútvonal (Trans-Asian Railway) nevezetű, Európát és Ázsiát 14 000 kilométeren összekötő, egységes teherfuvarozási vasúthálózat, az EU által 1995-ben elindított TRACECA (Transport Corridor Europe, Caucasus, Asia) projekt, továbbá az USA által kezdeményezett Új Selyemút (New Silk Road) program is. Azonban az említett programok nem kaptak olyan nagy visszhangot és nem lettek annyira sikeresek, mint az „Egy övezet, egy út”, mert nem volt kellően megalapozva az infrastruktúra.

A 2008-as világgazdasági válság idején Kína már az egyik vezető gazdasági nagyhatalom volt, mert a „reform és nyitás” politika meghirdetése óta megerősödött a gazdasága, felépült az infrastruktúrahálózata és szoros nemzetközi kapcsolatokat alakított ki. Az egész világon nagy gazdasági visszaesést okozott az USA-ból indult gazdasági világválság, de Kína stabilan átvészelte, és a távol-keleti óriás további gazdasági fejlődésének köszönhetően tudott a világ talpra állni. A válságot megelőzően már kezdett csökkenni az USA relatív hatalma a világgazdaságban, és Kína egyre erősebb lett. Az ókori kínai stratégiák műveikben megírták, hogy fel kell készülni a háborúra, meg kell alaposan ismerni az ellenséget és eközben gyengének kell látszani. Ennek megfelel Teng Hsziao-ping iránymutatása, mely szerint „*higgadtan vizsgálódjunk, álljunk stabil lábakon, kezeljük nyugodtan a kihívásokat, takarjuk el a napot és tápláljuk a sötétséget, legyünk szerények, ne törekedjünk vezető szerepre*”. És

amikor eljön a megfelelő pillanat, és minden körülmény adott, egy kínai ókori bölcs mondásával élve „*tianshi dili renhe*” (天时地利人和 = az időjárás, a földrajzi és a személyi tényezők mind megfelelőek), akkor lehet színre lépni és megkezdeni a harcot a „*Dao*” (út, erényesség, 道) jegyében és egyensúlyba, megfelelő yin és yang állásba hozni a világot, vagyis helyreállítani a világ rendjét.

2008-ban, a világgazdasági válság idején Xi Jinping már a Kínai Népköztársaság alelnökeként volt jelen Kína vezetésében, majd 2013-tól a Kínai Népköztársaság államfőjeként, a párt vezetőjeként és a Központi Katonai Bizottság elnökeként irányította Kínát. Xi Jinping államfő 2013-ban meghirdette az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést, amely a közel 40 éve dübörgő kínai gazdaságra épülve, a világra kiterjedő multilaterális kapcsolatokat összevonva, megfelelően kiépített kínai infrastruktúrán alapulva indult el – mai ismereteink szerint – a megfelelő időben, megfelelő politikai, gazdasági környezetben. Xi Jinping államfő bejelentette, hogy új korszak kezdődik, a Teng Hsziao-ping neve által fémjelzett „*szerény, meghúzódó korszaknak*” vége, Kína nagy határozottsággal a nemzetközi porondra lép, és már nemcsak résztvevője lesz a globális hatalmi játszmáknak, hanem a játékszabályok egyik kialakítója is.

Tehát a hipotézisem, miszerint az „*Egy övezet, egy út*” nem egy hirtelen jött nagyszabású kezdeményezés, hanem a kínaiakra jellemző megfontolt, előre megtervezett és gondosan felépített stratégia következő lépcsőfoka, helytállóan bizonyult. Kína az elmúlt negyven évben gondos stratégia mentén építette fel az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést, amely inkább egy nagyszabású vízió, mint egy konkrét intézkedési terv. Ez a nagyszabású stratégia foglalja össze az elmúlt negyven év bel- és külpolitikáját, amellyel egy új korszakot indított el nemcsak Kínában vagy a régióban, de az egész világon.

2. *Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés mögött megtalálható a kínai geopolitikai gondolkodásmód, amely a kínai ókori bölcsektől, stratégiáktól ered.*

Második hipotézisemre a disszertációnak a kínai geopolitikai gondolkodásmód bemutatásával és felfedezésével kapcsolatos fejezetében kerestem a választ. Kína nemzetközi előretörése egyre inkább a nyugati szakirodalom kedvelt témája, azonban a legtöbb kutató kínai nyelvtudás nélkül a nyugati, angolszász könyvekre és művekre támaszkodik vagy éppen a kínai művek angol nyelvű fordítására. Magyarországon is a

legtöbb lefordított mű angol fordításból készült, ami azt eredményezi, hogy a fordítók a kínai kultúra és gondolkodásmód ismerete nélkül, harmadik nyelvből fordítanak tovább magyarra kínai írásokat. A sok fordításban számos információ, „*finomság*” veszhet el. Továbbá a nyelvtudás hiánya a kínai kultúra és gondolkodás nem teljes megértését is eredményezi.

Ezenkívül az erősödő USA–Kína harcban Amerika a média frontján is offenzívát indított Kína ellen, a híreken és kutatásokon keresztül próbálja befolyásolni az emberek véleményét Kínáról. A nyugati média nem győzi hangsúlyozni, hogy Kína mint kommunista diktatúra gyarmatosításba kezdett, és veszélyes az egész világra.

Európában is többnyire ebből a szemszögből vizsgálják a kínai eseményeket, geopolitikai történéseket. Ugyanakkor kis számban ugyan, de kezd megjelenni az a szakmai, tudományos kör, amely megértéssel és elfogadással tárgyal Kínáról (Erixon-Messerlin-Sally, 2010, Bell, 2008, Jacques, 2009), ők azt is hangsúlyozzák, hogy Kína eltérő kultúrával, eltérő gyökerekkel rendelkezik, mint a Nyugat, és teljesen más történelmi fejlődésen ment keresztül. Elenyésző számú azonban az olyan kutatás, amely az ókori művek tanításait is figyelembe veszi és összeveti azokat Kína jelenlegi külpolitikájával. Általában csak a konfuciuszi gondolatokat veszik alapnak, amelyek nem képviselik a kínai gondolkodás egészét.

A kutatásom során fontosnak tartottam, hogy megvizsgáljam, egyrészt hat-e a jelenlegi kínai kultúrára és külpolitikára az ókori bölcsék, stratégiák tanítása, továbbá, hogy Kínában létezik-e egyáltalán geopolitikai gondolkodás. A kínai geopolitikai gondolkodást bemutató fejezetben részletesen kifejtettem a kínai kutatók által rendszerezett kínai geopolitikai fejlődést, amelyet a kínai ókori művekből vett idézetekkel támasztottam alá. A kutatásom során kiderült, hogy Kínában már Kr. e. 1000 évvel a stratégiák megalapozták a kínai geopolitikai gondolkodásmódot, amelyet a későbbiekben a híres ókori kínai filozófusok és stratégiák tovább fejlesztettek és írott formában is meghagytak az utókornak. A kínai ókori műveket a mai napig minden kínainak kötelező tanulmányozni, ezek hozzátartoznak a kínai alapműveltséghez, amiről Nyugaton keveset tudnak.

A kínai ókori művek üzenete, a leírt stratégiák a mai napig hasznosíthatók a nemzetközi politikában. Ahogy vázoltam, a kínai vezetők alkalmazzák is a több ezer éves stratégiákat, így az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben, de a teljes külpolitikában is fellelhetők az ókori tanítások nyomai, és nemcsak a kínai vezetők beszédeiben hallhatunk idézeteket az említett művekből, de a cselekedeteikben is megfigyelhetők

hasonlóságok, mint például az „öt csalétek” taktika alkalmazása a „barbárok” (külföldiek) „megszelídítésére” az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés keretében Kínában szervezett nagyszabású nemzetközi fórumok, konferenciák során. A kínai külpolitikában nagyban érződik a stratégiák és bölcsék által hangsúlyozott – hierarchián alapuló – békés együttélés, kölcsönös tisztelet, harmónia, kölcsönös előnyökön alapuló együttműködés, amelyek az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés, de a teljes külpolitika alaptételei is lettek.

Persze az uralkodó nyugati vélemény mindezt csak kommunikációnak véli, és közben geopolitikai és katonai veszélyeket vizionál a békés fejlődés jelszava mögé. Ez főleg annak köszönhető, hogy a kínai kultúra és gondolkodásmód ismeretének hiányában főképp nyugati szemmel, nyugati definíciókkal próbálják megérteni a kínai külpolitikai tevékenységet. Ilyen például, hogy Kína Afrikát, de az egész világot gyarmatosítani akarja (Kleven, 2019), Kína adósságcsapda-diplomáciát (Green, 2019), farkas-harcos diplomáciát (Zhu, 2020) folytat stb. Azonban mind a gyarmatosítás, mind az adósságcsapda és az agresszív külpolitikai kommunikáció a Nyugatról ered, gondoljunk csak a gyarmatosításra, a pénzügyi eszközként használt adósságcsapdára vagy az utóbbi évek agresszív Twitter-diplomáciájára.

A hipotézisem, miszerint az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés mögött megtalálható a kínai geopolitikai gondolkodásmód, amely a kínai ókori bölcséktől, stratégiáktól ered, mindezek alapján megalapozottnak bizonyult.

3. *Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés nem egy agresszív geopolitikai törekvés, és nem is célja, hogy Kína egyeduralomra törő hegemon nagyhatalom legyen. Sokkal inkább az USA-val játszott „weiqi” játék eszköze.*

A kínai politikai vezetők különböző platformokon nem győzik hangsúlyozni, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés nem egy geopolitikai törekvés, hanem egy stratégia a világ fenntartható fejlődésének elősegítésére. Azonban a nyugati elemzők mind geopolitikai veszélyről írnak.

A kínai történelmet és kultúrát, továbbá a kínai geopolitikai gondolkodásmód fejlődését áttekintve összegeztem Kínának a világról alkotott képét. A nyugati politikai vezetők, az amerikai és nyugati szakértők Kína felemelkedésének a geopolitikai veszélyeit és az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés fenyegetéseit hangsúlyozzák, de emellett sokszor felmerül Nyugaton témaként Kína állítólagos belső zűrzavara, a kínai

gazdasági lufi kipukkadása, Kína emberi jogi helyzete is. Ezek elsősorban a nyugati előítéletekből és ismerethiányból fakadnak (Szunomár, 2012).

Kína a történelem során megmutatta, hogy egy Kína-központú világrendet képzel el, amelyben elvárja, hogy tiszteljék, de ugyanakkor Kína is tiszteletben tartotta a többi országot, az általa megszabott hierarchia szerint. Nem voltak gyarmatosító és hódító elképzelései Kínának és nem akart senkit sem megtéríteni, Kína a múltban a teljesítményével „hódított”. A történelem során láthattuk, hogy habár hatalmas tengeri flottája volt, amellyel bejárta Ázsia és Kelet-Afrika vizeit is, de egy országot sem akart saját uralma alá vonni, ellenben kincsekkel halmozta el az ottani uralkodókat. Kína történelme során voltak ugyan hódító időszakok, de azokban az időkben Kína is más nép által volt meghódítva, és idegen nemzetség adta a császárt Kína élére. Azzal, hogy más országok uralkodói elfogadták a kínai császár felsőbbrendűségét, kereskedelmi tevékenységet folytathattak Kínával, amely kölcsönös előnyökkel járt, sőt, Kína szemszögéből ez főképp az idegen országoknak vált előnyére, hiszen a kínai udvar úgy gondolta, hogy Kínában minden megtalálható, nincs szükség a „barbárok” tárgyaira, azok haszontalanok Kína számára. Kína nem szólt bele az országok belpolitikájába és a kínai császári rendszer modelljét sem erőltette rá más országokra. A békés együttélés, a nemzetközi stabilitás és ezzel Kína határainak védelme és a belső rend biztosítása volt a cél. Ebből is jól látszik, hogy bár a világgazdaságban nagyon fontos szerepet töltött be Kína, a világ GDP-jének a 25–30%-át adta egészen a 19. század közepéig, ezt nem használta fel hegemon uralkodási célokra, ehelyett egy hierarchikus rendbe szervezte környezetét.

Ugyanezen gondolatok a mai Kínára is igazak, az ókori kínai tanítások szerint működve, kimondatlanul a yin és yang világegyensúlyára építve, Kínának továbbra sincsenek gyarmatosító céljai, nem szól bele más belpolitikájába és nem is próbálja ráerőltetni saját modelljét másokra, még ha egyre többen írnak is ebben a témában (Horsley, 2017). Kína a korábban betöltött szerepét, azaz a világgazdaságban elfoglalt méltó helyét – amely a nyugatiak megjelenéséig tartott – akarja visszaszerezni békés, harmonikus együttműködésben. Ez a „kínai álom”, a „kínai újjászületés”.

Kína a „reform és nyitás” politikát követő negyven évben hatalmas gazdasági változáson ment keresztül, a 21. századra a második legnagyobb gazdaság lett a világban, azonban egyes nemzetközi szervezetekben a belépése óta a hozzászólási és szavazati joga, a döntésének súlya nem nagyon változott, vagy éppen felvételt sem nyert még egyes csoportokba (pl. G7 országok), holott elvárható lenne, hogy egy

ekkor gazdasági hatalom nagyobb befolyással rendelkezzen a világrendet alakító nemzetközi szervezetekben.

Kína nagyhatalmi ambíciói között nem szerepel a világalom, hanem a további növekedés a cél, és Kína megismertetése a világgal (Szunomár, 2012), ahogy ezt a történelem során is láthattuk.

Kína célja a pólusképző szerep egy multipoláris világrendben, ami a hagyományos kínai gondolkodás szerint a „*Változások könyvéből*” eredeztetett yin és yang egyensúly helyreállításának felel meg, vagyis egy olyan állapot elérésének, amelyben nem csak egy szuperhatalom irányítja a világot, hanem a nemzetek közösen vállalnak felelősséget a világ fenntartható fejlődésének érdekében.

Tehát Kína nem egy geopolitikai jellegű harcot indított Amerika ellen, sőt, nem is a világ nyugati értelemben vett sakkjáráján játszik a nemzetközi sakk szabályai szerint, hanem a kínai gondolkodásmód szerinti „*weiqi*” játékot űzi. Amerika a saját szemszögéből tekintve elveszteni látja jól megszokott egyedüli szuperhatalmi státuszát, és ezt nyugati szemszögéből geopolitikai támadásként éli meg. Kína azonban bár természetesen a saját érdekeit követi, de ezek érvényesítésében a békés, harmonikus együttélés, a kölcsönös tisztelet és a kölcsönös előnyökkel járó együttműködés híve, azonban ehhez új világrendre is szükség van. Kína a továbbiakban nem bábuként kíván részt venni a játszárban – a világgazdaságban betöltött szerepéből kifolyólag jogosan –, hanem játékosként vagy akár a weiqi-tárba megtervezőjeként képzelel el a saját pozícióját.

Tehát a harmadik hipotézisem, miszerint az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés nem egy agresszív geopolitikai törekvés, és nem is célja, hogy Kína egyeduralomra törő hegemón nagyhatalom legyen, sokkal inkább az USA-val játszott „*weiqi*” játék eszköze, szintén igazoltnak tekinthető kutatási eredményeim alapján.

4. *Kína „Egy övezet, egy út” kezdeményezése inkább lehetőségek tárháza, mint veszély forrása. Nem jelent veszélyt mindenkire, csak a Nyugat félti a hatalmát, ezért démonizálja Kínát negatív kommunikációval.*

A fenti hipotézis által felvetett kérdésekre nemzetközi kitekintésben keresem a választ, amelynek keretében Kína és a jelenlegi világrend többi nagyhatalmának a kapcsolatát vizsgálom.

A II. világháborút követően kialakult a kétpólusú világrend, amelyben az Egyesült Államok és a Szovjetunió mint két szuperhatalom feszült egymásnak. Az új Kínát egy

ilyen nemzetközi környezetben alapították meg Mao Ce-tung vezetésével, aki a kínai „*A három királyság története*” geopolitikai történetéből merítve már a kezdetektől egy Washington–Peking–Moszkva háromszögben gondolkodott. Kezdetben ideológiai indíttatásból a Szovjetunió mellé állt, de később már geopolitikai megfontolásból az Egyesült Államokkal alakított ki szorosabb kapcsolatot.

A Nyugat örömmel fogadta Kína nyitását, és ki is használták a lehetőséget a gazdasági együttműködésre, amelyet Kína is szükségszerűnek látott a további fejlődéséhez. Amíg Kína még a kezdeti fejlődési szakaszában tartott, a külföldi országokból a nemzetközi vállalatok az olcsó kínai munkaerő és ezáltal a magas profitszerzés céljából Kínába telepítették a gyáraikat, üzemüket. Azonban Kína a „*reform és nyitás*” politikának meghirdetését követő 30–40 évben hatalmas gazdasági fejlődésen ment keresztül, és bár még a „*fejlődő országok*” közé van besorolva, de már a „*fejlett országokat*” is megelőzi több gazdasági ágazatban.

Kína a Teng Hsziao-ping-i iránymutatás szerint „*szerényen*” fejlődött és nem törekedett vezető szerepre. A kínai stratégia, Szun-ce tanítása szerint gyengének mutatkozott, miközben egyre erősebb lett.

A Nyugat a 21. századra vette csak észre, hogy Kína felemelkedésével lassan már nem partnerország, hanem versenytárs lesz. Kína a multilaterális kapcsolatok keretében megjelent a volt nyugati gyarmatok területein, ahol hatalmas infrastrukturális befektetésekkel és kedvező hitelekkel támogatja az országok fejlődését. Például Hua Chunying (华春莹) kínai külügyi szóvivő 2020. november 12-i Twitter-üzenete szerint „*Kína immáron 6000 km vasutat és 6000 km autótutat, közel 20 kikötőt, 130 egészségügyi épületet, 45 stadiont és 170 iskolát épített*” Afrikában.

Kína a különböző térségekben egyre több működőtökével jelenik meg, többek között a KKE régióban is. A korábban nyugati országok által jelentősen befolyásolt országokban Kína egyre jobb kapcsolatokat tud kiépíteni a kereskedelmi, turisztikai és egyéb gazdasági együttműködéseinek keresztül. Számos ország a keleti ország felé nyit, amely trend Magyarország régiójában is megfigyelhető. Az elmúlt évtizedben a KKE országok mind új Kína-stratégiát hirdettek meg, míg Magyarország a keleti nyitás politikával erősíti a magyar–kínai kapcsolatokat, addig Lengyelországban elindult a „*Go China Strategy*”, a csehek a „*China Investment Forum*” platformot kezdeményezték, Szlovákiában pedig elkészítették a „*(2017-2020) Strategy for Development of Economic Relations with China*” stratégiát. Bár a Kína–KKE együttműködést összehasonlítva a többi kínai multilaterális együttműködéssel azt

láthatjuk, hogy nem a régiókban van a legtöbb kínai OFDI és kereskedelmi forgalom, de mégis bizonyos nyugati körök a Kína–KKE együttműködés miatt aggódnak a legjobban és a KKE régiót Kína trójai falóvaként kezelik.

Kína gyors felemelkedését követően a Nyugat már minden területen versenytársként tekint Kínára, és az egyes régiókban befolyásának csökkentésétől tart, ezért a médián keresztül egyre több kritikával illeti Kínát és próbálja démonizálni a távol-keleti országot olyan kijelentésekkel, mint például, hogy Kína a Kína–KKE együttműködéssel akarja megosztani az Európai Uniót, Kína adósságcsapda-diplomáciát folytat stb. Újra és újra kiemelten jelennek meg a hongkongi események, az emberi jogok kérdése, Tajvan ügye, az ujhurok és tibetiek helyzete és a vallásüldözési témák.

Kínának nem érdeke, hogy meggyengítse az Európai Uniót vagy bármelyik másik régiót, hiszen Kínának a nemzetközi kereskedelem és befektetések további fejlesztéséhez erős, stabil, fejlődő régiók szükségesek, amelyek képesek felvásárolni a Kína által gyártott termékeket.

Az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésre lehet gazdasági veszélyként tekinteni, de ugyanakkor lehetőségként is érdemes megvizsgálni. A nyugat-európai országok is folyamatos aggodalmukat fejezik ki Kína előretörése kapcsán, de mégis a legtöbb nyugat-európai ország alapító tagként csatlakozott az Ázsiai Infrastrukturális Befektetési Bankhoz. Míg az Egyesült Államok kifejezetten veszélyként tekint az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésre, addig a nyugat-európai országok az USA partnereiként folyamatosan kemény kritikát fogalmaznak meg Kínával kapcsolatban, de mégis szoros gazdasági együttműködésre törekednek Pekinggel. Ezek szerint valójában nemcsak a veszélyt, de a lehetőségeket is látják az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezésben.

A negyedik hipotézisem állításai szerint Kína „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezése inkább lehetőségek tárháza, mint veszély forrása, illetve a BRI nem jelent veszélyt mindenkire, csak a Nyugat félti a hatalmát, ezért démonizálja Kínát negatív kommunikációval, ezek közül a második mindenképp megállja a helyét, esetleg az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezés veszélyei kapcsán merülhet fel a kétely, főleg, miután megismertük a kínai ókori stratégiák taktikáit. Az biztos, hogy Kína mindeddig békés szándékkal, a kölcsönös haszon alapján határozta meg az „*Egy övezet, egy út*” kezdeményezést, de az a jövő kérdése, hogy Kína a későbbiekben milyen szinten fogja kiépíteni nagyhatalmi státuszát és hogy nem fog-e visszaélni a kezdeményezés adta

lehetőséggel. Továbbá Kína felemelkedése, a BRI fejlődése a világrend átalakulását, nemzetközi politikai változást hozhat, amely számos veszélyt is rejthet magában. Kifejezetten a kínai–amerikai feszültség további növekedése megnehezítheti a nemzetközi rendszer többi szereplője számára az igazodást, ami potenciálisan súlyos veszélyeket hordozhat a kisebb államok számára is, akár Európában is.

Kutatási eredményeim és a disszertációmban leírtak alapján egy másik Kínát ismerhetünk meg, amely nem feltétlenül olyan veszedelmes és félelmetes, mint ahogy azt a jelenleg napi szinten megjelenő publikációkban olvashatjuk. A kínai ókori művek tanításaiból mi, magyarok is sokat tanulhatunk, hogy az országok szintjén megfelelően tudjuk kialakítani a nemzetközi politikánkat, de a tanulságokat mikroszinten is hasznosíthatjuk. A korábbi budapesti kínai nagykövet asszony, Gao Jian (高建, nagyköveti megbízása Magyarországon 2009–2012 között) Lezsák Sándornak, az országgyűlés alelnökének 2011. évi parlamenti fogadásán elmondta, hogy a magyar–kínai kapcsolatok további erősítéséhez, de akár a magyar cégek Kínában való sikeres megjelenéséhez nélkülözhetetlen a kínai nyelv-, kultúra- és helyismeret. Szun-ce ezt az alábbiak szerint fogalmazta meg: „...aki ismeri az ellenséget és ismeri önmagát, száz csatában sem kerül veszélybe”.

A 21. századra a Föld gazdasági gravitációs súlypontja folyamatosan Ázsia felé toódik, az „atlanti korszak” 500 éves időszaka lassan lezárul, és egy új korszak, az eurázsiai korszak veszi kezdetét, amelyben nagy szerepet kap Kína.

Fontos, hogy az új világrend kialakulását más szemszögből is megfigyeljük, így másképpen tudjuk értékelni a fejleményeket. Amire eddig veszélyként tekintettünk, az lehet, hogy lehetőség. A világrend átalakulóban, fel kell készülni az új korszakra, meg kell ismernünk a résztvevőket, ezért is érdemes mindenkinek tanulmányozni a kínai ókori bölcsék és stratégiák tanításait.

Alapvető célom volt, hogy az egyoldalú angolszász szakirodalommal szemben – Seneca mondását követve, miszerint „hallgattassék meg a másik fél is” – bemutassam a kínai álláspontot is, s ezzel valamiféle arany középutat találjak.

11. A KUTATÁS TOVÁBBI IRÁNYAI

„极往知来”

„A múlt ismerete alapján tudható a jövő”

Liu Zongyuan (柳宗元)⁵⁰: Költemény a hosszú napról (迎长日赋)

Napjainkban zajlik az egypólusú világrendszer átalakulása többpólusú világrendszerré, amelynek egyik mozgatórugója az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés. Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés eddigi hét éve történelmi távlatból csak egy pillanatnak számít, ugyanakkor meghirdetése egy igen fontos fordulópont. Az elmúlt hét évben igen sok eredményt ért el a kínai kezdeményezés, de hogy kimondható legyen, sikeres vagy sikertelen volt-e, ahhoz még legalább egy évtizedet kell várnunk. Azonban mindenképp elmondható, hogy Kína gazdaság- és külpolitikájában egy igen fontos mérföldkő, amely alapjaiban változtatja meg az egész világot.

Ebből kifolyólag jól látszik, hogy a kínai kezdeményezés nem egy távoli ország regionális szintre kiható stratégiája, hanem az egész világra, így Magyarországra és a mi saját életünkre kiható történelmi vállalkozás. Mindenképpen fontos tehát az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés eredményeinek és az újonnan meghirdetett rész-stratégiáinak megfigyelése, kutatása, amelynek köszönhetően Magyarország megfelelően tud reagálni a világ történéseire és jól tudja pozicionálni magát a kialakuló világrendben.

Továbbá fontos elemzés tárgya lehet, hogy az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés miként tudja kezelni az átalakuló világrendet, és valóban egy többpólusú világrend alakul-e ki, vagy Kína átveszi az Amerikai Egyesült Államok helyét a világban, ami jelenleg sokak félelme.

De ennél időben közelebbi témák kutatása is igen fontos lehet, mint például, hogy az amerikai–kínai kereskedelmi háború miként fog alakulni – főleg, hogy a kereskedelmi háborút indító amerikai elnök, Donald Trump nem nyerte meg a 2020-as amerikai választásokat, így nem tudja a második elnöki ciklusában véghez vinni a terveit és ráhatással lenni az „Egy övezet, egy útra”. Kérdéses az is, hogy Biden amerikai elnök milyen kínai kapcsolatokat fog képviselni, hogyan fog alakulni az USA és Kína viszonya.

Továbbá e sorok írása közepette is éppen a COVID-19 világjárvány második hullámát éljük, az egészségügyi szakemberek pedig még harmadik hullámot is jósolnak a közeljövőben. A koronavírus-világjárvány miként fogja befolyásolni az országok kínai

---

⁵⁰ Liu Zongyuan (773–819) Tang-kori filozófus, író.

kapcsolatát, miként fogja befolyásolni a világgazdaságot? Részeredményekről már olvashatunk a napi sajtóban, azonban mivel még messze a vége, ezért a pontos végkifejletet még nem láthatjuk. Mindenesetre az elmondható, hogy a koronavírus hozzájárul a világrendszer átalakulásának felgyorsulásához, de hogy milyen irányba tereli azt, ez a jövő nagy kérdése.

Magyarország szempontjából számos lehetőséget nyújt az „*Egy övezet, egy út*” kínai kezdeményezés, ezért minden részletének gazdasági és politikai kutatása fontos lehet a jövőben magyar geopolitikai szempontból. E téma óriási, önálló kutatási részterületeket biztosít a közeljövőben szakembereink számára.

A jelen értekezésem főképpen az „*Egy övezet, egy út*” mögött megbújó kínai gondolkodásmódra világít rá, hogy jobban megértsük a kínaiak szándékait, és ne csak nyugati szemmel tekintsük, kutassuk a történéseket. A magyar geográfia diszciplínái hatalmas lehetőség előtt állnak. Élni kell vele!

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

„铭记于心”

„Szívébe vési a hálát”

Kínai mondás

Köszönöm szüleimnek, akik mindent megtettek, hogy a legjobb oktatásban részesüljek, én és testvéreim is. Szüleim támogatásával juthattam ki Kínába 17 évesen, nekik köszönhetően folytathattam közép fokú, majd felső fokú tanulmányaimat kínai nyelven Sanghajban a világ egyik legjobb egyetemén, a Fudan Egyetemen. Köszönöm kínai tanárainak, az Egyetem vezetésének az átadott tudásanyagot. Mindaz elősegítette a későbbi szakmai sikereimet Magyarország sanghaji főkonzuljaként és a Magyar Nemzeti Bank elnöki főtanácsadójaként is.

Köszönet illeti két konzulensemet, Dr. Dövényi Zoltán professzor és Dr. Salát Gergely docens urat, akik végigkísértek a PhD tanulmányok útvesztőjén, és nagyon sok szakmai segítséget nyújtottak kutatásaim során. Hálával gondolok vissza a Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földrajzi és Földtudományi Intézet Doktori Iskola professzoraira és tanáira, akik megalapozták geopolitikai gondolkodásomat. Az Intézet munkatársai mindig segítőkészen álltak rendelkezésemre kutatásom során.

Nagy köszönet illeti Matolcsy György MNB elnök urat, aki támogatta a geopolitikai doktori iskolában való részvételemet, továbbá a Magyar Nemzeti Bank és az MNB Alapítványok munkájával nagyon sok lehetőséget teremtett, hogy a legkiválóbb belföldi és külföldi professzoroktól tanulhassunk. Lehetővé tette, hogy a Magyar Nemzeti Bankban folytatott munkám során részese lehessen Magyarország „keleti nyitás” politikájának, a legfelsőbb szintű magyar–kínai vezetők tárgyalásainak, a Fudan Egyetem magyarországi megjelenésének és így személyesen tapasztaltam meg az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés megszületését és fejlődését itthon.

Végezetül köszönet illeti magyar–kínai kisfiamat, Nimródót, aki mindig megragadta az alkalmat, hogy kutatásaim és a PhD disszertáció írása közben feldobja a hangulatot csintalankodásával, s köszönöm a családom támogatását.

ÁBRAJEGYZÉK

5.1. ábra A világgazdaság fejlődése időszámításunk kezdetétől 2020-ig	20. oldal
7.1. ábra A kínai vertikális és horizontális geopolitika történelmi alapja	54. oldal
8.1. ábra Kína külföldre irányuló működőtőke-állományának változása 1980–2019 között	82. oldal
8.2. ábra A kínai OFDI forgalom változása 2003–2019 között	83. oldal
8.3. ábra A kínai OFDI állomány változása 2003–2019 között	84. oldal
8.4. ábra Kína nemzetközi kereskedelme 1978-tól napjainkig	86. oldal
9.1. ábra Az „ <i>Egy övezet, egy út</i> ” fő irányai	89. oldal
9.2. ábra Eurázsia vasúthálózata	91. oldal
9.3. ábra Eurázsia autóút-hálózata	93. oldal
9.4. ábra Eurázsia tengeri úthálózata	96. oldal
9.5. ábra Kínai befektetések a világ kikötőiben	98. oldal
9.6. ábra Eurázsia repülőjáratai	99. oldal
9.7. ábra Az „ <i>Egy övezet, egy út</i> ” hat gazdasági folyosója	102. oldal
9.8. ábra A kínai OFDI állomány változása a különböző multilaterális kapcsolatok régióiban 2008–2019 között	110. oldal
9.9. ábra Kínai OFDI állomány európai országokban 2019-ben	112. oldal
9.10. ábra A kínai OFDI állomány növekedése a nyugat-európai nagyhatalmaknál és a KKE régióban 2008 és 2019 között	113. oldal
9.11. ábra Kínai OFDI a kelet- és közép-európai országokban 2019-ben	113. oldal
9.12. ábra A Kína és a KKE régió 17 országa közötti kereskedelem mértéke 2018-ban	114. oldal

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

7.1. táblázat Fontosabb művek kínai geopolitikai kutatóktól	68. oldal
7.2. táblázat A kínai és nyugati geopolitikai gondolkodás fejlődése	71. oldal
9.1. táblázat A világ TOP 20 kikötője cargo szállítmány tekintetében	95. oldal
9.2. táblázat Kína multilaterális kapcsolatai	106. oldal
9.3. táblázat A Kína–KKE együttműködés összehasonlítása más multilaterális kapcsolatokkal 2020-as adatok alapján	109. oldal
9.4. táblázat Az „ <i>Egy övezet, egy út</i> ” főbb eredményei az elmúlt 7 évben	140. oldal

FÜGGELÉK I. – KÍNA TÖRTÉNELMI IDŐSZAKASZAI

Kína történelmi időszakaszai			
Magyar elnevezés	Pinyin átírás	Kínai karakterekkel	Dátum
Hszia-dinasztia	Xia Chao	夏朝	Kr. e. 2700–Kr. e. 1600
Sang-dinasztia	Shang Chao	商朝	Kr. e. 1600–Kr. e. 1046
Csou-dinasztia	Zhou Chao	周朝	Kr. e. 1046–Kr. e. 771
Tavaszkok és őszi korszak	Chun Qiu Shiqi	春秋时期	Kr. e. 770–Kr. e. 476
Hadakozó fejedelemségek kora	Zhan Guo Shiqi	战国时期	Kr. e. 475–Kr. e. 221
Csin-dinasztia	Qin Chao	秦朝	Kr. e. 221–Kr. e. 206
Han-dinasztia	Han Chao	汉朝	Kr. e. 202–Kr. u. 220
A három királyság kora	Sanguo Shiqi	三国时期	Kr. u. 220–280
Nyugati és Keleti Csin	Jin Chao	晋朝	Kr. u. 265–420
A déli és északi dinasztiák kora	Nan Bei Chao	南北朝	Kr. u. 420–589
Szuj-dinasztia	Sui Chao	隋朝	Kr. u. 581–618
Tang-dinasztia	Tang Chao	唐朝	Kr. u. 618–907
Az öt dinasztia kora	Wudai Shiqi	五代时期	Kr. u. 907–960
Szung-dinasztia	Song Chao	宋朝	Kr. u. 960–1279
A mongol uralom kora	Yuan Chao	元朝	1271–1368
Ming-kor	Ming Chao	明朝	1368–1644
Csing-kor	Qing Chao	清朝	1644–1912
Kínai Köztársaság	Zhonghua Minguo	中华民国	1912–1949
Kínai Népköztársaság	Zhonghua Renmin Gongheguo	中华人民共和国	1949–

FÜGGELÉK II. – KÍNAI NEVEK NÉVMUTATÓJA

Kínai nevek névmutatója				
Magyar átírás	Pinyin átírás	Kínai karakter	Dátum	Oldal szám
Cao Cao	Cao Cao	曹操	Kr. u. 155–220	59.
Csang Ce-ja	Jiang Ziya	姜子牙	Kr. e. 1156–Kr. e. 1017	46.
Csang Csien	Zhang Qian	张骞	Kr. e. ?–Kr. e. 114	32-33.
Csang Je-szuj	Zhang Yesui	张业遂	1953–	39.
Csang Jen-jüan	Zhang Yanyuan	张彦远	Kr. u. 815–907	141.
Csang Ji	Zhang Yi	张仪	Kr. e. 4. sz.–Kr. e. 309	53., 67.
Chang Ko-csiu	Zhang Kejiu	张可久	kb. 1270–1350	39.
Csang Szeng-jao	Zhang Sengyao	张僧繇	Kr. u. 6. sz.	141.
Csang Taj-kung	Jiang Taigong	姜太公	Kr. e. 1156–Kr. e. 1017	10., 46.
Csang Ven-kuj	Zhang Wenkui	张文奎	1928–1992	67-68.
Cseng Ho	Zheng He	郑和	1371–1433	35., 62.
Csiang Cö-min	Jiang Zemin	江泽民	1993–2003	83.
Csin Si-huang	Qin Shihuang	秦始皇	Kr. e. 259–Kr. e. 210	57., 74.
Csou En-laj	Zhou Enlai	周恩来	1898–1976	134.
Csou Jü	Zhou Yu	周瑜	Kr. u. 175–210	59.
Csou Ven Vang	Zhou Wen Wang	周文王	Kr. e. 1152–Kr. e. 1056	45-46.
Csou Vu Vang	Zhou Wu Wang	周武王	Kr. e. ?–Kr. e. 1043	46.
Csu Jüan-csang	Zhu Yuanzhang	朱元璋	1328–1398	34.
Csu-ko Liang	Zhuge Liang	诸葛亮	Kr. u. 181–234	59.
Fan Szuj	Fan Sui	范睢	Kr. e. 3. sz.–Kr. e. 255	54.
Fu Hszi	Fu Xi	伏羲	Kr. e. 2800–Kr. e. 2737	46.
Han Fej-ce	Han Feizi	韩非子	Kr. e. 280–Kr. e. 233	53.
Han Vu-ti	Han Wudi	汉武帝	Kr. e. 156–Kr. e. 87	32., 34.
Hung-vu	Hongwu	洪武	1328–1398	34-35.
Hszi Csin-ping	Xi Jinping	习近平	1953–	5., 13-14., 17., 24-28., 39., 76-77., 79., 86., 98-99., 104-105., 108., 110., 115-116., 121., 128., 131., 138., 144.
Hszün-ce	Xun Zi	荀子	Kr. e. 313–Kr. e. 238	75.
Je Ce-cseng	Ye Zicheng	叶自成	1956–	10., 67-68., 71., 75.
Jung-lo	Yongle	永乐	1360–1424	35.
Jü Hszin	Yu Xin	庾信	Kr. u. 513–581	32.
Kao Csien	Gao Jian	高建	1952–	151.
Konfuciusz	Kong Zi	孔子	Kr. e. 551–Kr. e. 479	7., 13-14., 32., 46., 55-57., 75-75., 79., 137., 140., 145.
Ku Cu-jü	Gu Zuyu	顾祖禹	1631–1692	60.

Ku Jen-vu	Gu Yanwu	顾炎武	1613–1682	60.
Kuan Csung	Guan Zhong	管仲	Kr. e. 723–Kr. e. 645	10., 48-50., 76-77.
Kuj Ku-ce	Gui Guzi	鬼谷子	Kr. e. 400 körül–Kr. e. 270 körül	53.
Lao-ce	Lao Zi	老子	Kr. e. 571–Kr. e. 471	5., 10., 14., 32., 55-57., 67., 70., 75-76.
Li Csi-fu	Li Jifu	李吉甫	Kr. u. 758–814	59.
Li Hszü-tan	Li Xudan	李旭旦	1911–1985	67.
Li Ko-csiang	Li Keqiang	李克强	1955–	27., 102., 115., 131-133., 136.
Li Sze-kuang	Li Siguang	李四光	1889–1971	60., 74.
Lin Cö-hszü	Lin Zexu	林则徐	1785–1850	62.
Lin Ji-fu	Lin Yifu	林毅夫	1952–	12.
Lin Jü-tang	Lin Yutang	林语堂	1895–1976	60-61., 74.
Liu Pej	Liu Bei	刘备	Kr. u. 161–223	59.
Liu Cung-jüan	Liu Zongyuan	柳宗元	Kr. u. 773–819	152.
Liu Tö-zsen	Liu Deren	刘得仁	Kr. u. 8. sz.	18.
Mao Ce-tung	Mao Zedong	毛泽东	1893–1976	59., 63-64., 66., 76., 123, 149.
Meng-ce	Meng Zi	孟子	Kr. e. 372–289	14., 57.
Mo-ce	Mo Zi	墨子	Kr. e. 476–Kr. e. 420	57., 70.
Pai Csüe-min	Bao Juemin	鲍觉民	1909–1994	67.
Sze-ma Csien	Sima Qian	司马迁	Kr. e. 145–Kr. e. 86	32.
Sze-ma Ji	Sima Yi	司马懿	Kr. u. 179–251	59.
Szu Csin	Su Qin	苏秦	Kr. e. 4. sz.–Kr. e. 284	53.
Szun Pin	Sun Bin	孙臆	Kr. e. 380–kb. Kr. e. 316	52.
Szun Csüan	Sun Quan	孙权	Kr. u. 182–252	59.
Szun Jat-szen	Sun Zhongshan	孙中山	1866–1925	62-63.
Szun Vu	Sun Wu	孙武	Kr. e. 545–Kr. e. 470	50.
Teng Hsziao-ping	Deng Xiaoping	邓小平	1904–1997	65-67., 76., 83., 86-87., 142-144., 149.
Tong Csi-csang	Dong Qichang	董其昌	1555–1636	9.
Vang Hszü	Wang Xu	王诩	Kr. e. 400 körül–Kr. e. 270 körül	53.
Vang Ji	Wang Yi	王毅		16., 39., 133., 136.
Ven Csia-pao	Wen Jiabao	温家宝	2003–2013	83., 107., 135.
Vu Csi	Wu Qi	吴起	Kr. e. 440–Kr. e. 381	52.
Vu Ji	Wu Yi	吴仪	1938–	83.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Asian Development Bank (2017). Meeting Asia's Infrastructure Needs. Mandaluyong City: Asian Development Bank.
<https://www.adb.org/sites/default/files/publication/227496/special-report-infrastructure.pdf>
2. Asian Infrastructure Investment Bank (2020). Project Summary.
<https://www.aiib.org/en/projects/summary/index.html>
3. Bell, D. A. (2008). China's New Confucianism: Politics and Everyday Life in a Changing Society. New Jersey: Princeton University Press.
4. Belt and Road Working Group (推进“一带一路”建设工作领导小组办公室) (2019. április 22). 共建“一带一路”倡议进展、贡献与展望 2019 [A közösen épített „Egy övezet, egy út” kezdeményezés fejlődése, eredményei és jövőképe 2019]. Beijing: Foreign Language Press.
<https://www.yidaiyilu.gov.cn/wcm.files/upload/CMSydylgw/201904/201904220250016.pdf>
5. Bernek, Á. (2010). Geopolitika és/vagy geoökonómia – a 21. század világgazdasági és a világpolitikai folyamatainak összefüggései. Geopolitika a 21. században I./1. Budapest: L'Harmattan Kiadó. 29-62. old.
6. Blanchard, J. (2018). Revisiting the Resurrected Debate About Chinese Neocolonialism. The Diplomat (Washington), 8th February, 2018.
<https://thediplomat.com/2018/02/revisiting-the-resurrected-debate-about-chinese-neocolonialism/>
7. Brinza, A. (2019). How China Blew Its Chance in Eastern Europe. Foreign Policy, Argument. <https://foreignpolicy.com/2019/04/11/how-china-blew-its-chance-in-eastern-europe/>
8. Brössler, D. (2017). China macht sich Osteuropa gefügig. Süddeutsche Zeitung (2017. november 28.). <https://www.sueddeutsche.de/politik/china-osteuropa-gipfel-china-macht-sich-osteuropa-gefuegig-1.3767521>
9. Brzeziński, Z. (2017). A Nagy Saktábla. Budapest: Antall József Tudásközpont.
10. Butler, E. (2018). 16+1: The EU's Concerns of a Chinese „Trojan Horse”. Council for European Studies. <https://www.europenowjournal.org/2018/06/04/161-the-eus-concerns-of-a-chinese-trojan-horse/>

11. Burchard, H. (2019). EU slams China as ‘systemic rival’ as trade tension rises. Politico (2019. március 12.). <https://www.politico.eu/article/eu-slams-china-as-systemic-rival-as-trade-tension-rises/>
12. Caj, F. (2019). A kínai reform és nyitás – negyven év tapasztalata. Budapest: Antall József Tudásközpont.
13. Cao, M., Shao, Z. (曹铭婧, 邵振宇) (2016). 从丝绸之路到世界遗产探析 [A Selyemúttól a Világörökségig elemzés]. *遗产与保护研究 (Research on Heritage and Preservation)*, 1(002):117-122.
14. Chen Xin (2018). 16+1 Cooperation and China-EU relationship. Budapest, China-CEE Institute. 217 p.
15. China Institutes of Contemporary International Relations – CICIR (中国现代国际关系研究院) (2018). “一带一路”读本 [„Egy övezet, egy út” kezdeményezés megértése]. Beijing: Current Affairs Press (时事出版社).
16. China Railway (2020. nov. 6.). 中欧班列今年开行超万列 战略通道作用更加凸显 [A kínai–európai járatok idén meghaladták a 10 ezret, A stratégiai útvonalak fontossága még kiemelkedőbb]. http://www.china-railway.com.cn/xwzx/ywsl/202011/t20201106_110212.html
17. Council of the European Union (2018). Screening of investments: Council agrees its negotiating stance. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/13/screening-of-investments-council-agrees-its-negotiating-stance/>
18. Csizmadia, N. (2016). Geopillanat. Budapest: L’Harmattan Kiadó.
19. Diamond, J. (2019). Háborúk, járványok, technikák – A társadalmak fátumai. Budapest: Akkord Kiadó. 519 old.
20. Economist (2018. október 4.). China has designs on Europe. <https://www.economist.com/leaders/2018/10/04/china-has-designs-on-europe-here-is-how-europe-should-respond>
21. Egy övezet, egy út portál (一带一路网) (2019). 已同中国签订共建“一带一路”合作文件的国家一览 [Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés kapcsán Kínával együttműködést aláírt országok listája]. <https://www.yidaiyilu.gov.cn/xwzx/roll/77298.htm>

22. Emmot, R., Koutantou, A. (2017). Greece blockes EU statement on China human rights at U.N. Reuters (2017. június 18.). <https://www.reuters.com/article/us-eu-un-rights/greece-blocks-eu-statement-on-china-human-rights-at-u-n-idUSKBN1990FP>
23. Erixon, F., Messerlin, P., Sally, R. (2010). China's Trade Policy Post-WTO Accession. Focus on China-EU Relations. European Centre for International Political Economy
24. Eszterhai, V. (2017). A guanxi múltja, jelene és jövője – egy alternatív kínai külpolitikai modell (Doktori értekezés, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Budapest). Letöltve: https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/38438/dissz_eszterhai_viktor_tortenelemtud.pdf?sequence=1&isAllowed=y
25. European Commission (2019). Joint Communication to the European Parliament, the European Council and the Council. EU-China – A strategic outlook. Strasbourg: European Commission and HR/VP contribution to the European Council. <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>
26. Expats cz (2020. január 13.). China has not fulfilled its promise of investment in the Czech Republic, says President Miloš Zeman. <https://news.expats.cz/weekly-czech-news/china-has-not-fulfilled-its-promise-of-investment-in-the-czech-republic-says-president-milos-zeman/>
27. Gaddis, J. L. (2018). On Grand Strategy. New York-London: Penguin Press. 368 p.
28. Ge, J., Hu, A., Lin, Y., Qiao, L., Tang, M., Qu, Z. (葛剑雄, 胡鞍钢, 林毅夫, 乔良, 汤敏, 瞿振元) (2016). 改变世界经济地理的一带一路 [Világgazdaság földrajzát megváltoztató „Egy övezet, egy út”]. Sanghaj: Jiaotong University Press (交通大学出版社).
29. Green, M. (2019). China's Debt Diplomacy. Foreign Policy (Argument) (2019. április 25.). <https://foreignpolicy.com/2019/04/25/chinas-debt-diplomacy/>
30. Gyóni Gábor (2015): Oroszország, mint birodalom. In Világtörténet, 5. (37.) évfolyam 2015. 4. 505-520. oldal
31. Hamilton, C. (2020). Hidden Hand: Exposing How the Chinese Communist Party is Reshaping the World. London: Oneworld Publications. 432 p.
32. Hassel, F. (2017). Viel Einfluss für wenig Geld. Süddeutsche Zeitung (2017. november 27.). <https://www.sueddeutsche.de/politik/osteuropa-viel-einfluss-fuer-wenig-geld-1.3767778>

33. Heath, R., Gray, A. (2018). Beware Chinese Trojan horses in the Balkans, EU warns. Politico: <https://www.politico.eu/article/johannes-hahn-beware-chinese-trojan-horses-in-the-balkans-eu-warns-enlargement-politico-podcast/>
34. Hillman, J. E. (2020). The Emperor's New Road: China and the Project of the Century. London: Yale University Press. 304 p.
35. Hopkirk, P. (1980). Foreign devils on the silk road: the search for the lost cities and treasures of Chinese Central Asia. Amherst: University of Massachusetts Press. 252 p.
36. Hornby, L., Foy, H. (2016). Xi visit raises eastern Europe investment hopes. Financial Times (2016. június 15.). <https://www.ft.com/content/db718250-32e8-11e6-bda0-04585c31b153>
37. Horsley, J. P. (2017). Will Engaging China Promote Good Governance? Brookings Institution: John L. Thornton China Center. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2017/01/fp_201701_will_engaging_china_promote_good_governance_2.pdf
38. Horváth, B. (2004). Magyar mérnök a kínai vasút 19. századi építésén. Közlekedéstudományi Szemle, LIV. évfolyam 9. szám, 353-357.
39. Horváth, Cs. (2013). Ázsiai erőegyensúly (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest). Letöltve: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/744/1/Horvath_Csaba.pdf
40. Horváth, L. (2020). Magyar–kínai pénzügyi kapcsolatok a kezdetektől napjainkig. Külügyi Szemle, XIX. évf. 2. sz. 76-100.
41. Huang, P. (黄平) (2015). „一带一路” 倡议背景下的中国与中东欧国家合作 [Az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés tekintetéből a Kína–KKE együttműködés]. Beijing: 欧洲研究 (China Journal of European Studies). 2015 (6): 1-2.
42. Huang Ping (黄平) (szerk.) (2017). “一带一路” 与欧洲 [„Egy övezet, egy út” és Európa]. Beijing: Current Affairs Press (时事出版社).
43. Hszü Kang (2019). Az Övezet és Út Kezdeményezés és a magyar fejlesztési stratégia közti szinergiák: helyzetkép és kilátások. In: Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban. Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet. https://kki.hu/wp-content/uploads/2020/01/K%C3%ADna_Magyarorsz%C3%A1g_70_online_HU.pdf
44. Innovációs és Technológiai Minisztérium (2020. október 21.). Új, rendszeres légi járat indult Kína és Magyarország között. <https://kormany.hu/hirek/uj-rendszeres-legi-jarat-indult-kina-es-magyarorszag-kozott>

45. Jacques, M. (2009). *When China Rules the World - The End of the Western World and the Birth of a New Global Order*. New York: The Penguin Press.
46. Józsa, S. (1966). *Kína és az Osztrák-Magyar Monarchia*. Budapest: Akadémia Kiadó.
47. Karindi, L. (2020). How China is buying influence in Europe. *China Observers in Central and Eastern Europe*. <https://chinaobservers.eu/how-china-is-buying-influence-in-europe/>
48. King, S. (2015). Why China's role as the world's shock absorber is changing. *Financial Times* (London), 19th August, 2015. <https://www.ft.com/content/7a802c07-1f27-357a-8337-d479189087e3>
49. Kissinger, H. (2015). *Diplomácia*. Budapest: Panem Kiadó.
50. Kissinger, H. (2017a). *Világrend*. Budapest: Antal József Tudásközpont.
51. Kissinger, H. (2017b). *Kínáról*. Budapest: Antal József Tudásközpont.
52. Kínai Légügyi Hatóság (中国民用航空局) (2020). 2019 年民航行业发展统计公报 [2019 Kínai légügyi fejlesztési statisztika jelentés]. Beijing: Kínai Légügyi Hatóság (中国民用航空局) <http://www.caac.gov.cn/XXGK/XXGK/TJSJ/202006/P020200605630677965649.pdf>
53. Kleven, A. (2019). Belt and Road: colonialism with Chinese characteristics. *Lowy Institute: The Interpreter* (2019. május 6.). <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/belt-and-road-colonialism-chinese-characteristics>
54. Kolontári Attila (2012). Az eurázsiai eszme az orosz emigráció politikai gondolkodásában. In: *Acta Sci Soc* 36 (2012): 83-94.
55. Kormany.hu (2010). Orbán Viktor beszéde a Magyar Állandó Értekezlet IX. ülésén (2010. november 5.). <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-magyar-allando-ertekezlet-ix-ulesen-2010-november-5>
56. Kormany.hu (2014). Elérkeztünk az EU–Kína együttműködés legfontosabb pillanatához. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/hirek/elerkeztunk-az-eu-kina-egyuttmukodes-legfontosabb-pillanatahoz>
57. Kormany.hu (2015a). Ésszerű együttműködni Kazahsztánnal. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/esszeru-egyuttmukodni-kazahsztannal>

58. Kormany.hu (2015b). Még soha nem volt olyan jó Magyarország és Kína együttműködése, mint most. <https://2015-2019.kormany.hu/hu/kulgaszdasagi-es-kulugyminiszterium/hirek/meg-soha-nem-volt-olyan-jo-magyarorszag-es-kina-egyuttmukodese-mint-most>
59. Kratz, A., Huotari, M., Hanemann, T., Arcesati, R. (2019). Chinese FDI in Europe: 2019 Update. Mercator Institute for China Studies (MERICS). <https://merics.org/en/report/chinese-fdi-europe-2019-update>
60. Kynge, J., Peel, M. (2017). Brussels rattled as China reaches out to eastern Europe. Financial Times (2017. november 26.). <https://www.ft.com/content/16abbf2a-cf9b-11e7-9dbb-291a884dd8c6>
61. Lao-ce (2016). Tao Te King – Az út és erény könyve. Szeged: Helikon. 118 oldal.
62. Lee, J. (2018). China's Trojan Ports. Hudson Institution. <https://www.hudson.org/research/14717-china-s-trojan-ports>
63. Lewis, D. (2019). Strategic Culture and Russia's „Pivot to the East”: Russia, China, and „Greater Eurasia”. George C. Marshall European Center for Security Studies. <https://www.marshallcenter.org/en/publications/security-insights/strategic-culture-and-russias-pivot-east-russia-china-and-greater-eurasia-0>
64. Li, Y., Lin Y., Zheng Y. (厉以宁, 林毅夫, 郑永年) (2020). 读懂一带一路 [„Egy övezet, egy út” megértése]. Beijing: China CITIC Press (中信出版集团).
65. Lin, Y. (2002). Mi, Kínaiak. Budapest: Tericum Kiadó.
66. Liu W. (szerk.) (刘伟) (2019). “一带一路”大百科 [„Egy övezet, egy út” nagylexikon]. Wuhan: 崇文书局 (Chongwen Publishing House).
67. Liu, W., Tian, J., Ou, S. (刘卫东, 田锦尘, 欧晓理) (2017). “一带一路”战略研究 [Az „Egy övezet, egy út” stratégiai kutatása]. Beijing: The Commercial Press (商务印书馆).
68. Liu, Z. (刘峥) (2017). 中国地缘政治的战略选项 [Kína Geopolitikai Stratégiája]. Beijing: People's Publishing House (人民出版社).
69. Lo, B. (2019). Greater Eurasia – The Emperor's New Clothes or an Idea whose Time Has Come? Ifri: Russie.Nei.Reports, No. 27, July 2019. https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/bobo_lo_greater_eurasia_2019.pdf
70. Lóczy, L. (1886). A khinai birodalom természeti viszonyainak és országainak leírása. Budapest: K. M. Természettudományi Társulat. 884. oldal.

71. Lóczy, L. (1901). A Mennyei Birodalom Története. Budapest: Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedés
72. Lóczy, L. (1905). Richthofen Ferdinánd báró (1833-1905). Földrajzi Közlemények, 1905. pp. 413-418.
73. Luo, G. (2020). A három királyság története 1-2. Budapest: Édesvíz Kiadó.
74. Mahbubani, K. (2020). Has China Won? The Chinese Challenge to American Primacy. New York: Public Affairs. 320 p.
75. Mao Ce-tung (1952): Válogatott művei. Budapest: Szikra Kiadó.
76. Markey, D. S. (2020). China's Western Horizon: Beijing and the New Geopolitics of Eurasia. Oxford: Oxford University Press. 336 p.
77. Matolcsy, Gy. (2015). Egyensúly és növekedés. Budapest: Kairosz Kiadó.
78. Ministry of Foreign Affairs of PRC (Beijing) (2019. március 8.). 国务委员兼外交部长王毅就中国外交政策和对外关系回答中外记者提问 [Wang Yi államtanácsos és külügyminiszter válaszol a bel- és külföldi újságíróknak a kínai külpolitika és a nemzetközi kapcsolatokról feltett kérdésekre].
https://www.fmprc.gov.cn/web/wjbx_673089/zyjh_673099/t1644074.shtml
79. Ministry of Foreign Affairs of PRC (Beijing) (2019. november 6.). 习近平同法国总统马克龙会谈 [Xi Jinping Macron francia elnökkel tárgyalt].
<https://www.fmprc.gov.cn/web/zyxw/t1713718.shtml>
80. Ministry of Foreign Affairs of PRC (Beijing) (2020. szeptember). 中国—中东欧国家合作 [Kína–KKE együttműködés].
https://www.fmprc.gov.cn/web/gjhdq_676201/gjhdqzz_681964/zgzdogjhz/1206x0_679932/
81. Ministry of Commerce of the PRC and National Bureau of Statistics (Beijing) (2018). 2017 年度中国对外直接投资统计公报 [2017 Kínai OFDI Statisztika]. pp. 6.
82. Moldicz, Cs. (2019). Technológiatranszfer Kína és Magyarország között: lehetőségek és a valóság új geopolitikai környezetben. In: Magyarország és Kína: 70 éves kapcsolat a változó világban. Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet. https://kki.hu/wp-content/uploads/2020/01/K%C3%ADna_Magyarorsz%C3%A1g_70_online_HU.pdf
83. Moldicz, Cs. (szerk.) (2020). A Geopolitical Assessment of the Belt and Road Initiative. Budapest: Budapesti Gazdasági Egyetem Keleti Üzleti Akadémiai Központ.
84. Ni S. (倪世雄) (2015). 我国的地缘政治及其战略研究 [Kína Geopolitikája és geostratégiája]. Beijing: Economic Science Press (经济科学出版社).

85. Növekedés.hu (2019. október 30.). Matolcsy György: Beléptünk az eurázsiai korszakba. <https://novekedes.hu/hirek/matolcsy-gyorgy-beleptunk-az-eurasziai-korszakba>
86. Palotás, Z. (1943). A geopolitika, mint államtudomány, Hírel, 1943/2. szám, 98-109. oldal
87. Parton, C. (2018). Belt and Road is globalisation with Chinese characteristics. *Financial Times (London)*, 3rd October 2018. <https://www.ft.com/content/3c437b42-c6f8-11e8-ba8f-ee390057b8c9>
88. PEOPLE (Beijing) (人民网) (2017. június 15.). 习近平会见卢森堡首相贝泰尔 [Xi Jinping találkozott Luxemburg miniszterelnökével, Bettel-lel]. <http://world.people.com.cn/n1/2017/0615/c1002-29341738.html>
89. Péti M. (szerk.) (2017). Az Új Selyemút Gazdasági Övezet geostratégiai és földrajzi dimenziói. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem Gazdaságföldrajz, Geoökonómia és Fenntartható Fejlődés Intézet.
90. Phillips W., Phillips C. R. (1992). *The Worlds of Christopher Columbus*. Cambridge: Cambridge University Press. 340 oldal.
91. Pillsbury, M. (2016). *The Hundred-Year Marathon: China's Secret Strategy to Replace America as the Global Super-power*. New York: St. Martin's Griffin. 352 p.
92. Portfolio.hu (2018. április 23.). Tényleg kilóra megveszik Európát a kínaiak - <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20180423/tenyleg-kilora-megveszik-europat-a-kinaiak-283210>
93. President of Russia (2016. június 17.). Plenary session of St Petersburg International Economic Forum. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/52178>
94. Reuters (2019. november 6.). China and France sign deals worth \$15 billion during Macron's visit. <https://www.reuters.com/article/us-china-france-macron/china-and-france-sign-deals-worth-15-billion-during-macrons-visit-idUSKBN1XG0NM>
95. Salát, G. (2016). *Büntetőjog a Han-kori Kínában*. Budapest: Typotex.
96. Sárvári, B. (2017). *A kínai felzárkózás gazdaságpolitikai és geopolitikai vonatkozásai 1949-től 2007-ig* (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest). Letöltve: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/988/1/Sarvari_Balazs_dhu.pdf
97. Shambaugh, D. (2007). The 'China Honeymoon' is over. Brookings: <https://www.brookings.edu/opinions/the-china-honeymoon-is-over/>

98. Sheng, A. (2018). Did Bannon know best? Without cooperation, a clash of civilisations with China is coming. *South China Morning Post (Hong Kong)*, 5th February 2018. <https://www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2126946/did-bannon-know-best-without-cooperation-clash-civilisations>
99. Silk Road Fund (2020). 公司足迹 [A vállalat lábnyomai]. <http://www.silkroadfund.com.cn/cnweb/19854/19874/index.html>
100. SOHU (2019. 04. 09.). 教育部公布 2018 年度中国出国留学人员情况统计 [Az Oktatási Minisztérium közzé tette a 2018-as év külföldön tanuló diákok statisztikáját]. https://www.sohu.com/a/306783382_433968
101. Spalding R. (2019). *Stealth War: How China Took Over While America's Elite Slept*. New York: Portfolio. 256 p.
102. Stanzal, A. (2016). China's investment in influence: the future of 16+1 cooperation. European Council on Foreign Relations - https://www.ecfr.eu/page/-/China_Analysis_Sixteen_Plus_One.pdf
103. Stein, A. (1932). *Ősi ösvényeken Ázsiában*. Budapest: Franklin Társulat. 247 p.
104. Szilágyi, I. (2018). *A geopolitika elmélete*. Budapest: Pallas Athéné Könyvkiadó.
105. Szilágyi, J. (2015). *Washingtoni vagy pekingi konszenzus? Világ gazdasági súlyponteltolódások az Egyesült Államok és Kína között* (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest). Letöltve: http://phd.lib.uni-corvinus.hu/881/1/Szilagy_i_Judit.pdf
106. Szunomár, Á. (2012). *Kínai nagyhatalmiság* (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest). Letöltve: <https://core.ac.uk/download/pdf/153149525.pdf>
107. Szun-ce (2006). *A háború művészete*. Budapest: Carthaphilus kiadó.
108. Strabón (1977). *Geógraphika*. Budapest: Gondolat kiadó.
109. Tai, Michael (2019). *Kína és szomszédai – Ázsiai diplomácia az ókortól napjainkig*. Budapest, Pallas Athéné Books.
110. The Federal Government (2019). Chancellor advocates multilateralism. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/merkel-besucht-china-1668820>
111. The State Council of PRC (2016. június 27.). 李克强：中方希望看到团结稳定的欧盟和稳定繁荣的英国 [Li Keqiang: A kínai fél egy stabil és egységes EU-t és egy stabilan fejlődő Angliát akar látni]. http://www.gov.cn/premier/2016-06/27/content_5085928.htm

112. Tokaji, Zs., P. Szabó, S. (2018). A kínai hadtudomány klasszikusai. Budapest: Dialóg Campus Kiadó. 603 old.
113. Tóth, J. (szerk.) (2002). Általános társadalomföldrajz I-II. Budapest: Dialóg Campus Kiadó.
114. Turcsányi, R. (2014). Central and Eastern Europe's courtship with China: Trojan horse within the EU? European Institute for Asian Studies. <https://www.eias.org/wp-content/uploads/2016/02/EU-Asia-at-a-glance-Richard-Turcsanyi-China-CEE.pdf>
115. Tweed, D. (2019). China's New Silk Road. Bloomberg (2019. április 16.). <https://www.bloomberg.com/quicktake/china-s-silk-road>
116. Vámos, P. (2006). A kínai nagyhatalom születése. *História* 2006/1. 16-19. oldal.
117. Visual Capitalist (2018). Mapped: The Countries With the Most Foreign Currency Reserves. <https://www.visualcapitalist.com/countries-most-foreign-currency-reserves/>
118. Vörös, Z. (2015) „Partner vagy agresszor? A 21. századi Kína geopolitikai aspirációi az ország fő tengeri kereskedelmi útvonala mentén” (Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem, Pécs). Letöltve: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/16113/voros-zoltan-phd-2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
119. Wang, E. (szerk.) (王恩涌) (2017). 政治地理学 [Politikai földrajz tudomány]. Beijing: Higher Education Press (高等教育出版社).
120. Wang, F. (王法德) (2017). 商战兵法 – 用‘孙子兵法’谋略赢‘一带一路’商战 [Kereskedelmi háború művészete – Szun-ce háború művészete stratégiájával megnyerni az „Egy övezet, egy út” gazdasági háborút]. Beijing: 中国财政经济出版社 (China Financial and Economic Publishing House). 257 old.
121. Wang, Y. (王义桅) (2017a). “一带一路”：中国崛起的天下担当 [Egy övezet, egy út”: Kína felemelkedésével járó felelősség]. Beijing: People's Publishing House (人民出版社).
122. Wang, Y. (王义桅) (2017b). 世界是通的“一带一路”的逻辑 [A világ átjárható – az „Egy övezet, egy út” logikája]. Beijing: Commercial Press (商务印书馆).
123. The Wharton School, University of Pennsylvania, (22 March, 2017). Where Will China's 'One Belt, One Road' Initiative Lead? Knowledge@Wharton. <https://knowledge.wharton.upenn.edu/article/can-chinas-one-belt-one-road-initiative-match-the-hype/>
124. Xi, J. (2017). Kína Kormányzásáról. Budapest: Antall József Tudásközpont.

125. Xi, J. (习近平) (2018). 习近平谈“一带一路” [Xi Jinping az „Egy övezet, egy út” kezdeményezéséről]. Beijing: Central Party Literature Press (中央文献出版社).
126. Xi, J. (2019). On Building a Human Community with a Shared Future. Beijing: Central Compilation and Translation Press.
127. Xinhua (Beijing) (2015. március 21.). 张业遂: “一带一路”不是地缘战略的工具 [Zhang Yesui: „Az egy övezet, egy út” nem egy geostratégiai eszköz]. http://www.xinhuanet.com/world/2015-03/21/c_1114716882.htm
128. Yamashita, M. (2006). Cseng He. Pécs: Pécsi Direkt Kft. Alexandra Kiadója. 447 oldal.
129. Ye, Z. (叶自成) (1998). 地缘政治与中国外交 [Geopolitika és Kína külpolitikája]. Beijing: Beijing Press (北京出版社).
130. Yu, Z., Wang, J. (余振, 王净宇) (2019). 中国对外贸易发展 70 年的回顾与展望 [Kína nemzetközi kereskedelmének 70 éves múltja és jövője]. *南开学报(哲学社会科学版) (Nankai Xuebao)*, 2019.4., 36-47.
131. Yueh, L. (2010). A Stronger China. IMF: *Finance & Development*. 2010. June, Volume 47., Number 2. 8-11.
132. Zhang, W. (张文木) (2015). 中国地缘政治论 [Kína geopolitikai tanulmánya]. Beijing: China Ocean Press (海洋出版社).
133. Zhu, Z. (2020). Interpreting China's 'Wolf-Warrior Diplomacy'. *The Diplomat* (2020. május 15.). <https://thediplomat.com/2020/05/interpreting-chinas-wolf-warrior-diplomacy/>
134. Zichy M. (szerk.) (2013). Gróf Zichy József utazásai I. Ázsiai útinapló 1876-76. Budapest: Széphalom Könyvműhely. 298 oldal
135. Zou, L. (邹磊) (2015). 中国“一带一路”战略的政治经济学 [Kína „Egy övezet, egy út” stratégia politikai gazdaság tanulmánya] Sanghaj: Shanghai People Publishing House (上海人民出版社).
136. Zuo, Q. (左丘明) (2016). 国语 [Guo Yu]. Beijing: 中华书局 (Zhong Hua Book Company). 438 oldal.

137. Zsenmin Zsipao (Renmin Ribao, 人民日报) (1956. november 8.). 周总理电贺匈牙利工农革命政府 宣布我赠送匈牙利三千万卢布的物资与现金 [Zhou miniszterelnök üdvözi a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányt, és bejelentette, hogy 30 millió rubel összegű adományt küld Magyarországnak]. Zsenmin Zsipao, 1956. november 8., 1. oldal.

A KUTATÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ SAJÁT PUBLIKÁCIÓIM JEGYZÉKE

1. Horváth Levente (2020). The Geopolitical Role of China in the CEE Region. *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, Vol. 6, No. 2, August/September 2020. China, Taiwan: Institute of China and Asia-Pacific Studies, National Sun Yat-sen University. pp. 617-651.
2. Horváth Levente (2020). A kínai geopolitikai gondolkodásmód és az „Egy övezet, egy út” kezdeményezés. *Geopolitikai Szemle*, 2020/1., II. évfolyam 1. szám. Magyarország, Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására. 203-220. oldal
3. Horváth Levente (2020). Kína geopolitikai szerepe a kelet-közép-európai régióban. *Geopolitikai Szemle*, 2020/2., II. évfolyam 2. szám. Magyarország, Szeged: Egyesület Közép-Európa Kutatására. 189-210. oldal
4. Horváth Levente (2020). Hungarian-Chinese Tourism Diplomacy from the Perspective of Chinese Outbound Tourism. In: *A Geopolitical Assessment of the Belt and Road Initiative* (szerk. Moldicz Csaba). Hungary, Budapest: Oriental Business and Innovation Center, Budapest Business School University of Applied Sciences. 79-104. oldal.
5. Horváth Levente (2020). Magyar–kínai pénzügyi kapcsolatok a kezdetektől napjainkig. *Külügyi Szemle*, XIX. évfolyam, 2. szám. Hungary, Budapest: Külügyi és Külgazdasági Intézet. 76-100. oldal.
6. Horváth Levente (2019). Sino-Hungarian Financial Relations. In: *International Conference of Economics PhD Students and Researchers in Komarno*. Slovakia, Komarno: J. Selye University. 97-107. oldal.
7. Horváth Levente (2019). A kínai filmturizmus fejlődése, avagy Magyarország lehetőségei a kínai turisztikai piacon. In: *II. Nemzetközi Marketingturizmus Konferencia: Turizmus, Fogyasztás, Generációk*. Magyarország, Pécs: Pécsi Tudományegyetem. 293-302. oldal.
8. Horváth Levente (2018). Educational Relations of China in the Central-Eastern-European Region. In: *Shanghai Forum Pre-Session: Global Governance and Asia from the perspective of the CEE countries*. Hungary, Budapest: Magyar Nemzeti Bank. pp. 205-233.

9. Horváth Levente (2018). Foreign Direct Investment (FDI) by China in the world and in the Central-Eastern European region. In: Shanghai Forum Pre-Session: Global Governance and Asia from the perspective of the CEE countries. Hungary, Budapest: Magyar Nemzeti Bank. pp. 94-118.
10. Horváth Levente (2018). Magyar országimázs építés a Kínai Népköztársaságban. In: I. Nemzetközi Marketingturizmus Konferencia: Generációk a Turizmusban. Magyarország, Pécs: Pécsi Tudományegyetem. 116-124. oldal.
11. Horváth Levente (2018). A kínai geopolitika fejlődése. In: Kína, Indonézia és Vietnam – Geopolitikai összefüggések a 21. században (szerk. Moldicz Csaba). Magyarország, Budapest: Keleti Üzleti Akadémiai Központ, Budapesti Gazdasági Egyetem. 13-30. oldal.